

การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา
โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

นางสาววิรัชฐา สง่างศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

PROPOSED GUIDELINES FOR ASEAN ART TEACHING AT ELEMENTARY EDUCATION
LEVEL BY USING MULTICULTURAL ART EDUCATION

Miss Warittha Sa-ngawong

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับ
ประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

โดย

นางสาววิรัชญา สว่างวงศ์

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตรีณสาร

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตรีณสาร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขาวเลิศ เลิศชโลพาร)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วริษฐา สง่าวงศ์ : การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม. (PROPOSED GUIDELINES FOR ASEAN ART TEACHING AT ELEMENTARY EDUCATION LEVEL BY USING MULTICULTURAL ART EDUCATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.อำไพ ตีรณสาร, 262 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN 2. เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN จำนวน 134 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 122 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ครูผู้สอนที่ให้สัมภาษณ์และสังเกตการสอนจำนวน 12 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 8 คน โดยใช้การสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอน วิเคราะห์แบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการสอนด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนศิลปะส่วนใหญ่จัดการสอนแบบบูรณาการเรื่องอาเซียน แต่ยังไม่มีความรู้ด้านงานศิลปกรรมของอาเซียน เนื่องจากขาดแหล่งข้อมูล และขาดคำแนะนำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญต่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ควรมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะที่มีความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน มีความชื่นชมและยอมรับคุณค่างานศิลปะของอาเซียน 2) ด้านเนื้อหาสาระ ควรเป็นเรื่องรูปแบบและประเภทของงานศิลปะ อิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ 3) ด้านการจัดกิจกรรม ควรมีการอภิปรายถึงแหล่งที่มาของงานศิลปะ อิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยกำหนดหัวข้อเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมของอาเซียน และควรมีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้เทคนิควิธีการจากงานศิลปะของอาเซียน 4) ด้านสื่อการสอน ควรมีภาพตัวอย่างงานศิลปะ หนังสือภาพประกอบ แบบจำลอง การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ การใช้สื่อมัลติมีเดีย และการใช้สื่อประเภทเกม 5) ด้านการวัดประเมินผล ควรมีความรู้ ความเข้าใจ และยอมรับในความหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมทั้งไทยและอาเซียน

จากผลการวิจัยสรุปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาค้นคว้าในเรื่องศิลปะของอาเซียน รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน 2) สอดแทรกเนื้อหาด้านสังคม วัฒนธรรม ควบคู่กับเนื้อหาด้านรูปแบบและเทคนิควิธีการสร้างงานศิลปะ 3) มีกิจกรรมให้ได้อภิปรายถึงอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลให้งานศิลปะในแต่ละชาติมีความแตกต่างหลากหลาย และมีกิจกรรมให้สร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะของอาเซียนด้วยการใช้วัสดุในท้องถิ่น 4) มีสื่อการสอนประเภทรูปภาพ แบบจำลอง หรือสื่อเทคโนโลยีที่อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของงานศิลปะในแต่ละชาติของอาเซียน 5) ประเมินผลจากความเข้าใจ และประเมินผลจากการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกผ่านผลงานศิลปะ

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

ปีการศึกษา 2556

5483431227 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: TEACHING ART / ASEAN ART / ELEMENTARY EDUCATION LEVEL / MULTICULTURAL ART EDUCATION

WARITTHA SA-NGAWONG: PROPOSED GUIDELINES FOR ASEAN ART TEACHING AT ELEMENTARY EDUCATION LEVEL BY USING MULTICULTURAL ART EDUCATION. ADVISOR: ASST. PROF. AMPAI TIRANASAR, Ph.D., 262 pp.

The purposes of this study were 1. To study art teaching at elementary education level 4-6 in the prototype of development school to ASEAN: Spirit of ASEAN and 2. To propose guidelines for ASEAN art teaching at elementary education level by using multicultural art education in the following aspects: objectives, content, instructional activities, media, and evaluation.

The sample groups composed of 134 grade 4-6 art teachers in the “ASEAN prototype schools: Spirit of ASEAN.”: 122 art teachers responded to the set of questionnaire by using simple random sampling and 12 art teachers were interviewed by using purposive sampling and 8 experts of art and culture in southeast of Asia were interviewed by means of snowball sampling. The research instruments were questionnaire, interview, and teaching observation form. The data were analyzed by means of frequencies, arithmetic means ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and content analysis. The research results found that most of art teachers integrated teaching content concerning ASEAN in general in their lessons but not about ASEAN’s arts directly due to the teachers lacked of knowledge resources and suggestions from the specialists.

The teachers and the specialists to ASEAN arts teaching by using multicultural art education that were as follows 1) Objectives: the students should have knowledge and understanding of the diversity in ASEAN art, have appreciation and acceptance the values of ASEAN art, 2) Content: should have contents of style and type of arts including influence of religious and culture that effected to art creation, 3) Instructional activity: should have discussion of art resources, influences of social and culture that effected to arts creation, art making by specified the topic of tradition and culture of ASEAN and should use local materials to create art works by using techniques in means of ASEAN’s art 4) Media: should have sample picture of arts work, illustration books, prototypes of study from learning resources outdoor, multimedia and game media using in teaching of ASEAN art, and 5) Evaluation: the students learn, understand and accept of the diversity arts, cultures of Thailand and ASEAN.

Guidelines for ASEAN art teaching were as follows 1) the teachers should gather ASEAN’s arts from reliable resources and initiate positive attitude toward countries in ASEAN, 2) interpolate the contents of social and culture with style of art and art work creating techniques, 3) plan activities by discussing influences social and culture upon art works in each country particularly the diversity and the activities for the students to create art works which get the inspiration from ASEAN’s arts by using local materials available, 4) select media in the form of pictures, prototypes, artwork replica or information technology media that show general characteristic of art works in each country of ASEAN, and 5) evaluate by the students understanding and expression through students’ art works.

Department: Art, 262 Education

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Field of Study: Art Education

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตรีณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ชี้แนะในสิ่งที่ยังขาดตกบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุน ให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. อภิชาติ พลประเสริฐ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวเลิศ เลิศขโลฬาร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในความกรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจเครื่องมือวิจัย แก้ไข ตรวจทานการใช้สำนวนภาษาที่เหมาะสม ให้คำปรึกษาแนะนำในการเรียบเรียงข้อความเสนอแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตรงกับจุดมุ่งหมาย และสามารถนำไปใช้งานได้เหมาะสม

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูผู้สอนสาระศิลปะรวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนทั้ง 8 ท่าน ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบุคคลอันเป็นที่รักทุกท่านในครอบครัวสว่างวงศ์ และครอบครัวทองไทย ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งต่อการเอาชนะอุปสรรคทั้งหลายจนผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาได้อย่างลุล่วง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาศิลปศึกษาทุกท่านที่เมตตาให้ความรู้และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ตลอดปีการศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในสาขาศิลปศึกษาที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณมิตรสหายท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ สำหรับความช่วยเหลือทั้งร่างกาย แรงใจที่ดีเสมอมา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา.....	7
1.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับประถมศึกษา	7
1.2 พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา.....	11
1.3 การรับรู้ทางศิลปะจากการมองเห็น.....	12
2. การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา	14
2.1 จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปศึกษา	14
2.2 บทบาทของศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ	16
2.3 มาตรฐานการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	17
2.4 องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา	22
2.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษา.....	29
3. การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม	34
3.1 แนวคิด ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม	35
3.2 การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Wasson, Stuhr และ Mwaniki	36

3.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates	40
4. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียนในระดับประถมศึกษา	45
4.1 อาเซียนและการรวมกลุ่มของประเทศในอาเซียน	46
4.2 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษา	47
4.3 การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน	47
4.4 การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN.....	50
4.5 การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่อาเซียน.....	52
4.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในระดับประถมศึกษา	54
5. ศิลปะที่สำคัญของประเทศในกลุ่มอาเซียน	57
5.1 ศิลปะในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	57
5.2 ศิลปะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	60
5.3 ศิลปะในราชอาณาจักรกัมพูชา.....	61
5.4 ศิลปะในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	64
5.5 ศิลปะในกลุ่มประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนดารุสซาลาม	66
5.6 ศิลปะในสาธารณรัฐสิงคโปร์.....	69
5.7 ศิลปะในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
งานวิจัยในประเทศ.....	72
งานวิจัยต่างประเทศ.....	76
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	79
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	79
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	80
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
4. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	84
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	86
7. การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัย	88

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	166
รายการอ้างอิง	205
ภาคผนวก.....	209
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดในการวิจัย	210
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	212
ภาคผนวก ค รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย	214
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	217
ภาคผนวก จ ตารางวิเคราะห์หนังสืออาเซียนสำหรับเด็กและเยาวชน.....	252
ภาคผนวก ฉ ตารางแสดงภาพตัวอย่างผลงานจากการจัดกิจกรรมศิลปะ ในโรงเรียนต้นแบบการ พัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN.....	257
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	262

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ศ 1.1 สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้น ป.4-ป.6.....18
2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ศ 1.2 สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้น ป.4-ป.6.....21
3	เวลาและแบบแผนการวัดผลทางการเรียน.....29
4	ตัวอย่างกิจกรรมการสร้างสรรค้งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน.....42
5	โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN ระดับชั้นประถมศึกษาจำแนกตามภูมิภาคและประเภทโรงเรียน.....51
6	ตัวชี้วัดด้านความรู้ของเด็กไทยสู่อาเซียน.....52
7	ตัวชี้วัดด้านทักษะ/กระบวนการของเด็กไทยสู่อาเซียน.....53
8	ตัวชี้วัดด้านเจตคติของเด็กไทยสู่อาเซียน.....54
9	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6.....81
10	ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์.....90
11	ค่าความถี่และร้อยละของสภาพทั่วไปในการจัดการสอนเรื่องอาเซียน และสภาพทั่วไป ในการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์.....93
12	ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในด้านรูปแบบที่ใช้ในการสอน และการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียน.....96
13	ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสืบค้นข้อมูลเรื่อง ศิลปะของอาเซียน.....98
14	ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการใช้สื่อการสอนและการประเมินผล การสอนศิลปะของอาเซียน.....99
15	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์..... 103

ตารางที่	หน้า
16	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในด้านเนื้อหาสาระ.....105
17	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน.....106
18	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในด้านสื่อการสอน.....109
19	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในการวัดประเมินผล.....110
20	ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ที่ให้สัมภาษณ์.....114
21	ค่าความถี่ของสภาพทั่วไปของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการจัดการเรียนการสอน เรื่องอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN.....117
22	ตารางแสดงการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนต้นแบบ การพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN จำแนกตามหัวข้อผลงาน และประเภทผลงานศิลปะ.....120
23	ค่าความถี่ของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียน และการวัดประเมินผล.....124
24	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อความสำคัญในการเรียนรู้ เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน.....126
25	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....127
26	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการจัดกิจกรรมศิลปะ ของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....130
27	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการใช้สื่อการสอน ศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....132
28	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการประเมินผลการเรียนรู้เรื่อง ศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....133

29	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความรู้สึกร่วมในการพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน....	135
30	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่อง ศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน.....	136
31	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ต่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....	137
32	ค่าความถี่และร้อยละด้านข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	140
33	ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญในด้านความสนใจทางศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสืบค้นข้อมูล เกณฑ์ในการเลือกข้อมูล และการถ่ายทอดความรู้.....	143
34	ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรม ของอาเซียน.....	146
35	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา แบบพหุวัฒนธรรม.....	147
36	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ด้านเนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา แบบพหุวัฒนธรรม.....	149
37	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา แบบพหุวัฒนธรรม.....	150
38	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ต่อการใช้อุปกรณ์การสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา แบบพหุวัฒนธรรม.....	153
39	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่.....	155
40	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในการประเมินผลการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา แบบพหุวัฒนธรรม.....	156
41	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมเป็นพลเมืองของอาเซียน ผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน.....	158

ตารางที่	หน้า
42	ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน.....159
43	ค่าความถี่ด้านการสังเกตการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน.....162
44	ตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์ เนื้อหาและการดำเนินเรื่องในหนังสืออาเซียนสำหรับเด็กและเยาวชน.....250
45	วิเคราะห์เนื้อหาสาระหนังสืออาเซียนสำหรับเด็กและเยาวชน.....261
46	ตารางแสดงภาพตัวอย่างผลงานจากการจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN จำแนกตามหัวข้อผลงานและประเภทของกิจกรรม..... 263

สารบัญรูปร่างภาพ

รูปภาพที่		หน้า
1	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นที่ผลงาน.....	42
2	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นที่กระบวนการ.....	44
3	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นการแก้ปัญหา.....	44
4	กระบวนการวิเคราะห์และเชื่อมโยงวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่น.....	45
5	ตัวอย่างการนำเสนอผลงานที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน จากการที่ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง.....	196
6	ตัวอย่างผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมในอาเซียน.....	197
7	ตัวอย่างงานศิลปะจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เทคนิคกระบวนการ สร้างสรรค์ศิลปะอย่างง่าย.....	197
8	ตัวอย่างการสร้างสรรคงานศิลปะด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น.....	198
9	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นที่ผลงาน.....	199
10	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นที่กระบวนการ.....	199
11	ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลป์โดยเน้นการแก้ปัญหา.....	200

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มอาเซียนซึ่งมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในภูมิภาค แต่การสร้างความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งจะเป็นตัวชี้วัดแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาอาเซียนให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ซึ่งประชาสังคมและวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในเสาหลักของอาเซียนอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) โดยมีการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ว่าด้วยการศึกษา คือ การสร้างสังคมความรู้โดยส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และสร้างความตระหนักรู้เรื่องอาเซียนในกลุ่มเยาวชน ผ่านทางการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียนบนพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือซึ่งกันและกัน (กรมอาเซียน, 2552)

การรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในภูมิภาคจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันในอาเซียน ทำความรู้จักคุ้นเคยในเรื่องวิถีชีวิต ความเชื่อที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางความคิด หรือลักษณะนิสัยของคนแต่ละชาติที่อาจมีความผิดแผกแตกต่างไปจากตนเอง แม้ในภาพรวมจะเห็นว่าหลายประเทศในอาเซียนมีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่ในความคล้ายคลึงก็มีความเป็นลักษณะเฉพาะของตนเองแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมในอาเซียนสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มวัฒนธรรมหลัก ตามลักษณะที่ตั้ง ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ได้แก่ 1. กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง (ไทย-ลาว-เขมร-พม่า-เวียดนาม) ซึ่งบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงนี้เป็นที่อยู่อาศัยของหลายชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกันหลายประเทศนับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญซึ่งมีประเพณี ดนตรี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการไปมาหาสู่ มีการค้าขาย และกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2. กลุ่มวัฒนธรรม มาเลเซีย-อินโดนีเซีย-บรูไน ดารุสซาลาม-สิงคโปร์ เป็นกลุ่มประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และฮินดูด้วยสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ดังนั้น วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ การแสดง จะมีความคล้ายคลึงกัน ในขณะที่สิงคโปร์เป็นสังคมผสมผสานระหว่างจีน-มาเลย์-อินเดีย ดังนั้น จึงมีความหลากหลายของวัฒนธรรม 3. กลุ่มวัฒนธรรม ฟิลิปปินส์ ถึงแม้ว่า ภูมิประเทศของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ จะมีความคล้ายคลึงกันแต่วัฒนธรรมของฟิลิปปินส์เป็นการผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและตะวันออก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ที่ได้รับอิทธิพลจากสเปน ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในขณะที่เดียวกันก็ได้ผสมวัฒนธรรมพื้นเมืองเข้าไว้ด้วย (สมชาย เสียงหลาย, 2554)

ศิลปะ เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่ให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของสังคมของคนในชนชาติ ดังที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ประทานคำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้เมื่อ พ.ศ.2484 ว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมมีทั้งส่วนที่จับต้องได้และไม่ได้

เช่น กวีนิพนธ์ ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่างสร้างวัฒนธรรมปฏิบัติของประชาชาติ ศิลปะของแต่ละชนชาติบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ (ธิดา สารระยา, 2552) ความมีเอกลักษณ์ประจำชาตินั้นดูได้จากศิลปะของแต่ละชนชาติ ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความมีอารยธรรมของชนชาติ ส่วนในการจะก่อให้เกิดการมองเห็นคุณค่าของศิลปะได้นั้น จะต้องผ่านการรับรู้เชิงประสบการณ์ทางสุนทรียภาพอันจะนำไปสู่ความซาบซึ้งในศิลปะคุณค่าของศิลปะ เป็นเรื่องของการพัฒนาการกระบวนทัศน์ การมองรู้ดูออกโดยการฝึกฝนการคิดวิเคราะห์จากการมองเห็น ให้ออกแยกแยะในสิ่งที่มีคุณค่า เมื่อสามารถแยกแยะ วิเคราะห์จากสิ่งที่มากระทบทางสายตาก็จะไม่ทำให้ห่อเหิมไปตามกระแสนิยม รู้เท่าทันและคิดอย่างเป็นระบบ กระแสนิยมที่ไหลบ่ามานี้มักทำให้คนสังคมนิยมหลงลืมความเป็นตัวตนของตนเองและมองข้ามสิ่งอันมีคุณค่าที่ตนเองมีอยู่เสมอ (ชะวักชัย ภาติณฐ, 2544) ซึ่งหากมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในการมองเห็นถึงคุณค่าของศิลปะที่มีพื้นฐานร่วมกันในภูมิภาคอาเซียนแล้ว ก็จะเป็นเกราะกำบังให้คนรุ่นใหม่ไม่ไหลไปตามกระแสนิยมที่เขี่ยวรากออย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้และส่งผลต่อการสร้างทัศนคติอันดีต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน

สำหรับสภาพการรับรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในเรื่องของประเทศเพื่อนบ้านที่ผ่านมามาจนถึงในปัจจุบัน จากการย้อนกลับไปดูแบบเรียนไทย เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกแล้วกลับพบว่า มีการปลูกฝังทัศนคติบางอย่างต่อผู้เรียนเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในเชิงลบ ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านว่ามีความสามารถที่ด้อยกว่า หรือการเป็นประเทศศัตรูคู่แค้น (สุนทร ชุตินธรานนท์, 2552) นอกจากนี้การรับรู้เรื่องราวจากประเทศสมาชิกอาเซียนจากการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอน มักมีการนำทัศนคติส่วนตัวเข้ามาปะปนกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ซึ่งหากเป็นผู้เรียนในระดับที่ยังมีวุฒิภาวะไม่มากพอ จะไม่สามารถแยกแยะ หรือวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเป็นความคิดเห็น สิ่งใดเป็นเนื้อหาข้อมูล (สุภาพรณ ตั้งตรงไพโรจน์, 2557) จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังเรื่องประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่ผิดอยู่เสมอ ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเอง และมีมุมมองที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เกิดการปลูกฝังไปสู่ผู้เรียนที่ผิดๆ เช่นเดียวกับแนวทางการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ที่ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงการนำเสนอวัฒนธรรมอื่นโดยเข้าใจถึงแนวคิดของวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริงและนำเสนอโดยชื่นชมในความแตกต่าง (Bates, 2000) ฉะนั้นการให้ความรู้และการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพื้นฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สู่อาเซียนโดยมีการวางหลักสูตรอาเซียนในสถานศึกษา มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนอาเซียนและวางกรอบคุณลักษณะเด็กไทยสู่อาเซียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง โดยมีการกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ กล่าวคือ ให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียน ด้านทักษะ/กระบวนการ ให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและด้านเจตคติ คือ ให้ผู้เรียนมีความตระหนักในความเป็นอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ซึ่งการเคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ก็เป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งของเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน ในด้านทักษะ/กระบวนการ
 ขั้นพื้นฐาน ที่จะมีส่วนเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อประเทศสมาชิกอาเซียนในเชิงบวกและเข้าใจ
 ประเทศสมาชิกอาเซียนมากยิ่งขึ้น สำหรับการนำหลักสูตรอาเซียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด
 แนวทางไว้ มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ส่วนใหญ่แล้วมีการบูรณาการกับสาระการเรียนรู้
 สังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของสาระศิลปะนั้นยังขาดรูปแบบการสอนที่ชัดเจน และยังไม่มีการ
 รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะของอาเซียนที่เหมาะสมเรื่องที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน

จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้วิจัยในสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กและเยาวชนที่นำเสนอเนื้อหา
 เกี่ยวกับอาเซียนพบว่า สิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ นำเสนอเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการรวมตัวของอาเซียน
 และเนื้อหาที่เป็นข้อมูลทั่วไปของประเทศสมาชิก เช่น ลักษณะภูมิประเทศ จำนวนประชากร ธงชาติ
 เครื่องแต่งกาย ดอกไม้ประจำชาติ การนับถือศาสนา ประเพณีที่สำคัญ ส่วนเนื้อหาในด้านศิลปะ
 ของแต่ละประเทศพบว่ามีสอดแทรกอยู่น้อยมากหรือไม่มีการกล่าวถึงเลย (รายละเอียดในภาคผนวก
 จ) อีกทั้งความรู้ด้านศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่กลับถูกจำกัดอยู่แต่ในเฉพาะวงการ
 ของผู้เชี่ยวชาญและนักประวัติศาสตร์ศิลปะ ฉะนั้นการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ด้านศิลปะอาเซียน
 ที่เหมาะกับครูผู้สอนและผู้เรียนจึงมีอยู่น้อยมากและส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะ
 ของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนนั้นต่างก็มีเอกลักษณ์เฉพาะ
 ของแต่ละชนชาติ มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมีความแตกต่างในการนับถือศาสนา เหล่านี้เป็น
 สิ่งที่คุณครูจะต้องทำความเข้าใจและย่อยข้อมูลความรู้เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม
 กับผู้เรียน ประกอบกับการเรียนรู้ในปัจจุบันที่จะต้องเปิดมุมมองของผู้เรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
 ให้มองเห็นแง่มุมของศิลปะที่หลากหลาย ซึ่งการเรียนรู้จากมุมมองที่เปิดกว้างจะนำไปสู่ความคิด
 สร้างสรรค์ใหม่ๆ ผู้เรียนจะไม่ยึดติดกับรูปแบบและมาตรฐานแบบเดิม และไม่เพียงแต่ผู้เรียนจะได้รับ
 แนวคิดที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเท่านั้น ยังนำไปสู่ประสบการณ์ความรู้ใหม่อีกด้วย

อนึ่ง การจัดการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทาง
 ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน ช่วงวัยที่ผู้เรียนเริ่มมีความสามารถในการแยกแยะ
 วิเคราะห์ การอธิบายในปรากฏการณ์ของความแตกต่างหลากหลายนี้จึงควรเป็นผู้เรียนที่อยู่ใน
 ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่มีอายุเฉลี่ย 9-12 ปี เนื่องจาก ผู้เรียนในวัยนี้จะอยู่ในวัยที่เริ่มสู่การ
 ใช้เหตุผล มีการเรียนรู้จดจำได้อย่างว่องไว มองโลกในความเป็นจริงมากขึ้น และรู้จักสังเกตมากยิ่งขึ้น
 พัฒนาการดังกล่าวนี้มีผลต่อการแสดงออกทางด้านศิลปะเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะ
 ของโลเวนเฟลด์และบริตเตนให้ข้อสังเกตของผู้เรียนในวัยนี้ว่า เป็นวัยที่เริ่มสร้างงานในลักษณะเหมือน
 จริง มีการถ่ายทอดผลงานตามความเป็นจริงมากขึ้น ใส่ใจกับรายละเอียด และสภาพแวดล้อม
 ภายในภาพ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545a) ทั้งนี้ ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงเนื้อหาสาระและ
 กิจกรรมการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ซึ่งหากครูผู้สอนเองไม่ได้มีการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนเข้าใจใน
 บริบทดังกล่าว ก็จะส่งผลต่อการเข้าใจและยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากหลากหลาย
 วัฒนธรรมได้ จากปัจจัยดังกล่าว จึงนำไปสู่การวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการ
 สอนศิลปะของอาเซียน โดยแนวคิด ทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงน่าจะเป็นอีกหนึ่ง
 แนวทางที่น่าสนใจในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนให้กับผู้เรียนในระดับ
 ประถมศึกษา ซึ่งการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนี้เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีในเรื่องการจัด

การสอนศิลปะภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนผ่านการแสดงออกทางศิลปะ โดยหลักการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมี 6 ข้อ ได้แก่ 1. ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการผลิตผลงานศิลปะควบคู่ กับความสำคัญด้านบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่งานศิลปะนั้นถูกผลิตขึ้น 2. ไม่เพียงแต่ครูผู้สอนต้อง ให้ความสำคัญกับสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างแต่ยังต้องมีทัศนคติที่เป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางใด ทางหนึ่ง 3. สนับสนุนให้แหล่งชุมชนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ด้านความแตกต่างหลากหลายทาง สังคม วัฒนธรรม 4. ใช้กระบวนการทางมานุษยวิทยาเพื่อระบุกลุ่มคนในสังคมวัฒนธรรมและทักษะ ความเชี่ยวชาญของกลุ่มบุคคลในการผลิตสิ่งซึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะ 5. การนำเสนอความแตกต่าง หลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม เชื้อชาติ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวภายนอกห้องเรียน เรื่องราว ในชุมชนและในระดับชาติ 6. มุ่งประเด็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ อันได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ พื้นฐานทางด้านจิตใจ อายุ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ (Wasson, Stuhr, & Petrovich-Mwaniki, 1990) จากหลักการดังกล่าว นำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอน ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม คือ 1. ขั้นตอนเตรียมการสอนของครูผู้สอน 2. การพิจารณาเนื้อหา ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4. สื่อการสอนและ แหล่งข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม 5. การประเมินผล

การให้ความรู้ด้านศิลปะของอาเซียนแก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจะเป็นฐานสู่การต่อยอด ในการค้นคว้าความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไปและมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งถึงคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญที่จะร่วมกันรักษาและหวงแหนศิลปะ วัฒนธรรมของตนและอาเซียน สร้างเจตคติที่ดีในการยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง และคล้ายคลึงกันของประเทศในกลุ่มอาเซียนอันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการประสานความสัมพันธ์ อันดีต่อกันของสมาชิกอาเซียนในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้ ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขอบเขต การวิจัยดังนี้

1. ประชากรในขอบเขตการวิจัย ครูผู้สอนศิลปะในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ ของอาเซียน

2. การวิจัยนี้ศึกษาแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใน 5 ด้าน คือ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์ 2. เนื้อหาสาระ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4. สื่อการสอน 5. การวัดประเมินผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nation) โดยมีคำเรียกสั้นๆ ว่า อาเซียน (ASEAN) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกันในภูมิภาค อำนวยความสะดวก เสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันอาเซียน มีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ เรียงลำดับตามการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่าและกัมพูชา

ศิลปะของอาเซียน หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของประเทศในกลุ่มอาเซียน อันได้แก่ พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน และฟิลิปปินส์ ซึ่งมีรูปแบบการสร้างสรรคงานศิลปะที่เกิดจากการรับเอาอิทธิพลทางอารยธรรมจาก จีน อินเดีย และตะวันออกกลาง และจากการรับเอาอิทธิพลทางศิลปะจากประเทศใกล้เคียง รวมทั้งจากประเทศอาณานิคม จนเกิดเป็นศิลปะอันมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละชนชาติ โดยสามารถแบ่งตามลักษณะของการสร้างสรรค์งานศิลปะอันได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และงานศิลปหัตถกรรม

พหุวัฒนธรรม หมายถึง การที่สังคมหนึ่งๆ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่มากกว่าสองวัฒนธรรมในกลุ่มสังคม ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเกิดจากเชื้อชาติ การนับถือศาสนา ความเชื่อประเพณีที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมที่แตกต่างกันนี้ อาจมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวของคนในสังคม เพื่อให้วัฒนธรรมที่ตนยึดถือดำรงอยู่ต่อไปได้ คนที่อยู่ในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง การมีความยืดหยุ่นในการดำเนินชีวิตและเปิดใจยอมรับในความต่างของวัฒนธรรมจะทำให้คนที่อยู่ในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการกระจายองค์ความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

การสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ ซึ่งเป็นผลจากแนวคิด ความเชื่อในสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย เรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้บริบทของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างในการนับถือศาสนาที่ส่งอิทธิพลให้รูปแบบของศิลปะมีความแตกต่างกัน รวมไปถึงการจัดการสอนศิลปะภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและยอมรับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างเป็นสุข แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม มี 5 ขั้นตอน อันได้แก่ 1. ขั้นเตรียมการสอนของผู้สอน 2. การเลือกเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม

กับหลักสูตรการสอน 3.การดำเนินการสอน และ 4.การประเมินผลการสอนศิลปศึกษา
แบบพหุวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการสอนศิลปะอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษา
แบบพหุวัฒนธรรม
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนศิลปศึกษาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน
ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น
3. ได้แนวทางในการศึกษาข้อมูลด้านศิลปะของอาเซียน
4. ได้แนวทางในการสอนศิลปะอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในระดับชั้นอื่นๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีจากบทความ เอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการเรียงลำดับเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา
3. การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
4. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียนในระดับประถมศึกษา
5. ศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลในขอบเขตของพัฒนาการโดยทั่วไปและพัฒนาการทางศิลปะของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

การศึกษาพัฒนาการของเด็ก (Child Development) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็ก อันเป็นไปตามลักษณะของอายุและวัยต่างๆ ระหว่างเด็กเริ่มมีชีวิตจนกระทั่งเป็นหนุ่มสาวพ้นจากความเป็นเด็ก หรือเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความเจริญงอกงามของเด็กนับแต่ปฏิสนธิจนบรรลุนิติภาวะของชีวิต แบ่งเป็นพัฒนาการด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1.1 การพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Physical Development)

นักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่า ทิศทางพัฒนาการนั้นเป็นสิ่งคงที่แน่นอน ดังนี้ คือ เมื่อแต่ละส่วนของร่างกายได้ผ่านวัฏจักรแห่งการเปลี่ยนแปลงของตนเองแล้ว การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด โนม์เอียงที่จะเป็นไปตามแนวทางที่แน่นอนที่อาจกำหนดเป็นกฎได้ จากการที่เรารู้ว่าพัฒนาการนั้นจะเริ่มตั้งแต่ส่วนศีรษะ (Head Region) และในทำนองเดียวกันการพัฒนาในแนวขวางก็จะเริ่มจากส่วนกลางของร่างกาย (Mid-Dorsal Region) แล้วเจริญก้าวหน้าไปยังส่วนแขนและขา โดยพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยมีดังนี้

วัยเด็กตอนต้น ช่วงอายุ 2-6 ปี พัฒนาการทางสมอง (ศีรษะ สมอง ไขสันหลัง ตา) มีการพัฒนาการในด้านส่วนสูงและน้ำหนักอย่างรวดเร็ว ช่วงแขน ขา ยาวขึ้น ศีรษะดูยาว เล็กกลงและได้ขนาดใกล้เคียงกับลำตัว ประสาท ศีรษะ สมอง ไขสันหลัง ตา จะมีอัตราเร็วระหว่างวัยทารกและจะเปลี่ยน

อย่างปัจจุบันทันด่วนด้วยอัตราที่ช้าลงมากเมื่อเข้าสู่วัยเด็กตอนต้น กล้ามเนื้อมือ เท้า ยังทำงานประสานกันได้ไม่ดีพอ พัฒนาลักษณะทางเพศและการสืบพันธุ์ ในช่วงวัยทารกแรกเริ่มมีการพัฒนาเพียงเล็กน้อยและเกือบจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงเลยระหว่างวัยทารกตอนปลาย จนกระทั่งถึงวัยเด็กตอนปลาย จึงเริ่มมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น

วัยเด็กตอนกลาง ช่วงอายุ 6-10 ปี อัตราการเจริญเติบโตจะช้าลงเล็กน้อย แต่ก็ยังเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ร่างกายของเด็กจะขยายออกทางสูงมากกว่าส่วนกว้าง ลำตัวแบน แขน ขายาว ออก อวัยวะภายในและระบบหมุนเวียนของโลหิตเจริญเกือบเต็มที่ แต่หัวใจยังเจริญช้ากว่าอวัยวะทั่วไป มีฟันถาวรขึ้นแทนฟันน้ำนมเรื่อยๆ ตาและมือยังประสานกันไม่สะดวกเพราะพัฒนาของกล้ามเนื้อไม่เท่ากัน กล้ามเนื้อตาของเด็กหญิงมักจะพัฒนาได้เร็วกว่าเด็กชาย เด็กวัยนี้มีพลังงานมาก จึงมักไม่อยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรมและทำอย่างรวดเร็วจึงมักประสบอุบัติเหตุได้ง่าย

วัยเด็กตอนปลาย อายุ 10-12 ปี วัยนี้จะคาบเกี่ยวกับวัยรุ่นและวัยรุ่นตอนต้น วัยนี้ไม่ต่างกับวัยเด็กตอนกลางมากนัก แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในร่างกายเนื่องจากการทำงานของต่อมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงของโครงกระดูกและสัดส่วนของร่างกายเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น โดยเด็กผู้หญิงจะมีส่วนสูงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดระหว่าง $10 \frac{1}{2}$ - 14 ปี ส่วนเด็กชายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระหว่างอายุ $12 \frac{1}{2}$ - $14 \frac{1}{2}$ ปี และค่อยๆ สูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงอายุ 18 ปี ส่วนต่างๆ ของร่างกายเจริญไม่พร้อมกัน เด็กชายมีขากรรไกร ออกกว้าง ไหล่กว้าง มือเท้าใหญ่ แขนขายาว ทรวดทรง ผึ่งผาย หน้ายาวเล็กกว่ากว้าง หน้าผากสูง จมูกที่สั้นก็ดูยาวลงมาและใหญ่ขึ้น เด็กหญิงจะมีสะโพกผาย ลำตัวกลมมีส่วนโค้ง (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547) (สุชา จันท์ธอม, 2543)

1.1.2 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intelligence Development) พัฒนาการทางด้านสติปัญญาในแต่ละช่วงวัยมีรายละเอียดดังนี้

วัยเด็กตอนต้น (Early Childhood or Pre-School) วัย 2-6 ปี เด็กวัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพ (Personality) มากที่สุด เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้จักพึ่งตัวเองได้บ้าง และต่อมามีค่อยๆ เพิ่มพูน การพึ่งตนเองได้มากขึ้น มีความต้องการเป็นอิสระ การแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นการกระทำในบางครั้งจะไม่ตรงกับความเป็นจริง ระยะนี้จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของความฝันและความเป็นจริงของเด็กอีกด้วย ในขั้นนี้ยังแบ่งโดยละเอียดออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะแรก ช่วงอายุระหว่าง 2-4 ปี เด็กยังยึดตนเองเป็นหลัก มองเห็นเฉพาะด้านที่เหมือนกัน รู้จักเปรียบเทียบแล้วแต่เปรียบเทียบเพียงด้านเดียว (Generalization) คือ ถ้าวัตถุ 2 อย่าง มีส่วนเหมือนกันแล้ว จะคิดว่า ส่วนอื่นๆ คงจะเหมือนกันหมด และยังไม่เข้าใจถึงลักษณะของวัตถุภายนอกที่มีรูปร่างต่างกันแต่มีปริมาตรเท่ากัน เด็กจะมองว่าวัตถุ 2 สิ่งนี้ไม่เท่ากัน

ระยะที่สอง ช่วงอายุระหว่าง 4-6 ปี เด็กมีการมองเห็นในส่วนที่แตกต่าง ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) คิดแยกสิ่งของเครื่องใช้ได้อย่างเป็นหมวดหมู่ขั้นตอน รู้จักคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ พัฒนาการในลักษณะนี้ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องการนับเลขได้ เริ่มมีความเข้าใจเรื่องปริมาณและน้ำหนัก

วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) วัย 6-9 ปี เด็กในช่วงวัยนี้เป็นช่วงที่มี

ความสำคัญต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของเด็ก เพราะเป็นระยะที่เด็กจะต้องเข้าโรงเรียน เด็กจะต้องปรับตัวมากขึ้นถ้าหากเด็กได้รับการฝึกหัดในด้านอารมณ์ สติปัญญาและสังคมมาก่อนบ้างจะช่วยให้เด็กปรับตัวได้ง่ายขึ้น วัยเด็กตอนกลางเป็นวัยที่ได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เพื่อปรับปรุงตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ จึงเป็นวัยที่ผู้ใหญ่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ เด็กในวัยนี้จะเริ่มเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมและเริ่มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ที่อยู่รอบๆ ตัวเขา เริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด เริ่มมีความสามารถในการสร้างกฎเกณฑ์ รู้จักที่จะแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ แต่ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความคิดความเข้าใจของเด็กในวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกของเขาเป็นส่วนมาก

วัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood) วัย 10-12 ปี โดยทั่วไปวัยเด็กตอนปลายมีอายุประมาณ 10-12 ปี แต่ก็ไม่สามารถกำหนดตายตัวลงไปได้แน่นอน วัยนี้เป็นวัยคาบเกี่ยวระยะก่อนวัยรุ่นหรือวัยเริ่มแตกเนื้อสาว (Puberty) วัยนี้ไม่แตกต่างกับเด็กวัยตอนกลางมากนัก แต่มีการเปลี่ยนแปลงของโครงกระดูกและสัดส่วนของร่างกายเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้เด็กจะคิดได้ถ้ามีสิ่งเร้าให้สัมผัส แต่ในระยะนี้สิ่งเร้าที่จำเป็นลดน้อยลง เพราะความคิดเชิงนามธรรมพัฒนาขึ้น สร้างภาพความคิดในใจ (Mental Image) ได้มากขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น ความคิดจึงกว้างขึ้นเพราะประสบการณ์ทางอ้อมก็เป็นสิ่งเร้าใจให้คิดได้มากเช่นกัน มีพัฒนาการการเกิดภาพในใจ เช่นสามารถอธิบายแผนที่ทางไปโรงเรียนได้ สามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การแบ่งหมวดหมู่ การจัดลำดับก่อนหลัง ระยะนี้พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็ก พัฒนาการขั้นสู่ระดับวุฒิภาวะสูงสุดคือเด็กในวัยนี้จะเริ่มมีความคิดเหมือนผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กจะสามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถที่จะคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐานและทฤษฎี และสามารถที่จะเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เป็นนามธรรมนอกเหนือไปจากสิ่งที่ตามองเห็น (Jean Piaget, 1968) (ฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2533)

1.1.3 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotional Development) พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยต่างๆ มีดังนี้

วัยเด็กตอนต้น (Early Childhood or Pre-School) วัย 2-6 ปี เด็กจะมีอารมณ์หงุดหงิดง่ายกว่าวัยทารก ต้อรัน เอาแต่ใจตัวเอง เจ้าอารมณ์ ทั้งนี้เพราะอยู่ในวัยช่างปฏิเสธ (Negative Phase) ชีวิตประจำวันมีเรื่องที่ทำให้อารมณ์เด็กหงุดหงิดวุ่นวายไม่รู้จบสิ้น ระหว่างความต้องการของเด็กกับท่าทีการปฏิบัติของผู้ใหญ่และเพื่อนเล่นต่อเด็ก ตลอดจนมีสิ่งต่างๆ มากมาย แวดล้อมตัวเด็ก ซึ่งเด็กอยากรู้อยากทดลองให้เข้าใจ เด็กเริ่มมีลักษณะอารมณ์ประเภทต่างๆ อย่างผู้ใหญ่ เช่น มีอารมณ์โกรธ อารมณ์อิจฉา อารมณ์เห็นใจ อยากรู้ รื่นเริงสนุกสนาน ก้าวร้าว อดดี ถือดี เป็นต้น

วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) วัย 6-9 ปี เด็กในวัย 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มเข้าโรงเรียน มีการปรับตัวเพื่อเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ในโรงเรียน หรือเรียนรู้การปรับตัวจากประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ วัย 7-8 ปี มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบต่อสู้อาชนะ ต้องการการยอมรับจากกลุ่ม เด็กอายุ 9 ปี ชอบความอิสระ มีความรู้สึกว่าเป็นผู้ใหญ่ ต้องการความรัก ไม่ชอบการเปรียบเทียบแข่งขัน

วัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood) วัย 10-12 ปี เนื่องจากเด็กวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของเด็กด้วย เด็กวัยนี้มีความหงุดหงิด กังวล ซึ่งมาจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้น ค่อนข้างรักษาอารมณ์ไว้ได้ดีพอสมควร คือไม่โกรธง่ายและหายเร็ววันๆ ต้องการการยอมรับของกลุ่ม ไม่ชอบการถูกเปรียบเทียบ บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ แต่บางครั้งก็ไม่กล้าทิ้งความเป็นเด็ก (สุชา จันทรเอม, 2543)

1.1.4 พัฒนาการทางด้านสังคมและการปรับตัว (Social Adjustment Development)

ทฤษฎีพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ ของ โรเบิร์ต ริชาร์ดสัน ซีแยร์ส (Robert Richardson Sears) เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ซึ่งแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 3 ขั้นใหญ่ๆ คือ

ระยะแรก พฤติกรรมเบื้องต้น (Rudimentary Behavior) ช่วงอายุ 0-16 เดือน ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานและการเรียนรู้ระยะต้นของวัยทารก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระยะนี้เป็นพฤติกรรมที่กระทำเพื่อลดแรงขับปฐมภูมิทั้งสิ้น แรงขับทางสังคมยังไม่มี ความหมายต่อเด็ก มีการลองผิดลองถูก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตน แต่หลังจากเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ว่าการกระทำแบบไหนจะทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการ การตอบสนองแรงขับ จะสัมพันธ์กับลักษณะของแม่ ท่าที ความรู้สึกต่างๆ จะสัมพันธ์กับความช่วยเหลือ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น เพศ ตำแหน่งลำดับที่ในการเกิด ความสุขพื้นฐานของพ่อแม่ ตำแหน่งทางสังคม การศึกษาของพ่อแม่ จะเป็นตัวแปรต่อการพัฒนาการของเด็กไม่ว่าทางใดก็ตาม การพัฒนาการของเด็กส่วนใหญ่ในขั้นนี้ สะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพของพ่อแม่ เช่น ความรัก ทัศนคติ ความสามารถในการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ของแม่ต่อพ่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นไปในชีวิต ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก

ระยะที่สอง ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะแรก การเรียนรู้โดยครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ช่วงอายุ $1\frac{1}{2}$ - 6 ปี ในระยะนี้กระบวนการทางสังคมประภคิเริ่มมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเด็กแรงขับปฐมภูมิยังเป็นตัวจูงใจให้เด็กแสดงพฤติกรรมอยู่ แต่อย่างไรก็ตามเด็กเริ่มรับแรงเสริมการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งเป็นแรงขับทุติยภูมิ และเมื่อได้รับการเสริมแรงจากการเรียนรู้ทางสังคม แรงขับนั้นจะเป็นแรงจูงใจสำคัญให้กับเด็ก ช่วงแรกนี้แม่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการให้การเสริมแรง แม่จะเป็นผู้ให้การสังเกตพฤติกรรมและวางแบบมาตรฐานในการกระทำให้แก่เด็ก จึงทำให้เด็กปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ถ้าแม่ทำสำเร็จ แรงขับที่มีอยู่ในเด็กจะทำให้เด็กแสดงบทบาทที่สังคมยอมรับ ซึ่งในที่สุดจะช่วยให้เด็กถึงวุฒิภาวะและการตอบสนองที่มีเหตุผล พฤติกรรมที่เด็กจะเลือกมาแสดง นับเป็นพฤติกรรมที่เด็กเองพอใจจะทำและรู้ว่าพ่อแม่ก็พอใจให้ทำเช่นนั้นด้วย

ระยะที่สาม ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะหลัง การเรียนรู้จากสังคมภายนอก ครอบครัว ได้แก่ การเรียนรู้พฤติกรรมสังคมจากระบบต่างๆ ของสังคม เช่น โรงเรียน สถาบันทางศาสนา ชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นต้น ในระยะนี้เมื่อเด็กพัฒนาการมาตามลำดับ เด็กจะอยู่ในวัยไปโรงเรียนและต้องปรับตัวเข้ากับโลกภายนอก เด็กเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างผลกับพฤติกรรมแล้ว

ฉะนั้นการเรียนรู้จะช่วยนำเขาไปสู่ความสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้ ในระยะนี้สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปรับตัวของเด็ก เด็กวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ออกจากบุคคลในครอบครัว จะชอบอยู่ในหมู่เพื่อนและมีความเห็นว่าหมู่คณะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขามาก จึงมีการแต่งตัว พุดจาและนิยมสิ่งต่างๆ เหมือนเพื่อน ซึ่งพัฒนาการในขั้นนี้ เด็กจะเริ่มหัดเป็นตัวของตัวเอง ชอบตัดสินใจเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เข้ามายุ่งเกี่ยวในเรื่องส่วนตัว ชอบความเป็นอิสระ มักเชื่อในความคิดของตนเอง เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ ลักษณะการคบเพื่อนยังไม่แน่นอน เด็กชายจะมีความสามารถในการรวมกลุ่มได้นานกว่า และคบเพื่อนได้ดีกว่าเด็กหญิง เพื่อนที่ถูกต้องมักมีเพียงคนเดียวหรือสองคน ส่วนเด็กหญิงจะมีเพื่อนถูกใจ 3-5 คน การเล่นเป็นกลุ่มของเด็กวัยนี้จะช่วยให้เด็กมีความกล้า รู้จักใช้ความคิดและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547)

1.2 พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

พัฒนาการทางศิลปะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาเป็น 3 ระดับดังนี้

1.2.1 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

ลักษณะของการแสดงออกของเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เด็กยังคงมีความสนใจในการเขียนภาพต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ มีรูปทรงเรียบง่ายทางเรขาคณิต เด็กจะค่อยๆ พัฒนาการเขียนภาพออกไปด้วยการเขียนภาพรูปร่างง่ายๆ เป็นภาพสิ่งของต่างๆ พร้อมทั้งการสร้างสรรค์รูปร่างต่างๆ ด้วยการต่อเติมผสมให้มีเนื้อหาและรายละเอียดมากขึ้นตามวัย เด็กชอบที่จะสร้างสรรคงานที่ตนรู้เข้าใจและมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นมาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องที่ตนเองมีความประทับใจมาก การสร้างสรรค์ของเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง เด็กส่วนมากจะแสดงออกในรูปร่างที่ชัดเจนขึ้น เช่น รูปร่างและการแต่งกายของชายและหญิง การแสดงระยะใกล้ไกลด้วยการใช้รูปร่างขนาด เส้น และการเขียนภาพซ้อนกัน สำหรับการเขียนภาพรูปร่างสิ่งของต่างๆ นั้น เด็กจะเขียนสิ่งที่เด็กรู้เรื่องตามความเข้าใจของเด็กมากกว่าจากภาพที่แลเห็นจริง ทั้งนี้เพราะเด็กวัยนี้จะเขียนภาพจากความคิดเห็นตามจินตนาการของเด็กเองมากกว่าการเขียนภาพที่เลียนแบบจากของจริง นอกจากนี้การใช้สีของเด็กวัยนี้จะแสดงออกถึงจินตนาการและอารมณ์ของเด็กด้วย

1.2.2 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

โดยส่วนรวมแล้วเด็กวัยนี้เริ่มมองโลกในแง่ความเป็นจริง เริ่มเขียนภาพเหมือนกับความเป็นจริงมากขึ้น กล่าวคือ ลักษณะของการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับการเขียนภาพคนมีส่วนสัดส่วนของภาพใกล้เคียงตามสภาพความเป็นจริงมากขึ้น การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเขียนภาพแสดงความรู้สึกหรือระยะใกล้ไกลด้วยการเขียนภาพซ้อนกันหรือการใช้เส้นนอนเป็นหลักในการกำหนดระยะใกล้ไกล กล่าวคือ ใช้เส้นนอน เช่น เส้นขอบฟ้าเป็นหลัก ของที่อยู่ใกล้ก็จะอยู่ห่างจากเส้นนอนหรือเส้นขอบฟ้ามาก ของที่อยู่ไกลก็จะติดกับเส้นนอนหรือเส้นขอบฟ้า นอกจากนั้น ยังสามารถเขียนแสดงเปรียบเทียบด้วยขนาดใหญ่และเล็กหรือแสดงเปรียบเทียบด้วยความสูงมากน้อยต่างกัน ส่วนมากเด็กวัยนี้จะระมัดระวังในการจัดภาพให้แลดูงาม สนใจและเขียนภาพแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์

มากขึ้นกว่าเดิมมาก

1.2.3 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ลักษณะการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในวัยนี้ มีความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและนำแรงบันดาลใจมาสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมทั้งชอบเลือกเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจของสังคมและชุมชนด้วย เด็กในวัยนี้สนใจในการทดลอง การเขียนพื้นผิวลักษณะต่างๆ การแรเงาเป็นสามมิติ เริ่มสนใจในการเขียนภาพภูมิประเทศ อาคาร ถนน รถ ร้ว โดยแสดงระยะใกล้ไกลด้วยการใช้เส้นตามหลักวิชาเพอร์สเปกตีฟ การเขียนภาพของเด็กต้องการแสดงความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น บ่อยครั้งที่เด็กจะประสบอุปสรรคเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนโดยไม่สามารถจะเขียนได้ตามที่ต้องการ จึงเป็นมูลเหตุที่นักเรียนวัยนี้หมดความสนใจในงานที่ทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะแนะนำเด็กด้วยความปรานี กระตุ้นและจูงใจให้เด็กแสดงออกได้เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของตน

ลักษณะการวาดภาพของเด็กในวัยนี้จะค่อนข้างเหมือนจริง มีการสังเกตรายละเอียดมากขึ้นการวาดภาพคนแสดงลักษณะของเพศหญิง ชายได้ชัดเจนจากความแตกต่างเรื่องเสื้อผ้าที่สวมใส่ ภาพวาดคนที่ได้กวาดในช่วงวัยนี้จะไม่ได้แยกแขนขาหรืออวัยวะชัดเจน แต่เป็นรูปร่างที่ประกอบกันจากรูปเรขาคณิต บางส่วนประกอบก็ถูกตัดทอนลบทิ้งไป บางส่วนก็สามารถเดาออกได้ว่าเป็นอวัยวะส่วนใดแม้ว่าในส่วนที่เด็กกวาดจะไม่เหมือนตามแบบจริงก็ตาม การวาดภาพมีรายละเอียดมากขึ้นแต่ยังไม่สามารถวาดแสดงออกกับกิริยาเคลื่อนไหวต่างๆ ได้ เช่น ภาพคนวิ่ง กระโดด ส่วนใหญ่ จึงเป็นภาพคนยืนนิ่งอยู่กับที่ ส่วนเรื่องการระบายสี มักพบว่าเด็กในวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้เรื่องสีที่สอดคล้องกับธรรมชาติมากขึ้น แต่ยังคงขาดความเข้าใจในเรื่องแสงเงา เริ่มมองเห็นความแตกต่างของสีในธรรมชาติเช่น สีของท้องฟ้าที่แตกต่างจาก สีฟ้าของทะเลสาบ สีเขียวของต้นไม้จะแตกต่างจากสีเขียวของต้นหญ้า เป็นต้น (Lowenfeld, 1987) (วิรัช พิชญ์ไพบุลย์, 2531)

1.3 การรับรู้ทางศิลปะจากการมองเห็น

การรับรู้ทางศิลปะมีส่วนสำคัญในพัฒนาการทางการมองเห็นของผู้เรียน โดยในส่วนของ การรับรู้ทางศิลปะจากการมองเห็นจะกล่าวถึง ความหมายของการรับรู้ทางศิลปะ และองค์ประกอบการมองเห็น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 ความหมายของการรับรู้ทางศิลปะ

การรับรู้ (Perception) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการกระทบรับรู้ต่อออก ฉะนั้น การรับรู้ทางศิลปะ (Perception in Art) ก็คือการรับรู้คุณค่าทางศิลปะที่เกิดจากการกระทบทางตา หรือที่เรียกว่า การรับรู้ทางตา (Eye perceive) จากตาสู่ประสาทสัมผัสสู่ไขสันหลังและสมอง ตีค่าออกมา ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และเงื่อนไขของการเรียนรู้ อันหมายถึงการศึกษาและการทำความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ ทางรับรู้ สิ่งที่ถูกรู้ ความรู้ การรับรู้ ความรู้สึก ต่ออารมณ์ในทางศิลปะก็คือ สุนทรียภาพนั่นเอง (ชะวักชัย ภาคินธู, 2544)

การมองเห็นนั้นมีบทบาทเป็นปัจจัยพื้นฐานในกระบวนการการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางศิลปศึกษา กระบวนการเรียนรู้จะเริ่มต้นจากการรับรู้ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างโลกภายนอก สู่โลกภายในของมนุษย์ โดยผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ อันได้แก่ ตา หู ลิ้น จมูกและผิวหนัง ต่อเมื่อเราเปิดการสัมผัสเหล่านี้ จึงจะเกิดการรับรู้ในรูปของการเห็น การได้ยิน การรู้รส การได้กลิ่น และการรู้สึกต่อพื้นผิว หากมีเพียงขั้นตอนนี้เพียงอย่างเดียวก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ คือผ่านมาแล้วก็ผ่านไป โดยไม่ได้รับประโยชน์อันใด เช่น ระหว่างเดินไปมาโรงเรียน มีสิ่งต่างๆ ผ่านตามากมายแต่นึกไม่ออก หรือไม่เห็นเลย การรับรู้ต่างๆ จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ต้องอาศัยขั้นต่อมา คือการคิด คือกระบวนการจัดการกับสิ่งที่รับรู้มาจากโลกภายนอกก่อนที่จะยอมรับหรือละทิ้งไป การจัดการดังกล่าวอาจเป็นเพื่อหาความหมายหรือหาคำอธิบายต่อสิ่งที่ปรากฏ ขั้นตอนนี้จะเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เดิมกับสิ่งที่ปรากฏหรือประสบการณ์ใหม่ที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น (อาไพ ตรีณสาร, 2547)

เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยจะเห็นได้ว่าเด็กในระดับประถมศึกษาศึกษานั้นความสามารถในการเรียนรู้ย่อมจะเป็นไปได้เพียงบางระดับเท่านั้น ครูควรนำทางให้เด็กเกิดการมองอย่างใส่ใจมากกว่าที่จะให้เด็กทำตามกระบวนการวิจารณ์ศิลปะครบทุกขั้นตอน ซึ่งสิ่งแรกที่เด็กควรได้รับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะคือ การรับรู้ การรับรู้นั้นมีหลายทาง ทั้งทางการเห็น การได้ยิน ได้สัมผัส ได้ลิ้มรส แต่หัวใจด้านการรับรู้ของศิลปะหรือทัศนศิลป์คือ การเห็น (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545a)

1.3.2 องค์ประกอบของการมองเห็น

การมองเห็นคุณค่าของความงามจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อจำแนกการรับรู้ การเห็น แปลความหมายภาพตรงหน้าโดยมีทฤษฎีการเห็นที่สำคัญดังนี้

1.3.2.1 การเห็นรูปและพื้น (Figure and ground) เป็นองค์ประกอบแรกที่มีมนุษย์มองเห็นจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผลจากการที่เรามองเห็นวัตถุ ตาเราจะรับรู้พร้อมๆ กันทั้งรูปและพื้น การรับรู้ทางการเห็นมักจะมีปัญหาที่ดูได้หลายแง่ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะเพ่งหรือให้ความสำคัญบริเวณส่วนใด แต่เรื่องรูปและพื้นประเภทภาพเหมือนจริง มักจะไม่เป็นปัญหาเพราะรูปของความเป็นจริงมักจะแสดงความเด่นชัดของตัวเอง มองรู้ ดูออกว่าเป็นรูปอะไร ลดคุณค่าของพื้นลงไป การเห็นเป็นความจริงว่าเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะมีกำลังของรูปขณะคุณภาพของพื้นที่ส่วนอื่นทั้งหมด

1.3.2.2 การเห็นแสงและเงา (Light and shadow) การรับรู้ได้หรือมองเห็นได้ เพราะมีแสงสว่างบริเวณวัตถุนั้นตั้งอยู่ ถ้าไม่มีแสงสว่าง น้ำหนักของวัตถุจะไม่เกิดขึ้น หรือถ้ามีแสงสว่างเท่ากัน เงาก็จะไม่เกิดขึ้น คุณค่าของแสงและเงา (value) มีอิทธิพลต่อการรับรู้รูปร่างของวัตถุ ขนาดของวัตถุ ให้เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณและคุณค่าของแสงและเงา เช่น วัตถุโปร่งแสงมีพื้นผิวขรุขระ ถ้าแสงส่องเป็นมุมตรงก็อาจจะทะลุไปทำให้ดูราบเรียบ แต่ถ้าแสงส่องเป็นมุมเอียงก็จะเป็นพื้นผิวนั้นขรุขระ มีความงามและความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ดังนั้น แสงและเงามีผลต่อความรู้สึกและการรับรู้ อิทธิพลของแสงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาทั้งในด้านความงามที่มาจากธรรมชาติและเกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จำนวนและชนิดของแสงที่ตกกระทบลงบนวัตถุสามารถทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกหลากหลาย เช่น สงบเรียบ นุ่มนวล ไร้ใจ ตื่นเต้น ฯลฯ

1.3.2.3 การเห็นตำแหน่งและสัดส่วน (Position and proportion) การรับรู้ได้หรือมองเห็นได้เกิดขึ้นเพราะตำแหน่งของเราและตำแหน่งของวัตถุ ถ้าเราเข้าใกล้วัตถุก็จะมองเห็นได้ชัดเจน ส่วนละเอียดมาก แต่ถ้าอยู่ไกลก็จะมองเห็นไม่ชัดเจน วัตถุที่อยู่ใกล้จะมีขนาดใหญ่ วัตถุที่อยู่ไกลจะมีขนาดเล็กเป็นสัดส่วนกัน ปัญหาเรื่องตำแหน่งและสัดส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ความชัดเจน และความพร้อม มีผลมาจากระยะของเราต่อการเห็นวัตถุสิ่งนั้น เป็นเงื่อนไขต่อการกำหนดมิติและระยะขึ้นในภาพ ผู้ที่สามารถแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ภาพที่ปรากฏจะมีความสมจริง บนพื้นฐาน รูปแบบธรรมชาติและรูปแบบทางความคิดต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

1.3.2.4 การเห็นความเคลื่อนไหว (Motion) การรับรู้และเห็นได้ เพราะความเคลื่อนไหวของวัตถุหรือเพราะตัวเราเคลื่อนไหวเอง มีผลทำให้สามารถเข้าใจถึงการเคลื่อนที่ไปอย่างรวดเร็ว เชื่องช้า ทิศทาง จังหวะ เป็นต้น องค์ประกอบส่วนนี้ ถ้ามีการบันทึกเป็นภาพถ่าย ภาพยนตร์ และวิดีโอ จะสามารถมองเห็นรูปร่าง รูปทรงและจังหวะลีลาของการเคลื่อนไหวของวัตถุได้อย่างชัดเจนขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาด้านทัศนศิลป์ได้เป็นอย่างดี (สุชาติ เกาทอง, 2544)

2. การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

ศิลปะ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของมนุษย์ในแต่ละชนชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สามารถมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม การเรียนการสอนศิลปะจึงมีความสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตใจที่ละเอียดอ่อน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความซาบซึ้ง รักและเห็นคุณค่าของศิลปะ โดยในขอบเขตของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปศึกษา

นักการศึกษาและนักวิชาการด้านศิลปศึกษา ได้ให้ความหมายและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้ดังนี้

ศิลปศึกษานั้น เป็นคำใช้เรียกกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาภายใต้ระบบการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ มีความชื่นชมในผลงานศิลปกรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ และมีความสำนึกในความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบศิลปะที่นำมาประยุกต์ใช้สำหรับสังคมปัจจุบัน โดยไม่คาดหวังที่จะให้นักเรียนเป็นศิลปินแต่อย่างใด (อารีย์ สุทธิพันธุ์, 2551) การเรียนศิลปศึกษาเป็นการฝึกความคิดให้สัมพันธ์กับมือและความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาในการทำงาน หัดให้มีความเป็นระเบียบ รู้จักรักสวยรักงาม มีสุนทรียะในการรับรู้เมื่อพบเห็นสิ่งต่างๆ มีความซาบซึ้ง (Appreciation) ในผลงานศิลปะสามารถสร้างสรรค์งานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้มีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ เข้าใจศิลปวัฒนธรรมของโลก ทำให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปกรรมของชาติและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ศิลปะยังช่วยให้ผ่อนคลายความเครียด ช่วยในการประหยัดและเป็นพื้นฐานอาชีพ

เป็นอย่างดี (เกษร ธิตะจารี, 2543) ความรู้ทางศิลปะเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงฉับพลันทันที โดยไม่ต้องใช้กระบวนการของการคิดเชิงเหตุผลเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการมองแล้วเกิดความประทับใจ ไม่สามารถที่จะอธิบายความรู้สึกออกมาเป็นถ้อยคำได้ เป็นความรู้สึกโดยตรงซึ่งเกิดจากจินตนาการของแต่ละบุคคล ส่วนกระบวนการในการเข้าถึงความรู้ทางศิลปะนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 8 กระบวนการ ได้แก่ การสอบถามผู้รู้ การประจักษ์ การใช้ประสบการณ์ การอุปนัย (การรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์เพื่อการจำแนกประเภทและหาความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงแล้วจึงสรุปผลออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่) การนิรนัย (การสรุปเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ย่อยจากองค์ความรู้รวม) การสงสัย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการบูรณาการระหว่างวิธีการอุปนัยและนิรนัยเข้าด้วยกัน การใช้ความรู้สึก และการตรัสรู้ เป็นการบรรลุถึงความรู้อันเป็นสัจจะอันสูงสุดเป็นประสบการณ์โดยตรงต่อสัจจะ ซึ่งอยู่นอกเหนือการรับรู้ทางอายตนะ โดยจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปะมีดังนี้

1. สาขาวิชาศิลปะไม่จำเป็นต้องแสวงหากฎเกณฑ์ทั่วไปเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ส่วนบุคคล เป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย
2. สาขาวิชาศิลปะนั้นมุ่งแสวงหาความชื่นชมและคุณค่าทางด้านความงาม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากมนุษย์เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและชีวิตจิตใจ ดังนั้นการพิจารณาเหตุผลเพียงประการเดียวจึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความรู้สึกเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน
3. สาขาวิชาศิลปะมีวิชาเฉพาะต่างๆ อยู่หลายวิชา ปัญหาเรื่องคุณค่าและข้อเท็จจริงจึงมีบทบาทแตกต่างกันตามธรรมชาติของลักษณะวิชาต่างๆ เช่น วิชาที่เป็นทฤษฎีความรู้ันั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อเท็จจริงในขณะที่งานสร้างสรรค์อื่นๆ เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านคุณค่า
4. สาขาวิชาศิลปะมุ่งส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมให้มีแนวคิดและเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนสาระศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะคือ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ซึ่งในสาระทัศนศิลป์นั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ องค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างสรรค์งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

จากนิยามและแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการด้านศิลปะ สามารถสรุปถึง จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมจินตนาการ เกิดทักษะทางการรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการมองเห็น ผู้เรียนศิลปะจะเป็นผู้ที่สามารถมองรู้ออก รู้จักชื่นชมถึงความงามอย่างมีสุนทรียภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนที่เสริมสร้างการเป็น มนุษย์อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้หากผู้เรียนมีความชอบและมุ่งมั่นที่จะฝึกฝนทักษะทางศิลปะต่อไป ก็สามารถพัฒนาทักษะทางศิลปะนั้นและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพให้กลายเป็นศิลปินได้

2.2 บทบาทของศิลปะศึกษากับการพัฒนาประเทศ

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาประเทศแล้ว รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาให้ประเทศก้าวสู่ประเทศอุตสาหกรรม ให้มีความสามารถในการผลิตสินค้า อุปโภคบริโภคเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันการแข่งขันเฉพาะด้านวัตถุดิบและกำลังการผลิตอาจไม่สามารถทัดทานกับกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้ กำลังความคิดสร้างสรรค์จึงกลายเป็นแรงผลักดัน ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในปัจจุบันภาครัฐและเอกชนได้เล็งเห็นความสำคัญของความคิด สร้างสรรค์ และภูมิปัญญาในการก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ หรือที่เรียกกันว่า เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ นั่นคือการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดมนุษย์ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555- 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตใน รูปแบบใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ความคิดสร้างสรรค์กับศิลปะนั้นมีความเชื่อมโยงกัน การสร้างสรรค์ผลงานไม่ว่าจะเป็นการ สร้างสรรค์เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์หรือการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อการแสดงออกทาง อารมณ์ ความรู้สึกหรือความคิดนั้นจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีความรู้ทางศิลปะเป็นพื้นฐาน จึงจะก่อให้เกิดความงามและความมีสุนทรียภาพ คุณค่าทางสุนทรียภาพเป็นจิตวิญญาณของมนุษย์ ที่จะเสริมสร้างการดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ ชีวิตที่ปราศจากสุนทรียภาพ จะเป็นชีวิตที่เครียด แข็ง กระด้าง และนำมาซึ่งความเสื่อมทางจิต นอกจากนี้ศิลปะยังมีส่วนสำคัญในการรักษาวัฒนธรรม ประจำชาติ (ชะวั้งชัย ภาติณธู, 2544) ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาการต่างๆ ศิลปะทุกแขนงล้วน แสดงถึงความคิดและการปฏิบัติจนปรากฏออกมาเป็นผลงาน ซึ่งเป็นทั้งด้านวิชาชีพ ด้านการ แสดงออกทางวัฒนธรรม ด้านความเข้าใจกันระหว่างชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อสังคมทั้งสิ้น ศิลปะมีส่วนในการพัฒนาชาติคือช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติ ช่วยให้คนในสังคมมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชาติให้ก้าวหน้าขึ้น (วิทย์ พิณคันเงิน, 2554)

ศิลปะศึกษามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ 5 ประการ ดังนี้

1. ศิลปะศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาการที่ระบบการศึกษานำมาถ่ายทอดให้แก่อนุชน ศิลปะศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สำคัญๆ ผ่านงานศิลปะอันทรงคุณค่า คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ
2. เมื่อศิลปะศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ วัฒนธรรมที่เรารักษาไว้นี้จะช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชาติขึ้นได้ เพราะคนในชาตินั้นจะรวมกันเป็นกลุ่มก้อนและอยู่ร่วมกันโดยอาศัย

วัฒนธรรมชนิดเดียวกัน

3. ศิลปศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้วัสดุและเครื่องมือหลายอย่างสำหรับแสดงความคิดออกมา และการแสดงความคิดออกมานั้นมีโอกาสพลิกแพลงได้มากกว่าศาสตร์ความรู้อื่นๆ เพราะศิลปศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และการพลิกแพลงในการแสดงออกนี้ทำให้ศิลปะเกิดการพัฒนาการและแสดงความงามออกมาในรูปแบบต่างๆ กัน ซึ่งความคิดริเริ่มนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม

4. บุคคลที่ศึกษาในด้านศิลปะ และประกอบอาชีพในแวดวงศิลปะ หลายคนสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพสายนี้ และมีแนวโน้มว่าความต้องการผู้ที่จบการศึกษาด้านศิลปะจะมีเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามศิลปินหรือผู้ที่ประกอบอาชีพในแวดวงศิลปะควรมีการสร้างระเบียบวินัยในตัวเอง และยึดถือในจรรยาบรรณอาชีพของตนเอง

5. ศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในการผลิตสินค้านั้น การออกแบบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นขั้นตอนสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการผลิตสินค้าและมีส่วนสำคัญต่อยอดจำหน่ายสินค้า ผู้ออกแบบจะต้องใช้กระบวนการจากการศึกษาเรียนรู้ทางศิลปะมาใช้ในการออกแบบเพื่อให้สินค้ามีความสวยงามและมีประโยชน์ใช้สอย การออกแบบไม่ว่าจะเป็น ตัวสินค้า ตรายี่ห้อ หรือบรรจุภัณฑ์ จะช่วยส่งเสริมให้สินค้านั้นมีความน่าสนใจและดูมีมูลค่าเพิ่มขึ้น นอกจากการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว ศิลปะยังมีส่วนสำคัญต่อการผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปศึกษาจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ (เลิศ อานันท์นะ, 2549)

สรุปได้ว่าความสำคัญของศิลปศึกษานั้นมีส่วนในการพัฒนาความเจริญของชาติ เนื่องจากระบบการผลิตในปัจจุบันที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการแข่งขันนอกเหนือจากกำลังผลิตและปริมาณ ศิลปศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิชาการที่ระบบการศึกษานำมาถ่ายทอดให้แก่อนุชน ให้ศิลปะของชาติสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การเรียนศิลปศึกษาจะช่วยให้ธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ และศิลปศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแสดงออกในทางที่ถูกต้อง

2.3 มาตรฐานการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งกำหนดเป็นตัวชี้วัดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ศ 1.1 สาระทัศนศิลป์
ระดับชั้น ป.4-ป.6

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.4	1. เปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ งานทัศนศิลป์	รูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ งานทัศนศิลป์
	2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของสี วรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็นที่มีต่อ อารมณ์ของมนุษย์	อิทธิพลของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น
	3. จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ใน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้นสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวและพื้นที่ว่าง	เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวและพื้นที่ว่างใน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
	4. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ	การใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างงานพิมพ์ภาพ
	5. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานวาดภาพ ระบายสี	การใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการวาดภาพระบายสี
	6. บรรยายลักษณะของภาพ โดยเน้น เรื่องการจัดระยะ ความลึก น้ำหนัก และแสงเงาในภาพ	การจัดระยะความลึก น้ำหนักและแสงเงา ในการวาดภาพ
	7. วาดภาพระบายสี โดยใช้สีวรรณะ อุ่นและสีวรรณะเย็น ถ่ายทอด ความรู้สึกและจินตนาการ	การใช้สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น วาดภาพถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ
	8. เปรียบเทียบความคิด ความรู้สึกที่ ถ่ายทอดผ่านงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบุคคลอื่น	ความเหมือนและความแตกต่างในงาน ทัศนศิลป์ ความคิด ความคิด ความรู้สึก ที่ถ่ายทอดในงานทัศนศิลป์
	9. เลือกใช้สีวรรณะสีเพื่อถ่ายทอด อารมณ์ความรู้สึกในการสร้างงาน ทัศนศิลป์	การเลือกใช้วรรณะสีเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. บรรยายเกี่ยวกับจังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์	จังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
	2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกัน	ความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์
	3. วาดภาพโดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนักและวรรณะสี	แสงเงา น้ำหนักและวรรณะสี
	4. สร้างสรรค์งานปั้นจากดินน้ำมันหรือดินเหนียว โดยเน้นการถ่ายทอดจินตนาการ	การสร้างงานปั้นเพื่อถ่ายทอดจินตนาการด้วยการใช้ดินน้ำมันหรือดินเหนียว
	5. สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ	การจัดภาพในงานพิมพ์ภาพ
	6. ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเองและบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น	การจัดองค์ประกอบศิลป์และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์
	7. บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม	ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์
ป. 6	1. ระบุสีคู่ตรงข้ามและอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์	วงสีธรรมชาติและสีคู่ตรงข้าม
	2. อธิบายหลักการจัดการจัดขนาดสัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์	หลักการจัดการจัดขนาดสัดส่วน ความสมดุลในงานทัศนศิลป์
	3. สร้างงานทัศนศิลป์ จากรูปแบบ 2 มิติ เป็น 3 มิติ โดยใช้หลักการของแสงเงาและน้ำหนัก	งานทัศนศิลป์รูปแบบ 2 มิติและ 3 มิติ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. สร้างสรรค์งานปั้นโดยใช้หลักการเพิ่มและลด	การใช้หลักการเพิ่มและลดในการสร้างสรรค์งานปั้น
	5. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง	รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์
	6. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วนและความสมดุล	การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วนและความสมดุล
	7. สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผังและภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ	การสร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผังและภาพประกอบ

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ซึ่งกำหนดเป็นตัวชี้วัดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ศ 1.2 สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นป. 4- ป.6

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 4	1. ระบุและอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ในเหตุการณ์และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่น	งานทัศนศิลป์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น
	2. บรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มีจากวัฒนธรรมต่างๆ	งานทัศนศิลป์จากวัฒนธรรมต่างๆ
ป. 5	1. ระบุและบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ	ลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์
	2. อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น	งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 6	1. บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม	บทบาทของงานทัศนศิลป์ในชีวิตและสังคม
	2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	อิทธิพลของศาสนาที่มีต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
	3. ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล	อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์

จากตารางตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาตรฐาน ศ 1.1 และ 1.2 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในมาตรฐาน ศ 1.1 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่เน้นด้านทักษะปฏิบัติ ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องสีวรรณะอุ่น วรรณะเย็น สีตรงข้าม รูปร่าง รูปทรง แสงเงา และการจัดองค์ประกอบศิลป์โดยการใช้ ระยะ ขนาด สัดส่วน ความสมดุลของภาพ มีทักษะในการวัสดุอุปกรณ์ มีการฝึกปฏิบัติในด้านการวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ และการปั้น ส่วนในด้านมาตรฐาน ศ 1.2 จะเป็นทักษะในด้านสุนทรียภาพ การวิเคราะห์ วิจารณ์ การเห็นคุณค่าของงานศิลปะ และเชื่อมโยงศิลปะกับอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการเรียนรู้ในสาระศิลปะนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการปฏิบัติงานทัศนศิลป์ เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ได้เบื้องต้น เป็นผู้มีความสนใจในตนเอง ส่งผลให้เป็นผู้มีจิตใจดีงามและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคมโดยรวม

เมื่อพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ศ1.1 แล้ว พบว่า มาตรฐานการเรียนรู้ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการนำเรื่องศิลปะของอาเซียนมาจัดการเรียนการสอนในสาระทัศนศิลป์ได้แก่ การเปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้นสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวและพื้นที่ว่าง เปรียบเทียบความคิด ความรู้สึกที่ถ่ายทอดผ่านงานทัศนศิลป์ของตนเองและบุคคลอื่น เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกัน การปฏิบัติงานทัศนศิลป์โดยมีตัวอย่างรูปแบบของงานศิลปะของอาเซียน โดยใช้หลักการของสีคู่ตรงข้าม พื้นที่ สัดส่วน ความสมดุล และการสร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผังและภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ สำหรับความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระทัศนศิลป์กับความสอดคล้องในเรื่องการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน ได้แก่ การบรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มีจากวัฒนธรรมต่างๆ การระบุและบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น และ ระบุและ

บรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล

2.4 องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา มีองค์ประกอบหลักๆ คือ

- 2.4.1 จุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.4.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 2.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4.4 สื่อการสอน
- 2.4.5 การวัดประเมินผล

ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนได้นิยามความหมายของการกำหนดวัตถุประสงค์และความสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

จุดประสงค์ทางการเรียน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objectives) หมายถึง ความประสงค์ที่ครูต้องการให้เด็กได้รับจากการสอน มุ่งให้เกิดขึ้นกับเด็กหลังจากที่เด็กได้เรียนบทนั้นๆ หรือผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ประเภทของจุดประสงค์การสอนและเกิดทักษะในการเขียนจุดประสงค์การสอนได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดเจตคติและเกิดทักษะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้

ความสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. เป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการสอนว่า จะสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านใดให้เป็นประโยชน์ เป็นการตอบคำถามว่าจะสอนเพื่ออะไร
2. เป็นแนวทางในการจัดลำดับเนื้อหา จากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ทำให้ผู้สอนมองเห็นแนวทางว่า ผู้เรียนควรจะเรียนรู้แนวทางใดก่อนหลัง มากน้อยลึกซึ้งเพียงใด เพื่อที่จะได้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ
3. เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีสอนและจัดลำดับขั้นตอนการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าควรใช้วิธีสอนแบบใด มีกระบวนการสอนอย่างไร ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมใด ในช่วงใดของการสอน ผู้เรียนจึงจะเกิดพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กำหนดไว้
4. เป็นแนวทางในการเลือกสื่อการสอนให้สอดคล้องกับวิธีสอนที่ใช้ ทำให้ผู้สอนได้เตรียมจัดหา จัดทำไว้ล่วงหน้า เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
5. เป็นเครื่องกำหนดวิธีการวัดผล ทำให้ผู้สอนทราบว่า จะวัดผลโดยวิธีใด ให้ทำแบบฝึกหัดอะไร หรือทดสอบอะไรบ้าง ซึ่งในการวัดผลประเมินผล ผู้สอนต้องใช้จุดประสงค์เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545a) (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550)

องค์ประกอบของการกำหนดวัตถุประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. การกระทำ (Performance) เป็นสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถกระทำอะไรได้บ้างภายหลังจากการเรียนรู้แล้ว ซึ่งการกระทำนั้นต้องเป็นสิ่งที่ตนสังเกตเห็นได้

2. เงื่อนไข (Condition) เป็นข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ตั้งขึ้นโดยรวมอยู่ภายใต้การกระทำ

3. เกณฑ์ (Criteria) เพื่อตัดสินการกระทำนั้นว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์แล้วควรมีการแบ่งประเภทหรือขอบเขตการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการตัดสินว่า การเรียนรู้นั้นจะครอบคลุมแนวของทักษะหรือพฤติกรรมอะไรบ้าง จึงต้องมีการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ได้แก่

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญาและการพัฒนา เป็นต้น

2. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นวัตถุประสงค์ด้านความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยมและการเสริมสร้างทางปัญญา

3. ทักษะพิสัย (Motor Skill Domain) เป็นวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการกระทำ การแสดงออก หรือการปฏิบัติ (กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

2.4.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระทางศิลปะ คือสาระสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อนและในขอบเขตมากน้อยเพียงใด จึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้า จะทำให้การสอนมีสาระ คุ่มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน (เกษร ธิตะจारी, 2543)

แนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระจากขอบข่ายการรับรู้ทางศิลปะของเด็ก ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน อันได้แก่

2.4.2.1 การสังเกตและรับรู้ถึงคุณสมบัติและลักษณะของศิลปะ จากขอบข่ายนี้สามารถกระจายหรือคลี่จากสาระในขอบข่ายนี้ไปสู่เนื้อหาได้อีกหลายประเด็นและแต่ละประเด็นก็สามารถเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ให้ต้นลึก-ลึก-ง่าย-ยาก ได้หลายระดับ ขึ้นอยู่กับครูว่าจะจัดสรรเนื้อหาให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย เช่น ในช่วงวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 อาจเรียนรู้ถึงว่าสิ่งที่เด็กเห็นคืออะไร และ/หรือเอาไว้ใช้ทำอะไร ในเชิงความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับวัตถุนั้น

2.4.2.2 การสังเกตและรับรู้ความแตกต่างระหว่างผลงานศิลปะทั้งที่เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ สาระนี้ก็สามารถกระจายได้หลายเนื้อหาจากเนื้อหาใหญ่ๆ คือ

วัตถุที่เป็น 2 มิติ เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับภาพวาดลายเส้น ภาพจิตรกรรม ระบายสี นานาประเภท ภาพฝาผนัง ภาพวาดหรือลวดลายที่ประดับสิ่งต่างๆ ภาพพิมพ์ หรือศิลปะภาพพิมพ์ นานาประเภท

วัตถุที่เป็น 3 มิติ ได้แก่เนื้อหาสาระเกี่ยวกับงานประติมากรรมหลากหลายวิธี

เครื่องปั้นดินเผา และภาชนะดินเผา รูปหล่อจากวัสดุานาชนิด งานโครงสร้าง ฯลฯ

2.4.2.3 การสังเกตและรับรู้วามมนุษย์สร้างผลงานศิลปะจากวิถีทางที่หลากหลาย ผลงานศิลปะแต่ละประเภทต่างก็ถูกสร้างทำด้วยกลวิธีหรือเทคนิคที่แตกต่างกัน และบ้างก็คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้แล้วงานศิลปะแต่ละหมวดแต่ละประเภทก็มีวิถีทางในการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน

2.4.2.4 การสังเกตและรับรู้ถึงความแตกต่างหรือคล้ายคลึงระหว่างศิลปะไทยกับชาติอื่นๆ ในขอบข่ายนี้สามารถตีประเด็นเนื้อหาสาระออกไปสู่ประเด็นย่อยๆ ได้อีก ตัวอย่างเช่น ในเด็กช่วงวัยประถมน่าจะเรียนรู้เนื้อหาใดซึ่งเป็นเนื้อหาใหญ่ๆ ในประเด็นนี้บ้าง ตัวอย่างเช่น เรียนรู้ที่จะสังเกตและรับรู้วามมนุษย์เรานั้น แม้ว่าทุกชนชาติจะมีความเป็นคนที่เหมือนกันแต่เราก็มีความแตกต่าง (หรือคล้ายคลึง) กัน จากจุดนี้เรามาพิจารณาดูวามมนุษย์ชนชาติต่างๆ สามารถคล้ายคลึงหรือแตกต่างที่อะไรได้บ้าง เนื้อหานี้ยังสามารถกระจายต่อไปเป็นเนื้อหาย่อยสองประการหลักๆ คือ ความแตกต่างทางธรรมชาติและ ความแตกต่างของผลงานที่มนุษย์ทำขึ้น ในประเด็นเนื้อหาย่อยนี้ เราสามารถให้ความรู้ ข้อมูลและประสบการณ์กระจายจากสองประเด็นนี้ไปได้อีกมาก เช่น ความแตกต่างทางธรรมชาติ นั้น อาจจะกระจายเป็นเนื้อหาย่อยลงไปอีก ในเรื่องโครงสร้างทางกายภาพของมนุษย์ ผลงานศิลปะหรือสิ่งสร้างสรรค์ประเภทอื่น อันได้แก่ เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ศิลปะพื้นบ้าน ผลงานด้านจิตรศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์

2.2.2.5 สังเกตและรับรู้ถึงส่วนประกอบทางทัศน์ที่เห็นในธรรมชาติและสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้นที่เป็นผลงานศิลปะและไม่ใช่ศิลปะ เนื้อหาสาระในขอบข่ายนี้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ววามกว้างขวางเป็นเครือข่ายใหญ่และเป็นเครือข่ายที่สามารถนำมาใช้สอนศิลปะแก่ผู้เรียนทุกระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545a)

2.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน ในหลักสูตรปัจจุบันจะใช้วาม กิจกรรมการเรียนรู เพราะต้องการเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เน้นที่บทบาทของผู้เรียน ถึงแม้ว่าจะเน้นที่บทบาทของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังคงมีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เป็นผู้จัดระเบียบ เป็นผู้แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง โดยนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีดังนี้

2.4.3.1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน โดยเริ่มจากเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน เป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ กิจกรรมที่ครูใช้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การถามตอบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูจะเป็นแกนกลางของการจัดกิจกรรม แต่ นักเรียนก็ยังมีโอกาสร่วมกิจกรรมบ้างภายใต้การนำของครู

2.4.3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง คือ เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

ส่วนครูจะเป็นผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำเป็นผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก ช่วยแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนต้องการ กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรม และเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญ การเรียนการสอนดำเนินไปโดยการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน เช่น การอภิปราย การทำกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง การประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แยกย่อยออกได้ 2 ประเภทคือ

1. กิจกรรมที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้ปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกให้รู้จักหน้าที่ บทบาทของตนเองในการทำงานกลุ่ม ฝึกการวางแผนงาน จัดระบบกลุ่มและฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรมที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จัดแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ กิจกรรมกลุ่มใหญ่ และกิจกรรมกลุ่มย่อย

2. กิจกรรมที่ยึดนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน นักเรียนจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น การทำโครงการ การแต่งคำประพันธ์ การทดลอง การประดิษฐ์ การเล่านิทาน การรายงาน เป็นต้น (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550)

ข้อควรคำนึงในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. จะต้องสอดคล้องตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ตามแผนการสอน
2. จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละเรื่องและให้มีความสัมพันธ์
3. กิจกรรมศิลปะนั้นๆ ต้องน่าสนใจและท้าทายผู้เรียน ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมนั้นๆ

4. กิจกรรมศิลปะนั้นๆ จะต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และมีอิสระในการทำงาน และก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ขึ้น

5. ผู้เรียนสามารถประยุกต์กิจกรรมได้ตามความเหมาะสมหรือสามารถนำไปประยุกต์เป็นงานอื่นๆ ได้ เช่น เรียนการพิมพ์ นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์พิมพ์ผ้าเช็ดหน้า ผ้าปูโต๊ะหรือพิมพ์เสื้อได้ เป็นต้น

6. กิจกรรมศิลปะจะต้องไม่ยากและงานจนเกินไปสำหรับผู้เรียน เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรมและเมื่อนักเรียนทำได้ก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง

7. กิจกรรมศิลปะจะต้องสอดคล้องกับบุคลิกภาพและความสนใจของผู้เรียน เช่น กิจกรรมศิลปะของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชาย ควรมีการยืดหยุ่นได้ เพราะความสนใจของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมศิลปะจึงควรให้อิสระแก่นักเรียนได้มีการเลือกงานในการทำ เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะอยู่ในวัยที่สนใจการวาดภาพการ์ตูน เพราะการ์ตูนไม่มีรูปแบบที่ตายตัวและการเขียนเพื่อให้เกิดอารมณ์ ผู้เขียนสามารถจินตนาการได้อย่างอิสระ เสรี นักเรียนในวัยนี้จึงชอบเขียนการ์ตูนมากกว่าการเขียนภาพอื่นๆ (เกษร ธิตะจारी, 2543)

2.4.4 สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นสิ่งที่ครูใช้ประกอบการสอน เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ เข้าใจง่ายขึ้นและทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เป็นภารกิจหลักของครูผู้สอนศิลปศึกษาที่จะต้องทำก่อนสอบ การสร้างสื่อประกอบการสอนของผู้สอนยังแสดงให้เห็นถึงการได้วางแผนการสอนของผู้สอนและช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น (เกษร ธิตะจारी, 2543) สื่อที่ครูเลือกใช้ในการสอนนั้นมีบทบาทเป็นอย่างมากต่อทิศทางการวางแผนเลือกสรรและจัดกิจกรรมรวมทั้งกระบวนการสอนของครู สื่อที่ใช้ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นสิ่งพิเศษหรือมีราคาเสมอไป ถ้าเราเปิดโอกาสให้สื่อต่างๆ ที่ล้อมรอบตัวเรามีส่วนในการให้ประสบการณ์และความรู้แก่เด็กอย่างหลากหลายก็จะสามารถให้ประสบการณ์และการเรียนรู้โมทัศน์ต่างๆ อย่างกว้างขวางเช่นกัน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545b)

สื่อการสอนจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

2.4.4.1 สื่อการสอนแบ่งตามประสบการณ์การเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ทั่วไปมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การฟัง การมองเห็นและการกระทำ ฉะนั้นสื่อการสอนประเภทนี้จึงแบ่งตามประสบการณ์เรียนรู้ ได้แก่

สื่อการสอนจากประสบการณ์ตรง เป็นการให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงมากที่สุดด้วยการเห็น สัมผัสจับต้อง ลิ้มรส ได้ยินและได้กลิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยตรง

สื่อการสอนจากประสบการณ์รอง เป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด เช่น แบบจำลองต่างๆ

ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดง เป็นการแสดงบทบาทสมมุติหรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัย เวลาและสถานที่ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์บทบาทสมมุติในการแสดงนั้น

การสาธิต เป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบายของความจริง แนวคิดหรือกระบวนการ เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของกรกระทำ ในการสาธิตนี้ถึงแม้ส่วนมากแล้วผู้เรียนจะเป็นผู้สังเกตการณ์ (Observer) เท่านั้น แต่ในบางครั้งอาจมีการกระทำ (Doing) ร่วมด้วย

การศึกษานอกสถานที่ เป็นการให้ผู้เรียนพบเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์ภายนอกสถานที่เรียน โดยการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ

นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ ฯลฯ เพื่อให้สารประโยชน์และความรู้แก่ผู้เรียน โดยนำสื่อต่างๆ มาจัดรวมกันเพื่อให้ได้รับประสบการณ์หลายอย่างผสมผสานกันมากที่สุด

โทรทัศน์ โดยใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษาและโทรทัศน์การสอนเพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้าน การสอนอาจจะเป็นการสอนสดหรือบันทึกเสียง วิดีทัศน์ก็ได้

ภาพยนตร์ เป็นภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์ม วีซีดีหรือดีวีดี

การบันทึกเสียง วิทยุภาพนิ่ง สื่อเสียงและภาพอาจใช้ได้ทั้งการเรียนรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม สื่อในรูปแบบนี้จะให้ประสบการณ์น้อยกว่าสื่อโสตทัศน์เนื่องจากภาพนิ่งขาดความ

เคลื่อนไหวและการกระจายเสียงของวิทยุจะได้ยินเพียงเสียงโดยไม่มีภาพเหมือนการแพร่สัญญาณของโทรทัศน์

ทัศนสัญลักษณ์ สื่อในรูปแบบนี้เป็นการนำเสนอสัญลักษณ์ทางทัศนะ เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ กราฟ หรือเครื่องหมายซึ่งเป็นสิ่งที่เป็สัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ หรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

วจนสัญลักษณ์ เป็นรูปแบบของสื่อที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นการใช้คำพูดหรือภาษาสัญลักษณ์แทนสิ่งที่จะอธิบาย เช่นสูตรทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือคำที่มีความเป็นนามธรรม เช่น ความดี ความงาม การใช้วจนสัญลักษณ์เป็นสื่อในการเรียนการสอนจึงควรใช้ร่วมกับสื่อในขั้นตอนอื่นๆ ด้วยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ

2.4.4.2 สื่อการสอนแบ่งตามทรัพยากรการเรียนรู้ เช่น

คน บุคคลซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ศิลปิน นักรูกริช ช่างพื้นบ้าน เป็นต้น

วัสดุ วัสดุอุปกรณ์รูปแบบต่างๆ ที่บรรจุเนื้อหาบทเรียน หรือเนื้อหาที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน ได้แก่ หนังสือ สไลด์ แผนที่ แผนที่ หรือเกมการละเล่นต่างๆ ที่ให้เนื้อหาด้านความรู้

อาคารสถานที่ อาคาร สถานที่ในสิ่งแวดล้อม หรือในชุมชน สามารถเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ เช่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ตลาด

เครื่องมือและอุปกรณ์ เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ ส่วนมากเป็นโสตทัศนอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น

กิจกรรม โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนมักเป็นการดำเนินงานที่จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น เกม การสัมมนา การจัดทัศนศึกษา ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตั้งขึ้น โดยมีการใช้วัสดุการเรียนเฉพาะแต่ละวิชา หรือมีวิธีการพิเศษในการเรียนการสอน (กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

2.4.5 การประเมินผลการเรียนทางศิลปะ

การประเมินผล เป็นกิจกรรมอันสำคัญของผู้สอนที่จะประเมินคุณภาพการทำงานของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดการประเมินผลให้ชัดเจน ให้ผู้เรียนรับรู้ว่าจะมีการประเมินอะไรบ้างและประเมินอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องและการประเมินผลจะต้องสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปนั้น การประเมินผลการเรียนก็คือ ประการแรก เป็นการบันทึกการแสดงออกหรือการกระทำที่บ่งบอกถึงว่านักเรียนได้รับประสบการณ์ ข้อมูลความรู้ ความรู้สึกและทักษะที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน และประการที่สอง เป็นการตีความบันทึกดังกล่าวที่ได้ทำไว้ รวมทั้งประการสุดท้ายคือ นำข้อมูลนี้ไปรายงานต่อผู้เกี่ยวข้อง การประเมินผลจำแนกได้ในแต่ละหัวข้อได้ ดังต่อไปนี้

การประเมินผลทางจิตพิสัย เป็นการประเมินโดยครูใช้ความรู้สึกของตัวเองในการประเมินผู้เรียนด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการเรียน เช่น ให้ความสนใจ ความกระตือรือร้น

การตั้งใจฟัง การตอบคำถาม ชักถาม ฯลฯ ตลอดจนการปฏิบัติกิจกรรม ความพร้อมที่จะเรียน เป็นต้น

การประเมินผลทางพุทธิพิสัย เป็นการประเมินความรู้ของผู้เรียนจากบทเรียนที่เรียนไปแล้ว เช่น การตอบคำถามที่ถูกต้อง การปฏิบัติกิจกรรมที่ถูกต้องตามที่ผู้สอนกำหนดหรือจากผลงานที่บ่งบอกว่าผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน

การประเมินผลทางทักษะพิสัย เป็นการประเมินจากผลงานที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว เป็นการประเมินทักษะที่ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการทำกิจกรรมมากน้อยเพียงไร นอกจากจะดูฝีมือจากผลงานแล้ว ยังมีความคิดสร้างสรรค์ ความละเอียดในการทำงาน ความสะอาด ความประณีต อันแสดงออกถึงทักษะที่ผู้เรียนมีในผลงานนั้นๆ การวิเคราะห์คุณภาพของงานตามคุณภาพของเรื่องราวและรูปทรง การใช้วัสดุ การจัดองค์ประกอบ ฯลฯ เป็นต้น (เกษร ธิตะจारी, 2543)

การเสนอผลงานของผู้เรียนก็เป็นข้อมูลหนึ่งที่ใช้ประเมินผลงานของผู้เรียนได้ เพราะการเสนอผลงานนั้น ครูสามารถวัดได้ทั้ง 3 ด้าน จิตพิสัย พุทธิพิสัยและทักษะพิสัย เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพิจารณาประเมินคุณภาพผลงานของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยมีหลักการสังเกตต่อไปนี้

ก่อนกิจกรรม ผู้เรียนได้เตรียมพร้อมในการทำงาน อันได้แก่ การประมวลความรู้ที่เรียนมา การค้นคว้าหาข้อมูล การเตรียมอุปกรณ์ การวางแผนการทำงานและการออกแบบหรือกำหนดเรื่องที่จะทำ

การลงมือปฏิบัติ การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ การแก้ปัญหาเมื่อพบอุปสรรคและเทคนิคการทำงาน

หลังปฏิบัติกิจกรรม การเก็บอุปกรณ์ การทำความสะอาด สรุปผลการทำงาน เช่น การใช้เวลาในการทำงาน ค่าใช้จ่ายในการทำงานและข้อเสนอแนะในการทำงานครั้งต่อไป

การใช้เครื่องมือในการประเมินผลการเรียนทางศิลปะว่าสามารถแบ่งแยกเป็นเครื่องมือประเมินหลายระบบและหลายรูปแบบ ครูสามารถเลือกใช้แบบใดแบบหนึ่งหรือหลายๆ แบบผสมผสานกัน แต่ส่วนมาก การใช้เครื่องมือประเภทใดประเภทหนึ่งในการประเมินมักไม่ได้รับการยอมรับว่าเชื่อมั่นได้หรือมีประสิทธิภาพพอเพียง การประเมินที่ได้รับการยอมรับมักจะมีเครื่องมือที่ผสมผสานกันมากกว่าหนึ่งประเภท ตัวอย่างเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนทางศิลปะ เช่น แฟ้มสะสมงานประเภท 2 มิติ ภาพถ่ายของผลงานสามมิติ อนุทิน (Diary) เครื่องมือแบบเกม ใบลงชื่อ (Sign-up sheet) ตารางการสัมภาษณ์และการสังเกต ระเบียบความเป็นไปได้ของเด็ก แบบตรวจสอบรายการ รายงานสรุปผลแบบทดสอบ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545b)

เมื่อครูทราบสิ่งที่ต้องการวัดผล วิธีวัด และเครื่องมือที่ใช้แล้ว สิ่งต่อไปที่ควรทราบ คือ เวลาที่เหมาะสมในการวัด ได้แก่ การวัดผลก่อนสอน (diagnostic) ระหว่างสอน (formative) และหลังสอน (summative) และแบบแผนของการวัดผล ได้แก่ แบบเป็นทางการ (formal) และแบบไม่เป็นทางการ (informal) โดยสามารถเขียนเป็นตารางดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เวลาและแบบแผนการวัดผลทางการเรียน

เวลา	แบบแผน	
	เป็นทางการ (formal)	ไม่เป็นทางการ (informal)
ก่อนสอน (diagnostic)	แบบสอบก่อนเรียน (pretests) แบบสอบมาตรฐาน (standardized tests) แบบสอบจัดระดับ (placement tests) การสืบสอบ (inquiry) แบบสอบถาม (questionnaires)	การสังเกต (observations) การอภิปราย (discussions)
ระหว่างสอน (formative)	แบบสำรวจรายการ (checklists) แบบทดสอบสั้นๆ (quizzes) คำถาม-คำตอบ (questions-answers) การมอบหมายงาน (assignments) แบบสอบมาตรฐาน แบบสอบของครู (classroom tests)	การเขียนบันทึก (journals) การสังเกต คำถาม-คำตอบ ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น (student comments) การมอบหมายงาน
หลังสอน (summative)	โครงการ (work projects) แบบสอบมาตรฐาน แบบสอบของครู การสืบสอบ	การอภิปราย การสังเกต โครงการ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (student feedback)

(ชนาธิป พรกุล, 2554)

2.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบ จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป รูปแบบทางสังคมมีความซับซ้อนขึ้น ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 นี้ มักเป็นปัญหาว่า สิ่งที่เรียนในโรงเรียนไม่สามารถใช้ได้เมื่อออกไปเผชิญกับสภาพสังคมภายนอก ผู้เรียนไม่รู้สึกร่วมหรือได้แรงบันดาลใจจากการเรียนในโรงเรียนซึ่งดูห่างไกลจากชีวิตและไม่สัมพันธ์กับอนาคตของพวกเขา (Bellanca & Brandt, 2011) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงจะต้องมีแนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบดังต่อไปนี้

2.5.1 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง ผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้ คืองานที่ผู้เรียนทำแล้วเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงพฤติกรรมที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ 4 ด้าน ดังนี้

ด้านร่างกาย คือการที่ผู้เรียนใช้ส่วนต่างๆของร่างกายทำกิจกรรม ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย ประสาทการรับรู้ตื่นตัว ทำให้รับข้อมูลได้ดี

ด้านสติปัญญา คือการที่ผู้เรียนใช้สมอง หรือกระบวนการคิดในการทำกิจกรรม

ด้านสังคม คือการที่ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นขณะทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคม

ด้านอารมณ์ คือการที่ผู้เรียนรู้สึกต้องการและยินดีทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การมีส่วนร่วมด้านอารมณ์มักจะดำเนินควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม

เมื่อผู้สอนจัดการเรียนการสอนและประเมินผลแล้วและมีความประสงค์จะตรวจสอบว่าได้ดำเนินการมาถูกต้อง ตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์กลางหรือไม่ ผู้สอนสามารถตรวจสอบด้วยตนเอง โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนฝึกค้นคว้า สังเกตรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิด อย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อการฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่ม

8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

9. ผู้เรียนรักโรงเรียนของตนและมีความกระตือรือร้นในการมาโรงเรียน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นความสนใจ เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการสอนและคำถามทบทวนความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นหัวข้อการเรียนรู้ของบทเรียนได้ จึงเป็นขั้นตอนการสอนที่สำคัญ เพราะเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้แก่ผู้เรียน

ขั้นที่ 2 สำรวจค้นหา เป็นขั้นตอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกตและร่วมมือกันสำรวจ เพื่อให้เห็นปัญหา รวมถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจประเด็นปัญหานั้นๆ เมื่อผู้เรียนทำความเข้าใจในประเด็นหัวข้อที่จะศึกษาค้นคว้าอย่างถ่องแท้แล้ว ก็ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ สำรวจตรวจสอบโดยวิธีการต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ ทดลอง อ่านค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารแหล่งข้อมูลต่างๆ จนได้ข้อมูลความรู้ตามที่ตั้งประเด็นศึกษาไว้

ขั้นที่ 3 อธิบายความรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่น ให้การแนะนำ ตั้งคำถามกระตุ้นให้คิด เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบและนำข้อมูลความรู้จากการศึกษาค้นคว้าในขั้นที่ 2 มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผลและนำเสนอผลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาในรูปแบบสารสนเทศต่างๆ เช่น เขียนแผนภูมิ แผนผังแสดงมโนทัศน์ เขียนความเรียง เขียนรายงาน เป็นต้น สมอของนักเรียนจะทำหน้าที่คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 ขยายความเข้าใจ เป็นขั้นที่ครูผู้สอนได้ใช้เทคนิควิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้ที่เกิดขึ้นไปคิดค้นต่อๆ ไป เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ระดมสมองเพื่อคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมโดยนำข้อสรุปที่ได้ไปอธิบายในเหตุการณ์ต่างๆ หรือนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนเอง เพื่อขยายความรู้ความเข้าใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สมอของนักเรียนทำหน้าที่คิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างมีคุณภาพ เสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้กว้างไกลออกไป

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบผล เป็นขั้นที่ผู้สอนประเมินมโนทัศน์ของผู้เรียน โดยตรวจสอบจากความคิดที่เปลี่ยนไปและความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นใหม่ ตรวจสอบทักษะ กระบวนการปฏิบัติ การแก้ปัญหา การตอบคำถามรวบยอดและการเคารพความคิดหรือยอมรับเหตุผลของคนอื่นเพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ร่วมกัน ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อสรุปว่าผู้เรียนมีความรู้ อะไรเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด และจะนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ ได้อย่างไร นักเรียนจะเกิดเจตคติและเห็นคุณค่าของตนเองจากผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขแท้จริง

สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันและมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขกายและใจ (ชนาธิป พรกุล, 2551) (องอาจ มากสิน, 2555)

2.5.2 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ การเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้โดยลงมือทำ (Learning by doing) โดยการดึงเอาประสบการณ์จากตัวผู้เรียนแล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิดใหม่ เจตคติใหม่และทักษะใหม่ ไปสู่ความรู้ใหม่ โดยมีความคิดหลัก 4 ประการคือ

1. เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
2. เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำจนเกิดความรู้ใหม่

3. ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้อย่างกว้างขวาง

4. มีการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนเพื่อสังเคราะห์ความรู้

องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์มี 4 ประการดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) โดยครูเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นการเรียนรู้

2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) โดยครูช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง

3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูช่วยเติมให้สมบูรณ์ หรือครูเป็นผู้นำทางและผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment or Application) ผู้เรียนได้นำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติของผู้เรียนเอง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการ จะเป็นพลวัต โดยอาจเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่งและเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ดังนั้นในการสอนสามารถเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ ที่สำคัญคือ ต้องจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2548)

2.5.3 การสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบ่งเป็นลักษณะดังต่อไปนี้

1. บูรณาการด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านทักษะทางศิลปะให้ได้อย่างกลมกลืนกันในทุกหน่วยการเรียนรู้

2. บูรณาการบางเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ให้อยู่ในหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน เช่น หน่วยที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทย สามารถบูรณาการเรื่องดนตรีไทย บ้านไทยและศิลปกรรมแบบไทยไว้ในหน่วยเดียวกันได้

3. บูรณาการเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระศิลปะให้สอดคล้องและนำมาใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในยุคปัจจุบันได้ เช่น หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ ผู้สอนบูรณาการเรื่องลายไทยมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ได้ (สุวรรณณี ยะหะการ, 2548)

2.5.4 การสอนแบบให้ข้อมูลย้อนกลับ

การจัดการเรียนรู้โดยให้ข้อมูลย้อนกลับ (Backward Design) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจของผู้เรียนเป็นสำคัญมิใช่ครูเป็นผู้กำหนดความรู้ ซึ่งเมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนแล้วจะทำให้องค์ความรู้ที่เข้าใจนั้น ผั่งตัวอยู่ในผู้เรียนเป็นเวลานาน หรือตลอดชีวิตและสามารถนำมาใช้ในการทำงาน หรือใช้ในการแสวงหาความรู้ใหม่ หรือใช้แก้ปัญหาได้ตลอดเวลาเมื่อต้องการ โดยผู้คิดค้นแนวคิดนี้คือ Grant Wiggins และ Jay Mctighe (2006) โดยกล่าวถึงแนวคิดนี้ว่า เป็นการพัฒนาหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาซึ่งครูผู้สอนแต่ละวิชาเป็นผู้ออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทของ

สถานศึกษาและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละแห่ง ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

2.5.4.1 กำหนดเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ หรือกำหนดความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้น ของหน่วยการเรียนรู้ กล่าวคือ ครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ว่าตัวชี้วัดขั้นนี้ทั้งหมดที่เลือกมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ว่าผู้เรียนจะต้องมีความรู้ และทักษะอะไรที่เป็นความเข้าใจคงทนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับติดตัวไปเป็นเวลานาน ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และกำหนดเป้าหมาย หรือกำหนดความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นนี้ ครูผู้สอนต้องพิจารณากำหนดให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

2.5.4.2 กำหนดหลักฐานที่เป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงตามเป้าหมายที่กำหนด หลังจากได้เรียนรู้แล้ว ซึ่งเป็นหลักฐานที่เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ยอมรับได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งหากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนแล้ว ผู้เรียนต้องสามารถแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้

2.5.4.3 ออกแบบจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีหลักฐานที่เป็นผลงานจากการเรียนรู้ ตามที่ระบุไว้ในขั้นที่ 2 เพื่อให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 1 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว (เฉลิม พักอ่อน, 2552)

2.5.5 การเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวคิด Post Modernism

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในแนว Post Modernism ประกอบด้วยแนวคิด 5 ประการคือ

2.5.5.1 นักศิลปศึกษา Postmodernism เชื่อว่า ผู้เรียนควรมีความเข้าใจทั้งตัวผลงานศิลปะและมีความรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่กันไป ศิลปะมิได้ช่วยแสดงให้เห็นเฉพาะความบกพร่องทางสังคมเท่านั้น แต่ยังช่วยทำนุบำรุงสังคมอีกด้วย ระบบการจัดลำดับประเมินคุณค่าทางศิลปะไม่ควรยึดติดกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์เพียงด้านเดียว แต่ควรรวมคุณค่าทางความคิดและความฉลาดหลักแหลม ผู้เรียนควรเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้อื่นและชนชาติอื่น โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับแนวคิดศิลปะตะวันตกเพียงอย่างเดียว ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาแนวคิดและวิธีการสร้างผลงานศิลปะได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม

2.5.5.2 ผู้สอนตามแนวคิด Postmodernism ต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ ผู้เรียนต้องสามารถเข้าถึงและเข้าใจผลงานศิลปะที่แวดล้อมอยู่ในวัฒนธรรมประจำชาติของตน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลายให้เข้ามาสู่สภาพการเรียนการสอนภายในห้องเรียน ควรนำเอาผลงานที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของศิลปินในท้องถิ่นมาใช้เป็นแบบอย่างทางการศึกษา เนื่องจากว่าวิธีการแบบเดิมที่เคยใช้ผลงานนามธรรมและการจัดองค์ประกอบที่มีกฎเกณฑ์แบบแผนของกลุ่ม Modernism มาเป็นแบบอย่างในการศึกษานั้น เป็นสิ่งที่ยากและไกลตัวเกินไปสำหรับผู้เรียนทั่วไปจะสามารถรับรู้ได้

2.5.5.3 นักศิลปศึกษา Postmodernism มีความเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่ดีต้องสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้เนื้อหาเรื่องราวของสาขาวิชาอื่นได้ด้วย การสอนไม่

ควรจำกัดวงเฉพาะเนื้อหาความรู้ทางศิลปะเพียงสาขาเดียวตั้งแต่ก่อน ศิลปศึกษาควรได้รับการจัดเป็นวิชาเรียนบังคับที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับวิชาสามัญอื่น เช่น คณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ควรยกเลิกการกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระวิชาศิลปศึกษาและวิชาสามัญอื่น ทั้งล้มเลิกแนวคิดเดิมที่ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นเพียงการพักผ่อนระบายความเครียดในยามว่างจากการเรียนวิชาอื่น

2.5.5.4 ผู้สอนกลุ่ม Postmodernism เห็นว่าการยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกสำหรับเป็นแบบอย่างในการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ผิดและเป็นตัวการปิดกั้นความคิด ทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งและเข้าใจสับสนในวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง พวกเขาเชื่อว่าช่องทางการเรียนรู้และวิธีการแสดงออกทางศิลปะสามารถเกิดขึ้นได้จากชุมชนหลายวงการอาชีพ ทั้งวงการค้า วงการทางธุรกิจโฆษณาและวงการบันเทิง เช่น ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ ภูมิปัญญาความคิดและผลงานของชุมชนเหล่านั้นสะท้อนค่านิยมและคุณค่าทางวัฒนธรรมในแนวกว้าง ศิลปวิจารณ์ (Art Critique) ต้องมีการบูรณาการร่วมกับวัฒนธรรมวิจารณ์ (Cultural Critique) และร่วมกับการแสดงออกทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าผลงานศิลปะแนว Popular Arts สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความเจริญทางวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน

2.5.5.5 ทฤษฎีทางศิลปวิจารณ์และวิธีการประเมินคุณค่าผลงานในแนว Postmodernism ยังต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง นักศิลปศึกษาจึงได้แยกประเภทของงานเป็น 2 ประเภทคือ Fine Arts และ Popular Arts ในการประเมินตัดสินคุณภาพผลงานต้องมีการพัฒนา กำหนดเกณฑ์เฉพาะทางตามประเภทของงาน องค์ความรู้ทางศิลปวิจารณ์ควรเกิดจากการคิดและการตั้งคำถามที่ถูกต้องมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานที่ การประเมินแนวใหม่ควรยกเลิกการยอมรับผลงานรูปแบบเดิม ไม่เน้นที่คุณภาพตัวผลงานแต่ควรเน้นที่กระบวนการสร้าง เลิกการยอมรับในสิ่งที่มีความซับซ้อนอยู่ในกฎเกณฑ์ไปสู่แนวใหม่ที่ไร้กฎเกณฑ์และขอบเขตโดยสิ้นเชิง ดังนั้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแนว Postmodernism ที่ได้ผลดีจึงควรเน้นที่วิธีการสังเคราะห์และค้นหาเหตุผล (สันติคุณประเสริฐ, 2548)

3. การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นการจัดการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ ซึ่งเป็นผลจากแนวคิด ความเชื่อในสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ความแตกต่างในการนับถือศาสนาที่ส่งผลต่อรูปแบบของศิลปะ รวมไปถึงการจัดการสอนศิลปะภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและยอมรับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างเป็นสุข ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีรายละเอียดแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิด ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับ พหุวัฒนธรรมนิยม เป็นมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ในประเทศออสเตรเลียและแคนาดา โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งเรื่องนโยบายกีดกันทางวัฒนธรรมของรัฐ ปัญหาการแบ่งแยก/กีดกันชนพื้นเมืองออกจากพื้นที่ทางสังคม ปัญหาการควบคุมรูปแบบทางวัฒนธรรมซึ่งสร้างขึ้นโดยชาวยุโรปที่มาตั้งรกรากในประเทศทั้งสองที่กระทำต่อผู้อพยพเข้ามาใหม่ซึ่งไม่ใช่ชาวยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปจากลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีในการดำเนินชีวิตแบบกระแสหลัก ปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ยากในสังคมเสรีนิยมและรัฐประชาธิปไตย ที่มีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและความเสมอภาคของคนในสังคมย่อมต้องได้รับการรับประกันจากรัฐและการเปิดกว้างของสังคมที่กลุ่มชนทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ความขัดแย้งในเรื่องการกีดกันความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมก็ยังคงอยู่และทวีความรุนแรง จนเป็นเหตุให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ขึ้น แนวความคิดในเรื่อง พหุวัฒนธรรมนิยมนี้ จะช่วยให้ความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ นอกจากนี้ การสร้างงานศิลปะหรืองานวรรณกรรมใดๆ นั้น เป็นอีกมิติหนึ่งที่สะท้อนถึงลักษณะทางสังคมหรือบริบททางสังคมในช่วงเวลาที่งานศิลปะเหล่านั้นผลิตขึ้นมา งานศิลปะมีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาและทำความเข้าใจต่อสภาพการณ์และโลกทัศน์ของสังคมที่ปรากฏอยู่ด้วยฐานคติและความคิดเชิงมโนทัศน์ว่า งานศิลปะแต่ละชิ้นย่อมบ่งบอกถึงการสั่งสมประสบการณ์และความเป็นไปของโลกให้ปรากฏอยู่ ฉะนั้น สิ่งที่ศึกษาในงานศิลปะจึงไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดความเป็นจริงทางสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ แต่เป็นการรับรู้และความเข้าใจต่อโลกที่ปรากฏอยู่ถ่ายทอดผ่านและเผยออกมาในงานศิลปะเป็นหลัก (เกษม เพ็ญภินันท์, 2552)

ในส่วนของ แนวคิดด้านการศึกษาด้านพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยเฉพาะความหลากหลายทางวัฒนธรรมในเรื่องเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดด้านพหุวัฒนธรรมนี้เริ่มเด่นชัดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 อันเป็นการท้าทายแนวคิดที่มองวัฒนธรรมแบบรวมศูนย์ ภายใต้กรอบของความ เป็นไทยแบบเชิงเดี่ยวและความมั่นคงของชาติไทยอย่างมาก เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรมถูกมองในเชิงลบว่า เป็นปัญหาคุกคามเสถียรภาพและความมั่นคง แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดของการสร้างสรรค์ใหม่ๆ และให้ทางเลือกที่เพิ่มมากขึ้นแก่สังคม ความตื่นตัวนี้มีส่วนอย่างมากในการปรับนิยามความสัมพันธ์ วัฒนธรรมกับการพัฒนา จากที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนามาสู่ฐานะที่เป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาและต้องเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภายใต้สังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งจะมีส่วนผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) และด้านอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industries) เพื่อเปิดพื้นที่ทางความคิดให้มีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย (สุริชัย หวันแก้ว, 2552) และเมื่อมีการรวมกันของอาเซียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ต่างฝ่ายขึ้น เนื่องจากโอกาสในการติดต่อกันระหว่างประเทศมีมากขึ้น ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้คนในสังคมมีความรู้ที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตได้ดีขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ปัญหาซึ่งกันและกัน ทำให้ถึงแม้ต่างวัฒนธรรมกันก็สามารถที่จะช่วยเหลือกันได้ นอกจากนี้ความรู้ที่คนในประเทศ

ไทยได้รับการปลูกฝังมามักเป็นความรู้จากทางฝั่งตะวันตก ซึ่งเราไม่เคยคำนึงว่าความรู้จริงๆ จะต้องมาจากการเพิ่มความถี่ของการแลกเปลี่ยนกันในภูมิภาค ซึ่งจะเกิดความรู้ใหม่ซึ่งเป็นความรู้ที่ตะวันตกไม่มี (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555)

3.2 การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Wasson, Stuhr และ

Mwanniki

การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Wasson, Stuhr และ Mwanniki มีดังต่อไปนี้

1. การนำความรู้ทางสังคมและมานุษยวิทยาเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านการผลิตสิ่งซึ่งเป็นสุนทรียศาสตร์และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งหมายถึงการมุ่งเน้นไปที่ความรู้ของผู้ผลิตงานศิลปะ ตลอดจนการผลิตงานศิลปะภายใต้บริบทของสังคมวัฒนธรรม
2. ครูผู้สอนไม่อาจหลีกเลี่ยงอคติทางสังคมและวัฒนธรรม ครูผู้สอนจึงต้องมีความระมัดระวังในอคติของตนเองที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม
3. สนับสนุนการให้ผู้เรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรจะใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อมาเป็นหลักในการวางหลักสูตร
4. สนับสนุนการใช้กระบวนการทางมนุษยวิทยาเพื่อจำแนกกลุ่มทางสังคมวัฒนธรรมและประสบการณ์ที่มาพร้อมกับคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ
5. สนับสนุนการใช้กระบวนการวิเคราะห์และแยกแยะกับวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตยโดยนำเสนอเนื้อหาทางสังคมวัฒนธรรมและความหลากหลายทางเชื้อชาติในระดับห้องเรียน ระดับสังคม และระดับชาติ
6. มุ่งประเด็นเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในด้านความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ชนชั้น เพศ อายุ การเมือง ศาสนาและเชื้อชาติมาเป็นประเด็นในกระบวนการสอนศิลปศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม Wasson, Stuhr และ Mwanniki ได้ร่วมกันคิดค้นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ดังนี้

3.2.1 ขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนการสอน

จากแนวคิดที่ 2. ที่ครูผู้สอนไม่อาจหลีกเลี่ยงอคติทางสังคมและวัฒนธรรม ครูผู้สอนจึงต้องมีความระมัดระวังในอคติของตนเองที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ในการเตรียมความพร้อมก่อนการสอนนี้ ครูผู้สอนจะต้องระมัดระวังในการหาตัวอย่างเปรียบเทียบและสิ่งทำให้เกิดอคติระหว่างเพศ ชนชั้น สถานะทางเศรษฐกิจ อายุ เชื้อชาติและความสามารถทางกายภาพ ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการสอนโดยไม่มีความโน้มเอียงไปตามความคิดเห็นของตนเอง ครูผู้สอนจะต้องมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมที่มีความต่างจากสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในกระบวนการนี้จะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ให้ครูและนักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดย

ปราศจากอคติ

3.2.2 การดำเนินงานวิเคราะห์ : การสร้างความคุ้นเคยกับสังคม

หลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะส่วนใหญ่มีลักษณะความเป็นมาตรฐาน ฉะนั้นอาจไม่ครอบคลุมหรือบางอย่างอาจไม่เหมาะสมสำหรับสังคมวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัว หรือในบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย (ตามแนวคิดข้อที่ 3. สนับสนุนการให้ผู้เรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรที่จะเข้าถึงและใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อมาเป็นหลักในการวางหลักสูตร) ยกตัวอย่างเช่น แผนการสอนที่ใช้ได้ผลกับนักเรียนในชนเมืองที่มีฐานะปานกลางแต่จะไม่สามารถใช้ได้กับเด็กในสังคมชนบท ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะต้องได้รับการปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชุมชนหรือในสังคม ไม่ว่าจะแผนการสอนนั้นจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการสอนแบบพหุวัฒนธรรม แต่ในแต่ละพื้นที่ต่างก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ต่างกันออกไป ฉะนั้นก่อนการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรการสอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องจะต้องทำการศึกษาวิจัยเบื้องต้นและจะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง และหากเป็นไปได้ ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการสำรวจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดทิศทางการสอนต่อไป ซึ่งประเภทของแหล่งข้อมูลเหล่านี้ได้แก่ พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม การเมือง เชื้อชาติและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ปัจจัยเกี่ยวกับประชากร (การลดและการเพิ่มขึ้นของประชากร) ระบบความเชื่อและการให้คุณค่าของสิ่งต่างๆ ในชุมชน (โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและศิลปะ) สังคม-วัฒนธรรม/กลุ่มชาติพันธุ์ การปกครองความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะ (อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ) การผลิตงานศิลปะและแหล่งที่ทำการผลิต ลักษณะบริบททางสังคมในชุมชนเหล่านี้สามารถนำมาพิจารณาวิเคราะห์และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนและครูผู้สอนที่จะทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในชุมชน

แหล่งข้อมูลสำหรับการสำรวจทางชุมชนในเบื้องต้น มีดังนี้

ประชากร ได้แก่: ศิลปิน (ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มเชื้อชาติ ช่างภาพ กราฟิกร์ไอเซนเนอร์ สถาปนิก นักออกแบบภายใน นักออกแบบภูมิสถาปัตย์ และอื่นๆ) นักสะสม/ เจ้าของแกลลอรี่ผู้ดูแลระบบในโรงเรียนหรือสมาชิกผู้บริหารในโรงเรียนเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน หรือฝ่ายบุคคล (โดยเฉพาะด้านสังคมศาสตร์ อักษรศาสตร์ ด้านการสอนและบรรณารักษ์) นักเรียน ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง

สถานที่ ได้แก่: สตูดิโอศิลปิน/ห้องปฏิบัติการทางศิลปะ งานแสดงศิลปหัตถกรรม พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ที่เป็นแหล่งสาธารณะ (เช่น ธนาคาร โรงพยาบาล และอื่นๆ) ห้างสรรพสินค้า ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์เทศบาล สถานที่ผลิตสื่อ (เช่น โทรทัศน์ วิทยุ วิดีโอ ฟิล์ม และอื่นๆ)

หน่วยงาน/องค์กร: หน่วยงานของรัฐและเอกชน

สื่อต่างๆ ได้แก่: งานศิลปะที่เป็นสื่อสาธารณะ (Public art) งานศิลปะส่วนตัว บันทึกความทรงจำเกี่ยวกับสงคราม ศิลปวัตถุ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ) แผ่นที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (เช่น ฟิล์ม วิดีโอ) บันทึกเกี่ยวกับครอบครัว

(รูปถ่าย วิดีโอ จดหมาย สมุดบันทึก)

3.2.3 การเลือกเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและชุมชนไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลเบื้องต้นแต่ยังมีบริบททางวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องเริ่มต้นด้วยการเลือกบริบทจากชุมชนท้องถิ่นทั้งความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมและสิ่งที่จุดประกายให้เกิดการสืบสอบวิจารณ์ ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายในการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม โดยเนื้อหาในหลักสูตรจะต้องประกอบด้วยสาระทางศิลปะที่น่าเสนอผ่านมุมมองที่มีพลังและกระบวนการทางเทคนิคที่กระตุ้นให้เกิดการสำรวจวิจารณ์

อาจกล่าวได้ว่าศิลปะเป็นพหุวัฒนธรรมที่เป็นผลจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตัวอย่างการนำเสนอผลิตผลทางวัฒนธรรมอันได้แก่ ตัวอักษรฮีโรกริฟฟิกของอียิปต์ ตราสลักรูปสัตว์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำตระกูลของชนเผ่าอินเดียนแดง หรือ ภาพระบายสีบนเปลือกไม้ของชาวพื้นเมืองออสเตรเลีย แต่บางครั้งการผลิตงานศิลปะเหล่านี้ซ้ำโดยที่ไม่ได้ใส่ใจถึงคุณค่าหรือความหมายเดิมนั้นทำให้คุณค่าของงานศิลปะเหล่านี้หายไป และขาดความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งนักการศึกษาด้านศิลปะส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในจุดนี้

นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรในประเด็นทางวัฒนธรรมที่มีความอ่อนไหว พื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรนี้คือการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ นักเรียนจะได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับกระบวนการในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในอนาคต หรือแม้กระทั่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักการแบบประชาธิปไตยในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม โดยเริ่มจากพื้นฐานความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและการสร้างงานศิลปะมากน้อยเพียงใด การนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของบุคคลและลักษณะเฉพาะของกลุ่ม การได้รับความรู้และวิธีการเรียนรู้และการแสดงออกของนักเรียนในสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ (ดังในแนวคิดข้อที่ 5 ที่กล่าวว่าสนับสนุนการใช้กระบวนการวิเคราะห์และแยกแยะกับวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตย โดยนำเสนอเนื้อหาทางสังคมวัฒนธรรมและความหลากหลายทางเชื้อชาติ ในระดับห้องเรียน ระดับสังคม และระดับชาติ) นอกจากนี้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยกำหนดทิศทางการเติบโตทางการศึกษาของผู้เรียน

การเลือกเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่มีความอ่อนไหวซึ่งครูผู้สอนและนักเรียนควรพิจารณาอย่างระมัดระวัง ได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นทางสังคม เพศอายุ และชาติพันธุ์ โดยเฉพาะประเด็นที่มีผลต่อสิทธิความเท่าเทียมกันทางสังคม ผลกระทบที่ได้รับจากการสร้างกลุ่มสังคมวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย การพิจารณา การตอบสนอง การอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรม ประโยชน์และคุณค่า หากครูผู้สอนมีความไม่สะดวกในการเลือกประเด็นเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในหลักสูตรหรือมีความลำบากในการสำรวจพื้นที่ ควรเลือกประเด็นจากวัฒนธรรมที่ถูกจำกัดสิทธิมากที่สุด โดยยกตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกันและนำมายืนยันกับข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งวัฒนธรรม ผู้เรียน ครูผู้สอนและกลุ่มชุมชนเพื่อความมีน้ำหนักร่วมกันในการบวนการศึกษาวิจัย

3.2.4 การใช้หลักสูตรศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมให้เป็นผลสำเร็จ

การใช้หลักสูตรศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมนั้น ครูและนักเรียนสมมุติบทบาทของตน คล้ายกับนักวิจัย ร่วมกันทำงานเพื่อวางกฎเกณฑ์และดำเนินการวิเคราะห์ตรวจสอบ (ตามแนวทางข้อที่ 4 คือ สนับสนุนการใช้กระบวนการทางมนุษยวิทยาเพื่อจำแนกกลุ่มทางสังคมวัฒนธรรมและประสบการณ์ที่มาร่วมกับคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ) ซึ่งครูที่จะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการเรียนรู้ และศักยภาพในการอ่านและการเขียนของนักเรียน ครูและนักเรียนไม่เพียงแต่จะต้องให้คุณค่าในผลงานของแต่ละบุคคล แต่จะต้องรู้จักข้อมูลในเชิงลึกเพื่อจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นให้บรรลุผลสำเร็จ แนวทางการวิเคราะห์งานศิลปะของกลุ่มสังคมวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของตนเอง มีดังต่อไปนี้

1. ระบุประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ชาติพันธุ์ ระดับชนชั้น เพศ อายุ จิตใจ และลักษณะทางกายภาพ
2. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
3. ทำทายความคิดความเชื่อของผู้เรียน
4. สะท้อนผลการตัดสินใจ
5. ดำเนินการตามสิ่งที่ตนตัดสินใจ

3.2.5 การประเมินผลหลักสูตรศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ขั้นการประเมินเป็นขั้นตอนสุดท้ายของแนวทางการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน โดยจุดมุ่งหมายของกระบวนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมคือไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในสถานะใดจะต้องได้รับการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในเรื่องของความสามารถของครูผู้สอนและนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้และรวบรวมความรู้และประสบการณ์ที่จะนำมาสู่กระบวนการเรียนรู้
2. ร่วมกันสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อบริบทของสิ่งแวดล้อม
3. ประเมินคุณค่าของอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และสภาพสังคม

ขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน นักเรียนวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของศิลปิน การสำรวจชุมชนท้องถิ่น และการดำเนินการประเมิน ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินผล วิธีการทางมานุษยวิทยานี้สามารถใช้ได้ไม่เฉพาะแต่เพียงการนำหลักสูตรไปใช้เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้กับการประเมินได้เป็นอย่างดี (Wasson et al., 1990) (Stuhr & Wasson, 1992)

3.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates

ประเด็นสำคัญของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมมีประเด็นหลักๆ สามประเด็นได้แก่ วิธีการนำเสนอวัฒนธรรมที่แตกต่าง วิธีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่แตกต่างกับวัฒนธรรมของผู้เรียนและวิธีการนำไปจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 วิธีการนำเสนอวัฒนธรรมที่แตกต่าง

ผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงการนำเสนอวัฒนธรรมอื่นโดยเข้าใจถึงแนวคิดของวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริงและนำเสนอโดยชื่นชมในความแตกต่าง โดยมีข้อควรระวังดังนี้

3.3.1.1 การพูดถึงอย่างเจาะจง เน้นไปที่วัฒนธรรมเพียงหนึ่งวัฒนธรรมอย่างเจาะจง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความพิเศษและความเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น พูดถึงศิลปะของเผ่า Ashantis แทนที่จะพูดว่าเป็นศิลปะของชาวแอฟริกา

3.3.1.2 ชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของมนุษย์ โดยผู้สอนอาจทำการศึกษาถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์และผู้คนที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น

3.3.1.3 ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อให้เพียงพอต่อการนำไปถ่ายทอดโดยเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิต ค่านิยมและมุมมองทางสุนทรียะ

3.3.1.4 นำเสนอประเด็นที่เปราะบางอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะในด้านค่านิยมและความเชื่อ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเข้าใจไปผิดๆ ตัวอย่างประเด็นที่เปราะบาง

3.3.2 วิธีเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่แตกต่างกับวัฒนธรรมของผู้เรียน

ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่เรียนรู้ใหม่กับวัฒนธรรมของตนเองได้ กล่าวคือ การเรียนรู้จำเป็นต้องมีทั้งการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่หรือ “Outside part” และการตระหนักถึงวัฒนธรรมของตนเอง หรือ “Inside part” ควบคู่กันไป โดยมีวิธีการดังนี้

3.3.2.1 นำเสนองานศิลปะของวัฒนธรรมอื่นพร้อมกับบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ อาจอภิปรายกันว่า ของสิ่งนี้สร้างด้วยวัตถุประสงค์อะไร ใช้อย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง วัสดุอะไร เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมองงานศิลปะนั้นโดยไม่ตัดสินตามบริบทของตนเอง แต่เข้าใจถึงคุณค่าตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ

3.3.2.2 นำเข้าสู่ประเด็นที่มีความเป็นสากล เพราะส่วนใหญ่แล้วพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันในประเด็นหลัก เช่น ธรรมชาติ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความรัก ครอบครัว ฯลฯ การนำผู้เรียนเข้าสู่ความหมายที่มีความเป็นสากลจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงวัฒนธรรมอื่นได้ดีขึ้น

3.3.2.3 เชื่อมโยงจากประเด็นสากลเข้าสู่วัฒนธรรมของตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของงานศิลปะชิ้นนั้นๆ และสามารถแสดงออกในมุมมองของตนเองได้

3.3.3 วิธีการนำไปจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน

การจัดกิจกรรมทางศิลปะไม่ควรให้นักเรียนเลียนแบบงานที่ได้เห็น แต่ควรให้นักเรียนทำความเข้าใจถึงแนวคิดหลักของงานชิ้นนั้นและนำเสนอในรูปแบบของตนเอง โดยอาจคงไว้ซึ่งเนื้อหาหรือวิธีการ ตามแต่วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนครั้งนั้นๆ มีขั้นตอนดังนี้

3.3.3.1 ขั้นนำเข้าสู่การสอน เลือกวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักของผู้เรียน ที่แสดงถึงความเชื่อ วิถีชีวิตและการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งเรียงลำดับได้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยตัวอย่าง นำเสนองานศิลปะจากวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อสร้างประเด็นในการสังเกตและอภิปราย เช่น วัตถุประสงค์และการนำไปใช้ วัสดุและวิธีการสร้าง การแสดงออกทางวัฒนธรรม หรือความหมายของงาน คุณค่าตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ งานศิลปะนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร

2. เชื่อมโยงกับความรู้ด้านสังคมศาสตร์ นำเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผู้สร้างงานศิลปะชิ้นนั้น ได้แก่ วิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย แนวคิดด้านศิลปะ

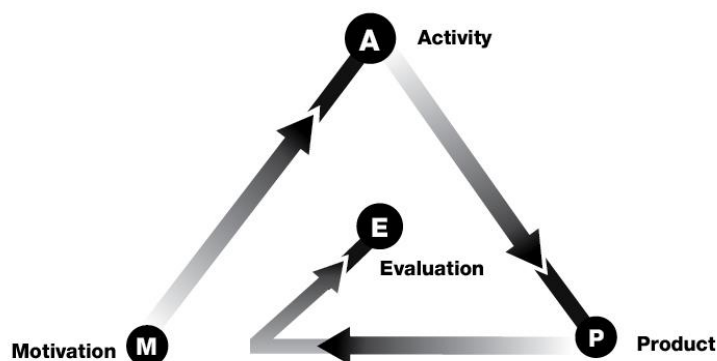
3. เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น ครอบครัว หรือโครงสร้างทางสังคม ชีวิตประจำวัน การดำรงชีพ ความเชื่อ ศาสนา รูปแบบการแสดงออกทางศิลปะ

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างวัฒนธรรมที่ได้เรียนกับวัฒนธรรมของตนเอง

3.3.3.2 มุ่งเป้าที่งานศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม หลังจากเรียนรู้ข้อมูลทั่วไปแล้ว เริ่มนำผู้เรียนเข้าสู่การเรียนรู้เชิงสุนทรีย์ โดยมองงานศิลปะในด้านศิลปะอย่างแท้จริง ในประเด็นอันได้แก่ วัสดุและกระบวนการ องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาสาระ/ ความหมาย รูปแบบและคุณภาพมาตรฐาน

3.3.3.3 ขั้นการสร้างสรรค์งาน เพื่อแสดงออกถึงการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในศิลปะที่ได้ศึกษามาเพียงใดและสามารถเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมของตนเองเพื่อสร้างงานที่มีเอกลักษณ์ได้หรือไม่ โดยผู้สอนอาจกำหนดการสร้างงานโดยเน้นที่ประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน เช่น เน้นที่ชิ้นงาน เน้นที่เทคนิควิธีการ หรือเน้นที่การออกแบบเพื่อแก้ปัญหา ขั้นตอนการสร้างสรรคงานศิลปะมีรูปแบบต่างๆ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน เป็นกิจกรรมการสร้างสรรคงานศิลปะโดยเน้นผลที่ได้จากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เริ่มจากการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงาน สู่ขั้นตอนในการฝึกทักษะสร้างสรรค์ผลงานจนมีผลผลิตเป็นชิ้นงาน ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน

การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงานเป็นหลัก โดย M คือ Motivation สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน หรือการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการเกริ่นนำด้วยภาพผลงานของศิลปิน การเล่าเรื่องราว หรือการเล่นเกม เพื่อเกริ่นนำเนื้อหาก่อนเข้าสู่กิจกรรม A คือ Activity หรือ ขั้นตอนในกิจกรรมศิลปะ เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติ P คือ Product ผลงานที่ได้จากการสร้างสรรค์งานศิลปะ และ E คือ Evaluation การประเมินผล จากแผนภูมิรูปภาพการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน วิเคราะห์เป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตัวอย่างกิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน

กิจกรรม	ขั้นที่ 1 Motivation สร้างแรงจูงใจ	ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรม	ขั้นที่ 3 product ผลงาน	ขั้นที่ 4 Evaluation การประเมิน
1. รูปสัตว์จาก เปเปอร์มาเช่	1. ครูยกตัวอย่าง ผลงานรูปสัตว์รูปแบบ ต่างๆ ที่ทำจาก เปเปอร์มาเช่ 2. ครูยกตัวอย่าง ผลงานรูปสัตว์ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นจาก วัฒนธรรมที่แตกต่าง กันออกไป	1. ฝึกหัดการขึ้น รูปด้วยการปะติด 2. ฝึกทักษะการ ระบายสีและ สำรวจความ เป็นไปได้ในการ ออกแบบ	สร้างสรรค์ผลงาน ด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ขึ้นโครงสร้าง 2. ปะติดกระดาษ 3. ระบายสี 4. ตกแต่งชิ้นงาน	1. ความคิด สร้างสรรค์ในการ ใช้วัสดุขึ้น โครงสร้าง 2. คุณภาพของ ชิ้นงาน 3. ทักษะฝีมือ 4. คุณค่าทาง สุนทรียะโดยรวม

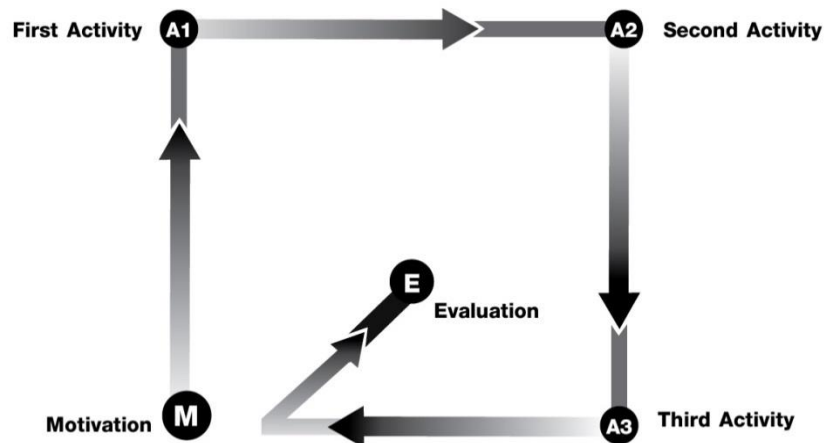

ตารางที่ 4 (ต่อ)

กิจกรรม	ขั้นที่ 1 Motivation สร้างแรงจูงใจ	ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรม	ขั้นที่ 3 product ผลงาน	ขั้นที่ 4 Evaluation การประเมิน
2. การวาด ภาพในหัวข้อ ธรรมชาติโดย ใช้รูปแบบการ สร้างผลงาน แอบสแตรคท์	1. ครูให้ผู้เรียนเลือก วัสดุจากธรรมชาติมา เป็นตัวอย่างในการ วาดภาพ 2. ครูยกตัวอย่าง ผลงานของศิลปินแนว แอบสแตรคท์ เช่น ผลงานของ Georgia O'keeffe (ศิลปินผู้ วาดภาพธรรมชาติ ในแนว แอบสแตรคท์)	1. ครูสาธิตการ วาดเส้นร่าง 2. สร้างผลงาน แนวแอบสแตรคท์ ที่ได้ต้นแบบจาก ธรรมชาติ 3. สำรวจวิธีการ การใช้เทคนิค ผสมผสาน เช่น การใช้สีพาสเทล ร่วมกับสีน้ำ	สร้างสรรค์ ผลงานด้วย ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. สร้างสรรค์ ผลงานโดยใช้ หลักการจัด องค์ประกอบ ศิลป์ 2. ใช้วิธีการแบบ Georgia O'keeffe อย่าง น้อยหนึ่งวิธี 3. ระบายสีด้วยสี พาสเทลผสมกับ สีน้ำ	1. เข้าใจแนวคิด/ วิธีการในการ สร้างผลงานแบบ แอบสแตรคท์ 2. การใช้สื่อผสม 3. การจัด องค์ประกอบ 4. คุณค่าทาง สุนทรียะโดยรวม

(Bates, 2000)

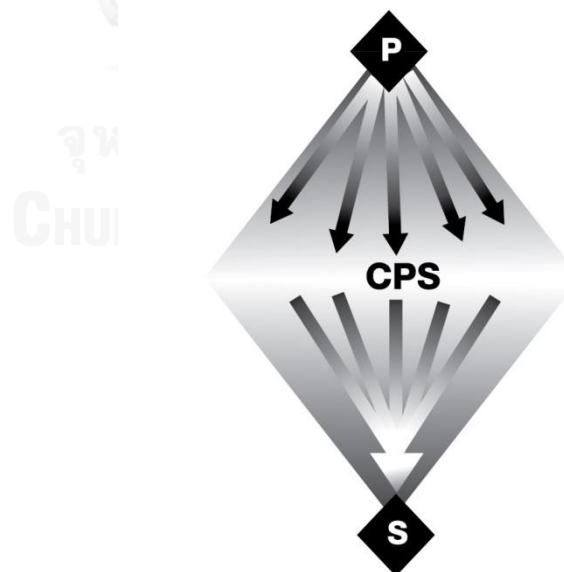
2. การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการ เป็นการสร้างสรรค์งานโดยผู้เรียนสามารถใช้รูปแบบ กระบวนการสร้างสรรค์งานที่หลากหลาย ภายใต้การใช้วัสดุหนึ่งชนิด แต่สามารถออกแบบสร้างสรรค์ได้หลากหลาย ในรูปแบบนี้จะเน้นที่ประสบการณ์ในการได้ฝึกปฏิบัติของผู้เรียนมากกว่าการพิจารณาผลงาน ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการ

จากแผนภูมิรูปภาพนี้ แสดงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นกระบวนการ โดยเริ่มที่ M คือ Motivation ครูมีภาพตัวอย่างงานศิลปะให้ผู้เรียน A1 A2 A3 คือ Activity หรือ กิจกรรมศิลปะ ซึ่งผู้เรียนสร้างสรรค์งานศิลปะได้หลากหลายรูปแบบโดยยังคงใช้วัสดุอุปกรณ์แบบเดียวกัน และ E คือ Evaluation การประเมินผลจากความสามารถในการใช้ทักษะสร้างสรรค์งานศิลปะ

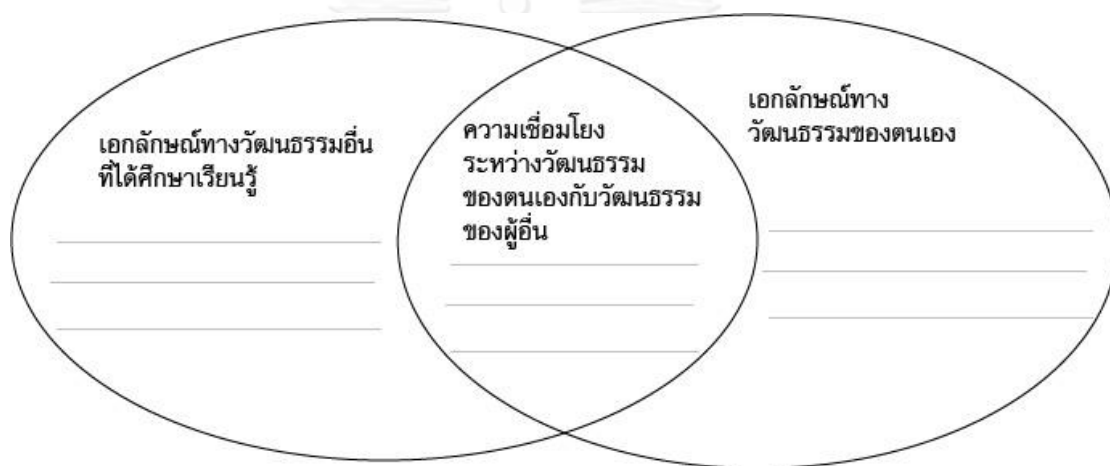
3. การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่การแก้ปัญหา ในกระบวนการนี้เป็นการสร้างสรรค์งานที่เน้นการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการสร้างงานศิลปะโดยเน้นการแก้ปัญหา

จากแผนภูมิรูปภาพนี้ แสดงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นหลัก โดย P คือ Problem โจทย์ปัญหาที่ผู้เรียนได้รับ CPS คือ Creative problem solving คือกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกได้หลากหลาย และ S คือ Solution ผลของการแก้ปัญหา

3.3.3.4 ขั้นการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นและแสดงความคิดเห็น อาจใช้การพูดหรือการเขียนบรรยายผลงาน สิ่งเหล่านี้จะแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใดจากบทเรียนที่ได้รับ นอกจากนี้ยังอาจให้นักเรียนเขียนสรุปถึงความเหมือนหรือความต่างของวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมและวัฒนธรรมของตนเอง ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 กระบวนการวิเคราะห์และเชื่อมโยงวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่น

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนี้จะช่วยสร้างเจตคติและการยอมรับที่จะช่วยให้ครูผู้สอน นักเรียนและชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับทัศนคติต่างๆ ในสังคม การพิจารณาวิเคราะห์และจัดประสบการณ์ทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของตนเองและของผู้อื่นจะเป็นวิถีทางที่ช่วยเปิดโอกาสทางการแลกเปลี่ยนทางความคิดระหว่างครูผู้สอน นักเรียนและสังคม ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ศิลปะที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมอันมีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการส่วนบุคคลอันได้แก่ ความสามารถส่วนบุคคล บุคคลที่มีความพิเศษด้านอื่นๆ และกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ การวิจารณ์ การคิดและการส่งเสริมการแสดงออกทางสังคม

4. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียนในระดับประถมศึกษา

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนโดยมีการวางแผนนโยบายการจัดการศึกษา การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้

ในระดับชั้นต่างๆ ตลอดจนการจัดโครงการสำหรับสถานศึกษาเพื่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อาเซียน โดยให้ความรู้ในด้านการรวมกลุ่มอาเซียน กฎบัตรอาเซียน การเตรียมความพร้อมด้านภาษาสำหรับสื่อสารในอาเซียน และความรู้เรื่องประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน โดยมีการจัดเป็นวิชาอาเซียนศึกษา และมีการบูรณาการเรื่องอาเซียนกับสาระวิชาต่างๆ สำหรับในด้านศิลปะนั้น ความสำคัญของการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมอันหลากหลายของแต่ละประเทศในอาเซียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งวัฒนธรรมนั้น รวมถึงการเห็นคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งการตระหนักและรับรู้ทางวัฒนธรรมนี้เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนและการยอมรับด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ถูกกำหนดเป็น 1 ในทักษะของการเรียนรู้สำหรับเด็กไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 อาเซียนและการรวมกลุ่มของประเทศในอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nation) หรือ อาเซียน (ASEAN) ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทยโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ที่พระราชวังสราญรมย์ หรือกระทรวงการต่างประเทศเดิม ในสมัยพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย มีประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์ในการรวมตัวเริ่มแรกเพื่อความมั่นคงในภูมิภาคที่ต้องการขจัดป้องกันภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์โดยตรง ต่อมาได้มีประเทศต่างๆ เข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติมได้แก่ บรูไน (7 มกราคม 2527) เวียดนาม (28 กรกฎาคม 2538) ลาวและพม่า (23 กรกฎาคม 2540) และกัมพูชา (30 เมษายน 2542) รวมทั้งสิ้น 10 ประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกที่รุนแรง ในเดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2546 ได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย กลุ่มผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ตามข้อตกลงบาหลี 2 (Bali Concord II) เพื่อแสดงความเห็นชอบให้จัดตั้ง ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นภายในปี 2020 โดยประกอบด้วย สามเสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community- APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community- AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community- ASCC) การจัดตั้งประชาคมอาเซียนจะทำให้อาเซียนรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกัน มีความเข้มแข็งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมายจะดำเนินการจัดตั้งประชาคมให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2563 แต่เนื่องจากสถานะการแข่งขันที่รุนแรงโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจจึงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2558 และในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ขึ้น โดยมีแบบอย่างมาจากสหภาพยุโรป (European Union : EU) เพื่อเป็นกลไกในการปรับปรุงการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีกรอบในการทำงานที่ชัดเจนและ

สามารถปรับตัวตามสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง กฎบัตรอาเซียนเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร จัดระบบการทำงานและบริหารกลไกความร่วมมือระหว่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

4.2 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน ซึ่งแรกเริ่มของการจัดตั้งอาเซียน ได้มีการจัดประชุมด้านการศึกษารั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2518 ชื่อว่า ASEAN Permanent Committee on Socio-Cultural Activities จากนั้นก็มีการผลักดันความร่วมมือด้านการศึกษา การศึกษาของอาเซียนมีลักษณะเป็นทางการกับมีผลในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติมากขึ้น มีการประชุมของผู้นำในระดับรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนด้านการศึกษารั้งแรก เรียกว่า Meeting of ASEAN Ministers of Education ซึ่งจัดในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2520 ประเทศไทยมีความตระหนักและมีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการศึกษา โดยพัฒนาให้มีความสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อให้เกิดการบูรณาการในด้านการศึกษา สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างกิจกรรมเสริมมิตรภาพโดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2555)

1. เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา โดยให้ประเทศไทยเป็น Education Hub มีการเตรียมความพร้อมสำหรับกรอบความคิด ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา
2. การเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาหลักของอาเซียนและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ เตรียมความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและหลักสูตรอาเซียนศึกษา เป็นต้น
3. การเตรียมความพร้อมการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษาให้สร้างความรู้รักแบบเพื่อน แบบพี่ แบบน้อง แบบสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวอาเซียน สร้างค่านิยมการเป็นอาเซียนโดยการสร้างเครือข่ายผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่
4. การเตรียมความพร้อมการศึกษาระดับอาชีวศึกษา/อุดมศึกษาให้เสริมสร้างทักษะด้วยวิชาชีพ สร้างเครือข่ายของสถาบันการศึกษาในอาเซียนและมีโครงการโอนหน่วยกิต โครงการลดช่องว่างเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน มีการจัดทำหลักสูตรอย่างเข้มข้นและสอดคล้องในทิศทางของอาเซียน จัดการศึกษาของไทยให้เป็นไปตามแผนการศึกษาของอาเซียนและมีความสอดคล้องกับแผนงานหรือกรอบความร่วมมือในด้านอื่นๆ

4.3 การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้สรุปประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน จากการบรรยาย เรื่อง “ก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ใน ค.ศ. 2015” ดังต่อไปนี้

4.3.1 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและรายละเอียดของกฎบัตรอาเซียน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในความเป็นมา ความสำคัญและทิศทางของความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคในอนาคตอันใกล้ที่ถูกต้อง โดยการ

1. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ซึ่งรวมถึง ASEAN+3 และ ASEAN+6
2. จัดสรรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจในเรื่องกฎบัตรอาเซียน ให้เป็นวิทยากรเผยแพร่ให้ความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้แก่สถานศึกษาทุกระดับตามที่ร้องขออย่างเร่งด่วน
3. จัดทำและเผยแพร่หลักสูตรอาเซียนศึกษา โดยมีการบรรจุลงในหลักสูตรการเรียนการสอนภาคบังคับ และระยะเวลาการเรียนการสอนที่แน่นอนในสถานศึกษาทุกระดับ
4. จัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาและศูนย์ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียนและประเทศสมาชิก ที่รองรับและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประชาชนทั่วไป
5. สร้างผู้นำการเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาและสร้างเครือข่ายผู้นำในภูมิภาคอาเซียน (Future Leader of ASEAN) ที่เอื้อต่อการพัฒนาร่วมกันในอนาคต ทั้งในระดับผู้เรียน ครู ภาครัฐและภาคเอกชน
6. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ช่องเสรีและโทรทัศน์ช่องหรือรายการพิเศษเกี่ยวกับอาเซียนสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4.3.2 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกกำหนดในข้อตกลงเบื้องต้นให้ใช้เป็นภาษาอาเซียน ให้แก่คนไทยในทุกระดับ

1. พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนทั่วไป ในทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถึงระดับใช้การหรือระดับสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติและสื่อสารได้จริง
2. พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนกำลังพลภาครัฐ ให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการอบรมภาษาอังกฤษระดับต่างๆ ในหน่วยงาน การจัดสรรทุนการศึกษาและเปิดโอกาสในการส่งครูและบุคลากรทางการศึกษาและข้าราชการไปเข้าร่วมอบรมภาษาอังกฤษร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอกประเทศเป็นระยะ ตลอดจนส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการปฏิบัติงานระหว่างกัน เป็นต้น
3. จัดรายการที่เน้นสาระความบันเทิงที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เผยแพร่ทางสื่อแขนงต่างๆ เพื่อจูงใจให้ประชาชนทุกระดับเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารภายในระยะเวลาที่จำกัด

4.3.3 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านอย่างน้อย 1 ประเทศ

1. จัดการเรียนการสอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมถึง ASEAN+3 และ

ASEAN+6 โดยกำหนดให้การศึกษาภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นหนึ่งในวิชาเลือกที่ผู้เรียนสามารถเรียนและมีการสอบวัดผลการเรียนเช่นเดียวกับความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ

2. ส่งเสริมครู บุคลากร ทางการศึกษา ข้าราชการ รวมทั้งนักเรียน/นักศึกษา ที่มีความสามารถด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้านให้มีโอกาสเป็นผู้นำในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นให้ผู้อื่น โดยสามารถใช้เป็นสมรรถนะที่ช่วยเพิ่มโอกาสและผลตอบแทนในการทำงานเทียบเท่ากับสมรรถนะและความสามารถด้านอื่น

3. สนับสนุนการจัดการศึกษาและการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้จัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อนบ้านในสถาบันการศึกษาของไทย และอาจมีการกำหนดระเบียบเบื้องต้นในการสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อการทำงานข้ามชาติให้มีการสอบการใช้ภาษาถิ่นเพิ่มขึ้น

4. ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้ทราบถึงโอกาสและผลประโยชน์ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ตลอดจนมีโอกาสได้เดินทางไปทำงานในประเทศเหล่านั้น ทั้งในระดับแรงงานระดับฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor)

4.3.4 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน และการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีในเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรมและลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชาติในภูมิภาคที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นในประชาคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความตระหนักในความหลากหลายของภูมิภาค เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างในเชิงเชื้อชาติ ศาสนา และภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

2. ปรับวิธีและสาระในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เป็นไปในอดีตตามมุมมองการรับรู้แต่ละชาติ เพื่อเป็นประสบการณ์ที่ทุกชาติจะต้องช่วยกันป้องกันมิให้เหตุการณ์ความขัดแย้งแบบในอดีตเกิดขึ้นอีก มากกว่าการเรียนรู้เพื่อพิสูจน์หาว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือผิด

3. จัดการเรียนการสอนในเรื่องประเทศเพื่อนบ้าน ที่เน้นการสร้างความรู้สึกรับและยกย่องเทียบเท่ากับประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า

4.3.5 การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ เพื่อรองรับผลอันเนื่องมาจากความร่วมมือในด้านต่างๆ เมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับลดภาษี ข้อได้เปรียบ-เสียเปรียบทางการค้า การแบ่งระดับการพัฒนาของประเทศในประชาคม เป็นต้น

2. การศึกษาเพื่อสร้างคนไทยและบัณฑิตไทย ให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งแรงงานระดับฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor)

3. การศึกษาเพื่อสร้างเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่าง

ประเทศที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน โดยต้องมีการเริ่มให้ความรู้ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ อาชีวศึกษา

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยและบัณฑิตไทยในทุกๆระดับ เพื่อเตรียมพร้อมต่อโครงสร้างประชากรที่จะเปลี่ยนไปเป็นสังคมสูงอายุ

5. การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ตลอดจนจัดระบบการสนับสนุนด้านการศึกษา โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในระดับและสาขาต่างๆ ในรูปแบบ AUN (ASEAN University Network) รวมทั้งให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็น Education Hub

6. การสร้างระบบการประกันและการประเมินคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบ (Benchmark) ทั้งระดับภายในประเทศและกับประเทศอื่นๆ ในกรอบอาเซียน ทั้งในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การสร้างผลงานวิจัย และการจัดบริการทางการศึกษา เป็นต้น

7. สนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพครู คณาจารย์โดยให้มีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระดับศาสตราจารย์มาสอนระดับปริญญาโทและเอกในภูมิภาคเพิ่มขึ้น และให้มีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทและเอกเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

8. ให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในลักษณะ ศูนย์ฝึกอบรม (Training Center) เพื่อการพัฒนาประเทศไทยจากการเพิ่มศักยภาพของคนในชาติ

4.4 การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้ดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เป็นศูนย์การเรียนรู้อาเซียน จำนวน 68 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียน Sister School 30 โรงเรียน โรงเรียน Buffer School 24 โรงเรียน และ ASEAN Focus School จำนวน 14 โรงเรียน ทั้งนี้มีโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายมากกว่า 500 โรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

โรงเรียน Sister School จำนวน 30 โรงเรียน แบ่งเป็นระดับชั้นประถมศึกษา 15 โรงเรียนและระดับมัธยมศึกษา 15 โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นโรงเรียนต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่เน้นอาเซียน เน้นภาษาอังกฤษ ICT พหุวัฒนธรรม ภาษาเพื่อนบ้านโดยโรงเรียนจะทำกิจกรรมเผยแพร่สื่อการเรียนรู้หรือแนะนำแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอาเซียน สำหรับครู ผู้บริหาร นักเรียนและชุมชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปไม่จำกัดรูปแบบ เช่น จัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักรู้การเป็นพลเมืองอาเซียน และแต่ละโรงเรียนจะมีโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อเป็นศูนย์การจัดการเรียนรู้อาเซียน อีกอย่างน้อย 9 โรงเรียน

โรงเรียน Buffer School จำนวน 24 โรงเรียน แบ่งเป็น ระดับชั้นประถมศึกษา 14โรงเรียน และมัธยมศึกษา 10 โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เน้นเรื่องอาเซียน ภาษาเพื่อนบ้าน พหุวัฒนธรรม เป็นศูนย์อาเซียนศึกษาเพื่อเผยแพร่สื่อการเรียนรู้

และเป็นทั้งแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนสำหรับครู ผู้บริหาร นักเรียนและชุมชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป และแต่ละโรงเรียนจะมีโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อเป็นศูนย์การจัดการเรียนรู้อาเซียน อีกอย่างน้อย 9 โรงเรียน

ASEAN Focus School จำนวน 14 โรงเรียน แบ่งเป็นระดับชั้นประถมศึกษาจำนวน 9 โรงเรียน และมัธยมศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องอาเซียน โดยบูรณาการหลักสูตรแกนกลางของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน เน้นการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาเซียนศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลัก นอกจากนี้ ASEAN Focus School ต้องเป็นศูนย์และเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนภายในโรงเรียนและภายในชุมชน

ASEAN Learning school จำนวน 163 โรงเรียน โดยมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษาจำนวน 151 โรงเรียน และโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 12 โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์และเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนภายในโรงเรียนและภายในชุมชน

โรงเรียนคู่พัฒนา ไทย-อินโดนีเซีย จำนวน 23 โรงเรียน เป็นโรงเรียนคู่พัฒนาระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ที่ประสานความร่วมมือกับศูนย์ SEAMOLEC (SEAMEO Regional Centre for Open Learning: SEAMOLEC) กรุงเทพมหานคร ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนทางไกลโดยเสรีซึ่งสามารถนำมาใช้เสริมหรือทดแทนการเรียนการสอนแบบที่ใช้ห้องเรียนเป็นหลักได้ โดยจัดการสอนทางไกลแบบเสรี ในบรรดาประเทศเครือสมาชิกเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ หรือในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนมัธยมในไทยและโรงเรียนมัธยมในสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2553)

ตารางที่ 5 โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN ระดับชั้นประถมศึกษา จำแนกตามภูมิภาคและประเภทโรงเรียน

ภูมิภาค	ประเภทโรงเรียน			
	Sister school	Buffer school	ASEAN focus	ASEAN learning
ภาคเหนือ	4	4	1	29
ภาคกลาง	3	2	-	40
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	5	1	51
ภาคตะวันออก	1	-	4	6
ภาคใต้	3	3	3	25
รวม	15	14	9	151

4.5 การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่อาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการจัดประชุมและประชาพิจารณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมการและดำเนินการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่างๆ เช่น สถานทูต มหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชนในการร่วมกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียน และตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดด้านความรู้ของเด็กไทยสู่อาเซียน

คุณลักษณะของผู้เรียน	ตัวชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
<p>1. มีความรู้เกี่ยวกับประเทศในอาเซียน</p> <p>1.1 ด้านการเมือง ได้แก่ ระบอบการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สิทธิเด็ก/สิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศ</p> <p>1.2 เศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบเงินตราของประเทศในกลุ่มอาเซียน ระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิต แรงงาน การค้าเสรี ข้อตกลงทางการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ</p> <p>1.3 ด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การแต่งกาย สาธารณสุข สภาพทางภูมิศาสตร์ เอกลักษณ์ไทย บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์</p>	<p>1.1 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครอง สิทธิเด็กในด้านการเมือง</p> <p>1.2 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับระบบเงินตรา ระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตแรงงาน</p> <p>1.3 ร้อยละของนักเรียนที่สารอธิบายความรู้เกี่ยวกับภาษา ศาสนา บุคคลสำคัญสภาพทางภูมิศาสตร์ สาธารณสุข เอกลักษณ์ไทย ประวัติศาสตร์ในด้านสังคมและวัฒนธรรม</p>
<p>2. มีความรู้เกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน</p> <p>2.1 ความหมาย ความสำคัญ</p> <p>2.2 สาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน ได้แก่ องค์กรอาเซียน อัตลักษณ์ สัญลักษณ์</p>	<p>2.1 ร้อยละของนักเรียนที่สารอธิบายความหมาย ความสำคัญของอาเซียน</p> <p>2.2 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถอธิบายหลักการ อัตลักษณ์ สัญลักษณ์ กฎบัตรอาเซียน</p>

ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดด้านทักษะ/กระบวนการของเด็กไทยสู่อาเซียน

คุณลักษณะของผู้เรียน	ตัวชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
<p>1. ทักษะพื้นฐาน</p> <p>1.1 สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา และภาษาประเทศในอาเซียนอีกอย่างน้อย 1 ภาษา)</p> <p>1.2 มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์</p> <p>1.3 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี</p> <p>1.4 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น</p>	<p>1.1 ร้อยละของนักเรียนที่สารสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ</p> <p>1.2 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้สื่อสาร</p> <p>1.3 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสันติวิธี</p> <p>1.4 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น</p>
<p>2. ทักษะพลเมือง/ ความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>2.1 เคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม</p> <p>2.2 มีภาวะผู้นำ</p> <p>2.3 เห็นปัญหาสังคมและลงมือทำเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง</p>	<p>2.1 ร้อยละของนักเรียนที่เคารพและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม</p> <p>2.2 ร้อยละของนักเรียนที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาเซียนศึกษา</p> <p>2.3 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็น</p>
<p>3. ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน</p> <p>3.1 เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (สิทธิเด็ก/สิทธิมนุษยชน)</p> <p>3.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>3.3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีวิธีคิดอย่างถูกต้อง</p> <p>3.4 มีความสามารถในการจัดการ/ควบคุมตนเอง (การวางแผนการดำเนินการตามแผนประเมิณผล)</p>	<p>3.1 ร้อยละของผู้เรียนที่ยอมรับความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์บนความแตกต่าง</p> <p>3.2 ร้อยละของนักเรียนที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>3.3 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถอธิบายเหตุผลในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง</p> <p>3.4 ร้อยละของนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ</p>

ตารางที่ 8 ตัวชี้วัดด้านเจตคติของเด็กไทยสู่อาเซียน

คุณลักษณะของผู้เรียน	ตัวชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
1. มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ความเป็นอาเซียน 2. ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน 3. มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน 4. มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลัก ธรรมาภิบาล (การระงับข้อพิพาท ปัญญาธรรม สามัคคี ธรรม) สันติวิธี/สันติธรรม 5. ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา 6. ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	1. ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความ กระตือรือร้น 2. ร้อยละของนักเรียนที่แสดงความเอื้ออาทร แบ่งปันระหว่างสมาชิกในประเทศอาเซียน 3. ร้อยละของนักเรียนที่ยอมรับและเห็นประโยชน์ ของการเป็นอาเซียน 4. ร้อยละของนักเรียนที่ยึดมั่นในหลัก ธรรมาภิบาล 4.1 ร้อยละของนักเรียนที่มีคารวะธรรม ปัญญา ธรรม สามัคคีธรรม 4.2 ร้อยละของนักเรียนที่สารถแก้ปัญหาอย่าง สันติวิธี/สันติธรรม 5. ร้อยละของนักเรียนที่ยอมรับความแตกต่างในการ นับถือศาสนา 6. ร้อยละของนักเรียนที่สามารถดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการกำหนดคุณลักษณะ ด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการและเจตคติล้วนส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนไทยมีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีคุณภาพทั้งทางสติปัญญาและการมี คุณธรรม ซึ่งการกำหนดคุณลักษณะและตัวชี้วัดเหล่านี้จะทำให้สถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทาง ปรับใช้ให้เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

4.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในระดับประถมศึกษา

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียน ในระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพร้อมที่จะเข้าสู่การรวมกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

4.6.1 กระบวนการก่อนจัดการเรียนรู้

ก่อนที่สถานศึกษาจะดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อเตรียมสู่การเป็น ประชาคมอาเซียนในลักษณะต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จำเป็นจะต้องดำเนินการ ดังนี้

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับอาเซียน ที่ปรากฏในเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎบัตรอาเซียน แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน สาระสำคัญ การประชุมสุดยอดอาเซียน ฯลฯ เพื่อนำไปวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ สาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ

วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ สถานศึกษาคควรวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับอาเซียน กับมาตรฐานการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทุกชั้นปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

4.6.2 ลักษณะการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้มีแนวทางหลายลักษณะ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ครูผู้สอนควรเลือกรูปแบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน มีดังต่อไปนี้

4.6.2.1 จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งมีลำดับขั้นต่อไปนี้

1. จัดทำหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน บูรณาการในโครงสร้างรายวิชาที่มีอยู่แล้ว การบูรณาการประเด็นสำคัญเกี่ยวกับอาเซียน สามารถสอดแทรกได้ในแต่ละสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ หรือบูรณาการทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยนำผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของประเด็นอาเซียนกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ มาจัดทำโครงสร้างรายวิชา ที่ประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา และโครงสร้างรายวิชา ซึ่งสามารถนำประเด็นเกี่ยวกับอาเซียนมาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างรายวิชาได้

2. จัดทำผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กัน การจัดทำผังมโนทัศน์จะช่วยให้เห็นภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ในรายวิชานั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) โดยทำตาราง 4 ช่อง ช่องแรกเป็นเป้าหมาย ได้แก่ การกำหนดสาระสำคัญจากมาตรฐาน/ตัวชี้วัด ช่องที่ 2 การวัดและประเมินผลจากชิ้นงาน/ภาระงานของผู้เรียนตามสาระสำคัญ ช่องที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และช่องที่ 4 คำถามสำคัญ เป็นคำถามท้าทาย จากการนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้

4. จัดทำแผนการเรียนรู้ เป็นการนำการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) มาจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมง เพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อไป

4.6.2.2 จัดการเรียนรู้โดยการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาที่สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถเปิดสอนเพิ่มเติมจากสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้น ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หรือความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการ

กำหนด “ผลการเรียนรู้” เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพิจารณาเปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร โดยอยู่ภายใต้โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนด สำหรับรายชื่อยวิชาเพิ่มเติมนั้นสามารถตั้งได้ตามความเหมาะสม

4.6.3.3 การจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในลักษณะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนารอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังเสริมสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข สามารถพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านองค์ความรู้และเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันในฐานะสมาชิกของอาเซียน ซึ่งมีแนวการจัดการกิจกรรม ดังนี้

1. การจัดการกิจกรรมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง โดยการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับตนเอง ในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การค้นหาจากเว็บไซต์ ห้องสมุด รายการโทรทัศน์อาเซียน มุมหนังสือ เช่น “มารู้จักอาเซียนกันเถอะ” “ท่องโลกอาเซียน (ASEAN Discovery)” “การสร้างประชาคมอาเซียน 2558” นิทรรศการเคลื่อนที่ ที่ หน่วยงานต่าง ๆ จัดเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน เป็นต้น

2. การจัดค่ายประชาคมอาเซียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และเสริมสร้างคุณลักษณะที่ ดีในการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง

3. การจัดทำโครงการอาเซียน ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะในการศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนประเภทโครงการ โครงการมีลักษณะการจัดทำ 4 ประเภท ดังนี้

โครงการสำรวจหรือรวบรวมข้อมูล อาจเป็นการสัมภาษณ์การใช้แบบสอบถามการสำรวจสภาพจริง โดยไปสัมภาษณ์ชาวต่างประเทศ (ลาว ไทย เขมร ฯลฯ) เช่น การศึกษาความเป็นมาของประเทศอาเซียน วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศอาเซียน

โครงการประเภทศึกษาค้นคว้า มีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพิสูจน์ทฤษฎีหรือเรื่องเล่าต่างๆ จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่างๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสถาบันการศึกษา แหล่งเรียนรู้ประเภทเอกสาร เช่น ตำรา รายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับอาเซียน เอกสารทางวิชาการ เอกสารประกอบการศึกษา “การสร้างประชาคมอาเซียน 2558” หรือตัวบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องนั้นโดยตรง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการอ้างอิงข้อมูลชัดเจนและเชื่อถือได้ผลที่ได้จากโครงการประเภทนี้ เมื่อได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องแล้ว จะเป็นตัวอย่างหรือบทเรียนในการค้นคว้าระดับสูงต่อไป

โครงการทดลอง มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ซึ่งมีขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น โครงการอาหารของประเทศสมาชิกอาเซียน

โครงการสิ่งประดิษฐ์ เป็นโครงการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการสังเกต วิเคราะห์กลวิธีในการจัดการต่างๆ แล้วพัฒนามาสร้างชิ้นงานชิ้นใหม่ เพื่อสนองความต้องการของ สังคมตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่ หรือได้รับจากบทเรียน เช่น โครงการออกแบบและสร้าง ผลิตภัณฑ์ของสินค้าตามวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน (ผ้าบาติก)

4. การจัดวันหรือสัปดาห์อาเซียน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน เผยแพร่และนำเสนอผลงานที่ได้ทำไว้แล้ว รวมทั้งการตอบปัญหาอาเซียน เช่น จัดกิจกรรมวันอาเซียน (ASEAN Day)

5. การจัดกิจกรรมชุมนุม ชมรมอาเซียน เป็นกิจกรรมที่ มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องอาเซียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อค้นพบความ ถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ

5. ศิลปะที่สำคัญของประเทศในกลุ่มอาเซียน

ก่อนที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะแบ่งเป็นประเทศต่างๆ ดังเช่นในปัจจุบัน ในอดีต ภูมิภาคนี้มีการแบ่งการปกครองออกเป็นอาณาจักรต่างๆ โดยมีรากฐานอารยธรรมอันเก่าแก่สืบเนื่อง มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และอาณาจักรต่างๆ นี้ก็เป็นแหล่งกำเนิดอันสำคัญต่อการสร้างสรรค์ งานศิลปะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีแหล่งกำเนิดของศิลปะจากอารยธรรมที่สำคัญ ได้แก่ อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ (อินเดีย) และอารยธรรมลุ่มแม่น้ำฮวงโห (จีน) อิทธิพลของศิลปะจาก ศาสนาอิสลาม (ปัญญา เทพลิงห์, 2548) ศิลปะที่ได้รับการสร้างสรรค์จากอดีตเหล่านี้ได้เป็นที่ปรากฏ จนถึงปัจจุบัน และกลายเป็นมรดกสำคัญทางศิลปะของชาติและของภูมิภาค ลักษณะที่สำคัญของ ศิลปะในแต่ละประเทศกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

5.1 ศิลปะในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย สภาพภูมิ ประเทศตอนบนค่อนข้างแห้งแล้งกว่าตอนล่าง แม่น้ำอิระวดีเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านจากทิศ เหนือสู่ทิศใต้ลงอ่าวเบงกอล เมืองสำคัญด้านประวัติศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจส่วนใหญ่ตั้งอยู่ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ เช่นย่างกุ้ง แปร พุกาม อังวะ อมรปุระ มัณฑะเลย์ ความสำคัญของเมืองเหล่านี้ ยังเป็นที่ตั้งของโบราณสถานและศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่ปัจจุบันยังคงปรากฏไม่น้อย ปัจจุบันเมือง หลวงของสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า คือเมือง เนย์ปิโดว์ (Nay Pyi Daw) ซึ่งได้ทำการประกาศย้าย เป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2548 นับเป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของประเทศ (เรียงตาม จำนวนประชากร) มีการจำลองพระมหาธาตุเจดีย์ชเวดากองมาประดิษฐานไว้ในเมืองเพื่อเสริมความ เชื่อในการคุ้มครองปกป้องรักษาเมือง พระเจดีย์องค์นี้มีชื่อว่า อุปตสันติเจดีย์ (Uppatasanti Pagoda) ศิลปะในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า แบ่งเป็นยุคสมัยได้ดังนี้

1. ยุคแรกเริ่มรับอารยธรรมอินเดีย ได้แก่

อารยันโบราณ (ยะไซ) (พุทธศตวรรษที่ 7-15)

ยุคก่อนพุกาม : สมัยปยู (ราวพุทธศตวรรษที่ 12-15) เมืองสำคัญคือเมือง ไบก์ถาโน (Beikthano (หม่อมเจ้าศุภภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) ในสมัยนี้มีการค้นพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาระบบชลประทานที่ก้าวหน้าและอิทธิพลทางศิลปะของศาสนาฮินดู พุทธศาสนาและ ลัทธิวิญญูณนิยม (หม่อมหลวงสุรัสวดี สุขสวัสดิ์, 2554)

ยุคศิลปะมอญ

2. ศิลปะสมัยพุกาม (พุทธศตวรรษที่ 16-18)

จัดเป็นศิลปะของชนชาติพม่าโดยแท้ แบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกรับอิทธิพลมาจากมอญ ช่วงหลังเป็นแบบพม่าเองหลังจากนั้นพม่าถูกมองโกลยึดครอง

3. สมัยอังวะ (พุทธศตวรรษที่ 22-24)

4. สมัยหลัง คือสมัยเมืองอมรปุระและมันตะเลย์ (พุทธศตวรรษที่ 24 จนถึงสมัยปัจจุบัน)

หลังจากหมดสมัยพุกามแล้ว ศิลปกรรมพม่าดูอ่อนด้อยลงไปมากและมีหลักฐานเหลือให้ศึกษาอยู่น้อย ซึ่งมีปัจจัยจากการศึกสงครามและการย้ายราชธานีบ่อย นับตั้งแต่สมัยหลังพุกามถึงปัจจุบันรวมเวลาประมาณ 700 ปี มีการย้ายราชธานีรวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง

สำหรับการแบ่งประเภททางศิลปะนั้นสามารถแบ่งตามลักษณะการสร้างสรรค์งานได้ดังนี้

สถาปัตยกรรม

เริ่มพบหลักฐานทางสถาปัตยกรรมในยุคก่อนพุกาม เป็นสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นต้นแบบให้ยุคสมัยต่อมาของพม่า สถาปัตยกรรมที่สำคัญอยู่ในช่วงสมัยพุกาม สถาปัตยกรรมสมัยพุกามมีความโดดเด่นในด้านโครงสร้าง ดังคำเปรียบเทียบกับช่างในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ช่างกัมพูชาที่มีความสามารถเป็นเลิศด้านงานประติมากรรม ขณะที่ช่างพุกามมีความสามารถในแง่โครงสร้าง สถาปัตยกรรม เคล็ดลับความสำเร็จดังกล่าวของช่างพุกาม มี 2 ประการคือ ความรู้ในการใช้ซุ้มโค้ง (True Arch) ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักกันในวัฒนธรรมอินเดียและกัมพูชา และความสามารถใช้แกนอิฐขนาดใหญ่ภายในอาคารรองรับชั้นหลังมา ทั้งที่เป็นทรงศิขรและทรงสลับ ส่งผลให้สามารถเข้าไปใช้สอยภายในอาคารได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารประเภทเจดีย์วิหาร รูปแบบของสถาปัตยกรรมโดยรวมมี 3 รูปแบบ คือแบบเจดีย์ก่อตัน เจดีย์วิหาร และอาคารที่เป็นวิหาร สถาปัตยกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ขเวซิกอง มิงกาลาเจดีย์ เจดีย์ฉปัด วิหารอนันตเจดีย์ วิหารสัพพัญญู เป็นต้น

ประติมากรรม

ประติมากรรมที่สำคัญได้แก่ งานหล่อ งานแกะสลักและงานปูนปั้น ประติมากรรมส่วนใหญ่เป็นการสร้างพระพุทธรูปและประติมากรรมประเภทมนุษย์ตามหน้าเจดีย์ วิหาร ในช่วงสมัยแรกๆ งานประติมากรรมนิยมสร้างด้วยสำริด ต่อมาในสมัยหลังพุกามนิยมสร้างด้วยหินอ่อนสีขาว แกะสลัก พบหลักฐานงานประติมากรรมที่เก่าแก่ที่สุดในยุคยะไซ ได้แก่ พระพุทธรูปมหาโมหิรัมมัญญี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของยะไซตลอดมา แต่เนื่องจากการปิดทองบนองค์พระเป็นเวลานานกว่า 200 ปี นักวิชาการจึงไม่อาจจะระบุพุทธลักษณะโดยชัดเจนได้

ในสมัยพุทธกามนิยมสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างมากเช่นพระพุทธรูปในวิหารอนันตเจดีย์ โดยรวมแล้วมีลักษณะทางพุทธศิลป์ที่คล้ายกันคือ พระพุทธรูปมีอุษณิษะ(กะโหลกศีรษะ 2 ชั้น) พระพุทธรูปประทับยืนมักทำปางประทานอภัยหรือปางประทานพร พระพุทธรูปประทับนั่งมักทำปางมารวิชัย ปฐมเทศนา ปางสมาธิ (ภาพพล จันทร์วัฒน์กุล, 2554) ในส่วนของประติมากรรมประเภท อมนุษย์ ส่วนใหญ่นิยมสร้างพวกสิงห์ ยักษ์ เทพนรสิงห์ กุมภีล นัต สร้างจากคติความเชื่อ ตำนานหรือ นิทานปรัมปรา ที่มักเชื่อมโยงกับการสร้างเมือง วัดหรือสถูป เช่น รูปนัตเทวดาแกะสลักไม้ ซึ่งรวมเอา ทั้งผีและเทวดาไว้ด้วยกัน รูปเทพนรสิงห์ซึ่งรวมเอาทั้งสิงห์และมนุษย์ไว้ด้วยกัน ที่พบมากคือ สิงห์ หรือที่พม่าเรียกว่า “ชินเต้” (Chinthe) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่เป็นคู่หน้าเชิงบันไดอันเป็นธรรมเนียมอย่าง หนึ่งของการตกแต่งศาสนสถานในพม่า นอกจากประติมากรรมรูปสมมติดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนหนึ่งทำ ขึ้นเพื่อประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม เช่นตกแต่งซุ้มประตู หน้าต่าง ประตูเสาหลอก เป็นต้น ลวดลายบนซุ้มประตูแสดงถึงอิทธิพลจากอินเดียอย่างเห็นได้ชัด วัสดุที่ใช้อาจเป็นปูนปั้น ไม้ หรือหิน มี ลวดลายพันธุ์พฤกษา สัตว์ หรือเรขาคณิต

จิตรกรรม

พม่าเรียกงานวาดภาพว่า บะ-จี ประวัติความเป็นมาของงานวาดภาพในพม่าไม่แน่ชัด แต่มีหลักฐานว่าเคยเป็นที่นิยมในสมัยศรีเกษตร นอกจากนี้ยังกล่าวกันว่า ในสมัยพยูจนถึงพุกาม ได้ใช้ ศิลปะการวาดภาพเป็นสื่อในการเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโนรธาเป็น ต้นมา ได้มีการนำเอาศิลปะการวาดภาพมาสนับสนุนให้พุทธศาสนานิกายเถรวาทเจริญรุ่งเรืองและ แพร่หลาย อย่างไรก็ตามจิตรกรรมของพม่าอาจศึกษาได้จากภายในสถูปหรือวิหารศิลปะสมัย พุกาม ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลจากอินเดียอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องของเส้นและท่าทาง เห็นได้จากใบหน้า และท่ายืนแบบตริภังค์ ซึ่งเป็นที่นิยมในประติมากรรมอินเดียทั้งในศิลปะแบบคุปตะและปาละ เนื้อหา ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันระหว่างศาสนาฮินดู พุทธศาสนามหายานและพุทธศาสนา เถรวาท ภาพพุทธประวัติตอนสำคัญที่สุดและกลายเป็นต้นแบบให้กับจิตรกรรมฝาผนังในยุคต่อมาทั้ง เอเชียอาคเนย์ คือ ภาพพระสุเมรุและการเสด็จลงจากดาวดึงส์ในวิหารลોકะถัยบัน ซึ่งสร้างขึ้นโดย พระเจ้าอลองสิตู่ มีการสันนิษฐานว่าช่างผู้สร้างวิหารได้ออกแบบอาคารขนาดเล็กหลังนี้ให้เข้ากับโครง ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่จะใช้ตกแต่งด้วย ลวดลายหลักๆ ที่ใช้วาดภาพแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. ลายกนก เป็นรูปดอกบัว ขดบัว 2.ลายนารี เป็นรูปเจ้าหญิง เทพธิดา รวมถึงภาพผู้สูงศักดิ์ เช่น เจ้าชาย เทพ พระอินทร์ และพระพรหม 3. ลายกระบี่ ไม่เพียงแต่เป็นรูปปลิงแต่ยังรวมถึงสัตว์อื่นๆ เช่น สิงห์ หงส์ เคียรยักษ์ เคียรยักษ์ กิงรา และครุฑ 4. ลายคชะ เป็นรูปช้าง รวมถึงสัตว์ใหญ่และสิ่งที่ไม่ เคลื่อนไหวเช่น ภูเขา เป็นต้น ในส่วนของจิตรกรรมยุคหลังพุกามยังคงสืบทอดเนื้อหาหลักๆ จากสมัย พุกาม ขณะที่การจัดวางภาพที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามบริบทในแต่ละท้องถิ่นมากกว่าจะมี ลักษณะร่วมสมัยของยุคนั้น

นอกจากนี้ยังมีการเขียนภาพชีวิตประจำวันของชาวพม่ามากขึ้น ในสมัยพุกามตอนปลายมี การใช้สีมากขึ้น แต่ก็ยังจำกัดเพียงสีเขียว แดง เหลือง ดำและขาว จนถึงสมัยคองบองตอนต้นจึงใช้สี กันหลากหลายกว่าเดิม ภาพจิตรกรรมบางแห่งยังสะท้อนถึงฝีมือช่างเคลือบที่ถูกกวาดต้อนมา ตัวอย่างเช่น ภาพจิตรกรรมบนผนังที่อุโบสถวัดมหาเตยต่อจีที่เมืองสะกาย สันนิษฐานว่าน่าจะเขียนขึ้น โดยช่างจากอยุธยาระหว่างการเสียกรุงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2112 และการเสียกรุงครั้งที่สอง ในปี 2310

ในยุคหลังพุกามตอนปลายนี้บทบาทศิลปะตะวันตกเริ่มแพร่หลายเข้ามาเป็นแบบอย่างให้ช่างจิตรกรรมพม่านำมาปรับใช้ในงานจิตรกรรมฝาผนังของตน

ศิลปหัตถกรรม

พมามีศิลปะที่สำคัญ คือ งานช่างสิบหมู่ โดยเรียกกันว่า ปางแส-มโย โดยมีการจำแนกเป็น งานเหล็ก งานทอง งานหล่อ งานปูนปั้น งานก่อปูน งานแกะสลัก งานหิน งานกลึงไม้ งานวาด และงานลงรัก โดยงานประยุกต์ศิลป์ที่มีชื่อเสียง คือ งานหล่อระฆังและกังสดาล ซึ่งระฆังที่มีชื่อเสียงที่สุดในพม่าและถือว่าใหญ่เป็นอันดับสามของโลก คือ ระฆังมิงกุน สร้างในสมัยพระเจ้าโพดอण्या มีน้ำหนัก 87 ตัน กว้าง 16 ฟุต 3 นิ้ว สูง 12 ฟุตครึ่ง ทำจากเบญจโลหะ คือ ทอง เงิน สัมฤทธิ์ เหล็ก และตะกั่ว งานช่างเงินและช่างทอง ซึ่งมีหลักฐานย้อนไปถึงสมัยพยู และเจริญสูงสุดในสมัยอังวะโดยมีหลักฐานเป็นเครื่องประดับประจำราชวงศ์ งานกลึงไม้ เครื่องเงิน งานลงรัก โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญคือ เมืองพุกาม-ญองอู อังวะ โหม่งหยั่วและมองถ่อง ในการผลิตเครื่องเงิน ปัจจุบันเป็นอาชีพในครัวเรือน แต่ละพื้นที่จะมีความชำนาญแตกต่างกันไป เช่น โหม่งหยั่วและมองถ่อง นิยมทำแก้ว ถ้วย โตก และถาด ส่วนที่พุกามและญองอูนิยมทำของใช้ในบ้านและของใช้สำหรับพระสงฆ์ เช่น ที่กรองน้ำ แก้วน้ำ และตาลปัตร (หม่อมเจ้าศุภภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) (ปัญญา เทพสิงห์, 2548) (วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม, 2551) (ม.ล. สุรัสวดี ศุขสวัสดิ์, 2554) (ภภาพล จันทรวิวัฒนกุล, 2554)

5.2 ศิลปะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) หรือที่เรียกกันว่า ประเทศลาวนั้น ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่ติดทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 3 ใน 4 เป็นที่ภูเขาและที่ราบสูง มีแหล่งอารยธรรมสำคัญเจริญอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ เมืองหลวงพระบางซึ่งอยู่ทางตอนเหนือสุด แคว้นเวียงขวางทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แคว้นเวียงจันทน์ทางตอนกลางของประเทศและแคว้นจัมปาศักดิ์ทางตอนใต้ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2555) มีปรากฏหลักฐานว่าในประเทศลาวมีผู้คนอาศัยมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ หลักฐานการค้นพบเสาหินตั้งบริเวณฝั่งซ้ายน้ำโขง ท่งไหหินซึ่งประกอบด้วยโอ่งหินขนาดใหญ่ที่ตรานินญ (Tranninh) ในแคว้นเชียงของ ซึ่งอยู่ในสมัยเหล็ก เป็นต้น จนกระทั่งเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ที่มีการรับวัฒนธรรมทางศาสนา จึงได้พบวัฒนธรรมในยุคแรกเริ่มที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทยและสัมพันธ์กับวัฒนธรรมขอมสมัยเมืองพระนคร จนกระทั่งต่อมาลาวได้สถาปนาอาณาจักรของตนเองขึ้นคือ อาณาจักรล้านช้าง ตั้งแต่ในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 และอาณาจักรล้านช้างได้เจริญรุ่งเรืองสืบมาจนกระทั่งถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 หลังจากนั้นจึงมาอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงรัตนโกสินทร์

จากการรับอิทธิพลทางศิลปะของอาณาจักรใกล้เคียงต่างๆ ความแตกต่างของอิทธิพลเหล่านี้ก่อให้เกิดศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะตัวของลาว ศิลปะลาวมีความโดดเด่นในด้านเครื่องประดับตกแต่ง ในหลายกรณีศิลปะลาวเปรียบประดุจดังศิลปะบารอก (Baroque) ในแหลมอินโดจีน งานศิลปกรรมด้านต่างๆ ของลาว นับเป็นงานที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่สร้างขึ้นเนื่องในพุทธศาสนาแบบเถรวาท ที่มีแหล่งบันดาลใจมาจากเมืองรอบข้าง ทั้งศิลปะสุโขทัย ล้านนา

และอยุธยา อย่างไรก็ตาม ศิลปะของล้านช้างก็ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของศิลปะที่รับมาจากอิทธิพลของอาณาจักรต่างๆ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยจะเห็นได้ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 ที่อาณาจักรล้านนาเริ่มล่มสลายและตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรพม่า อาณาจักรล้านช้างก็ได้มีรูปแบบศิลปกรรมอันโดดเด่น ได้แก่ การสร้างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม หรือที่เรียกกันว่า ทรงบัวเหลี่ยม สิมที่หลวงพระบางซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอ่อนช้อยงดงามและแฝงไว้ด้วยคติในเรื่องศูนย์กลางจักรวาล และการตกแต่งสิมด้วยการแกะสลักอันวิจิตร แม้ว่าในช่วงหลังจะได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ช่างชาวลาวก็ได้มีการสร้างสรรค์ลวดลายแกะสลักที่มีรูปแบบเฉพาะตัว อันได้แก่ ลายดอกกาละกับ และ ลายดอกกระดังงา เป็นต้น งานจิตรกรรมที่มีได้รับความนิยมอย่างมากอีกประการหนึ่ง คือ งาน “ฟอกดำ” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ การทำ “ลายดำ” ของล้านนา (หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2555)

จากภาพรวมจะเห็นได้ว่าศิลปะลาวมีความเกี่ยวข้องกับประเทศรอบข้างและมีการผสมผสานศิลปะจากที่ต่างๆ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง ศิลปะลาวมีความเรียบง่ายและสมถะ ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวลาวได้อย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ความเรียบง่ายของศิลปะลาวก็อาจมีนัยยะถึงปัจจัยทางการเมืองด้วยก็เป็นได้

5.3 ศิลปะในราชอาณาจักรกัมพูชา

กัมพูชาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ในเขตร้อนชื้น ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ มีทะเลสาบเขมร และแม่น้ำโขงเป็นแหล่งน้ำสำคัญ สภาพแวดล้อมเช่นนี้นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคศิลปะในกัมพูชา แผ่นดินกัมพูชาอดีตเคยอยู่ในความครอบครองของหลายชนชาติ เช่น พุنین ขอม ไทย และฝรั่งเศส โดยเฉพาะในช่วงอาณาจักรขอมเรืองอำนาจนั้นมีการสร้างสรรค์ศิลปะไว้มากมาย (ปัญญา เทพสิงห์, 2548) ศิลปะขอมเป็นศิลปะที่สำคัญที่สุดศิลปะหนึ่งในแหลมอินโดจีน ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของศิลปะอินเดีย แต่ศิลปะเดียวที่มีอยู่ในเวลานั้น ในขณะนั้นก็เกิดมีศิลปะจามขึ้นในประเทศเวียดนามปัจจุบัน ศิลปะทวารวดีทางภาคกลางของประเทศไทยและศิลปะพม่าขึ้นแรกเริ่มในประเทศพม่า ส่วนศิลปะไทย ศิลปะลาว และศิลปะเขมรนั้นเป็นชั้นรุ่นหลัง นักปราชญ์ฝรั่งเศสได้แบ่งศิลปะขอมออกเป็น 13 สมัยดังต่อไปนี้ คือ

1. สมัยพนมดง (Phnom Da) เฉพาะประติมากรรม ราว พ.ศ. 1100-1150
2. สมัยสมโบร์ (Sambor) ตรงกับสมัยพระเจ้าอโศกนรมันที่ 1 ราว พ.ศ.1150-1200
3. สมัยไพรกเมง (Prei Kmeng) ราว พ.ศ.1200-1250
4. สมัยกำพงพระ (Kampong Prah) ราว พ.ศ. 1250-1350
5. สมัยกุเลน (Kulen) ตรงกับสมัยพระเจ้ายโศวมันที่ 2 ราว พ.ศ. 1350-1400
6. สมัยพระโค (Prah Ko) ราว พ.ศ. 1400-1450
7. สมัยบาเค็ง (Bakheng) ตรงกับสมัยพระเจ้ายโศวมันที่ 1 ทรงสร้างเมืองพระนคร (Angkor) ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15
8. สมัยเกาะแกร์ (Koh Ker) ราว พ.ศ. 1450-1500
9. สมัยบันทายสรี (Banteay Srei) ราว พ.ศ. 1500-1550

10. สมัยคลัง (Khleang) ราว พ.ศ. 1500-1550
11. สมัยบาปวน (Baphuon) ตรงกับสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ราว พ.ศ. 1550-1650
12. สมัยนครวัด (Angkor Vat) ตรงกับสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ราว พ.ศ. 1650-1700
13. สมัยบายอน (Bayon) ตรงกับสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงสร้างเมืองพระนครหลวง ราว พ.ศ. 1700-1750 (หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2515)

สถาปัตยกรรม

ลักษณะสำคัญในศิลปะขอมก็คือความมีระเบียบและการแสดงอำนาจอย่างแข็งกระด้าง ซึ่งไม่มีในรูปแบบของศิลปะอินเดีย ลักษณะเช่นนี้เห็นได้ชัดจากการวางผังเมืองอย่างได้สัดส่วน เป็นต้นว่าเมืองพระนคร หรือราชธานีก่อนเมืองพระนคร คือ เมืองหริหรัลย (Hariharalaya) ที่หมู่บ้าน รอลวย (Roluos) ในปัจจุบัน สถาปัตยกรรมขอมในขั้นต้นก็คือ ศาสนสถานหรือที่เรียกกันว่าปราสาท ขอมมีลักษณะใกล้เคียงกับศาสนสถานทางภาคเหนือของประเทศอินเดียมาก ปราสาทขอมขั้นต้น เหล่านี้ โดยทั่วไปสร้างด้วยอิฐตั้งอยู่โดดๆ แยกออกจากกัน เป็นต้นว่าที่สมโบร์ ในราวกลางพุทธ ศตวรรษที่ 12 แต่ในไม่ช้าตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมาปราสาทเหล่านี้ก็รวมกันเข้าเป็น หมู่และตั้งอยู่บนฐานอันเดียวกัน เป็นต้นว่า ปราสาทพระโค ซึ่งสร้างขึ้นที่เมืองหริหรัลยเมื่อ พ.ศ. 1422 เป็นปราสาท 6 หลังเรียงแถวสาม 2 แถวตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน แผนผังคล้ายคลึงกันนี้ก็ปรากฏ ขึ้นเช่นเดียวกันอีกแก่ปราสาทบันทายศรี ซึ่งเป็นปราสาทเล็กๆ ก่อด้วยศิลาทรายสีชมพูอย่างงดงาม ใน พ.ศ.1510

ตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา คือตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ก็เกิดมีการ เปลี่ยนแปลงทางศาสนาขึ้นในประเทศกัมพูชา และทำให้มีสถาปัตยกรรมแบบใหม่ขึ้นในศาสนสถาน ขอม คือ ฐานเป็นขั้นสำหรับสร้างปราสาทบนนั้น ฐานเป็นขั้นนี้ก็คือการจำลองเขาพระสุเมรุ ซึ่งเชื่อกัน ว่าเป็นศูนย์กลางของมนุษย์โลกนั่นเอง ทั้งนี้เพราะในภาพสลักบนหน้าบันที่ปราสาทบันทายศรี เขา พระสุเมรุและเขาไกรลาสก็มีรูปร่างตั้งฐานเป็นขั้นนี้ ตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาทั้งปราสาท แม่บุญตะวันออก (Mebon Oriental) และปราสาทแปรรูป (Pre Rup) ก็ได้แสดงให้เห็นถึงปราสาท ขอมอย่างสมบูรณ์เป็นครั้งแรก คือ มีปราสาท 5 หลัง สร้างด้วยอิฐ หลังหนึ่งอยู่ตรงกลางและอีก 4 หลัง อยู่ที 4 มุม ตั้งอยู่บนยอดของฐานเป็นขั้นที่ก่อขึ้นด้วยศิลาแลง ต่อมามีส่วนประกอบของ สถาปัตยกรรมขอมส่วนที่ 3 เข้ามาเพิ่มคือ ระเบียงโดยเข้ามาประกอบด้วย 2 ส่วนแรก คือ ปราสาท และ ฐานเป็นขั้น ปราสาทขอมไม่ว่าตั้งอยู่บนฐานชั้นเดียวหรือฐานซ้อนเป็นชั้นๆ ไม่ว่าผังสี่เหลี่ยม จัตุรัสหรือผืนผ้า สิ่งที่สังเกตเห็นได้คือ ความมีสัดส่วน ความมีระบบระเบียบ หลักคณิตศาสตร์ หลัก ความสมดุลมักถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แผนผังปราสาทก็คือ การจำลองแผนภูมิจักรวาล เป็นการย่อ จักรวาลลงบนพื้นพิภพ ปราสาทส่วนกลางเปรียบเสมือนเขาพระสุเมรุ ระเบียงที่ลดหลั่นเป็นชั้นๆ หรือ กำแพงเปรียบเสมือนเกาะหรือทวีป คูน้ำหรืออารายที่ล้อมรอบเปรียบเสมือนมหาสมุทร การประดับ ตกแต่งปราสาทหิน ไม่ว่าเทวดา อสูร อัปสร นาค ครุฑ สิงห์ ล้วนมีแรงดลใจจากคัมภีร์ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นไปตามแบบแผนของศาสนา การสร้างสรรคดีๆ จะต้องยึดถือ ให้ถูกต้องตามกฎ เพื่อให้การใช้ สอยสอดคล้องกลมกลืนกับจักรวาล หากสัดส่วนและความมีระบบระเบียบได้รับการปฏิบัติอย่าง เหมาะสม จักรวาลก็จะสมบูรณ์ขึ้น (Rooney, 1999 อ้างถึงในปัญญา เทพสิงห์, 2548) ปราสาทขอม

ที่มีชื่อเสียงที่สุดของกัมพูชา คือ นครวัด-นครธม (Angkor Wat- Angkor Thom) สำหรับนครวัดจัดว่าเป็นวิวัฒนาการสูงสุดของปราสาทขอม ที่ให้ทั้งความงาม สัดส่วน และมีระเบียบแผนผังสมบูรณ์ แต่หลังจากสมัยนครวัด ความงามและความมีระเบียบเริ่มลดน้อยลง ด้วยเหตุที่นิยมประดับตกแต่ง หรือเน้นรายละเอียดลวดลายมากเกินไปจนดูยุ่งเหยิง อีกทั้งสัดส่วนก็ลดน้อยด้อยลง ดังเช่นปราสาทบายน ในสมัยบายน ต่อจากปราสาทนครวัด สถาปัตยกรรมขอมก็ไม่ได้ก้าวหน้าอีกต่อไป แม้ว่าศาสนสถานในสมัยบายนหรือบายนได้มีความงามอย่างน่าประหลาดใจ เนื่องจากมีส่วนที่งดงามอย่างยิ่งคือ ประติมากรรมขนาดใหญ่เข้ามาประกอบ ได้แก่ปราสาท ซึ่งมียอดสลักเป็นรูปหน้าคนทั้งสี่ทิศ รวมทั้งเครื่องประดับที่มุมปราสาท รูปเทวดาและอสูรยุดนาทั้งสองฟากทางเข้า ห้องนางพ่อนรำ ระเบียงซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และ ประหลาดเช่นนี้ ความมีระเบียบและแผนผังของสถาปัตยกรรมก็เสียไป เพราะได้รับการตกแต่งจนมากเกินไป กลายเป็นความนิยมในลวดลายละเอียด ไม่ใช่ส่วนสัดส่วนที่ เป็นสิ่งสำคัญ

ประติมากรรม

ประติมากรรมของกัมพูชาอาจแบ่งเป็น 2 ช่วงใหญ่ คือ ประติมากรรมที่สร้างขึ้นระหว่างอาณาจักรขอมเรืองอำนาจ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู และ พุทธศาสนาฝ่าย มหายานเป็นสำคัญ และประติมากรรมหลังอาณาจักรขอมสิ้นอำนาจ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ฝ่ายหินยานหรือเถรวาทเป็นสำคัญ ประติมากรรมปรากฏทั้งแบบนูนและแบบลอยตัวซึ่งมองเห็นรอบ ด้าน แบบลอยตัวใช้วิธีแกะสลักหินทรายหรือหล่อสำริด แบบนูนใช้วิธีแกะสลักหินทรายและปั้นปูน ส่วนใหญ่ใช้เล่าเรื่องและตกแต่งศาสนสถานบริเวณหน้าบัน ทับหลัง ประตูลอก เสากรอบประตู ฐาน ผนังกำแพง แบบนูนต่ำที่สวยงามแห่งหนึ่งอยู่ที่ระเบียงรอบนครวัด เป็นต้น ภาพคนแน่นอย่างชัดเจน และพบจำนวนมาก โดยแทรกอยู่เต็มผนัง มีการจัดแถวภาพอย่างเป็นระเบียบเช่น ภาพทหารเดินทัพ เรียงเป็นแถว หรือภาพสรวงสวรรค์ที่แบ่งตามเส้นขนาน อีกแห่งหนึ่งอยู่ที่ปราสาทบายน สำหรับที่แห่ง นั้นนอกจากมีเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาและสงครามแล้วยังแทรกวิถีชีวิตประจำวันของชาติขอมโบราณ ด้วยภาพเหล่านี้คงใช้วิถีก่อหินเป็นพื้นผนังแล้วแกะสลักภายหลัง (ปัญญา เทพสิงห์, 2548)

ประติมากรรมลอยตัวส่วนใหญ่เป็นรูปเคารพ เช่น ศิวลึงค์ พระวิษณุ พระหริหระ พระโพธิสัตว์ พระพุทธรูป เป็นต้น ซึ่งอาจประดิษฐานไว้ตามศาสนสถานแต่ละแห่ง ระยะเวลามักเข้มงวดอยู่กับ รูปร่างลำตัวและแสดงท่าทางเป็นสำคัญ ระยะเวลาหันมาเน้นความรู้สึกทางใบหน้า ดังจะเป็นได้จาก ประติมากรรมสมัยบายน ซึ่งมีพระโอษฐ์ยิ้ม พระเนตรหรือสังข์ สะท้อนถึงคติปรัชญาในพุทธศาสนาฝ่าย มหายานซึ่งรุ่งเรืองมากสมัยนี้ ประติมากรรมทั้งไปมักมีเค้าหน้ารูปสี่เหลี่ยมโรมนเหนือหน้าผากเป็น เส้นตรง อาจสวมเทริดอยู่ด้วย สำหรับพระพุทธรูปเมื่อหมดสมัยบายนได้รับอิทธิพลจากประเทศไทย มากขึ้น เช่น ทำพระพุทธรูปปางนาคปรกเลียนแบบพระพุทธรูปทวารวดี

จิตรกรรม

กัมพูชาสมัยพระนครหรือสมัยขอมเรืองอำนาจแทบไม่ปรากฏ สันนิษฐานว่าได้รับ แนวทางจากอินเดียด้วยและคงเสื่อมสลายหมด พร้อมกับการผุพังของโครงสร้างไม้และความชื้นของ อากาศที่กัดกร่อนตามผิวผนังปูนและหิน แต่อาจศึกษาได้จากจิตรกรรมหลังสมัยพระนคร ซึ่งส่วนใหญ่ มีแรงดลใจจากพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและอิทธิพลของศิลปะไทย โดยเฉพาะจิตรกรรมที่พระระเบียง รอบโบสถ์วัดพระแก้วมรกต ในกรุงพนมเปญ ซึ่งเป็นเรื่องราวรามเกียรติ์มีเนื้อหาและรูปแบบการเขียน

คล้ายจิตรกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ดังที่ปรากฏในพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามที่กรุงเทพฯ จิตรกรรมและลวดลายตกแต่งที่อื่นๆ เช่นเดียวกัน คุณคล้ายจิตรกรรมไทย

ศิลปหัตถกรรม

งานประยุกต์ศิลป์ที่สำคัญของกัมพูชาได้แก่เครื่องปั้นดินเผา ในกัมพูชามีเครื่องปั้นดินเผาแบบหนึ่งซึ่งเป็นผลิตผลของชนชาติขอมโบราณเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าวมักให้สีหม่น หนักแน่น และดูเคร่งขรึม มีทั้งแบบเคลือบและแบบไม่เคลือบ แบบพื้นๆ และแสดงลวดลาย แบบเคลือบส่วนใหญ่เป็นสีน้ำตาล สีเขียว หรือผสมทั้งสองสี แต่สีเขียวตัดเป็นแบบซึ่งเก่าแก่ที่สุด มีลวดลายแตกต่างกัน เช่น เส้นตรง เส้นซิก-แซก เส้นคด เส้นรูปดาว เส้นรูปตัว X หรือ ตัว V เป็นต้น (Rooney, 1984: 21-41 อ้างถึงในปัญญา เทพสิงห์, 2548) ทำเป็นภาชนะเครื่องใช้สอยต่างๆ เช่น ไห หม้อ ถ้วย ตลับ โถ กระปุก เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการผลิตเป็นดินเหนียวคุณภาพดี ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากบริเวณเทือกเขาพนมกุเลน (Phnomkulen) ส่วนแหล่งผลิตสำคัญ สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณจังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์ (Guy, 1989) เครื่องปั้นดินเผาบางชิ้นแสดงถึงอิทธิพลจากจีนและอินเดีย ดังเช่น มีรูปแบบคล้ายภาชนะ ที่เรียกว่า “ปุณณะฆตะ” (Purnaghata) หรือ “ปุณณะ กลศ (Purna Kalasa) “ ของอินเดีย ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ (Richards, 1995) จึงเชื่อว่าเครื่องปั้นดินเผาบางชิ้นทำขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมนอกเหนือจากการใช้สอยในชีวิตประจำวัน

5.4 ศิลปะในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เวียดนามแม้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีน แต่ในอดีตเป็นแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรโบราณ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย คือ อาณาจักรจามปา (Champa) ปัจจุบันจึงยังคงปรากฏร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองของศิลปะจามปาอยู่ด้วย ศิลปะจามปาได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 แต่มีลักษณะเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอม อินโดนีเซียและศิลปะจีนโดยผ่านทางศิลปะเวียดนามเข้ามาผสมด้วย ดังนั้นจึงอาจแบ่งรูปแบบของศิลปะในประเทศเวียดนามเป็น 2 ช่วงที่สำคัญคือ ยุคศิลปะจาม (อินเดีย และขอม) และช่วงที่รับอิทธิพลจากศิลปะจีน

5.4.1 เวียดนามในยุคศิลปะศิลปะจาม

วิวัฒนาการของศิลปะจามได้รับการค้นคว้าโดยนักปราชญ์ฝรั่งเศส 2 ท่านคือ ศาสตราจารย์ฟิลิปป์ สแตร์น (Philippe Stern) ทางด้านสถาปัตยกรรมและลวดลายเครื่องประดับ และศาสตราจารย์ของ บวสเซอร์ลีเย่ (Jean Boisselier) ทางด้านประติมากรรม จึงอาจแบ่งศิลปะจามออกได้เป็น 6 สมัย ดังต่อไปนี้ (หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิศกุล, 2545)

1. ศิลปะแบบมิเชิน E1 ราว พ.ศ. 1250-1300 เป็นยุคสมัยที่ค้นพบเฉพาะงานประติมากรรม ได้ค้นพบบันไดสลักด้วยศิลาเป็นรูปเทวดากำลังนั่งแบกชั้นบันไดอยู่ สลักได้งดงามมากตามแบบศิลปะอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะ และมีลักษณะคล้ายกับศิลปะทวาราวดีภายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีลายประดับฐานอาคารสลักเป็นรูปซุ้มมีรูปบุคคลนั่งอยู่ภายใน ในไม่ช้ารูปบุคคลและรูปสัตว์ก็มีลายพันธุ์พฤกษาเข้ามาแทนที่ เช่นเดียวกับวิวัฒนาการของศิลปะขอม

ตอนต้น ในตอนปลายสมัยนี้บางครั้งก็มีศิลปะขอมตอนต้น ในตอนปลายสมัยนี้บางครั้งก็มีศิลปะขอมแบบก่อนเมืองพระนครเข้ามาผสม เช่น เทวรูปพระคเณศ

2. ศิลปะแบบฮัวลาย (Hoa-lai) ราว พ.ศ.1350-1400 ในศิลปะสมัยนี้ประติมากรรมมีลักษณะแข็งกระด้างไม่ค่อยสวยงาม รูปบุคคลมักมีชายผ้าถุงยาวคล้อยอยู่เบื้องหลัง

3. ศิลปะแบบดงเดื่อง ราว พ.ศ.1450 อาณาจักรจามปาไม่มีศาสนสถานขนาดใหญ่ ยกเว้นวัดในพุทธศาสนาเถรวาทขนาดใหญ่ที่ตั้งเดื่องใน พ.ศ.1418 ศาสนสถานมีเฉพาะตัวปราสาทซึ่งเรียกว่า กะลัน (klan) และมีอาคารอื่นๆ ประกอบอยู่บ้าง และหลายแห่งก็เป็นศาสนสถานที่รวมการก่อสร้างสมัยต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น ปราสาทโพนคร ที่เมือง ญาตริง และโดยเฉพาะเมืองมิเซินทางภาคเหนือ ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางศาสนาติดต่อกันลงมาหลายสมัย

4. ศิลปะแบบมิเซิน A1 หรือตราเกี้ยว ราว พ.ศ. 1450-1500 ถือว่าเป็นประติมากรรมยุคที่งามที่สุดในศิลปะจาม โดยเฉพาะภาพสลักรูปนางอัปสรพ่อนรำประดับฐานซึ่งค้นพบที่ตราเกี้ยว รูปสัตว์แสดงการเคลื่อนไหวเหมือนมีชีวิต เช่น รูปสิงห์กำลังยกสองเท้าหน้าขึ้นและรูปช้างกำลังเดิน ค้นพบที่ตราเกี้ยวเช่นเดียวกัน

5. ศิลปะแบบบุญดีญหรือถาปาม (Thap-mam) ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ประติมากรรมเริ่มเสื่อมลง ในสมัยนี้ศิลปะขอมแบบนครวัดและบายนรวมทั้งศิลปะจีน ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับรูปสัตว์

6. ศิลปะแบบโพกลวงคาราย (Po Kluang Garai) หรือศิลปะจามสมัยหลัง ราวพุทธศตวรรษที่ 18-21 ในประติมากรรมจามสมัยหลังได้กลายเป็นภาพสลักแบบนูนสูงโดยมีแผ่นเบื้องหลังประกอบอยู่ด้วยเสมอ ในตอนปลายของศิลปะจาม ประติมากรรมรูปเคารพได้กลายเป็นสัญลักษณ์ไปคือ มีแต่เพียงมงกุฎลายเปลวไฟเหนือบ่าทั้งสองข้างเพื่อแสดงถึงความมีอำนาจและลายบนเข็มขัดเท่านั้น หน้าได้หายไปหมดสิ้น เรียกกันในภาษาจามว่า กุต (Kut) ซึ่งถ้าหากไม่ได้ติดตามวิวัฒนาการของประติมากรรมก็ไม่อาจทราบความหมายของงานประติมากรรมในสมัยหลัง ชื่อของศิลปะเหล่านี้ตั้งขึ้นตามชื่อของท้องถิ่นอันเป็นที่ค้นพบศิลปะเหล่านั้น เหตุนี้จึงเป็นชื่อภาษาเวียดนาม ถ้าเป็นของภาษาจามอย่างแท้จริงแล้ว ควรจะเป็นชื่อที่มาจากภาษาสันสกฤต ถือกันว่าศิลปะแบบที่ 1 คือมิเซินและแบบที่ 4 คือตราเกี้ยว เป็นศิลปะจามที่งดงามที่สุด

5.4.2 ศิลปะเวียดนามในยุคที่ได้รับอิทธิพลจากจีน

อาณาจักรจัมปาได้รับพุงกับจีนและเวียดนามซึ่งพยายามขยายอาณาเขตลงไปทางใต้เป็นเหตุให้อาณาจักรจัมปาต้องถอยร่นลงมา อย่างไรก็ตามกองทัพเรือจามสามารถเข้าไปยึดเมืองพระนครราชธานีของอาณาจักรกัมพูชาไว้ได้ใน พ.ศ.1720 แต่ต่อมาในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรกัมพูชา ได้ยึดอาณาจักรจัมปาไว้ได้ แต่อยู่ในช่วงระยะเวลาไม่นานจัมปาก็ได้รับเอกราชจากกัมพูชา ต่อมาอาณาจักรจัมปาต้องสูญเสียเอกราชให้เวียดนาม หลังจากมีการสู้รบกันมาเป็นเวลาถึง 900 ปี (หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) เวียดนามนั้นบรรพบุรุษเดิม คือ ชนชาติจีน ดังนั้นศิลปะของเวียดนามจึงได้รับอิทธิพลมาจากจีน ชาวเวียดนาม มีคติความเชื่อและนับถือศาสนาเช่นเดียวกับจีน ยึดมั่นในลัทธิเต๋า ขงจื้อ พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน รวมถึงการบูชาบรรพบุรุษ จึงปรากฏศาลเจ้าจีน วัดจีน สุสาน สฤป รวมถึงประติมากรรมรูปเคารพตามแบบจีน ที่บางครั้งดัดแปลงเข้ากับคติของ

ตนเอง

5.5 ศิลปะในกลุ่มประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนดารุสซาลาม

ศิลปะในกลุ่มประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนดารุสซาลาม เป็นกลุ่มของหมู่เกาะที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน โดยหมู่เกาะซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะที่สำคัญ คือหมู่เกาะชวา แบ่งเป็น ศิลปะชวาภาคกลาง และศิลปะชวาตะวันออก และศิลปะในสมัยหลังที่รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.5.1 ศิลปะยุคสมัยชวา

ศิลปะชวาอาจเริ่มต้นที่เกาะสุมาตรา ก่อน ณ เกาะสุมาตราได้ค้นพบประติมากรรมสมัยเก่าบางชิ้น แต่ศิลปะชวาก็ได้มาเจริญขึ้นโดยเฉพาะที่เกาะชวา แบ่งได้เป็น 2 สมัยใหญ่ๆ ดังนี้

5.5.1.1 สมัยอินเดีย – ชวา หรือชวาภาคกลาง

ในสมัยนี้ศาสนสถานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางภาคกลางของเกาะ และระยะเวลาที่อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 หรือ 13 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 16 แม้ว่าอิทธิพลของศิลปะอินเดียมีอยู่มากมาย แต่ศิลปะชวาก็ยังมีเอกลักษณ์ของตนเอง สถาปัตยกรรมในยุคชวาภาคกลาง มีลักษณะเป็นอาคารเล็กๆ ก่อด้วยศิลา มีหลังคาซ้อนกันเป็นชั้นๆ อย่างชัดเจน โดยศาสนสถานที่มีรูปร่างสมบูรณ์ที่สุดคือ ศาสนสถานจันทิปะวัน (candi Pavon) นอกจากนี้ยังมี จันทิส่าหรี (Candi Sari) จันทิเมนดุต (Candi Mendut) จันทิกะละสัน (Candi Kalasan) จันทิเซวู (Candi Sewu) และศาสนสถานบนที่ราบสูงเดียง (Dieng) คำว่า จันทิ หมายถึงศาสนสถานที่ใช้บรรจุอัฐิธาตุ และใช้เรียกศาสนสถานในชวาทุกแห่ง อาจกลายมาจาก จันทิ ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งของเจ้าแม่กาลีหรือทูรคา เทพธิดาแห่งความตายก็ได้ ศาสนสถานส่วนใหญ่มีขนาดเล็กแต่บางครั้งศาสนสถานเหล่านี้ก็ประกอบขึ้นด้วยศาสนสถานน้อยๆ เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีศาสนสถานขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่งในศิลปะชวาภาคกลาง ที่มีชื่อเสียงที่สุดก็คือศาสนสถานทางพุทธศาสนาเถรวาทชวาชือ บูโรพุทโธ (Borobudu) และเทวาลัยในศาสนาพราหมณ์ชือ ปรัมบะนันม (Parambanam) ซึ่งสร้างขึ้นภายหลังบูโรพุทโธเล็กน้อย สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในราว พ.ศ. 1400-1450

ประติมากรรมในยุคชวาภาคกลาง ประติมากรรมที่คาดว่ามีความเก่าแก่ที่สุดในศิลปะชวาอยู่ที่เกาะสุมาตรา เป็นประติมากรรมที่แสดงถึงอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบอมราวดี จัดเป็นสมัยที่ 1 ต่อจากนั้นจึงถึงอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบคุปตะ จัดเป็นสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 เป็นอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบคุปตะปนกับศิลปะพื้นเมือง เกี่ยวกับศิลปะแบบนี้ก็มีประติมากรรมที่งามที่สุดของชวา คือประติมากรรมที่แสดงอำนาจอย่างแข็งแกร่งผสมอยู่กับความมีชีวิตจิตใจและบางครั้งก็แสดงความอ่อนช้อยงดงาม ประติมากรรมเหล่านี้ได้แก่ รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสัมฤทธิ์ที่พิพิธภัณฑสถานลูฟวร์ กรุงปารีส ประติมากรรมที่จันทิบานนประติมากรรมในสมัยที่ 4 เป็นประติมากรรมที่แสดงรูปบุคคล โดยเฉพาะพระพุทธรูปค่อนข้างอ้วน สันนิษฐานว่าอาจเป็นการเลียนแบบมาจากศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะทางทิศตะวันตกของประเทศอินเดีย เช่น ที่ถ้ำเอลโลรา

ประติมากรรมเหล่านี้ ได้แก่ พระพุทธรูป รูปพระโพธิสัตว์ หรือบุคคลอื่นๆ ที่บุโรพุทโธและที่จันทิเมน ดุต สำหรับประติมากรรมสมัยที่ 5 ของศิลปะชวาภาคกลางก็ได้แก่ ประติมากรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียแบบปาละ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ประติมากรรมสัมฤทธิ์

5.5.1.2 ศิลปะชวาภาคตะวันออก

เป็นศิลปะที่สืบต่อจากสมัยแรก แต่มาเจริญถึงขีดสุดในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-20 สมัยนี้ศิลปะเจริญขึ้นทางภาคตะวันออกของเกาะ และได้แผ่ไปจนกระทั่งถึงเกาะบาหลี ศิลปะชวาสมัยนี้หลังจากเจริญขึ้นแล้วก็มีความงามตามอุดมคติลดน้อยลงและมีลักษณะเป็นของตนเองยิ่งกว่าศิลปะชวาภาคกลาง เกิดมีอิทธิพลของท้องถิ่นและอิทธิพลจากภายนอกเพิ่มเติม

สถาปัตยกรรมในชวาตะวันออก ศาสนสถานที่สำคัญที่สุดคือเทวสถานปะนะตะรัน (Panataran) สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 19 แต่ลักษณะสำคัญของสถาปัตยกรรมในศิลปะชวาภาคตะวันออกก็มีมาแล้วตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 16 นอกจากนี้ยังอาจกล่าวถึงศาสนสถานแห่งอื่นๆ ได้อีก เช่น จันทิกิดาล (Candi Kidal) ชาวี (Javi) สุระวะนา (Surawana) และเกตาดน (Kedaton) ลักษณะอาคารในสมัยนี้มีรูปร่างแคบเข้าและสูงขึ้น ชั้นของอาคารมีจำนวนเพิ่มขึ้นและหลังคาทั้งหมดก็มีเส้นเอียงสอบเข้าหากัน ฐานสูงขึ้นและแผนผังก็ได้สัดส่วนน้อยลง ลวดลายเครื่องประดับมีรูปร่างเปลี่ยนไป เช่น หน้ากาลมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะคือ มีริมฝีปากล่างและมือเข้ามาประกอบ ลายศิระษมกรหายไปประติมากรรมในยุคชวาตะวันออก มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างมาก และดูมีชีวิตจิตใจมากขึ้น และมีอิทธิพลของช่างพื้นเมืองเพิ่มมากขึ้นด้วย ประติมากรรมประเภทเทวรูปมักสลักอิงอยู่เหนือแผ่นหลัง มีลำตัวตั้งตรง แลดูคล้ายกับว่าฝังจมอยู่ในเครื่องแต่งองค์และเครื่องอาภรณ์ที่หนัก มีประติมากรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา อย่างเช่น รูปหญิงรินน้ำที่สระ

5.5.2 ศิลปะสมัยอิสลาม

ศาสนาอิสลามได้แผ่จากแคว้นคุชราททางทิศตะวันตกของประเทศอินเดียและจากเมืองมะละกาในแหลมมลายูเข้ามายังหมู่เกาะอินโดนีเซีย ปรากฏว่าศาสนาอิสลามได้แผ่เข้ามายังภาคเหนือของเกาะสุมาตราตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 และได้เข้ามาถึงภาคตะวันออกของเกาะชวาในพุทธศตวรรษที่ 20 การเผยแผ่ศาสนานี้ได้เข้ามาทางการค้าขาย ในขั้นต้นได้เผยแผ่อยู่ตามริมฝั่งทะเลก่อน ต่อจากนั้นจึงค่อยๆ แผ่เข้าไปภายในประเทศ ทำให้ราชวงศ์มัชปาหิตผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ต้องล่มจมลงและราชวงศ์มะตะราม (ใหม่) ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้าแทนที่ วัฒนธรรมอิสลามได้เจริญถึงขีดสุดในหมู่เกาะอินโดนีเซียในพุทธศตวรรษที่ 23

สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมสมัยอิสลามแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

สถาปัตยกรรมของศิลปะอิสลามช่วงแรก (พุทธศตวรรษที่ 21-22) ยังคงได้รับอิทธิพลจากศิลปะชวาภาคตะวันออก ศาสนสถานที่สำคัญได้แก่ หอคอยที่เมือง กุดุส ทางภาคกลางของเกาะชวา สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 21 เมืองกุดุสตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองสมารังซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของเกาะชวาภาคกลาง หอคอยมีลักษณะคล้ายกับเทวาลัยในศิลปะชวาตะวันออก ไม่มีลวดลายประดับและไม่มีหลังคา สร้างด้วยอิฐสีแดงทั้งหลังและงานดินเผาประดับเป็นแห่งๆ เช่นเดียวกับอาคารในเกาะบาหลี นอกจากนี้ยังมีศาสนสถานเซนต์ดังดูร์ที่เมืองบัจจนคร ซึ่งเป็น

ศูนย์กลางทางศาสนาอิสลามที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งบนฝั่งเหนือของเกาะชวาตะวันออก และมีทั้งสุเหร่า อาคารไม้บรรจุกุศพอของนักบุญและสุสานซึ่งมีทั้งกำแพงและประตู

สถาปัตยกรรมของศิลปะอิสลามสมัยใหม่ (พุทธศตวรรษที่ 22-24) สถาปัตยกรรมที่สำคัญได้แก่ มัสยิดไบเตออร์รัชมาล (baiturrachman) ที่บันดาร์ อะเจห์ บนเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย มัสยิดไบเตออร์รัชมาลมีรูปแบบโดมที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียอย่างเห็นได้ชัด ด้านหน้าอาคารมีการจัดวางอย่างสมดุล ทำอาร์ชโค้งเป็นรูปเกือกม้า มีโดมยอดแหลมคล้ายหัวหอม ทำให้เห็นเส้นรอบรูปของส่วนประกอบต่างๆ ประสานกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ นอกจากศาสนสถานแล้วการสร้างพระราชวังก็มีความสำคัญและมีความงดงามอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น วังสุลต่าน अबดุลซามัด (Abdul Samad) ที่กัวลาลัมเปอร์ ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งต่อมาใช้เป็นอาคารบริหารของรัฐบาลและปัจจุบันเปลี่ยนเป็นที่ทำการศาลยุติธรรมของมาเลเซีย สถาปัตยกรรมแห่งนี้มีสถาปนิกเป็นผู้ออกแบบก่อสร้าง โดยใช้รูปแบบศิลปะมัวร์ (Moorish Art) เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นชาติอิสลาม

ประติมากรรม

ในช่วงอิสลามตอนต้นได้มีการประดับตกแต่งลวดลายวงกลมและลายลวดบัวตามอาคารศาสนสถาน ซึ่งลวดลายเหล่านั้นได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะชวาตะวันออก มีค้นพบแผ่นศิลาประดับหลุมศพที่สุสานตระกูลชะชะทางทิศใต้ของศาสนสถานเกตาดนซึ่งเป็นโบราณสถานใกล้เคียงกับหมู่บ้านตระกูลฉัน แผ่นศิลาประดับหลุมฝังศพบางแผ่นประดับด้วยตราพระอาทิตย์ของราชวงศ์มัชปาหิต ขอบนอกมีลักษณะคล้ายลายกาล-มฤค ลายรูปสามเหลี่ยมเบื้องล่างและฐานบัวเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่ายังความเกี่ยวข้องกับศิลปะชวาภาคตะวันออก นอกจากนี้ที่หลุมฝังศพที่มันดินคันทางทิศใต้ของเมือง ชประ พบภาพสลักเป็นรูปสิงห์อยู่ท่ามกลางลวดลายพันธุ์พฤกษา อีกภาพหนึ่งเป็นรูปพระบวมีประตูผ่ากลางหรือที่เรียกว่าจันทิเบนตาร์แบบเดียวกันกับในเกาะบาหลี

จิตรกรรม

จิตรกรรมระยะแรกมีลักษณะแบน ปราศจากแสงเงาและได้รับแรงบันดาลใจจากศาสนาเป็นสำคัญ ภาพส่วนใหญ่เขียนโทนสีแดง แบ่งเป็นชั้นๆ แต่ภายหลังเมื่อรับอิทธิพลชาติตะวันตก รูปแบบจิตรกรรมก็เปลี่ยนไป การระบายสีได้เพิ่มแสงเงา ดูเป็นธรรมชาติมากขึ้น มีการใช้น้ำมันแทนสีพื้นเมือง การเขียนภาพจากเรื่องราวเกี่ยวกับรามายณะหรือมหาภารตะ หรือเทพเจ้าต่างๆ ก็เปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตสามัญชนและภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ กลุ่มศิลปินที่สำคัญได้แก่ กลุ่มอุบูต (Ubud) ในบาหลี กลุ่มนี้นิยมเขียนภาพที่ดูสงบเงือกเย็นหรือภาพคนร่วมกับสิ่งของ นอกจากนี้มีการวาดภาพขนาดเล็กลงในหนังสือเกี่ยวกับศาสนาแต่พอถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 ความนิยมในแบบตะวันตกมีมากขึ้น การวาดลวดลายลงบนสมุดหรือการตกแต่งอาคารตามอย่างอิสลามก็เริ่มเสื่อมความนิยมลง

ศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญได้แก่ กริช (Keris) ในกลุ่มวัฒนธรรมอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน มีการสืบทอดการทำกริชมาอย่างช้านาน มีการสันนิษฐานว่ากริชดั้งเดิมอยู่ที่แหล่งวัฒนธรรมดองซอน (Dong son) บริเวณอ่าวตังเกี๋ยหรือเวียดนามในปัจจุบันแล้วเผยแพร่สู่หมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กริช เป็นใบมีดสั้นมีสองคมปลายแหลม มี 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ แบบใบมีดตรงและใบมีดคดคล้ายงูเลื้อย กริชถือเป็นเครื่องหมายประดับเกียรติยศ เป็นเครื่องหมายแห่งตระกูล

หรือประจําราชวงศ์ที่สามารถสืบทอดมรดกสู่ลูกหลาน จำนวนที่คดโค้งของใบมีดนั้นแสดงนัยถึง ความหมายบางอย่าง ยังมีจำนวนคดโค้งมากก็ยังมีค่าและควรค่าแก่การเคารพมากขึ้น จำนวนคดส่วน ใหญ่เป็นเลขคู่ และมีความหมายต่างๆ กัน

วาทยังกูลิต (wayang Kulit) หมายถึงการแสดงตัวหนังผ่านจอโดยใช้เงา ทำนอง เดียวกับหนังตะลุงในภาคใต้ มีการเซต การทำกิริยาเคลื่อนไหวของแขนคล้ายคลึงกัน เนื้อหาการแสดง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องมหากาพย์ เรื่องรามายณะหรือรามเกียรติ์ ตัวหนังส่วนใหญ่จึงมักสมมติเป็นตัว ละครของเรื่อง เช่น พระราม ทศกัณฐ์ นอกจากนี้ยังมีตัวละครพื้นเมืองได้แก่ ตัวตลกปะนะกะวัน (Panakawan) ซึ่งช่วยสร้างสีสันในการแสดง ตัววาทยังกูลิตทำจากหนังควายซึ่งต้องนำมาชำระล้าง แล้วตากให้แห้ง ฉลุหรือตกแต่งลวดลายด้วยสิ่วแบบต่างๆ

ผ้าบาติก (Batik) แหล่งผลิตผ้าบาติกที่สำคัญในภูมิภาคนี้คืออินโดนีเซีย สันนิษฐาน ว่าการทำผ้าบาติกได้รับอิทธิพลจากอินเดียหรือ อียิปต์ หรือเปอร์เซีย บ้างก็เชื่อว่าเป็นศิลปะดั้งเดิม ของอินโดนีเซียเอง คำว่า บาติก เป็นคำแปลมาจากภาษาพื้นเมืองเดิมของอินโดนีเซียจากคำว่า ติก หรือ ตริติก หรือ ตาริติก ซึ่งหมายถึง เล็กน้อยหรือจุดเล็กๆ ดังนั้นผ้าบาติกจึงมีความหมายถึงผ้าที่มี ลักษณะลวดลายเป็นจุดหรือต่างๆ ผ้าบาติกทำโดยการใช้เทียนวาดลวดลายลงบนผืนผ้าแล้วจึงใช้สีใน การระบาย โดยสมัยโบราณ สีที่ใช้ลงพื้นเป็นครั้งแรกคือ สีนํ้าเงินหรือสีคราม ลวดลายส่วนใหญ่เป็น ลายเรขาคณิตและลายพันธุ์พฤกษา (หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2518) (หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) (ปัญญา เทพสิงห์, 2548)

5.6 ศิลปะในสาธารณรัฐสิงคโปร์

เดิมสิงคโปร์เป็นหนึ่งในสหพันธมาเลเซีย ต่อมาเกิดปัญหาความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ จึง แยกตัวเป็นอิสระเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2508 (พัชรา โพธิ์กลาง, 2555) แม้ว่าสิงคโปร์จะจัดอยู่ใน กลุ่มวัฒนธรรมอินโดนีเซีย และมาเลเซีย เนื่องจากมีพื้นที่ที่ติดต่อกัน แต่ศิลปะสมัยหลังมีความ หลากหลายและแตกต่างกับอินโดนีเซียและมาเลเซียมาก เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน คนจีนจำนวนมากได้อพยพหนีภัยความอดอยากแร้นแค้นจากแผ่นดินใหญ่ในช่วงสงครามจีน เข้ามา เป็นแรงงานรับจ้างในเกาะแห่งนี้ ซึ่งเป็นเขตการปกครองของสหราชอาณาจักร นับตั้งแต่ ค.ศ. 1819 (ชัยสิทธิ์กานานนท์, 2553) จึงปรากฏศิลปะและวัฒนธรรมจีนมากกว่าศิลปะแบบอิสลาม แต่ไม่พบ หลักฐานโบราณคดีทางศิลปะที่เก่าแก่ ศิลปะที่พบมีอายุราว 175 ปี บรรพบุรุษชาวสิงคโปร์ส่วนใหญ่ อพยพมาจากจีนตอนใต้ โดยเล่นเรือทางทะเล ด้วยเหตุที่เกรงกลัวต่ออุปสรรคต่างๆ ชาวจีนเหล่านี้จึง สวดมนต์ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือนำรูปเคารพติดตัว เมื่อถึงที่หมายจึงสร้างศาลเจ้าถวายหรือตั้งรูป เคารพ ศิลปะส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับศาสนสถาน (ปัญญา เทพสิงห์, 2548)

ศาสนสถานระยะแรกๆ ก่อนข้างเข้มงวดกับระเบียบแบบแผนเช่นเดียวกับประเทศจีน ทั้ง นำเอาลัทธิความเชื่อต่างๆ เช่น เต๋า ขงจื้อ และพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แต่ส่วนใหญ่มีลักษณะ ผสมผสาน ปัจจุบันแม้เศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมาก ศาสนสถานเหล่านี้ก็ยังคงเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตของชาวสิงคโปร์อย่างไม่เสื่อมคลาย ศาลเจ้าจีนและวัดจีนส่วนใหญ่ยึดหลักภูมิพยากรณ์ (ฮวง จู้ย) ในการศึกษาทำเล ที่ตั้งหรือขนาด นิยมหันไปทางทิศใต้หรือทิศเหนือเพื่อหลีกเลี่ยงแสงอาทิตย์

ยังคงจัดผังโดยยึดแกนกลางหรือความสมดุล มักทำกำแพงล้อมรอบ โดยกำแพงนี้จะเป็นตัวกำหนดพื้นที่ด้วย ด้านหน้าปล่อยเป็นลานกว้างเพื่อรับแสงสว่างและระบายอากาศอย่างเต็มที่ ตัวอย่างวัดที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนคือ วัดหลง ซาน สี (Long Shan Si) ดังจะเห็นว่าสันหลังคาตอนบนบนแอ่นโค้ง อันเป็นแบบที่ปรากฏทางตอนใต้ของจีน ประดับรูปมังกร มุกอัญมณี ลวดลายต่างๆ รอบหน้าต่างติดกระเบื้องเคลือบรูปไม้ไผ่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความยั่งยืน รวมถึงค้ำคาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง (Lip, 1995: 2-49 อ้างถึงใน ปัญญา เทพสิงห์, 2548: 117)

5.7 ศิลปะในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศในภูมิภาคเดียวกันไม่มากนัก เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เป็นหมู่เกาะห่างไกล ซึ่งผู้คนกว่า 100 ชนเผ่า แต่ละชนเผ่าก็มาจากการอพยพของชนชาติต่างๆ จึงไม่ได้รวมตัวกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนชัดเจน ผู้คนในแต่ละเกาะจึงมีวิถีและวัฒนธรรมแตกต่างกันไปและในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ก็ถูกรุกรานจากชาติมหาอำนาจทางซีกโลกตะวันตก คือ ประเทศสเปนที่เข้ามาแสวงหาทรัพยากรอันมีค่าในหมู่เกาะแห่งนี้คือบรรดาเครื่องเทศต่างๆ และยังวางรากฐานโครงสร้างทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ส่งผลให้ชนพื้นเมืองที่นับถือภูตผีมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษหันมานับถือศาสนาคริสต์ และกลายเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่เคร่งครัดที่สุด ต่อมาสเปนยกฟิลิปปินส์ให้แก่สหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1898 คนฟิลิปปินส์จึงได้เรียนรู้เรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค กลายเป็นรากฐานประชาธิปไตยให้กับฟิลิปปินส์ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้การสร้างสรรค์งานศิลปะของฟิลิปปินส์มีแบบอย่างจากฝั่งตะวันตกอย่างเห็นได้ชัดและมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมตะวันออกซึ่งมีที่มาจากจีน และมุสลิมได้อย่างลงตัว

สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมฟิลิปปินส์หลอมรวมอิทธิพลวัฒนธรรมผ่านยุคสมัยจากชนออสโตรเนเซียน มลายู จีน ฮินดู มุสลิมมาถึงสเปนและอเมริกัน ทำให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้สามารถแบ่งตามยุคสมัยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. สถาปัตยกรรมแบบชนพื้นเมือง

ก่อนการมาถึงของสเปน ผู้คนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆ ริมฝั่งทะเลและแม่น้ำ สภาพบ้านเรือนเป็นกระท่อมที่สร้างด้วยไม้และไม้ไผ่ มุงด้วยใบปาล์มนิปา ต่อมาตัวอาคารบ้านเรือนเริ่มมีการปรับโครงสร้างให้เหมาะกับสภาพอากาศที่มักมีพายุและสภาพภูมิประเทศที่เกิดแผ่นดินไหวขึ้นบ่อยๆ และเริ่มมีความแตกต่างกันไปตามความหลากหลายของแต่ละชนเผ่าแต่ยังมีลักษณะร่วมกันอยู่หลายอย่าง เช่น เป็นเรือนใต้ถุนสูง หลังคาสอบแหลม มีเพียงหนึ่งหรือสองห้อง พื้นเป็นไม้ไผ่ผ่าซีก มีร่องให้กวาดฝุ่นผงทิ้งและให้ทิ้งเศษอาหารลงไปให้สัตว์เลี้ยงด้านล่าง อันได้แก่ หมู และเป็ดไก่ ใต้ถุนสูงช่วยให้ตัวเรือนไม่ถูกน้ำท่วมในหน้ามรสุม ทั้งยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ และมีพื้นที่สำหรับทำคอกสัตว์เลี้ยง โดยเรียกบ้านในลักษณะนี้ว่า บาฮอนานิปา

2. สถาปัตยกรรมในสมัยอาณานิคม อันได้แก่

2.1 โบสถ์รูปแบบบาโรก มีลักษณะสำคัญร่วมกันคือ เป็นโบสถ์คาทอลิกแบบ ตะวันตกที่มีการผสมผสาน การตกแต่งแบบตะวันออก โบสถ์ที่สำคัญและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น มรดกโลก มี 4 แห่ง ประกอบด้วย โบสถ์ซาน อากุสติน (San Agustin) ในย่านเมืองเก่า อินทรามูรอส (Intramuros) ณ กรุงมะนิลา โบสถ์นูเอสตรา ซินญูรา เดอ ลา อาซุนซิออน (Nuestra Senora de la Asuncion) ในเมืองซันตามาเรีย (Santa Maria) โบสถ์ซานออกุสติน ในเมืองปาไวย์ (Paokay) และ โบสถ์ซานโต โทมัส เดอ วิลลานูเอวา (Santo Tomas De Villanueva) ในเมืองเมียเกา (Miag-ao) โบสถ์บาโรกทั้ง 4 แห่ง สร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 16 หลังจากสเปนได้เข้ายึดครองฟิลิปปินส์เพื่อ เผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก โดยเน้นให้มีความแข็งแกร่งทนทานต่อสภาพภูมิอากาศที่ รุนแรงและภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมถึงการคุกคามของมนุษย์ที่เป็นศัตรูรอบด้าน แม้การก่อสร้างจะ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของชาวสเปนยุคอาณานิคม แต่ผู้ก่อสร้างเป็นชาวพื้นเมืองและชาวจีนที่ไม่ คู่้นเคยกับสถาปัตยกรรมแบบยุโรป และด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน จึงเกิดการประยุกต์วัสดุ ท้องถิ่นเข้ากับวิธีการก่อสร้างที่คำนึงถึงสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ รวมทั้งสอดแทรกความคิด ความเชื่อและการตีความหมายแบบตะวันออกเกิดเป็นโบสถ์บาโรกที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและ แข็งแกร่งทนทาน สามารถรับแรงสั่นสะเทือนได้มากกว่าปกติ จนได้รับการขนานนามว่า เอิร์ทควอกบา โรก (Earthquake Baroque) ซึ่งโบสถ์ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบเอิร์ทควอกบาโรก อย่างชัดเจนคือ โบสถ์โบสถ์ซานออกุสติน ในเมืองปาไวย์ (Paokay)

2.2 เมืองประวัติศาสตร์วิกัน นครวิกัน ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดอิโลโคส ซูร์ ชายฝั่ง ทะเลจีนใต้ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะลูซอน ในอดีตเคยเป็นเมืองท่าสำคัญสำหรับขนส่งสินค้า จากจีนไปเม็กซิโก และส่งต่อไปยังประเทศแถบยุโรป สเปนได้เข้ายึดครองเมืองวิกัน ในปี ค.ศ. 1572 และได้ทำการออกแบบผังเมืองวิกันโดยตัดถนนเป็นตารางหมากรุก ทำให้ถนนทุกสายสามารถผ่านไป ยังพลาซาสำคัญของเมือง 2 แห่ง คือ พลาซาซัลเซโด (Plaza Salcedo) และพลาซา บุร์โกส (Plaza Burgos) รวมถึงสร้างอาคารสำคัญขนาดใหญ่หลายแห่งรอบๆ อย่างไรก็ตาม ด้วยความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ทำให้สถาปัตยกรรมของนครแห่งนี้ผสมผสานทั้งรูปแบบของฟิลิปปิน (Filipino) จีน และชนพื้นเมืองอีโลคาโน (Ilocano) บนหมู่เกาะทางตอนเหนือ

2.3 บ้านยุคอาณานิคมที่สร้างด้วยไม้และหิน ลักษณะของบ้านเรือนมีการ เปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมที่ขยายใหญ่ขึ้นจากหมู่บ้านกลายเป็นเมือง จากกระท่อมธรรมดา กลายเป็นบ้านสองชั้นที่เสริมด้วยคอนกรีต ชั้นล่างก่อผนังด้วยหิน ชั้นบนซึ่งใช้พักผ่อนรับน้ำหนักด้วย เสาไม้ซุงเนื้อแข็งอย่างดี ตกแต่งด้วยงานแกะสลักและเครื่องเรือนฝีมือประณีต มีหน้าต่างเลื่อน 2 บาน หน้าต่างไม้กว้างหนึ่งบานติดเปลือกหอยมุก และหน้าต่างบานคู่อีกหนึ่ง ส่วนหลังคาที่ลาดชันนั้นมุง ด้วยกระเบื้องดินเผา

3. สถาปัตยกรรมในศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

ในกลุ่มผู้มีฐานะของฟิลิปปินส์มักสร้างบ้านพักอาศัยโดยผนังชั้นล่างด้วยหินหนาหนัก หรืออิฐ หน้าต่างติดเหล็กดัดแน่นหนา ชั้นบนมีหน้ามุขแต่งราวเป็นซี่ๆ หน้าต่างบานเลื่อนเปลือกหอย มุกและใช้กระเบื้องปูหลังคาชั้นบนทำด้วยไม้ทั้งหมด แบ่งเป็นห้องนั่งเล่น ห้องนอนอย่างน้อยสองห้อง และมีระเบียงโล่งๆ อยู่หลังห้องครัว บ้านแต่ละหลังจะเรียงติดกันเป็นแถวอยู่ริมถนนแคบๆ ที่ตัดกัน

เป็นตารางเรียกว่า กัวตรีกูลา ในศตวรรษที่ 20 คอนกรีตเข้ามาแทนที่หิน ที่อยู่อาศัยมีขนาดเล็กลง และกลายเป็นบ้านชั้นเดียวที่ยกพื้นสูงจากพื้นดินสองสามฟุตเพื่อระบายอากาศ ขณะที่หน้าต่างยังคงเป็นบานใหญ่เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้มากที่สุด หลังจากที่ผู้คนนิยมสร้างอาคารแบบสมัยใหม่ ปัจจุบันบ้านเรือนทรงโบราณได้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง บ้านใหม่จำนวนมากนำวัสดุที่รีไซเคิลจากบ้านเก่ากลับมาสร้างสรรค์เป็นบ้านแบบฟิลิปปินส์ ย้อนยุคกลับสู่เรือนพักอาศัยที่เคยมีอยู่อย่างดาดำในสมัยก่อนอาณานิคม

ศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรมของฟิลิปปินส์มีลักษณะที่หลากหลายตามความชำนาญในการสร้างผลงานของแต่ละชนเผ่า อันได้แก่ หุ่นไม้เทพเจ้าแกะสลักของชาวอีฟูเกา เครื่องปั้นดินเผาจากเมืองวิกันที่มีสไตล์เรียบง่าย เรียกว่า บูร์โน ผ้าทอจากเผ่าตีโบลีแห่งหมู่เกาะเซบู เครื่องหวายจากเซบู ช่างพื้นเมืองเหล่านี้ล้วนสรรหาวัสดุหลากหลายจากธรรมชาติ ทั้งไม้ หวาย จาก สับปะรด ไยปาน เปลือกหอย และหินอ่อน ฯลฯ มาสร้างผลงานที่สามารถใช้สอยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความงาม ประณีต (นวลจันทร์ คำปิง, 2550) (วุฒิชัย อยู่สุภาพ, 2555)

ศิลปะแต่ละชาติในอาเซียน ต่างก็มีความสำคัญและล้วนมีคุณค่า มีความงามในลักษณะเฉพาะของตนเอง การศึกษาเรียนรู้ลักษณะของงานศิลปะในแต่ละประเทศ จะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมระบบความคิด ความเชื่อของแต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม วิถีชีวิตในพื้นที่เดียวกันที่มีมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์ซึ่งมีผลทำให้การสร้างสรรคงานศิลปะหลายอย่างมีความคล้ายคลึงกัน และก่อรูปร่างเป็นรากฐานของงานศิลปะในแต่ละชาติจนถึงปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษาในประเทศและต่างประเทศมีงานวิจัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของแต่ละประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน โดยการวิเคราะห์จากเอกสารเกี่ยวกับอาเซียนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เผยแพร่แล้วในระหว่างปี พ.ศ. 2544-2554 รวมจำนวน 42 เล่ม จาก 9 ประเทศ ได้แก่บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทยและเวียดนาม สำหรับประเทศพม่าไม่มีข้อมูลเนื่องจากปัญหาด้านการเมืองภายในประเทศ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ 1. ระดับประถมศึกษา ประเทศบรูไนดารุสซาลาม ประเทศกัมพูชา ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทยและประเทศเวียดนาม มีการศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนในวิชาสังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ มีตัวชี้วัดที่แน่นอน ยกเว้นในวิชาภูมิศาสตร์ของประเทศบรูไนดารุสซาลามไม่ระบุตัวชี้วัดในเนื้อหา ประเทศลาว

มีเรียนในวิชาภาษาและวรรณคดี ประเทศเวียดนามได้สอนแบบบูรณาการเข้ากันทุกวิชา ประเทศไทยใช้คำว่า “สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม” สำหรับข้อแตกต่างคือ ประเทศสิงคโปร์มีการเรียนการสอนกฎบัตรอาเซียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนประเทศอื่นยังไม่มีเรียน 2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศบรูไนดารุสซาลาม ประเทศกัมพูชา ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย มีเรียนหลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียน ในวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา เศรษฐศาสตร์ วรรณคดีภาษาอังกฤษและ ศิลปศึกษา มีตัวชี้วัดที่แน่นอน ยกเว้นประเทศบรูไนดารุสซาลาม ในวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ไม่มีตัวชี้วัดและประเทศอินโดนีเซียเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์ ประเทศสิงคโปร์เรียนวรรณคดี ภาษาอังกฤษและศิลปศึกษา มีตัวชี้วัดที่แน่นอน 3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเทศกัมพูชา ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ มีเรียนหลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียนในวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปวัฒนธรรม จริยศึกษา มีตัวชี้วัดที่แน่นอน ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ สำหรับหลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียนในระดับนี้มี 2 ระดับ คือ 1) ระดับมัธยมศึกษา หรือ ม. 6 ในวิชาประวัติศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา วิชา วรรณคดีภาษาอังกฤษ มีตัวชี้วัดที่แน่นอน 2) ระดับเตรียมมหาวิทยาลัย (“A” level) ในวิชาสังคมศึกษา สำหรับวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา นอกจากนี้ยังมีวิชาวรรณคดีภาษาอังกฤษ มีตัวชี้วัดที่แน่นอน (ปรีชา หมั่นคง, 2554)

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จำนวน 28 คน แบ่งเป็นนักเรียนหญิง 13 คน นักเรียนชาย 15 คน ระยะเวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ของ Jane K. Bates ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแนะนำวัฒนธรรม ขั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม ขั้นสร้างผลงาน และขั้นสรุปผล 3) แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ 4) แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน 5) แบบสังเกตพฤติกรรม และ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมสูงกว่าระดับการรับรู้คุณค่าศิลปะก่อนเรียน ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ระดับเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่ สูง ขึ้นกว่าก่อนเรียน 3) พฤติกรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ การตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ และ 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (สรिता เจือศรีกุล, 2553)

งานวิจัยเรื่อง ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามสมมติฐานว่า เยาวชนกลุ่มทดลองที่ได้รับ

การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จะมีระดับคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณา คดีของศาล อยู่ในกระบวนการควบคุมตัวของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดปทุมธานี จำนวน 17 คน อายุระหว่าง 15-18 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2. แบบสำรวจอัตลักษณ์ส่วนบุคคล 3. แผนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวความคิด การเห็นคุณค่าในตนเองกับศิลปศึกษาแบบพหุ วัฒนธรรม 4. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้ พัฒนาจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองฉบับนักเรียนของ Coopersmith นำมาใช้วัดก่อนและหลัง การทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไป แบบสำรวจอัตลักษณ์ส่วนบุคคล แบบ วัดการเห็นคุณค่าในตนเองและได้ทดลองการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ นำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
3. ผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 8 ขั้นตอน สามารถสนับสนุน ส่งเสริมให้เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะคือ แนวทางการ สอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ควรได้รับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษา และการวิจัยในอนาคต ในแวดวงนี้ควรศึกษา ความแตกต่างในกลุ่มเยาวชนที่มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ชนชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ระดับชั้นทาง สังคม เพศ สถานภาพ ฯลฯ เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษาหรือเยาวชนกลุ่มอื่นๆ (อิสมาแอ สมายล์, 2552)

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนสาระด้าน ทัศนศิลป์ จำนวน 275 คน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และนักวิชาการ ศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาระดับประถม และมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลข คณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้วย มากกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ ในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการกำหนด จุดประสงค์การเรียนการสอนตามลำดับ นักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นด้าน ครูผู้สอน และผู้เรียนสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1.ด้านครูผู้สอน เห็นว่าครูควรมีบทบาทสำคัญในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้ เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีบทบาทในฐานะผู้ สืบทอดวัฒนธรรม 2. ด้านผู้เรียน เห็นว่าผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทาง วัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนการสอนศิลปะ โดยมีการเชื่อมโยงกับผลงานศิลปะ ภูมิปัญญา

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ศึกษานิทรรศน์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในแต่ละด้านสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ 1. ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน ควรกำหนดให้มีความเหมาะสมกับสภาพ สังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. ด้านเนื้อหาสาระ ควรศึกษาเนื้อหาสาระของงานศิลปะที่มีอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคม และวัฒนธรรม 3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ กระบวนการทำงานศิลปะที่บ้านจากแหล่งเรียนรู้จริงในท้องถิ่น 4. ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ใช้สถานที่สำคัญ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นสื่อของจริงให้ผู้เรียนได้ศึกษา 5. ด้านการวัดและการประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง (นิภาพร ย่องเจริญ, 2551)

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศิลปศึกษาและคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 6 ท่าน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาด้านการสอน ศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษาและคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 30 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความ คิดเห็นต่อรูปแบบการสอนศิลปศึกษา โดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้เนื้อหาเรื่องทัศนธาตุใน 3 ประเด็น 1) รูปแบบการสอน ศิลปะศึกษาโดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต และความพอเพียง 2) รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ และการปั้น และ 3) รูปแบบการ สอนศิลปศึกษา เรื่องทัศนธาตุ ตามองค์ประกอบทั้ง 6 อย่าง ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ (1) เส้น: การวาดเส้นตรงแนวตั้ง (2) สี: การใช้สีเขียว (3) รูปร่างและรูปทรง: รูปทรงตามธรรมชาติ (4) แสง และเงา: การไล่ค่าน้ำหนัก (5) พื้นผิว: การทำให้พื้นผิวเรียบ และ (6) ช่องว่าง: การปล่อยให้มีส่วนที่ว่าง ที่พอเหมาะ 2. ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอนศิลปศึกษา โดยใช้กิจกรรม ศิลปะศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้เนื้อหาเรื่อง หลักสำคัญของการออกแบบใน 3 ประเด็น 1) รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต และความพอเพียง 2) รูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การวาด ภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ และการปั้น และ 3) รูปแบบการสอนศิลปศึกษาเรื่องหลักสำคัญของการ ออกแบบทั้ง 9 ประการ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ (1) เอกภาพ: ความเป็นหนึ่งเดียวกัน (2) ดุลยภาพ: ความสมดุลที่ทำให้เกิดความพอดี (3) สัดส่วน: ส่วนประกอบของรูปร่างรูปทรงที่มีระยะ และสัมพันธ์กัน (4) ความกลมกลืน: ผสมผสาน ความเป็นหนึ่งเดียว (5) ความขัดแย้ง: การตัดกันของคู่สี (6) จังหวะ: การซ้ำกันอย่างต่อเนื่อง และมีช่วงห่าง ที่เท่ากัน (7) การทำซ้ำ: การจัดวางให้ดูเป็นกลุ่ม ก้อน (8) การลดหลั่น: การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็น ค่อยไป และ (9) ทิศทาง: รูปแบบการขึ้นนำที่มี ความชัดเจน (วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ, 2551)

งานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะ ที่ส่งเสริมการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคอีสานในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักเรียน ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านกระบวนการสอน ด้านการประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนศิลปะศึกษาจำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนวิชาศิลปะมีความคิดเห็นในด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้คุณค่าภูมิปัญญาทางศิลปะในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี 2. ในด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักเรียน มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย โดยเฉพาะเรื่องกำหนดให้นักเรียนนำประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชนมาใช้เป็นแนวทางการทำงานศิลปะของตนเอง 3. ด้านสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย โดยเฉพาะในเรื่องแนวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ประสบการณ์จริงในท้องถิ่น 4. ด้านกระบวนการสอน ครูผู้สอนศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย โดยเฉพาะเรื่องการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญและคุณธรรมที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดออกมาเป็นงานศิลปะ และควรให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่นของงานศิลปะท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจต่องานศิลปะท้องถิ่น 5. ด้านการประเมินผล มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย โดยเฉพาะในเรื่องคุณค่างานศิลปะสร้างสรรค์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น ในส่วนของข้อเสนอแนะ ครูผู้สอนเสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้างานศิลปะท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนของตนเองในการถ่ายทอดและพัฒนาวัฒนธรรมในโรงเรียน ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมไทยตลอดจนได้ร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทยด้วยและควรเปิดโอกาสให้ปราชญ์ท้องถิ่นและช่างศิลปะมาให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับศิลปะในท้องถิ่น (ธีระเดช ทองอินทร์, 2550)

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภาพของนักเรียนที่มีประเด็นเนื้อหาทางพหุวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในโรงเรียนระดับมัธยมในหมู่บ้านกาลิลีในประเทศอิสราเอล ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีปัญหาความขัดแย้งในเรื่องชนกลุ่มน้อย โรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการวิจัยเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ในขั้นตอนการวิจัยผู้วิจัยได้อ่านหนังสือให้ผู้เรียนฟังในชั้นเรียน ผู้วิจัยเลือกหนังสือภาพที่มีการสอดแทรกเนื้อหาทางพหุวัฒนธรรมอันได้แก่ เรื่องที่มีเนื้อหาเรื่องความอดทนและความเข้าใจในความต่างทางชาติพันธุ์ หนังสือภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ หนังสือภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย และหนังสือที่มีเนื้อหาด้านการคอร์รัปชันและความยุติธรรมในสังคม โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากการฟังเนื้อเรื่องที่มีประเด็นเนื้อหาดังกล่าวพร้อมทั้งวาดสัญลักษณ์แทนความหมายจากประเด็นเนื้อหาในเรื่องที่นักเรียนมีความสนใจมากที่สุด จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนเพื่อศึกษากระบวนการคิดและการแสดงออกทางศิลปะผ่านการคิดในแบบของสัญลักษณ์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือภาพที่มีประเด็นเนื้อหาเรื่องความยุติธรรมในสังคมมากที่สุด (Hayik, 2011)

งานวิจัยเรื่อง มาตรฐานการทดสอบทักษะครูผู้สอนศิลปะในการสอนศิลปศึกษาแบบ พหุวัฒนธรรมในรัฐเท็กซัส ผู้วิจัยทำการสำรวจความเปลี่ยนแปลงความรู้ด้านพหุวัฒนธรรมและทักษะ เบื้องต้นของครูผู้สอนศิลปะที่ทำแบบทดสอบซึ่งจัดทำโดยมาตรฐานการสอบวิชาชีพรูในรัฐเท็กซัส มาตรฐานการสอบนี้เป็นการทดสอบความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพในการสอนศิลปศึกษาและมีการรับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปศึกษาที่มีประสบการณ์กว่า 20 ปี ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบและมาตรฐานการสอบในปี 1986 และปี 2007 วิธีการ สอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ทฤษฎีของศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมและวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการสอบให้ความสนใจในเรื่องการสอนในความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคมในชั้นเรียน (Amelia, 2010)

งานวิจัยเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในไต้หวัน งานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการทำงานของผู้วิจัยร่วมกับ นักวิชาการทางศิลปศึกษาชาวไต้หวัน ข้อมูลการวิจัยมาจากการร่วมประชุมทั้ง 4 ครั้งจัดขึ้นระหว่าง ปี 1995-2001 ในช่วง 3 เดือนแรกของการวิจัยผู้วิจัยทำการพักอาศัยและทดลองศึกษาที่คณะครุ ศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษา Changhua University ซึ่งเป็นหลักสูตรแบบเร่งรัดสำหรับศิลปศึกษาใน ภาคการศึกษาฤดูร้อน 3 วิชา จัดขึ้นโดยครูผู้สอนศิลปศึกษาชาวไต้หวันที่อยู่ในลอนดอนและอยู่ในการ ควบคุมดูแลของผู้สอนระดับปริญญาเอก จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับศิลปศึกษาแบบพหุ-วัฒนธรรมและด้านมานุษยวิทยาในไต้หวัน เอกลักษณ์อันเป็นกุญแจ สำคัญและความแตกต่างบางประการระหว่างตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาแบบพหุ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในไต้หวัน มีความโดดเด่นในเรื่องของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพื้นถิ่นและ วัฒนธรรมทางทัศน์แบบสากล การขาดอำนาจในการปกครองตนเองอย่างอิสระของชาติทำให้ครู ศิลปะชาวไต้หวันมีแนวคิดในการจัดการทดลองพัฒนาหลักสูตรศิลปะในช่วงหลังสมัยใหม่เป็นอย่างมาก (Mason, 2009)

งานวิจัยเกี่ยวกับแรงกระตุ้นของกระแสแฟชั่นในสังคมพหุวัฒนธรรมของหญิงชาวเอเชียใต้ ลำดับแรกผู้วิจัยทำการสำรวจแหล่งร้านขายประดับและแหล่งซื้อเสื้อผ้าแนวเอเชียใต้ที่เป็นที่นิยมของ คนผิวขาว ลำดับที่สองผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับหญิงชาวเอเชียใต้ที่อยู่ในเกาะบริเตน จากการ สำรวจและการสนทนากลุ่มดังกล่าวผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการแฟชั่นแนวเอเชียใต้ได้รับแรงกระตุ้น โดยระบบทุนนิยมในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงนำไปสู่การสำรวจความแตกต่างทางการรับรู้เชิงสุนทรียะ ความทรงจำและความปรารถนา ข้อจำกัดในการยอมรับเรื่องเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ซึ่งการนำ เครื่องประดับของอิกวัฒนธรรมหนึ่งมาสวมใส่ โดยที่ไม่ทราบถึงวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริง ทำให้เป็น เพียงแค่กระแสแฟชั่นที่อยู่ได้ไม่นาน (Puwar, 2002)

งานวิจัยเรื่อง การสอนทักษะทางภาษาและการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการใช้ภาพวาด สเปน โดยผู้วิจัยใช้สื่อการสอนคือ ภาพสไลด์แสดงผลงานศิลปะภาพวาดของสเปนในศตวรรษที่ 16-20 เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรม เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนรู้ทางภาษา โดยเน้นในเรื่องทักษะการพูด โดยผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาในเรื่องการรับรู้ทางทัศน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในทักษะอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสื่อการสอนในชั้นเรียนที่ดัดนั้นจะส่งผลต่อการเรียนรู้ทางภาษาและมี ทัศนคติที่ดีทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา วิธีการดำเนินการ วิจัย ผู้วิจัยใช้สื่อการสอนเป็นภาพสไลด์ภาพวาดของสเปนในคริสต์ศตวรรษที่ 16-20 โดยการ เลือกรูปภาพที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ดู และให้ผู้เรียนตอบคำถามในสิ่งที่ตนเห็นจากภาพนั้น ผู้วิจัย ได้ทำการบันทึกผลของปฏิกิริยาของนักเรียนในชั้นเรียนที่มีต่อการมองเห็นภาพ อันได้แก่ ความรู้สึก ประหลาดใจ ไม่พอใจ ตื่นเต้น หรืออารมณ์ขัน และทำการประเมินผลจากการตอบคำถามของ นักเรียน คือความสามารถในการอธิบายและการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามในชั้นเรียน ผลการวิจัย ปรากฏว่าการสอนทักษะทางภาษาด้วยการใช้สื่อการสอนเป็นภาพงานศิลปะของสเปนช่วยเพิ่มทักษะ การใช้ภาษา ในการพูด การอธิบายได้ดีขึ้นและทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องบริบททางวัฒนธรรมได้ง่าย ขึ้น และมีความสนใจในบริบททางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น (Ortuño, 1994)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยในประเทศ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาวิจัยในเรื่องการส่งเสริมคุณค่าของเอกลักษณ์ไทยและการ ส่งเสริมคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ได้มีการนำประเด็นเรื่องการจัดการเรียน การสอนศิลปะภายใต้บริบทของพหุวัฒนธรรมอยู่บ้าง และเมื่อมีการรวมตัวกันของอาเซียนก็เริ่มมีการ ศึกษาวิจัยในการจัดการเรียนการสอนของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งในการรวมตัวกันเป็นประชาคม อาเซียน การทำความเข้าใจต่อประเทศเพื่อนบ้านจะมีความสำคัญและเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัย มากขึ้นตามลำดับ ในส่วนของงานวิจัยต่างประเทศนั้นมีการศึกษาวิจัยในเรื่องพหุวัฒนธรรมอย่าง หลากหลาย โดยส่วนใหญ่แล้วมีการศึกษาวิจัยในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่อยู่ในชุมชน หรือในพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมหรือในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางการเมือง ศาสนา ศึกษา กระบวนการคิด การแสดงออกของผู้เรียนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม รวมไปถึง ศึกษาการแสดงออกของผู้เรียนที่มีต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเองทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการ เสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนในเรื่องของความแตกต่างหลากหลาย การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้า กับสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายโดยที่ไม่มีทัศนคติที่เป็นลบ และเพื่อเป็นแนวทางในการ จัดรูปแบบการสอนให้เหมาะสมภายใต้บริบทของพหุวัฒนธรรมนั้น

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม และการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาเพื่อพัฒนา สู่ประชาคมอาเซียน การสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน การสอบถามความคิดเห็นจากครูผู้สอนใน สาระทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำข้อมูล ที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปผลเป็นแนวทางในการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุป อภิปรายผลและนำเสนอการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ค้นคว้าเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับ ประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ ได้แก่

1. ศึกษาข้อมูลด้านพัฒนาการทางของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ ศึกษาพัฒนาการทางด้าน ศิลปะและการรับรู้ทางศิลปะของผู้เรียน
2. ศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา องค์ประกอบทางการจัดการเรียนการสอน ศิลปะศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา รวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอน ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
3. ค้นคว้าข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และการจัดการศึกษาเพื่อ เตรียมความพร้อมสู่อาเซียน

4. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบงานศิลปะของแต่ละประเทศในอาเซียน โดยแบ่งตามประเภทการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อันได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และหัตถกรรม

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย คือครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ที่อยู่ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. กลุ่ม Sister School จำนวน 15 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่อยู่ในเขตตัวเมือง มีการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน และมีศูนย์อาเซียนในโรงเรียน 2. กลุ่ม Buffer School จำนวน 14 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน มีการสอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดนนั้นและมีศูนย์อาเซียนในโรงเรียน 3. กลุ่ม ASEAN Focus School จำนวน 9 โรงเรียน เน้นการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในสาระสังคม มีรายวิชาอาเซียนศึกษา และกลุ่ม ASEAN Learning School จำนวน 151 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่กำหนดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน รวมกลุ่มโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษาทั้ง 4 ประเภท จำนวน 189 โรงเรียนทั่วประเทศ และกลุ่มประชากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ จำนวน 122 คน โดยส่งแบบสอบถาม 1 ฉบับ ต่อครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ 1 คน ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN ซึ่งผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Taro Yamane) (1967) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ คลาดคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 122 คน และเมื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางเลขสุ่ม

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน คือครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ จำนวน 12 คน ที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN โดยใช้ในการสุ่มแบบเจาะจง กล่าวคือ ครูผู้สอนเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนสาระศิลปะไม่ต่ำกว่า 5 ปี หรือมีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ เลือกกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมในทุกภูมิภาคของประเทศโดยมีจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคได้แก่ ภาคเหนือ พิษณุโลก ภาคกลาง ออยุธยา สระบุรี สมุทรสาคร ภาคตะวันออกฉียงเหนือ บัรรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ภาคตะวันออก ชลบุรี และ ภาคใต้ ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN	โรงเรียนทั้งหมด	ตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม
1. Sister School	15	3	12
2. Buffer School	14	2	12
3. ASEAN FOCUS School	9	2	7
4. ASEAN Learning School	151	5	91
รวม	189	12	122

2.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 8 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snow Ball Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยมีความเชี่ยวชาญในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ มีประสบการณ์ในการเดินทางเพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ศิลปะ สังคม วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีผลงานหนังสือ หรืองานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ สังคม วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะของอาเซียน ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบและแบบกรอกข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน สาระการเรียนรู้อื่นที่สอน นอกจากสาระศิลปะ

ตอนที่ 2 แบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 23 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 46 ข้อ แบ่งคำถามออกเป็น 5 ด้าน ตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล ซึ่งในแต่ละด้านจะมีคำถามที่ครอบคลุมในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนจากแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม โดยสร้างแบบสอบถามให้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert Scale) กำหนดค่าคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (คะแนน)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นส่วนที่ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่นอกเหนือจากคำถามในแบบสอบถาม

3.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ ที่อยู่ สถานที่ทำงาน วุฒิการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน สาระการเรียนรู้อื่นที่สอน นอกจากสาระศิลปะ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 13 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน แหล่งข้อมูลที่ครูผู้สอนใช้ในการสอนศิลปะอาเซียน และแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม มีการเรียงลำดับคำถามตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การกำหนดเนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นส่วนที่ให้ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่นอกเหนือจากคำถามในการสัมภาษณ์

3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ ที่อยู่ สถานที่ทำงาน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความเชี่ยวชาญทางศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำนวน 13 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับประเด็นหรือเนื้อหาสาระด้านศิลปะ วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสนใจ การค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ การถ่ายทอดความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และแนวทางในการเผยแพร่ความรู้เรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนให้แก่ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีการเรียงลำดับคำถามตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. สื่อการสอน

5. การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นส่วนที่ให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่นอกเหนือจากคำถามในการสัมภาษณ์

3.4 แบบสังเกตการจัดการเรียนสอนศิลปะของอาเซียน ของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน เป็นแบบสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม ในรูปแบบการตรวจรายการ เพื่อทำการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากสภาพจริงในการจัดการเรียนการสอน ของครูผู้สอน รูปแบบของการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ จะทำการบันทึกสิ่งที่ปรากฏว่ามี หรือ ไม่มี ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน จำนวน 20 ข้อ พร้อมทั้งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากสิ่งที่ปรากฏ

4. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 4.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย
- 4.2 นำเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปตรวจสอบแก้ไขกับกับอาจารย์ที่ปรึกษา
- 4.3 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยจากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ข) มีดังนี้
  - 4.3.1 นักวิชาการด้านศิลปะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการค้นคว้า วิจัยในเรื่องรูปแบบของงานศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีผลงานเผยแพร่ทางวิชาการ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน
  - 4.3.2 นักวิชาการด้านหลักสูตรการสอนศิลปศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน
  - 4.3.3 ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีผลงานเผยแพร่ทางวิชาการ จำนวน 1 ท่าน
  - 4.3.4 นักวิชาการประจำสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 ท่าน
- 4.4 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง

4.5 นำเครื่องมือวิจัยที่เป็นชุดคำถามประเภทแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และทำการคำนวณค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) จากสูตร

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right)$$

α = แทนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k = จำนวนข้อคำถาม

$\sum S_i^2$ = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อคำถาม

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

(นพพร ธนะชัยพันธ์, 2555)

ผลจากการทดลองนำแบบสอบถามให้แก่กลุ่มทดลองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α -Coefficient) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ของค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ 0.5 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.93 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง แบบสอบถามชุดนี้จึงมีคุณภาพในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

4.6 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือไปเก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างและทำการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยในการออกหนังสือขอตกลงใช้เครื่องมือวิจัยกับกลุ่มทดลอง และขอเก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ติดต่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยซึ่งเป็นแบบสอบถามกับครูผู้สอนในโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มทดลอง และนัดหมายวัน เวลาในการรับแบบสอบถามคืนโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5.3 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย มาปรับการใช้ภาษาให้เหมาะสม ตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามก่อนจะดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และจากการส่ง

แบบสอบถามทั้งหมด 122 ฉบับ ได้รับเอกสารคืน 92 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.4 ของแบบสอบถามทั้งหมด

5.4 การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนโดยยื่นหนังสือแจ้งไปยังผู้อำนวยการและประสานงานกับฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ โดยแจ้ง วัน เวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน พร้อมกับการสำรวจเส้นทางการเดินทางในแต่ละโรงเรียน เมื่อผ่านการอนุมัติจากทางโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5.5 การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยติดต่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวกในการให้สัมภาษณ์ และเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการนำมาแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน ระดับชั้นประถมศึกษา โดยการนำมาแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ สรุปและอภิปรายผลในรูปของความเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เป็นแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert Scale) โดยการแจกแจงความถี่ ตามข้อคำตอบที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความหมายของคำตอบในแต่ละระดับ

เกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนนจากค่าเฉลี่ย

4.50-5.00	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยมาก
2.50-3.49	หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่นอกเหนือจากคำถามในแบบสอบถามสรุปและอภิปรายผลในรูปของความเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

6.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการจัดการเรียนสอนศิลปะของอาเซียน ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การหาค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของข้อนี้}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

2. การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$)

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนของแบบสอบถามทั้งหมด

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation (S.D.)) จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{n} - \left(\frac{\sum fx}{n}\right)^2}$$

S.D. = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

x = ค่าของข้อมูลแต่ละตัวหรือจุดกลางชั้นแต่ละชั้น

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum fx$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่

(นพพร ธนะชัยจันทร์, 2555)

7. การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัย

สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในรูปของตาราง ความเรียง ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ นำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับ ประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

การอภิปรายผลการวิจัยโดยนำเสนอในรูปความเรียง เป็นการรวบรวมสาระสำคัญ ข้อสังเกต ข้อค้นพบจากการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ นำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย รวบรวมประเด็นสำคัญต่างๆ ที่ได้จากข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่เป็นข้อคิดเห็นที่นอกเหนือจากขอบเขต หรือประเด็นหลักที่กำหนดไว้ตาม วัตถุประสงค์การวิจัย แต่เป็นประเด็นสำคัญที่จะสามารถนำไปพัฒนา ต่อยอดสำหรับการวิจัย ในครั้งต่อไปได้ โดยสรุปสาระสำคัญในรูปของความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์สอนครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ต่อการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จากการส่งแบบสอบถามทั้งหมด 122 ฉบับ ได้รับเอกสารคืน 92 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.4 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม แบ่งคำถามออกเป็น 5 ด้าน ตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุ-วัฒนธรรม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุ-วัฒนธรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนศิลปะของอาเซียน ของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนในรูปของความสำเร็จโดยแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 10 ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
1. เพศ			
	หญิง	47	51.1
	ชาย	45	48.9
2. อายุ			
	ต่ำกว่า 21 ปี	-	-
	21 – 30 ปี	14	15.2
	31 – 40 ปี	25	27.2
	41 - 50 ปี	17	18.5
	มากกว่า 50 ปี	36	39.1
3. วุฒิการศึกษา			
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	-	-
	ปริญญาตรี	63	68.5
	ปริญญาโท	28	30.4
	อื่นๆ	1	1.1

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
4. ประสบการณ์ในการสอน			
	1- 5 ปี	20	21.7
	6 - 10 ปี	13	14.1
	11 – 15 ปี	8	8.7
	16 – 20 ปี	11	12
	20 ปี ขึ้นไป	40	43.5
5. ระดับชั้นที่ทำการสอน			
	ประถมศึกษาปีที่ 4	54	58.7
	ประถมศึกษาปีที่ 5	53	57.6
	ประถมศึกษาปีที่ 6	59	64.1
	อื่นๆ	35	38
6. กลุ่มสาระอื่นที่สอนนอกจากกลุ่มสาระศิลปะ			
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	13	14.1
	ภาษาไทย	7	7.6
	ภาษาอังกฤษ	6	6.5
	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	6	6.5
	คณิตศาสตร์	5	5.4
	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4	4.3
	สุขศึกษา	3	3.2
	สอนมากกว่า 2 กลุ่มสาระ	19	20.6
	สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	5	5.4

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.1 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.9 ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.2 ช่วงอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.5 ช่วงอายุระหว่าง 21- 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.2 และไม่พบว่ามีครูผู้สอนที่มี

ช่วงอายุต่ำกว่า 21 ปี ในด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.5 .รองลงมาคือ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 30.4 และอื่นไม่ระบุ ร้อยละ 1.1

ด้านประสบการณ์ในการสอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.7 ประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 6 -10 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.1 ประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 16-20 ปี ร้อยละ 12 และประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.7 ในส่วนของระดับชั้นที่สอน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนที่ดำเนินการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยมีครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 64.1 รองลงมาได้แก่ ครูผู้สอนที่ทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 58.7 ครูผู้สอนที่ทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 57.6 นอกจากนี้ ยังมีครูผู้สอนที่ทำการสอนระดับชั้นประถมต้นในบางชั้นปี และทำการสอนในทุกๆระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ 38

กลุ่มสาระอื่นที่สอนนอกจากกลุ่มสาระศิลปะ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีหน้าที่รับผิดชอบสอนมากกว่า 2 กลุ่มสาระ โดยคิดเป็นร้อยละ 20.6 ส่วนกลุ่มสาระที่ครูผู้สอนสาระศิลปะมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนมากที่สุดคือ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 14.1 รองลงมาได้แก่ กลุ่มสาระภาษาไทย ร้อยละ 7.6 กลุ่มสาระภาษาอังกฤษ ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับกลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 6.5 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ร้อยละ 5.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ได้แก่กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี) คิดเป็นร้อยละ 4.3 กลุ่มสาระสุขศึกษา ร้อยละ 3.2 และมีครูผู้สอนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนทุกกลุ่มสาระคิดเป็นร้อยละ 5.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตารางที่ 11 ค่าความถี่และร้อยละของสภาพทั่วไปในการจัดการสอนเรื่องอาเซียน และสภาพทั่วไปในการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
1. ลักษณะการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียน			
	สอดแทรกในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	69	75
	บูรณาการเรื่องอาเซียนกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	80	87
	จัดทำเป็นรายวิชาอาเซียนศึกษา	45	48.9
	จัดเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน	39	42.4
	จัดเป็นกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา	41	44.6
	จัดการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน	25	27.2
	อื่นๆ	6	6.5
2. การจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในสาระศิลปะ			
	สอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์	72	82.6
	บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ	45	48.9
	กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน	32	34.8
	กิจกรรมเสริมด้านศิลปะในโรงเรียน	33	35.9
	อื่นๆ	2	2.2
3. ตัวชี้วัดที่ใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน			
	ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	80	87
	ตัวชี้วัดในคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคม อาเซียน	8	8.7

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
4. ท่านมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องงานศิลปะของอาเซียนให้แก่ผู้เรียนหรือไม่			
	มี	78	84.8
	ไม่มี	14	15.2
5. งานศิลปะของชาติต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน			
	พม่า	66	71.1
	ลาว	79	85.9
	กัมพูชา	67	72.8
	เวียดนาม	52	56.5
	มาเลเซีย	57	62
	สิงคโปร์	39	42.4
	อินโดนีเซีย	48	52.2
	บรูไน	35	38
	ฟิลิปปินส์	38	41.3
6. ประเภทของงานศิลปกรรมในอาเซียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน			
	จิตรกรรม	59	64.1
	ประติมากรรม	34	37
	สถาปัตยกรรม	39	42.4
	หัตถกรรม	25	27.2
	งานประดิษฐ์	31	33.7
	อื่นๆ	7	7.6

จากตารางที่ 11 ค่าความถี่และร้อยละของสภาพทั่วไปในการจัดการสอนเรื่องอาเซียน และสภาพทั่วไปในการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์สามารถวิเคราะห์เป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเรื่องอาเซียนกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 87 รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนโดยสอดแทรกเนื้อหาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม ร้อยละ 75 มีการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมคือวิชาอาเซียนศึกษาในสาระสังคมศึกษา ร้อยละ 48.9 จัดเป็นกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา อันได้แก่ การจัดนิทรรศการอาเซียนในวันอาเซียน กิจกรรมภาษาอาเซียนในช่วงเช้าแถวเคารพธงชาติ การจัดประกวดเกี่ยวกับอาเซียน ร้อยละ 44.6 จัดเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน อันได้แก่ กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมค่ายอาเซียน ร้อยละ 42.4 การสอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 27.2 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 6.5

การจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในสาระศิลปะ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในสาระศิลปะโดยการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องอาเซียนในหน่วยการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 82.6 รองลงมาคือบูรณาการสาระศิลปะกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ โดยมีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องของอาเซียน ร้อยละ 48.9 การจัดกิจกรรมเสริมด้านศิลปะในโรงเรียน อันได้แก่ การประกวดวาดภาพในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน การประกวดออกแบบป้ายนิเทศเรื่องอาเซียน การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ในงานวันอาเซียน ร้อยละ 35.9 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน อันได้แก่ กิจกรรมชุมนุมศิลปะ ร้อยละ 34.8 และอื่นๆ ไม่ระบุร้อยละ 2.2

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คิดเป็นร้อยละ 87 นอกจากนั้นพบว่าครูผู้สอนที่จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับตัวชี้วัดในคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน ร้อยละ 8.7

การจัดการเรียนการสอนเรื่องงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน พบว่าครูผู้สอนมีการสอนเรื่องงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 84.8 (ทั้งนี้ ไม่ได้ระบุหรือแยกว่าอยู่ในสาระทัศนศิลป์ ดนตรี หรือนาฏศิลป์มากที่สุด) และอีกร้อยละ 15.2 ไม่มีการสอนในเรื่องดังกล่าว โดยการสอนศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน ครูผู้สอนให้ความรู้ในเรื่องงานศิลปะลาวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.9 รองลงมาคือ กัมพูชา ร้อยละ 72.8 พม่าร้อยละ 71.1 มาเลเซียร้อยละ 62 เวียดนาม ร้อยละ 56.5 อินโดนีเซีย 52.2 สิงคโปร์ ร้อยละ 42.4 ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 41.3 และบรูไน ร้อยละ 38 โดยประเภทของงานศิลปกรรมในอาเซียนที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระทัศนศิลป์มากที่สุดคือ ประเภทของงานจิตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 59 รองลงมาคืองานสถาปัตยกรรม ร้อยละ 39 งานประติมากรรมร้อยละ 34 งานประดิษฐ์สร้างสรรค์ ร้อยละ 31 งานหัตถกรรมร้อยละ 25 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 7.6

ตารางที่ 12 ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในด้านรูปแบบที่ใช้ในการสอน และการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
1. รูปแบบที่ใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน			
	การสอนแบบบรรยาย	54	58.7
	การสอนแบบอภิปราย	24	26.1
	การสอนแบบสาธิต	26	28.3
	การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	53	57.6
	การสอนแบบบูรณาการ	68	73.9
	การสอนแบบโครงงาน	19	20.7
	อื่นๆ	3	3.3
2. กิจกรรมที่ใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน			
	การวาดภาพระบายสี	87	94.6
	การปั้น	30	32.6
	การพิมพ์ภาพ	28	30.4
	การประดิษฐ์สร้างสรรค์	42	45.7
	การวิจารณ์งานศิลปะ	29	31.5
	การอภิปรายหน้าชั้นเรียน	36	39.1
	อื่นๆ	6	6.5
3. หัวข้อที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน			
	เอกลักษณ์ทางศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน	67	72.8
	มรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน	33	35.9
	เครื่องแต่งกายของชาติต่างๆ ในอาเซียน	82	89.1
	วัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของชาติต่างๆ ในอาเซียน	61	66.3
	สัญลักษณ์ประจำชาติในอาเซียน	77	83.7
	ประติมากรรมของเล่นในอาเซียน	20	21.7
	อื่นๆ	6	6.5

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
4. การจัดกิจกรรมเสริมในโรงเรียนด้านศิลปะ			
	การประกวดวาดภาพ	72	78.3
	การจัดป้ายนิเทศ	73	79.3
	การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ของอาเซียน	46	50
	การจัดทำโครงการสิ่งประดิษฐ์	11	12
	การจัดทำค่ายศิลปะอาเซียน	20	21.7
	การจัดกิจกรรมชุมนุมศิลปะ	42	45.7
	อื่นๆ	2	2.2

จากตารางที่ 12 ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อรูปแบบที่ใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน การจัดกิจกรรม หัวข้อในการสร้างงานศิลปะและรูปแบบของกิจกรรมเสริมในโรงเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

รูปแบบที่ใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ คิดเป็นร้อยละ 73.9 รองลงมาคือ การสอนแบบบรรยาย ร้อยละ 58.7 การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ร้อยละ 57.6 การสอนแบบสาธิต ร้อยละ 28.3 การสอนแบบอภิปราย ร้อยละ 26.1 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 3.3 กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 94.6 รองลงมาคือ กิจกรรมงานประดิษฐ์สร้างสรรค์ ร้อยละ 45.7 การอภิปรายหน้าชั้นเรียน ร้อยละ 39.1 การปั้น ร้อยละ 32.6 การวิจารณ์งานศิลปะ ร้อยละ 31.5 การพิมพ์ภาพ ร้อยละ 30.4 และอื่นๆ ร้อยละ 6.5

หัวข้อที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการกำหนดหัวข้อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาติต่างๆ ในอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 89.1 รองลงมาคือ สัญลักษณ์ประจำชาติในอาเซียน ร้อยละ 83.7 เอกลักษณ์ทางศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน ร้อยละ 72.8 วัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของชาติต่างๆ ในอาเซียน ร้อยละ 66.3 มรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน ร้อยละ 35.9 การประดิษฐ์ของเล่นในอาเซียน ร้อยละ 21.7 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 6.5 การจัดกิจกรรมเสริมในโรงเรียนด้านศิลปะ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดป้ายนิเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 79.3 รองลงมาคือ การประกวดวาดภาพอาเซียน ร้อยละ 78.3 การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ของอาเซียน ร้อยละ 50 การจัดกิจกรรมชุมนุมศิลปะ ร้อยละ 45.7 การจัดทำค่ายศิลปะอาเซียน ร้อยละ 21.7 การจัดทำโครงการสิ่งประดิษฐ์ ร้อยละ 12 และกิจกรรมเสริมอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 2.2

ตารางที่ 13 ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
1. แหล่งที่ใช้ในการสืบค้นด้านศิลปะของอาเซียน			
	หนังสือ/ วารสาร/ นิตยสาร	78	84.8
	วิทยุ	4	4.3
	โทรทัศน์	41	44.6
	อินเทอร์เน็ต	89	96.7
	ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการ	16	17.4
	อื่นๆ	2	2.2
2. สถานที่ในการสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะของอาเซียน			
	ห้องสมุด	76	82.6
	นิทรรศการ/ งานแสดงศิลปะ	41	44.6
	พิพิธภัณฑ์	5	5.4
	ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	14	15.2
	ศูนย์อาเซียนศึกษาภายในโรงเรียน	77	83.7
	อื่นๆ	8	8.7
3. การเข้าอบรมหรือสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะของอาเซียน			
	เคย	36	39.1
	ไม่เคย	55	59.8
4. การได้รับคำชี้แนะหรือคำปรึกษาเรื่องศิลปะของอาเซียน			
	เคย	36	39.1
	ไม่เคย	54	58.7

จากตารางที่ 13 การสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.7 รองลงมาคือการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ วารสาร และนิตยสาร ร้อยละ 84.8 ข้อมูลจากโทรทัศน์ ร้อยละ 44.6 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน ร้อยละ 17.4 ข้อมูลจากวิทยุ ร้อยละ 4.3 และ

อื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 2.2 สำหรับสถานที่ในการสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะของอาเซียนพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ศูนย์อาเซียนศึกษาที่อยู่ภายในโรงเรียน เป็นสถานที่สำหรับสืบค้นข้อมูลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.7 รองลงมาคือ ห้องสมุด ร้อยละ 82.6 นิทรรศการและงานแสดงศิลปะ ร้อยละ 44.6 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำร้อยละ 15.2 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ร้อยละ 5.4 และอื่นๆ ไม่ระบุร้อยละ 8.7 ในส่วนของการอบรมหรือสัมมนาที่มีเนื้อหาหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมสัมมนามาก่อน คิดเป็นร้อยละ 59.8 และมีครูผู้สอนที่ได้เข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะของอาเซียน ร้อยละ 39.1 นอกจากการอบรม และสัมมนาแล้วยังพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่เคยได้รับคำชี้แนะหรือได้รับคำปรึกษาในด้านความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนหรือเรื่องการทำงานศิลปะของอาเซียนเข้ามาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 58.7 และมีครูผู้สอนที่ได้รับคำแนะนำและได้รับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 39.1

ตารางที่ 14 ค่าความถี่และร้อยละของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการใช้สื่อการสอนและการประเมินผล

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
1. สื่อการสอนศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน			
	พม่า	65	70.7
	ลาว	76	82.6
	กัมพูชา	67	72.8
	เวียดนาม	56	60.9
	มาเลเซีย	56	60.9
	สิงคโปร์	49	53.3
	อินโดนีเซีย	56	60.9
	บรูไน	46	50
	ฟิลิปปินส์	47	51.1
2. ประเภทของสื่อการสอน			
	ภาพถ่าย	64	69.6
	รูปจำลอง	28	30.4
	สิ่งของเครื่องใช้ในงานทัศนกรรม	12	13
	หนังสืออ่านประกอบ	58	63

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
	ป่วยนิเทศ/ โปสเตอร์	57	62
	วีดิทัศน์/ซีดีรอม	44	47.8
	อินเทอร์เน็ต	85	92.4
	อื่นๆ	2	2.2
3.	การจัดหาสื่อการสอน		
	โรงเรียนเป็นผู้จัดซื้อ	66	66.3
	ครูผู้สอนจัดซื้อเอง	54	58.7
	ครูผู้สอนออกแบบสื่อการสอนเอง	48	52.2
	อื่นๆ	11	12
4.	การประเมินคุณภาพของสื่อการสอน		
	มี	61	66.3
	ไม่มี	31	33.7
5.	การจัดการสอนเรื่องศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่		
	มี	38	41.3
	ไม่มี	54	58.7
6.	แหล่งเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่		
	พิพิธภัณฑ์	21	22.8
	ห้องสมุดประชาชน	38	41.3
	ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	16	17.4
	นิทรรศการศิลปะ	37	40.2
	ศาสนสถาน	22	23.9
	แหล่งประวัติศาสตร์	30	32.6
	อื่นๆ	7	7.6
7.	การประเมินผลด้านความรู้		
	การทดสอบความรู้ของผู้เรียน	75	81.5
	การปฏิบัติตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครูผู้สอน	73	79.3

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 92)	ร้อยละ
	อื่นๆ	3	3.3
8. การประเมินผลด้านทักษะ			
	กระบวนการทำงานของผู้เรียน	79	85.9
	ความประณีตเรียบร้อยของผลงาน	66	71.7
	ความคิดสร้างสรรค์	83	90.2
	ทักษะการใช้วัสดุ อุปกรณ์	55	59.8
	ทักษะในการแก้ปัญหา	50	54.3
	อื่นๆ	2	2.2
9. การประเมินผลด้านเจตคติ			
	การยอมรับและภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และผู้อื่น	80	87
	ความกระตือรือร้นของผู้เรียน	77	83.7
	การยอมรับและเห็นคุณค่าของงานศิลปะไทย และประเทศเพื่อนบ้าน	65	70.7
	อื่นๆ	1	1.1

จากตารางที่ 14 การใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีสื่อการสอนที่เป็นภาพแทนหรือสื่อการสอนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของงานศิลปะแต่ละประเทศในอาเซียน โดยมีสื่อการสอนที่แสดงถึงลักษณะของศิลปะลาวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.6 รองลงมาคือสื่อการสอนที่แสดงถึงลักษณะของศิลปะกัมพูชา ร้อยละ 72.8 งานศิลปะพม่าร้อยละ 70.7 งานศิลปะเวียดนาม มาเลเซียและอินโดนีเซียร้อยละ 60.9 เท่ากัน งานศิลปะของประเทศสิงคโปร์ ร้อยละ 53.3 งานศิลปะของประเทศฟิลิปปินส์ร้อยละ 51.1 และงานศิลปะของประเทศบรูไนร้อยละ 50

ประเภทของสื่อการสอนส่วนใหญ่ ใช้สื่อการสอนที่หาได้จากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 92.4 รองลงมาคือสื่อการสอนที่เป็นภาพถ่าย ร้อยละ 69.6 หนังสืออ่านประกอบ ร้อยละ 63 สื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ชุดความรู้อาเซียนหรือป้ายนิเทศ ร้อยละ 62 สื่อการสอนประเภทวิดีโอทัศน์หรือซีดีรอม ร้อยละ 47.8 สื่อการสอนประเภทวัตถุชิ้นงานจำลอง ร้อยละ 30.4 สื่อการสอนที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในงานหัตถกรรม ร้อยละ 13 และสื่อการสอนประเภทอื่นๆ ร้อยละ 2.2 การจัดหาสื่อการสอนศิลปะของอาเซียนพบว่าส่วนใหญ่ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดซื้อ ร้อยละ 66.3 รองลงมาคือครูผู้สอนเป็นผู้จัดซื้อเอง ร้อยละ 58.7 นอกจากนี้ยังพบว่ามีครูผู้สอนที่ออกแบบสื่อการสอนเอง ร้อยละ 52.2 และอื่นๆ ร้อยละ 12 ในการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนพบว่าส่วนใหญ่มีการประเมินคุณภาพของสื่อ

การสอนร้อยละ 66.3 และอีกร้อยละ 33.7 ไม่มีการประเมินคุณภาพของสื่อการสอน การจัดการสอน เรื่องศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีการจัดการสอนนอกสถานที่คิดเป็น ร้อยละ 58.7 ส่วนอีกร้อยละ 41.3 มีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยส่วนใหญ่พบว่ามีการ จัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ที่ห้องสมุดประชาชน ร้อยละ 41.3 รองลงมาคือการเข้าชม นิทรรศการศิลปะ ร้อยละ 40.2 แหล่งประวัติศาสตร์ ร้อยละ 32.6 ศาสนสถาน ร้อยละ 23.9 พิพิธภัณฑ์ ร้อยละ 22.8 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 17.4 และอื่นๆ ร้อยละ 7.6

ในการประเมินผลด้านความรู้ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ประเมินผลด้วยการทดสอบความรู้ของ ผู้เรียนจากคะแนนของการแบบทดสอบ ร้อยละ 81.5 รองลงมาคือการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดให้ ร้อยละ 79.3 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 3.3

การประเมินผลด้านทักษะ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ประเมินผลงานของผู้เรียนจากการใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ร้อยละ 90.2 รองลงมาคือประเมินผลจากกระบวนการทำงานของผู้เรียน ร้อยละ 85.9 ความประณีตเรียบร้อยของผลงาน ร้อยละ 71.7 ประเมินผลจากทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ร้อยละ 59.8 ทักษะในการแก้ปัญหา ร้อยละ 54.3 และอื่นๆ ไม่ระบุ ร้อยละ 2.2

การประเมินผลด้านเจตคติที่มีต่องานศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ประเมินผล จากการที่ผู้เรียนแสดงออกถึงการยอมรับและภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น ร้อยละ 87 รองลงมาคือ ความกระตือรือร้นของผู้เรียน ร้อยละ 83.7 การยอมรับและเห็นคุณค่าของงานศิลปะ ไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 70.7 และอื่นๆ ไม่ระบุร้อยละ 1.1

**ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม**

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน
สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้านการกำหนด
วัตถุประสงค์

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์				
1.	สามารถอธิบายถึงรูปแบบ และลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.90	0.71	เห็นด้วยมาก
2.	สามารถอธิบายถึงอิทธิพลทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน	3.82	0.80	เห็นด้วยมาก
3.	สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบระหว่างงานศิลปะในประเทศไทยและศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.93	0.83	เห็นด้วยมาก
4.	สามารถระบุถึงแหล่งที่มาของงานศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียนได้	4.01	0.80	เห็นด้วยมาก
5.	สามารถสร้างงานศิลปะโดยประยุกต์ใช้เทคนิค และวิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของอาเซียนด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น	3.78	0.88	เห็นด้วยมาก
6.	สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในงานศิลปะของอาเซียน	3.76	0.81	เห็นด้วยมาก
7.	สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ถ่ายทอดเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียนได้	3.82	0.70	เห็นด้วยมาก
8.	สามารถสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แล้วนำมาอธิบายในชั้นเรียนได้	4.17	0.68	เห็นด้วยมาก
9.	สามารถอธิบายถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน	4.06	0.76	เห็นด้วยมาก
10.	ชื่นชม และยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอันหลากหลายในอาเซียน	4.19	0.72	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		3.94	0.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการกำหนดวัตถุประสงค์โดยเฉลี่ยรวม 3.94

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจากมากไปน้อยในเรื่อง การที่ผู้เรียนชื่นชม ยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอันหลากหลายในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.19) รองลงมาได้แก่ ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียนได้ ($\bar{x}$ คือ 4.17) สามารถอธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.06) สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในงานศิลปะของอาเซียน และสามารถระบุถึงแหล่งที่มาของงานศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียนได้ ($\bar{x}$ คือ 4.01) สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบระหว่างงานศิลปะในประเทศไทยและศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.93) สามารถอธิบายถึงรูปแบบ และลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.90) สามารถอภิปรายถึงอิทธิพลทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับในเรื่อง สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ถ่ายทอดเรื่องราว ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียนได้ ($\bar{x}$ คือ 3.82) สามารถสร้างงานศิลปะโดยประยุกต์ใช้เทคนิค และวิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ($\bar{x}$ คือ 3.78) และระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในงานศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.72)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้านเนื้อหาสาระ

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ				
1.	มีเนื้อหาที่อธิบายถึงรูปแบบงานศิลปะ แหล่งที่มา รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการสร้างงาน ศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.92	0.81	เห็นด้วยมาก
2.	มีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ศิลปะของอาเซียน	3.96	0.87	เห็นด้วยมาก
3.	มีเนื้อหาที่อธิบายถึงอิทธิพลทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ ของแต่ละชาติในอาเซียน	3.83	0.90	เห็นด้วยมาก
4.	มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเทศ และศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.77	0.85	เห็นด้วยมาก
5.	มีเนื้อหาที่มีการสาธิตเทคนิคและวิธีการ สร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.85	0.90	เห็นด้วยมาก
6.	มีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิด สร้างสรรค์ของผู้เรียน	4.08	0.84	เห็นด้วยมาก
7.	มีเนื้อหาที่สะท้อนมุมมองค่านิยมและสุนทรียะ ของผู้คนในเชื้อชาติต่างๆ ในอาเซียน	3.95	0.82	เห็นด้วยมาก
8.	มีเนื้อหาที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปะที่มาจาก แหล่งวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน	4.00	0.78	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		3.92	0.84	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ด้านการกำหนด เนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความ คิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการกำหนดเนื้อหาสาระโดยเฉลี่ยรวม 3.92

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจากมากไปน้อยในเรื่อง ควรมีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ของผู้เรียน ($\bar{x}$ คือ 4.08) รองลงมาได้แก่ มีเนื้อหาที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปะที่มาจากแหล่งวัฒนธรรม ของชาติต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.00) เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน

($\bar{x}$ คือ 3.96) เนื้อหาทางศิลปะของอาเซียนที่สะท้อนมุมมองค่านิยมและสุนทรียะของผู้คนในเชื้อชาติต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.95) มีเนื้อหาที่อธิบายถึงรูปแบบงานศิลปะ แหล่งที่มา รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการสร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.92) มีเนื้อหาที่มีการสาธิตเทคนิคและวิธีการสร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.85) มีเนื้อหาที่อธิบายถึงอิทธิพลทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะของแต่ละชาติในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.83) และระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เนื้อหาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเทศและศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.77)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
1.	ครูยกตัวอย่างงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องแหล่งที่มาของงานศิลปะ วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน และกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ	4.10	0.73	เห็นด้วยมาก
2.	ร่วมอภิปรายถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน พร้อมระบุถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความคล้ายคลึงและความแตกต่าง	4.02	0.72	เห็นด้วยมาก
3.	ครูผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงอิทธิพลทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.95	0.76	เห็นด้วยมาก
4.	ฝึกทักษะการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยประยุกต์จากเทคนิคและวิธีการสร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนด้วยการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น	4.02	0.77	เห็นด้วยมาก
5.	การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจจากงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.95	0.67	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
6.	การสร้างสรรคงานศิลปะโดยมีหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน	4.08	0.67	เห็นด้วยมาก
7.	การจัดกิจกรรมกลุ่มโดยการสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศแล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน	4.00	0.75	เห็นด้วยมาก
8.	การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์	3.92	0.89	เห็นด้วยมาก
9.	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้เรียนถึงรูปแบบงานศิลปะของอาเซียนพร้อมอธิบายถึงเหตุผลโดยใช้หลักการทางองค์ประกอบศิลป์	3.95	0.86	เห็นด้วยมาก
10.	ครูนำผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัยจากชาติต่างๆ ในอาเซียนให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการสร้างผลงาน รวมทั้งเรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านงานศิลปะ	3.77	0.86	เห็นด้วยมาก
11.	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.91	0.79	เห็นด้วยมาก
12.	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงแนวทางการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	4.02	0.75	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		3.97	0.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยรวม 3.97

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจากมากไปน้อยในเรื่อง ครูยกตัวอย่างงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนเพื่อให้ ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเรื่องแหล่งที่มาของงานศิลปะ วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน และ กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 4.10) รองลงมาได้แก่ การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยมีหัวข้อ เกี่ยวกับเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.08) ร่วมอภิปรายถึง ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน พร้อมระบุ ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความคล้ายคลึงและความแตกต่างซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับความคิดเห็นในเรื่อง การฝึก ทักษะการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยประยุกต์จากเทคนิคและวิธีการสร้างงานศิลปะของชาติต่างๆ ใน อาเซียนด้วยการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงแนว ทิศทางการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.02) การจัดกิจกรรม กลุ่มโดยการสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วนำมาอภิปรายเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน ($\bar{x}$ คือ 4.00) ครูผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนร่วมอภิปราย ถึงความอิทธิพลทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับความคิดเห็นในเรื่อง การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจจาก งานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน และ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้เรียนถึง รูปแบบงานศิลปะของอาเซียน พร้อมอธิบายถึงเหตุผลโดยใช้หลักการทางองค์ประกอบศิลป์ ($\bar{x}$ คือ 3.95) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ($\bar{x}$ คือ 3.92) การ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงคุณค่า และประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.91)

ส่วนระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูนำผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วม สมัยจากชาติต่างๆ ในอาเซียนให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบและ วิธีการสร้างผลงาน รวมทั้งเรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านงานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 3.77)

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้านสื่อการสอน

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสื่อการสอน				
1.	มีสื่อการสอนประเภทหนังสืออ่านประกอบ วารสาร นิตยสาร ที่ให้ความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน	4.04	0.98	เห็นด้วยมาก
2.	มีตัวอย่างงานศิลปะประเภทภาพถ่าย รูปจำลองหรือของจริง รวมทั้งวัสดุในการสร้างผลงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.97	0.96	เห็นด้วยมาก
3.	มีภาพตัวอย่างงานศิลปะร่วมสมัย งาน ประยุกต์ศิลป์ งานพาณิชย์ศิลป์จากประเทศต่างๆ ในอาเซียน	4.07	0.91	เห็นด้วยมาก
4.	มีสื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย ภาพเคลื่อนไหว ที่สาธิตวิธีการสร้างผลงานศิลปะของแต่ละประเทศในอาเซียน	3.86	1.10	เห็นด้วยมาก
5.	มีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ เรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน มาบรรยายในชั้นเรียน	3.48	1.33	เห็นด้วยมาก
6.	มีการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นผลงานศิลปะที่อยู่ในสถานที่จริง จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	3.67	1.20	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		3.84	1.08	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ด้านสื่อการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก กับการใช้สื่อการสอนโดยเฉลี่ยรวม 3.84

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจากมากไปน้อยในเรื่อง สื่อการเรียนการสอนที่มีภาพตัวอย่างงานศิลปะร่วมสมัย งานประยุกต์ศิลป์ งานพาณิชย์ศิลป์จากประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.07) รองลงมาได้แก่ มีสื่อการสอนประเภทหนังสืออ่านประกอบ วารสาร นิตยสาร ที่ให้ความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.04) มีตัวอย่างงานศิลปะประเภทภาพถ่าย รูปจำลองหรือของจริง รวมทั้งวัสดุในการสร้างผลงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.97) สื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย

ภาพเคลื่อนไหวที่สาธิตวิธีการสร้างผลงานศิลปะของแต่ละประเทศในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.86) มีการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นผลงานศิลปะที่อยู่ในสถานที่จริง จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ($\bar{x}$ คือ 3.67) ส่วนระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนมาบรรยายในชั้นเรียน ($\bar{x}$ คือ 3.48)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้านการวัดประเมินผล

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการวัดประเมินผล				
1.	มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องรูปแบบ ลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน	3.94	0.85	เห็นด้วยมาก
2.	มีความรู้ ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน	3.86	0.86	เห็นด้วยมาก
3.	สามารถระบุที่มาของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน และอธิบายถึงความเหมือนและความแตกต่างของงานศิลปะในประเทศและประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้	3.93	0.89	เห็นด้วยมาก
4.	มีการนำเทคนิค วิธีการจากงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.85	0.87	เห็นด้วยมาก
5.	มีทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	3.97	0.82	เห็นด้วยมาก
6.	มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานศิลปะ	4.22	0.81	เห็นด้วยมาก
7.	มีการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการที่สะท้อนเรื่องราวทางศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้	3.98	0.87	เห็นด้วยมาก
8.	มีความสามารถในการค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน	4.07	0.82	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
9.	มีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะ และยอมรับในความแตกต่างทางความคิดเห็น ในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะของผู้อื่น	3.84	0.89	เห็นด้วยมาก
10.	มีความเข้าใจ และยอมรับในคุณค่าของงาน ศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน	4.11	0.81	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		3.97	0.85	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ด้านการวัด ประเมินผลการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความ คิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการวัดประเมินผลโดยเฉลี่ยรวม 3.97

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจากมากไปน้อยในเรื่อง ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 4.22) รองลงมาได้แก่ ผู้เรียนมีความเข้าใจ และยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.11) มีความสามารถในการค้นคว้าความรู้ เกี่ยวกับงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.07) มีการถ่ายทอดความคิดและ จินตนาการที่สะท้อนเรื่องราวทางศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้ ($\bar{x}$ คือ 3.98) มีทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 3.97) มีความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องรูปแบบ ลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.94) สามารถระบุ ที่มาของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน และอธิบายถึงความเหมือน และความแตกต่างของ งานศิลปะในประเทศและประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้ ($\bar{x}$ คือ 3.93) มีความรู้ ความเข้าใจถึงความ สัมพันธ์ของอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.86) มีการนำเทคนิค วิธีการที่ได้เรียนรู้จากงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนมา ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ คือ 3.85) ส่วนระดับความ คิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะและยอมรับใน ความแตกต่างทางความคิดเห็นในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะของผู้อื่น ($\bar{x}$ คือ 3.84)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนในการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความสำคัญของการเรียนรู้ศิลปะของอาเซียน
2. การกำหนดเนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การสืบค้นแหล่งข้อมูลของครูผู้สอน
5. การใช้สื่อการสอน
6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ความสำคัญของการสอนศิลปะของอาเซียน

- 1) การเรียนรู้ศิลปะอาเซียนมีความจำเป็นมากเพราะจะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของประเทศสมาชิกในอาเซียน
- 2) การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะในอาเซียนของประเทศอื่นๆ เป็นสิ่งดี แต่ควรส่งเสริมและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจพื้นฐานของศิลปะในประเทศไทยก่อน
- 3) หากมีการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน
- 4) จัดทำหลักสูตรศิลปะของอาเซียนในรูปแบบพหุวัฒนธรรมตามองค์ประกอบทั้ง 5 ให้เป็นรูปธรรม และนำมาใช้กับผู้เรียนให้เกิดประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลาง

การกำหนดเนื้อหาสาระ

- 1) ครูผู้สอนยังไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาเชิงลึกในเรื่องศิลปะของอาเซียน
- 2) การออกแบบหลักสูตรศิลปะ ในส่วนของเนื้อหาควรเน้นขั้นตอน วิธีการทำวัสดุอุปกรณ์ในการทำเป็นหลัก ส่วนเนื้อหาอื่นๆ ดึงมาใช้อธิบายประกอบเพื่อให้เห็นภาพรวมของงานศิลปะพื้นฐาน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- 1) ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการนำเสนอความคิดที่มีความหลากหลาย
- 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะควรใช้แกนศิลปะปฏิบัติเป็นหลัก
- 3) ควรมีการจัดบรรยายจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน 1-2 ครั้งต่อเดือน
- 4) จัดทำโครงการเข้าค่ายศิลปะในโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้งและจัดอบรม/ประชุมให้ความรู้กับครูผู้สอนศิลปะอย่างต่อเนื่อง
- 5) การนำงานศิลปะของอาเซียนมาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา จำเป็นต้องดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ ตามบริบทของโรงเรียน ลักษณะและรูปแบบต้องเปลี่ยนไปบ้าง แต่ยังคงคุณลักษณะเฉพาะของงานนั้นไว้

6) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อให้ได้ความรู้ที่คงทน

การสืบค้นแหล่งข้อมูลสำหรับครูผู้สอน

- 1) การสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะอาเซียนทำได้ยาก เนื่องจากอุปสรรคด้านภาษา หากมีการแนะนำแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้จะดีมาก
- 2) ในโรงเรียนห่างไกล ยังขาดแหล่งเรียนรู้ทั้งทางเทคโนโลยี และทางวิชาการ
- 3) ครูควรสอบถามหรือเพิ่มพูนความรู้ด้านศิลปะจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ

การใช้สื่อการสอน

- 1) ควรมีการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะอาเซียนจากสื่อและประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น จัดทัศนศึกษาปีละครั้ง และมีการแลกเปลี่ยนกับบุคลากรระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน
- 2) โรงเรียนขาดสื่อด้านศิลปะเกี่ยวกับอาเซียน โรงเรียนยังไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนศิลปะอาเซียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่ครูผู้สอนเป็นผู้ค้นคว้าหาเอง
- 3) สื่อที่จำเป็นในการค้นคว้างานศิลปะอาเซียน เช่น วีดีโอ อินเทอร์เน็ต น่าจะเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมในการจัดการสอนศิลปะของอาเซียน
- 4) ควรมีสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะอาเซียนที่หลากหลาย
- 5) ครูผู้สอนควรมีสื่อที่จำเป็นได้แก่ แผ่นภาพขนาดใหญ่ หรือภาพสไลด์แสดงเรื่องราวหรือรูปแบบศิลปะของชาติอาเซียน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- 1) การแสดงข้อคิดเห็นงานศิลปะทางวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน ต้องศึกษาอย่างมีข้อมูลครบถ้วน สมบูรณ์ การตอบแบบสอบถามควรให้ผู้ตอบบรรยายถึงความเป็นมาของการนำศิลปะต่างชาติมาผสมผสานการก่อเกิดงานศิลปะใหม่ๆ
- 2) ควรนำผลงานการวิจัยเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน เผยแพร่กับครูในโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในต่างจังหวัดเพื่อจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของประเทศอาเซียน
- 3) ควรจัดให้มีการอบรมสาระศิลปะบ้างปีละครั้ง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ที่ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 20 ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ที่ให้สัมภาษณ์

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
1. เพศ			
	หญิง	4	33.33
	ชาย	8	66.66
2. อายุ			
	21 – 30 ปี	-	-
	31 – 40 ปี	1	8.33
	41 - 50 ปี	5	41.66
	51 – 60 ปี	6	50
3. วุฒิการศึกษา			
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	-	-
	ปริญญาตรี	11	91.66
	ปริญญาโท	1	8.33
	ปริญญาเอก	-	-
4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา			
	การประถมศึกษา	3	25
	บริหารการศึกษา	2	16.66
	ศิลปศึกษา	1	8.33
	นาฏศิลป์	1	8.33
	อุตสาหกรรมศิลป์	1	8.33
	ภาษาไทย	1	8.33
	การวัดและประเมินผล	1	8.33

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
	สังคมศึกษา	1	8.33
	พลศึกษา	1	8.33
5.	ประสบการณ์ในการสอน		
	1- 5 ปี	-	-
	6 - 10 ปี	-	-
	11 – 15 ปี	3	25
	16 – 20 ปี	2	16.66
	20 ปี ขึ้นไป	7	58.33
5.	ระดับชั้นที่ทำการสอน		
	ประถมศึกษาปีที่ 4	1	8.33
	ประถมศึกษาปีที่ 5	1	8.33
	ประถมศึกษาปีที่ 6	1	8.33
	ประถมศึกษาปีที่ 5 - 6	2	16.66
	ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	6	50
	ประถมศึกษาปีที่ 1- 6	1	8.33
6.	กลุ่มสาระอื่นที่สอนนอกจากกลุ่มสาระทัศนศิลป์		
	ดนตรี	1	8.33
	นาฏศิลป์	2	16.66
	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	1	8.33
	ภาษาไทย	2	16.66
	ภาษาอังกฤษ	2	16.66
	คณิตศาสตร์	2	16.66
	สังคมศึกษา	1	8.33

จากตารางที่ 20 แสดงข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ที่อยู่ในโรงเรียนในโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 66.66 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 -60 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา

ได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.66 และช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.33 ในด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 91.66 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 8.33 ส่วนระดับปริญญาเอกและต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ไม่มีครูผู้สอนที่จบในระดับนี้ ในด้านสาขาวิชาที่จบการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาในสาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคือในสาขาบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.66 นอกจากนี้ยังมีครูผู้สอนที่จบการศึกษาในสาขาศิลปศึกษา นาฏศิลป์ อุตสาหกรรมศิลป์ ภาษาไทย การวัดและประเมินผล สังคมศึกษา และพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.33 เท่ากัน

ด้านประสบการณ์ในการสอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 และประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 10-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.66 และไม่มีครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือครูผู้สอนที่สอนในระดับชั้น ป.5-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 16.66 ครูผู้สอนที่ทำการสอนในสาระทัศนศิลป์เฉพาะ ป. 4 ป.5 ป. 6 และครูผู้สอนที่สอนในระดับชั้น ป. 1- ป.6 คิดเป็นร้อยละ 8.33 เท่ากัน

ด้านกลุ่มสาระที่ทำการสอน พบว่า นอกจากการสอนสาระทัศนศิลป์ซึ่งเป็นวิชาหลักที่สอนแล้วยังพบว่าครูผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนสาระนาฏศิลป์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 16.66 เท่ากัน รองลงมาคือทำการสอนในสาระดนตรี การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสังคมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.33 เท่ากัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 21 ค่าความถี่ของสภาพทั่วไปของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
รูปแบบของการจัดการเรียนการสอน		
	1. บูรณาการอาเซียนกับทุกกลุ่มสาระ และมีวิชาอาเซียนศึกษาในสาระสังคมศึกษา	6
	2. จัดเป็นกิจกรรมชุมนุมอาเซียน	5
	3. บูรณาการเรื่องอาเซียนกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	4
	4. จัดการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน	4
	- ภาษาลาว	2
	- ภาษาพม่า	1
	- ภาษาเขมร	1
	5. จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม คือวิชาอาเซียนศึกษาในสาระสังคมศึกษา	2
การจัดหาสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน		
	1. ได้รับสื่อการเรียนรู้จาก สพฐ.	12
	2. ทางโรงเรียนจัดซื้อเองโดยได้รับงบประมาณ จาก สพฐ.	12
	3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อการเรียนรู้	3
	4. ครูสร้างสื่อการเรียนรู้เอง	2
การจัดกิจกรรมอาเซียน		
	1. จัดงานวันอาเซียนในโรงเรียน โดยมีโรงเรียนในเขตพื้นที่และผู้ปกครองเข้าร่วมงาน	12
	2. จัดนิทรรศการอาเซียนร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษา	12
	3. จัดกิจกรรมอาเซียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาของจังหวัด ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การแสดงต่างๆ	12

ตารางที่ 21 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การได้รับการอบรมในการจัดการเรียนรู้สู่อาเซียน		
1.	ได้รับการอบรมจากเขตพื้นที่การศึกษาและสพฐ. โดยตรง	12
2.	โรงเรียนเป็นผู้ให้การอบรม และเผยแพร่ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน	12
3.	ได้รับการอบรมและคำแนะนำจากอาจารย์/ผู้เชี่ยวชาญในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา	3
4.	ได้รับความรู้จากหน่วยงานเอกชน /นักธุรกิจที่เข้าไปติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน	1
การเตรียมพร้อมสำหรับหลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook		
1.	ได้รับการอบรมจาก สพฐ. ครูเริ่มศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร	8
2.	ยังไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook	4
การจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนกับสาระศิลปะ		
1.	สอดแทรกเนื้อหาเรื่องอาเซียนในหน่วยการเรียนรู้สาระศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์)	6
2.	สอดแทรกกิจกรรมศิลปะ และงานประดิษฐ์ในรายวิชาอาเซียนศึกษา	6
3.	สอดแทรกกิจกรรมศิลปะ และงานประดิษฐ์ในกิจกรรมชุมนุมอาเซียน	5
4.	สอดแทรกเนื้อหาเรื่องอาเซียนในกิจกรรมชุมนุมศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์)	4

ตารางที่ 21 จากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ที่สอนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนทั้ง 12 โรงเรียน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนได้ดังนี้

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียนโดยบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำเป็นรายวิชาอาเซียนศึกษาในสาระสังคมศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน รองลงมาคือ จัดเป็นกิจกรรมชุมนุมอาเซียน จำนวน 5 โรงเรียน จัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียน โดยบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับ โรงเรียนที่มีการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 4 โรงเรียน โดยจัดการสอนสอนภาษาลาว จำนวน 2 โรงเรียน และมีโรงเรียน

ที่สอน ภาษาพม่า และภาษาเขมร อย่างละ 1 โรงเรียน มีโรงเรียนที่จัดทำเป็นรายวิชาอาเซียนศึกษา ในสาระสังคมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน ในด้านการจัดหาสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน จากการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ทั้ง 12 โรงเรียนพบว่า ทุกโรงเรียนได้รับงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน และได้รับสื่อการเรียนรู้จากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้มีโรงเรียนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน จำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มในรายวิชาอาเซียน และมีโรงเรียนที่ครูสร้างสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียนขึ้นเองจำนวน 2 โรงเรียน

การจัดกิจกรรมอาเซียน พบว่าทั้ง 12 โรงเรียนมีการจัดงานวันอาเซียนในโรงเรียน โดยมีโรงเรียนในเขตพื้นที่และผู้ปกครองเข้าร่วมงาน มีการจัดนิทรรศการอาเซียนร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษา และจัดกิจกรรมอาเซียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาของจังหวัด

การได้รับการอบรมในการจัดการเรียนรู้สู่อาเซียน พบว่าทั้ง 12 โรงเรียนได้รับการอบรมจากเขตพื้นที่การศึกษาและสพฐ. โดยตรงในเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน มีการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้จาก สพฐ. มีโรงเรียนที่ได้รับการอบรมและได้รับคำแนะนำจากอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่ได้รับความรู้จากหน่วยงานเอกชน และนักธุรกิจที่เข้าไปติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 1 โรงเรียน นอกจากนี้การอบรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่อาเซียนแล้ว แต่ละโรงเรียนยังมีหน้าที่ในการให้ความรู้แก่โรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันและเป็นศูนย์อาเซียนที่ให้โรงเรียนในเขตพื้นที่ได้มาศึกษาดูงานอีกด้วย

ในส่วนของการเตรียมพร้อมสำหรับหลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook จากการ สัมภาษณ์พบว่า มีโรงเรียนที่ได้รับการอบรมเรื่อง หลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook จำนวน 8 โรงเรียน และยังไม่ได้รับการอบรมหรือทราบข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหลักสูตรดังกล่าว จำนวน 4 โรงเรียน

ในด้านการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนกับสาระศิลปะ พบว่ามีโรงเรียนที่สอดแทรก เนื้อหาเรื่องอาเซียนในหน่วยการเรียนรู้สาระศิลปะ (ทั้งสามสาระ คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์) จำนวน 6 โรงเรียน และสอดแทรกกิจกรรมศิลปะ และงานประดิษฐ์ในรายวิชาอาเซียนศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน รองลงมาคือมีโรงเรียนที่สอดแทรกกิจกรรมศิลปะ และงานประดิษฐ์ในกิจกรรมชุมนุมอาเซียนจำนวน 5 โรงเรียน และมีการสอดแทรกเรื่องอาเซียนในกิจกรรมชุมนุมศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ จำนวน 4 โรงเรียน

ตารางที่ 22 ตารางแสดงการจัดกิจกรรมศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนต้นแบบ การพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN จำแนกตามหัวข้อผลงานและประเภทผลงานศิลปะ

ลำดับที่	ประเภทของกิจกรรมศิลปะ	ความถี่	หมายเหตุ
1. สัญลักษณ์อาเซียน ธงอาเซียนและธงของ ประเทศสมาชิก ในอาเซียน	การวาดภาพระบายสี	8	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	1	
	การปะติด	1	วัสดุธรรมชาติ
	การประดิษฐ์	1	
2. สังคม / วิถีชีวิตของคน ในอาเซียน	การวาดภาพระบายสี	7	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	3	ดินน้ำมัน
	การปะติด	2	วัสดุธรรมชาติ
	การประดิษฐ์	2	สื่อทำมือ
3. เครื่องแต่งกายอาเซียน	การวาดภาพระบายสี	7	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	2	
	การประดิษฐ์	-	
4. ดอกไม้อาเซียน	การวาดภาพระบายสี	4	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	3	
5. ภาษาในอาเซียน	การวาดภาพระบายสี	2	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	1	หนังสือนิทาน

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภทของกิจกรรมศิลปะ	ความถี่	หมายเหตุ
6. แผนที่/แผนผัง	การวาดภาพพระบายสี	2	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	-	
7. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ อาเซียนและประเทศ สมาชิกอาเซียน	การวาดภาพพระบายสี	1	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	2	สื่อทำมือ
8. ประเพณี และ วัฒนธรรม	การวาดภาพพระบายสี	1	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	1	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	-	
9. สถานที่สำคัญ ในอาเซียน	การวาดภาพพระบายสี	1	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	1	สื่อทำมือ
10. อาหารอาเซียน	การวาดภาพพระบายสี	-	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	2	สื่อทำมือ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภทของกิจกรรมศิลปะ	ความถี่	หมายเหตุ
11. กีฬาประจำชาติ อาเซียน	การวาดภาพพระบายสี	-	
	การพิมพ์ภาพ	-	
	การปั้น	-	
	การปะติด	-	
	การประดิษฐ์	1	สื่อทำมือ
12. การแสดงนาฏศิลป์ และดนตรี	นาฏศิลป์ประยุกต์	2	
	นาฏศิลป์พื้นเมืองของประเทศ เพื่อนบ้าน	2	
	ดนตรีไทยและดนตรีพื้นเมือง	2	
	ดนตรีสากล	1	

จากตารางที่ 22 การจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนจำแนกตามหัวข้อผลงานและประเภทผลงานศิลปะ แบ่งเป็นการวาดภาพพระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น การปะติด และการประดิษฐ์ โดยเรียงลำดับตามหัวข้อผลงานที่เกี่ยวกับอาเซียนและศิลปะของอาเซียนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัญลักษณ์อาเซียน ธงอาเซียนและธงของประเทศสมาชิกในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมวาดภาพพระบายสีมากที่สุด จำนวน 8 คน รองลงมาคือ การปั้นดินน้ำมัน 1 คน การปะติดโดยใช้เกล็ดปลาข้อมสี จำนวน 1 คน และการประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนรู้เรื่องธงอาเซียน 1 คน

ลำดับที่ 2 การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของคนในอาเซียน พบว่าครูผู้สอนจัดเป็นกิจกรรมวาดภาพพระบายสีมากที่สุด จำนวน 7 คน รองลงมาคือ การปั้นจำนวน 3 คน การปะติดจำนวน 2 คน โดยเป็นการปะติดจากวัสดุธรรมชาติ และการปะติดด้วยกระดาษ และการประดิษฐ์สื่อทำมือ จำนวน 2 คน

ลำดับที่ 3 การจัดกิจกรรมศิลปะในหัวข้อที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมวาดภาพพระบายสีมากที่สุด จำนวน 7 คน รองลงมาคือ การปะติดจำนวน 2 คน

ลำดับที่ 4 การจัดกิจกรรมศิลปะในหัวข้อดอกไม้อาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนจัดเป็นกิจกรรมวาดภาพพระบายสีมากที่สุด จำนวน 4 คน รองลงมาคือ การประดิษฐ์จำนวน 3 คน โดยการประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนรู้เรื่อง ดอกไม้อาเซียน

ลำดับที่ 5 การจัดกิจกรรมศิลปะที่บูรณาการกับภาษาในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมวาดภาพพระบายสีมากที่สุด จำนวน 2 คน ในรูปแบบการวาดภาพบนกระดาษ และการทำเป็น

การต่อยอดประจำปีใหม่ด้วยภาษาประเทศเพื่อนบ้าน รองลงมาคือ การประดิษฐ์จำนวน 1 คน โดยการจัดทำเป็นหนังสือนิทานภาษาลาว

ลำดับที่ 6 การจัดกิจกรรมศิลปะที่แสดงเนื้อหาเป็นแผนที่หรือแผนผัง พบว่ามีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมวาดภาพระบายสี จำนวน 2 คน โดยการวาดภาพระบายสีแผนที่ประเทศในอาเซียน และแผนผังของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ลำดับที่ 7 การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียน มีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมงานประดิษฐ์ จำนวน 2 คน โดยจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลทั่วไปของแต่ละประเทศในอาเซียนและสื่อการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเรื่องปัญญาอาเซียน รองลงมาคือ กิจกรรมวาดภาพระบายสี จำนวน 1 คน

ลำดับที่ 8 การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนที่นำเนื้อหาในเรื่องประเพณี และวัฒนธรรมมาจัดเป็นกิจกรรมวาดภาพระบายสีและการปั้นดินน้ำมันอย่างละ 1 คน

ลำดับที่ 9 การจัดกิจกรรมศิลปะในหัวข้อสถานที่สำคัญในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมการวาดภาพระบายสี โดยให้ผู้เรียนเลือกสถานที่สำคัญ 1 แห่ง และวาดภาพระบายสีพร้อมคำอธิบายประกอบ และมีครูผู้สอนที่จัดเป็นกิจกรรมงานประดิษฐ์ โดยทำเป็นสื่อการเรียนรู้เรื่องสถานที่สำคัญในอาเซียน มีภาพประกอบที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตและมีข้อมูลประกอบโดยสังเขป

ลำดับที่ 10 การจัดกิจกรรมศิลปะในหัวข้ออาหารอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนจัดเป็นกิจกรรมงานประดิษฐ์ จำนวน 2 คน โดยทำเป็นสื่อการเรียนรู้เรื่อง อาหารในอาเซียน มีภาพประกอบที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตและมีข้อมูลประกอบโดยสังเขป

ลำดับที่ 11 การจัดกิจกรรมศิลปะในหัวข้อกีฬาประจำชาติอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนจัดเป็นกิจกรรมงานประดิษฐ์ จำนวน 1 คน โดยทำเป็นสื่อการเรียนรู้เรื่อง กีฬาประจำชาติอาเซียน มีภาพประกอบที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตและมีข้อมูลประกอบโดยสังเขป

ลำดับที่ 12 การจัดกิจกรรมศิลปะในด้านการแสดงนาฏศิลป์และดนตรี โดยพบว่ามีครูผู้สอนจำนวน 2 คน ที่มีการฝึกการแสดงนาฏศิลป์ประยุกต์ให้แก่ผู้เรียน โดยเป็นการแสดงนาฏศิลป์ประกอบเพลง อาเซียนร่วมใจและเพลง ASEAN WAY มีการประยุกต์ทำรำไทย และประเทศเพื่อนบ้านรวมในการแสดงและมีครูผู้สอนจำนวน 2 คน ที่มีการฝึกฝนการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้านให้แก่ผู้เรียน โดยเป็นการแสดงรำบดสลบ ของ สปป.ลาว และการรำของเขมร นอกจากนี้ยังมีครูผู้สอนจำนวน 2 คน ที่มีการฝึกฝนทักษะให้แก่ผู้เรียนในการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยวงดนตรีไทยปี่พาทย์ประยุกต์ และมีครูผู้สอนจำนวน 1 คน ที่มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนบรรเลงเพลง ASEAN WAY ด้วยวงดนตรีดุริยางค์โรงเรียน

ตารางที่ 23 ค่าความถี่ของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนและการวัดประเมินผล

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การใช้สื่อการสอนของครูผู้สอน		
1.	แหล่งสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะอาเซียนของครูผู้สอน	
	- อินเทอร์เน็ต	12
	- สืบค้นจากหนังสือของสำนักพิมพ์เอกชนที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ	5
	- สืบค้นหนังสือจากห้องศูนย์อาเซียนในโรงเรียน	3
	- ซีดีรอม วีดิทัศน์	2
2.	หลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูลของครูผู้สอน	
	- เป็นข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานราชการอื่นๆ	12
	- มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง	3
	- มีความชัดเจน ตรงประเด็น	1
	- มีเนื้อหาที่มีความทันสมัย	1
3.	สื่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะอาเซียน	
	- ใช้สื่อการเรียนรู้จากห้องศูนย์อาเซียนในการจัดการเรียนรู้	12
	- ครูสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแล้วนำมาจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (เช่น ภาพประเพณี วัฒนธรรม ท่ารำ การแสดงต่างๆ ของอาเซียน)	4
	- วีซีดี วีดิทัศน์	2
การวัดประเมินผล		
1.	การประเมินผลด้านความรู้	
	- การทำแบบทดสอบ	3
	- การประเมินความรู้จากความจำ	2
2.	การประเมินผลด้านทักษะ	
	- ประเมินจากผลระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม โดยดูจากการจัดวางองค์ประกอบ การใช้วัสดุอุปกรณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของผลงาน	7

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
	- สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดให้	2
3. การประเมินผลด้านเจตคติ		
	- การตระหนักรู้ในการเป็นพลเมืองอาเซียน	2
	- เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความสามัคคี	2
	- สังเกตจากการตอบคำถามในชั้นเรียน	1

จากตารางที่ 23 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนและการวัดประเมินผลได้ดังนี้

การใช้สื่อการสอน

ด้านแหล่งสืบค้นข้อมูลของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตทั้งหมดจำนวน 12 คน รองลงมาคือ มีครูผู้สอนที่สืบค้นข้อมูลจากหนังสือของสำนักพิมพ์เอกชนที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 5 คน ครูผู้สอนที่สืบค้นข้อมูลจากห้องศูนย์อาเซียนในโรงเรียนจำนวน 3 คน และมีครูผู้สอนที่สืบค้นข้อมูลจากไฟล์ซีดี และวีดิทัศน์จำนวน 2 คน

หลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูลของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนทั้งหมดมีหลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูลที่มีการอ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิชาการ สถาบันสังคม หรือหน่วยงานที่ราชการ เช่น กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ รองลงมาคือมีครูผู้สอนจำนวน 3 คน ที่มีหลักเกณฑ์ในการสืบค้นข้อมูลที่ต้องมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง นอกจากนี้ยังมีครูผู้สอนที่มีหลักเกณฑ์ว่าแหล่งข้อมูลต้องมีความชัดเจน ตรงประเด็น และมีเนื้อหาที่ทันสมัยอย่างละ 1 คน

สื่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะอาเซียน พบว่าครูผู้สอนทั้ง 12 โรงเรียน ไม่มีสื่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยเฉพาะ ในเรื่องของศิลปะอาเซียนจะเป็นเพียงการสอดแทรกเนื้อหาเล็กๆ ในหนังสือความรู้ที่เกี่ยวกับอาเซียนและประเทศต่างๆ ในอาเซียนเท่านั้น และสื่อเหล่านี้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสาระสังคมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งพบว่าลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้จะเป็นหนังสือ โปสเตอร์ หรือป้ายนิเทศที่มีในศูนย์อาเซียนอยู่แล้ว มีครูผู้สอนจำนวน 4 คนที่สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและนำมาจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยเรื่องที่สืบค้นจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีของชาติต่างๆ ในอาเซียน ทำรำและการแสดงของแต่ละชาติในอาเซียน และมีครูผู้สอนจำนวน 2 คน ที่ใช้ วีดิทัศน์ และซีดีรอมเป็นสื่อการเรียนรู้ในการสาธิตทำรำ และเครื่องดนตรีของแต่ละชาติในอาเซียน

การวัดประเมินผล

การประเมินผลด้านความรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากมีการวัดประเมินผลตามกรอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้แกนกลาง ซึ่งแบ่งเป็นสามส่วนได้ดังนี้ การประเมินผลด้านความรู้ พบว่ามีครูผู้สอนที่ประเมินผลผู้เรียนด้วยการให้ทำแบบทดสอบความรู้ จำนวน 3 คน รองลงมาคือ มีครูผู้สอนที่ประเมินความรู้จากความจำของผู้เรียนที่

สามารถจดจำสัญลักษณ์ของอาเซียน ดอกไม้อาเซียนและธงอาเซียนได้ จำนวน 2 คน

การประเมินผลด้านทักษะ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ประเมินผลผู้เรียนจากผลงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติในระหว่างเรียน โดยมีการประเมินผลงานจากการจัดวางองค์ประกอบ การใช้วัสดุอุปกรณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของผลงาน โดยมีครูผู้สอนที่ทำการประเมินผลงานของผู้เรียนจำนวน 7 คน และมีครูผู้สอนที่ประเมินผลงานจากการที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือวาดภาพได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดให้ จำนวน 2 คน

การประเมินผลด้านเจตคติ พบว่าครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดด้านเจตคติโดยมีครูผู้สอนที่เน้นในกระบวนการกลุ่มและความสามัคคีมากกว่าตัวผลงาน ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับ ครูผู้สอนที่วัดผลของผู้เรียนจากการตระหนักรู้ในความเป็นอาเซียนซึ่งเป็นการวัดผลที่สอดคล้องกับหลักสูตร ASEAN Curriculum sourcebook จำนวน 2 คน และมีครูผู้สอนที่ทำการสังเกตด้านเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน 1 คน

ตารางที่ 24 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	มีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน ผ่านการแสดงออกทางศิลปะ ได้มากขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม	6
2.	มีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่าศิลปะไทยกับศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง	2
3.	มีความสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย มีความภูมิใจในความเป็นไทยและอาเซียน ไม่เกิดความรู้สึกแบ่งแยก	2
4.	ต้องทำความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมของไทยให้ชัดเจนก่อน เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศสมาชิกอาเซียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	2

จากตารางที่ 24 พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญต่อการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน โดยให้ความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน ผ่านการแสดงออกทางศิลปะได้มากขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม จำนวน 6 คน รองลงมาคือ มีความคิดเห็นว่ามีค่าความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่าศิลปะไทยกับศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง จำนวน 2 คน และมีความคิดเห็นว่าจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย

มีความภูมิใจในความเป็นไทยและอาเซียน ไม่เกิดความรู้สึกแบ่งแยกจำนวน 2 คน นอกจากนี้ยังมีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่า การเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนนั้นมีความสำคัญแต่ก่อนที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้ ต้องทำความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมของไทยให้ชัดเจนก่อน เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศสมาชิกอาเซียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จำนวน 2 คน

ตารางที่ 25 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การกำหนดวัตถุประสงค์		
1.	วัตถุประสงค์ด้านความรู้	
	- มีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมโดยรวมของแต่ละประเทศในอาเซียน	6
	- เปรียบเทียบ เชื่อมโยงระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกันได้	3
	- เข้าใจความเป็นไทยและอาเซียน	1
	- เข้าใจในความผสมผสานทางวัฒนธรรมในอาเซียน	1
2.	วัตถุประสงค์ด้านทักษะ	
	- เรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียนแล้วสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นภาพได้	5
	- สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ผลงานของตนเอง	3
	- สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมอาเซียนโดยใช้แหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตในเบื้องต้นได้	2
	- เรียนรู้ความเหมือน ความแตกต่างในงานศิลปะอย่างง่าย เช่น รูปทรงในสถาปัตยกรรมโดยเปรียบเทียบกับรูปทรงเรขาคณิต ลวดลายประดับการใช้สีที่เหมือนหรือแตกต่างกับศิลปะไทย	1
3.	วัตถุประสงค์ด้านเจตคติ	
	- มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านผ่านการเรียนรู้ทางศิลปะ	3
	- มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองอาเซียน	2
	- ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของไทยควบคู่ไปกับการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน	2

ตารางที่ 25 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
เนื้อหาสาระ		
1.	เนื้อหาสาระด้านความรู้	
	- เนื้อหารูปแบบของงานศิลปกรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน และเชื่อมโยงความเหมือน ความแตกต่างระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน	6
	- สอดแทรกเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน	4
	- มีเนื้อหาด้านศิลปะอาเซียนที่สอดคล้องกับตัวชีวิตของสาระการเรียนรู้	2
	- ความหมายเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในงานศิลปกรรมเพื่อให้เข้าใจเนื้อหา เรื่องราวที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการจะสื่อสาร	1
	- มีเนื้อหาด้านศิลปะไทยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะได้เรียนรู้ศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียน	1
2.	เนื้อหาสาระด้านทักษะ	
	- ความรู้เบื้องต้นในเรื่องทัศนธาตุ การจัดองค์ประกอบศิลป์ การสื่อความหมายของภาพ ชนิดของภาพวาด ประเภทของงานประติมากรรม และการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างง่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน	4
	- สอดแทรกเรื่องคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมของแต่ละชาติในอาเซียน เช่น ชื่อเครื่องดนตรี ชื่อท่ารำ ชื่อศาสนสถาน	2
3.	เนื้อหาสาระด้านเจตคติ	
	- ปลูกฝังในเรื่องของความสามัคคี จุดร่วมในความเหมือนของศิลปวัฒนธรรมไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การไม่แยกเขา-เรา การยกตัวอย่างที่ดีของประเทศเพื่อนบ้านในการทำงาน	1
	- มีเนื้อหาที่สร้างเสริมทัศนคติที่ดีแก่เพื่อนบ้าน ให้ผู้เรียนสามารถยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้	1

จากตารางที่ 25 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นในการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านความรู้มากที่สุด รองลงมาคือการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านทักษะ และวัตถุประสงค์ด้านเจตคติในเรื่อง ตามลำดับ สำหรับด้านเนื้อหาสาระพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นในเนื้อหาสาระด้านความรู้มากที่สุด รองลงมาคือเนื้อหาสาระด้านทักษะและเจตคติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ด้านความรู้ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมโดยรวมของแต่ละประเทศในอาเซียนจำนวน 6 คน รองลงมาคือ ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบ เชื่อมโยงระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกันได้ จำนวน 3 คน ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจความเป็นไทยและอาเซียนจำนวน 1 คน และเรียนรู้ในเรื่องความผสมผสานทางวัฒนธรรมในอาเซียนจำนวน 1 คน

วัตถุประสงค์ด้านทักษะ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ผู้เรียนควรเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียนแล้วสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นภาพได้จำนวน 5 คน รองลงมาคือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ผลงานของตนเองจำนวน 3 คน ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมอาเซียนโดยใช้แหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตในเบื้องต้นได้ จำนวน 2 คน และเรียนรู้ความเหมือน ความแตกต่างในงานศิลปะจำนวน 1 คน

วัตถุประสงค์ด้านเจตคติ พบว่ามีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นในด้านเจตคติ คือให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านผ่านการเรียนรู้ทางศิลปะจำนวน 3 คน รองลงมาคือ ผู้เรียนมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองอาเซียน จำนวน 2 คน และผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของไทย ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน มีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย สามารถอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืน จำนวน 2 คน

เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระด้านความรู้ พบว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องเนื้อหารูปแบบของงานศิลปกรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน และเชื่อมโยงความเหมือน ความแตกต่างระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 6 คน รองลงมาคือ สอดแทรกเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน จำนวน 4 คน มีเนื้อหาด้านศิลปะอาเซียนที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ความหมายเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในงานศิลปกรรมเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการจะสื่อสาร และมีเนื้อหาด้านศิลปะไทยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะได้เรียนรู้ศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 1 คน

เนื้อหาสาระด้านทักษะ พบว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานของผู้เรียน คือความรู้เบื้องต้นในเรื่องทัศนธาตุ การจัดองค์ประกอบศิลป์ การสื่อความหมายของภาพ ชนิดของภาพวาด ประเภทของงานประติมากรรม และการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างง่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 4 คน รองลงมาคือควรมีการสอดแทรกในเรื่องของภาษา คำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมของแต่ละชาติในอาเซียน เช่น ชื่อเครื่องดนตรี ชื่อท่ารำ การเรียกชื่อของศาสนสถาน จำนวน 2 คน

เนื้อหาสาระด้านเจตคติ ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นว่าควรมีเนื้อหาที่ปลูกฝังในเรื่องของความสามัคคี จุดร่วมในความเหมือนของศิลปวัฒนธรรมไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การไม่แยกเขา-เรา การยกตัวอย่างที่ดีของประเทศเพื่อนบ้านในการทำงาน และควรมีเนื้อหาที่สร้างเสริมทัศนคติที่ดีแก่เพื่อนบ้าน ให้ผู้เรียนสามารถยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ อย่างละ 1 คน

ตารางที่ 26 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้		
	1. การอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความเหมือนและความต่างของวัฒนธรรมในแต่ละชาติ	3
	2. การอภิปรายถึงความเหมือนและความต่างของรูปแบบงานศิลปะไทยกับอาเซียน เช่น ลวดลายกนก หรือพระพุทธรูปในงานศิลปกรรมไทยกับศิลปกรรมลาว	3
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ		
	1. ให้ผู้เรียนสร้างงานศิลปะที่มีเนื้อหาแสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชนชาติต่างๆ ในอาเซียน	6
	2. การประยุกต์ใช้สิ่งของ วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาจัดเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้รูปแบบงานศิลปะของประเทศในอาเซียน	3
	3. มีกิจกรรมศิลปะที่เป็นงานประดิษฐ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	3
	4. ส่งเสริมการกล้าแสดงออกของผู้เรียน ไม่จำกัดความคิดของผู้เรียน เช่น การออกแบบทำรำ งานประดิษฐ์ต่างๆ	2
	5. ให้ผู้เรียนได้ทดลองนำเทคนิคการสร้างงานศิลปะจากประเทศในกลุ่มอาเซียนไปทดลองสร้างผลงานในรูปแบบของตนเอง	1
	6. จัดกิจกรรมโดยแบ่งเป็นกลุ่ม ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน	1
	7. มีการสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนด้วยตนเองและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน	1
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ		
	1. กำหนดเป็นหัวข้อในการทำกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมทัศนคติในแง่บวกต่อประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ หัวข้อ อาเซียนที่รัก อาเซียนร่วมใจ ฯลฯ	2
	2. ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	1
	3. ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการรับชมสารคดี หรือศิลปะการแสดงของประเทศสมาชิกอาเซียนจากวิดีโอ วิดีทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต เพราะเมื่อผู้เรียนได้เห็นและได้ฟังบ่อยๆ ก็จะเกิดความชื่นชอบชื่นชมและเห็นคุณค่า	1

จากตารางที่ 26 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมด้านทักษะมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมด้านความรู้และกิจกรรมด้านเจตคติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรม อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียนซึ่งมีความถี่เท่ากับ การอภิปรายถึงความ เหมือนและความต่างของรูปแบบงานศิลปะไทยกับอาเซียน เช่น ลวดลายกนก หรือพระพุทธรูปในงาน ศิลปกรรมไทยกับศิลปกรรมลาว จำนวน 3 คน

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ พบว่ามีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้ลงมือสร้างงานศิลปะที่มีเนื้อหาที่แสดงถึงกับวัฒนธรรม ประเพณีของชนชาติต่างๆ ในอาเซียน โดยใช้ความรู้ในเรื่ององค์ประกอบศิลป์ จำนวน 6 คน รองลงมาคือมี ความสำเร็จการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ประยุกต์ใช้สิ่งของ วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้รูปแบบงานศิลปะของประเทศใน อาเซียน ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับความคิดเห็นในเรื่อง ความสำเร็จกิจกรรมศิลปะที่เป็นงานประดิษฐ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 3 คน ควรส่งเสริมการกล้าแสดงออกของผู้เรียน ไม่จำกัดความคิด ของผู้เรียน เช่น การออกแบบทำร่า งานประดิษฐ์ต่างๆ จำนวน 2 คน และมีครูผู้สอนที่ให้ความ คิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยแบ่งเป็นกลุ่ม ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน การให้ ความรู้ด้านเทคนิคในการสร้างงานศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน และควรให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล เรื่องศิลปะของอาเซียนด้วยตนเองและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน โดยมีความคิดเห็นอย่าง ละ 1 คน

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ พบว่ามีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่าการกำหนดเป็นหัวข้อในการ ทำกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมทัศนคติในแง่บวกต่อประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ หัวข้อ อาเซียนที่รัก อาเซียนร่วมใจ จำนวน 3 คน ความคิดเห็นรองลงมาคือความสำเร็จที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีความคิดเห็นเท่ากันในเรื่อง ควรให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสในการรับชมสารคดีที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน หรือ ศิลปะการแสดงจากวีดิโอ วีดิทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต จำนวน 1 คน

ตารางที่ 27 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	สื่อการสอนที่เข้ากับบริบท สภาพแวดล้อมและศักยภาพของผู้เรียน	5
2.	สื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย หรือสื่อที่มีภาพเคลื่อนไหว จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มาก	4
3.	สื่อการสอนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่ สามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง	4
4.	สื่อการสอนประเภทเกม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจำและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เมื่อผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ก็จะช่วยส่งเสริมให้เปิดรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น แต่ไม่ควรเป็นเกมไม่ซับซ้อนและไม่ใช้เวลานานจนเกินไป	3
5.	สื่อการสอนประเภทรูปภาพ หรือหนังสือภาพประกอบ ควรมีภาพประกอบชัดเจน สีสันน่าอ่าน	3
6.	ควรมีสื่อประเภทงานศิลปวัตถุที่เป็นของจริงหรือจำลอง	3
7.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองเพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้	3
8.	สื่อการสอนควรมีเนื้อหาที่มีความเชื่อถือ เช่น สื่อการเรียนรู้ที่ได้รับการรับรองจากสพฐ.	2
9.	ควรจัดสถานที่ เช่น ห้องเรียน เกี่ยวกับเรื่องของอาเซียนโดยเฉพาะพร้อมทั้งจัดสื่อการสอนเป็นหมวดหมู่ไว้ในห้องเรียนอาเซียนและควรมีสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนไว้ตามจุดต่างๆ ของโรงเรียน	1
10.	ควรมีสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์	1

จากตารางที่ 27 แนวทางในการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ที่เข้ากับบริบท สภาพแวดล้อมและศักยภาพของผู้เรียน โดยมีความคิดเห็นจำนวน 5 คน รองลงมาคือ สื่อการเรียนรู้ประเภทมัลติมีเดีย หรือสื่อที่มีภาพเคลื่อนไหว จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มาก จำนวน 4 คน ซึ่งเท่ากับความถี่ของประเภทสื่อการสอนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่ ซึ่งสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง โดยทางโรงเรียนสามารถพาผู้เรียนไปเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมผ่านการ

เรียนรู้จากวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ควรมีสื่อการสอนประเภทเกม สื่อประเภทภาพหรือหนังสือภาพประกอบ และสื่อประเภทศิลปวัตถุ และผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองเพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความถี่เท่ากัน จำนวน 3 คน ควรจัดสถานที่ เช่น ห้องเรียน เกี่ยวกับเรื่องของอาเซียนโดยเฉพาะพร้อมทั้งจัดสื่อการสอนเป็นหมวดหมู่ไว้ในห้องเรียนอาเซียนและควรมีสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนไว้ตามจุดต่างๆ ของโรงเรียน และควรมีสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยมีจำนวนความถี่อย่างละ 1 คน

ตารางที่ 28 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการประเมินผลการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การประเมินผลด้านความรู้		
1.	การประเมินผลที่ยึดตามตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้	12
2.	ประเมินความรู้จากคะแนนที่นักเรียนได้รับในการทำแบบทดสอบแบบฝึกหัด ใบงาน หรือการตอบคำถามเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียน	5
3.	มีการสังเกตการณ์สอนร่วมกับการประเมิน	2
4.	การวัดประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน	1
5.	ประเมินตามตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้แกนกลางและตัวชี้วัด/คุณภาพผู้เรียนในอาเซียน	1
การประเมินผลด้านทักษะ		
1.	พิจารณาจากทักษะพื้นฐานทางศิลปะของผู้เรียน	6
2.	พิจารณาจากความสามารถปฏิบัติงานศิลปะ หรือการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ได้ถูกต้องตามแบบอย่างการแสดงของประเทศสมาชิกอาเซียน	5
3.	พิจารณาจากความถูกต้องของเนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนที่ผู้เรียนถ่ายทอดลงบนภาพวาดว่าผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนถูกต้องหรือไม่	2
4.	ดูการจัดองค์ประกอบในภาพ ความละเอียดรอบคอบในการสร้างผลงาน และมีความคิดสร้างสรรค์	2
5.	เป็นการประเมินที่อิงกลุ่ม	2
6.	พิจารณาจากกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน	1

ตารางที่ 28 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การประเมินผลด้านเจตคติ		
1.	ความชื่นชอบ ความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน	2
2.	ผู้เรียนให้การยอมรับและให้มิตรภาพอย่างจริงจังแก่ประเทศในอาเซียน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปได้อย่างมีความเสมอภาค	2

จากตารางที่ 28 แนวทางในการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

การประเมินผลด้านความรู้ พบว่าครูทั้ง 12 คนมีความคิดเห็นว่าควรมีการวัดประเมินผลตามกรอบของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือควรมีการประเมินจากการทำแบบทดสอบ หรือมีใบงานทดสอบ จำนวน 5 คน ควรมีการสังเกตการณ์สอนร่วมกับการประเมิน จำนวน 2 คน ควรมีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับความคิดเห็นว่า ควรมีการวัดผลตามตัวชี้วัดในคุณลักษณะของผู้เรียนในอาเซียนด้วย จำนวน 1 คน

การประเมินผลด้านทักษะพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าควรพิจารณาจากทักษะพื้นฐานทางศิลปะประเมินความรู้ ความเข้าใจจากผลงานของผู้เรียน จำนวน 6 คน รองลงมาคือควรพิจารณาจากการที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานศิลปะ หรือการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ได้ถูกต้องตามแบบอย่างการแสดงของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 5 คน พิจารณาจากการจัดองค์ประกอบในภาพและความคิดสร้างสรรค์จำนวน 2 คน พิจารณาจากความถูกต้องในเนื้อหาของภาพวาด จำนวน 2 คน ควรพิจารณาจากกระบวนการกลุ่ม จำนวน 2 คน และมีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่าควรพิจารณาจากกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน 1 คน

การประเมินผลด้านเจตคติ พบว่ามีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นในการประเมินด้านเจตคติว่าควรดูจากความชื่นชอบ ความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในอาเซียนจำนวน 2 คน ซึ่งเท่ากับความคิดเห็นที่ผู้เรียนให้การยอมรับและให้มิตรภาพอย่างจริงจังแก่ประเทศในอาเซียน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปได้อย่างมีความเสมอภาค

ตารางที่ 29 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความรู้สึกร่วมในการพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	การสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อผู้เรียนได้สัมผัส ได้ยินและได้เห็นบ่อยๆ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอาเซียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการซึมซับที่ละเล็กละน้อยว่าผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งในพลเมืองอาเซียน	5
2.	ก่อนที่จะเกิดความรู้สึกร่วมว่าตนเองเป็นพลเมืองอาเซียน ควรให้ผู้เรียนตระหนักในความเป็นตัวของตัวเอง มีจุดยืนในตัวเอง เข้าใจและเห็นคุณค่าในความเป็นไทยก่อน จากนั้นจึงค่อยๆ สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนในความแตกต่างระหว่างบุคคล	4
3.	การส่งเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียน มีความจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองอาเซียน เพราะจะต้องใช้สื่อสารกับผู้คนในอาเซียน	3
4.	สอดแทรกในเรื่องความสามัคคี การปลูกฝังทัศนคติในเชิงบวกต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน	2
5.	ควรเริ่มที่ครูผู้สอนก่อน ทุกสาระวิชาวิชาต้องร่วมกัน ครูจะต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมว่าตนเองเป็นพลเมืองในอาเซียน	1
6.	สร้างความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมร่วม	1
7.	การให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนในด้านศิลปะไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะซึมซับสิ่งเหล่านี้โดยธรรมชาติ	1

จากตารางที่ 29 ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน เมื่อผู้เรียนได้สัมผัส ได้ยินได้เห็นบ่อยๆ และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอาเซียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการซึมซับที่ละเล็กละน้อยว่าผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งในพลเมืองอาเซียนและจะเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนอาเซียนในอนาคต โดยมีครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน จำนวน 5 คน รองลงมาคือครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็น่า ก่อนที่จะเกิดความรู้สึกร่วมว่าตนเองเป็นพลเมืองอาเซียน ควรให้ผู้เรียนตระหนักในความเป็นตัวของตัวเอง มีจุดยืนในตัวเอง เข้าใจและเห็นคุณค่าในความเป็นไทยก่อน จากนั้นจึงค่อยๆ สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนในความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งมีจำนวน 4 คน และมีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการเป็นพลเมืองของอาเซียน ควรมีการส่งเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียน เพราะจะต้องใช้สื่อสารกับผู้คนในอาเซียนจำนวน 3 คน นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นของครูผู้สอนที่

แตกต่างกันไปเป็นรายบุคคล อย่างละ 1 ความคิดเห็น คือ มีครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นว่า ให้ผู้เรียน เรียนรู้ในวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อส่งเสริมความรู้สึกร่วมของการเป็นพลเมือง อาเซียน ครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นว่า การให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมนั้น ต้องเริ่มที่ครูผู้สอนก่อน ครู จะต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมน่าตนเองเป็นพลเมืองในอาเซียน และ ครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นว่า การสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นพลเมืองอาเซียน จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็น ทักษะศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจะซึมซับสิ่ง เหล่านี้โดยธรรมชาติ

ตารางที่ 30 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่อง ศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในสังคม และวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน มากยิ่งขึ้น	5
2.	ผู้เรียนเกิดการปรับตัว และมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตนเอง	4
3.	ผู้เรียนมีเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่หลากหลายยิ่งขึ้น	3
4.	สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันและบริบท ทางวัฒนธรรมของตนเอง	3
5.	ผู้เรียน มีมุมมองที่เปิดกว้าง เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่	2
6.	เป็นพื้นฐานต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น	2
7.	หาจุดร่วมทางศิลปะที่แสดงถึงความเป็นอาเซียน	1
8.	สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม	1
9.	การเรียนรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญต่อ การพัฒนาตนเอง แต่ต้องไม่ลืมในความเป็นไทย	1

จากตารางที่ 30 ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่อง ศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน เรียนรู้ในเรื่องความเหมือน ความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน จะ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสังคม และวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียนมากยิ่งขึ้น จำนวน 5 คน รองลงมาคือ ความคิดเห็นว่าการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย จะทำให้ เกิดการปรับตัว และมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตนเองมากขึ้น จำนวน 4 คน มีครูผู้สอนที่ ให้ความคิดเห็นว่า จะทำให้ผู้เรียนมีเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่หลากหลายยิ่งขึ้นไม่ยึด ติดกับเทคนิควิธีการเดิม จำนวน 3 คน ซึ่งเท่ากับความคิดเห็นในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้

ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันและบริบททางวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ยังมีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน มีมุมมองที่เปิดกว้าง เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ จำนวน 2 คน ซึ่งเท่ากับ ความคิดเห็นว่าการเรียนรู้ในเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะของอาเซียนจะเป็นพื้นฐานต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และยังมีความคิดเห็นว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาในระดับครอบครัวและชุมชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการคำนึงถึงความสำคัญของความเป็นไทย โดยมีความคิดเห็นอย่างละ 1 คน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 31 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
ปัญหาและอุปสรรคในการสอนศิลปะของอาเซียน		
1.	ขาดผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำด้านศิลปะของอาเซียน ขาดข้อมูลสำคัญที่จะนำมาจัดในหน่วยการเรียนรู้	3
2.	ขาดครูผู้สอนที่จบสายตรงจากทุกสาระ	3
3.	ครูหรือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล อาจยังไม่มีความพร้อมในการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้มีปัญหาในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ยาก	2
4.	ครูมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาสืบค้นข้อมูลที่นำมาใช้สอน	2
5.	งบประมาณในการจัดจ้างบุคลากรเพื่อดูแลรับผิดชอบศูนย์อาเซียนในโรงเรียน ยังไม่เพียงพอ	2
6.	การใช้ห้องศูนย์อาเซียนของโรงเรียนบางแห่ง ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ	1
7.	ในกรณีโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล ยังต้องการงบประมาณในการจัดทำซ่อมแซม ตัวอาคาร หรือห้องเรียนให้มีความพร้อมรองรับผู้เรียน และเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น	1
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม		
1.	กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแหล่งข้อมูลสำหรับสืบค้นเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนในการสืบค้นข้อมูลและได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือ มีความถูกต้อง	4

ตารางที่ 31 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
2.	ควรมีการร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งรัฐบาล ภาครัฐ เอกชน ระดับผู้บริหารจนถึง ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อร่วมมือกันผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนสู่อาเซียนพร้อมกันทั้งประเทศ	3
3.	ควรมีการจัดทำหลักสูตร และกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระในเรื่องศิลปะของอาเซียนให้ชัดเจนสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับช่วงชั้นว่าควรได้เรียนรู้เรื่องอาเซียนในขอบเขตมากน้อยเพียงใด	3
4.	ควรมีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้สู่อาเซียนในโรงเรียนและบุคลากรครูในทุกสาระอย่างต่อเนื่อง	2
5.	ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาครูของครูผู้สอนและการทัศนศึกษาของผู้เรียนในการไปทัศนศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน	2
6.	ควรมีการส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศต่างๆ ในอาเซียนให้กับครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจผ่านภาษา และเพื่อติดต่อกับประเทศสมาชิกอาเซียนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรม	2
7.	ควรส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทยควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของอาเซียน	2
8.	ควรมีการปลูกฝังทัศนคติในทางบวกให้กับผู้สอนและผู้เรียนในการยอมรับและเปิดใจให้กับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะสามารถส่งต่อไปทัศนคตินี้ไปยังผู้ปกครองได้	1
9.	ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนในอาเซียน	1

จากตารางที่ 31 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ต่อการการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการสอนศิลปะของอาเซียน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนที่พบมากที่สุดคือการขาดผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำด้านศิลปะของอาเซียน ขาดข้อมูลสำคัญในเรื่องศิลปะของอาเซียน จึงทำให้ไม่สามารถจัดในหน่วยการเรียนรู้ได้ เพราะยังไม่มีรายละเอียดด้านเนื้อหาสาระที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยมีครูผู้สอนที่ระบุถึงปัญหานี้จำนวน 3 คน ซึ่งมีความถี่เท่ากับปัญหาด้านการขาดแคลนครูที่จบตรงกับสาระวิชาที่สอน รองลงมาคือปัญหาด้านความพร้อมในการใช้งานในระบบอินเตอร์เน็ต แม้ว่าการสืบค้นส่วนใหญ่ของครูผู้สอนจะเป็นการสืบค้นจากอินเตอร์เน็ตแต่ในโรงเรียนที่ห่างไกลก็ยังไม่สะดวกในการเชื่อมต่อระบบอินเตอร์เน็ต ทำให้เป็นอุปสรรคในการสืบค้นข้อมูลหรือการรับรู้

ข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งมีครูผู้สอนที่ระบุปัญหาดังกล่าวนี้จำนวน 2 คน ซึ่งมีความถี่เท่ากับปัญหาด้านภาระงานของครูที่ทำให้ไม่มีเวลาค้นข้อมูลหรือเตรียมการสอนเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาเซียน และปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดจ้างบุคลากรเพื่อดูแลรับผิดชอบศูนย์อาเซียนในโรงเรียนที่ยังไม่เพียงพอ

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ห้องศูนย์อาเซียนที่ครูผู้สอนคิดว่า การใช้งานในห้องศูนย์อาเซียนบางแห่งยังไม่ได้ใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้คุ้มค่ากับงบประมาณจำนวนมากที่ใช้ไปกับการจัดตกแต่งและหาสื่อการเรียนรู้อาเซียนในห้องศูนย์อาเซียน จำนวน 1 คน และปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล แต่ได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่อาเซียน ยังต้องการงบประมาณในการจัดทำ ซ่อมแซม ตัวอาคาร หรือห้องเรียนให้มีความพร้อมรองรับผู้เรียนและเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จำนวน 1 คน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการทรวางศึกษาธิการหรือหน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแหล่งข้อมูลสำหรับสืบค้นเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนในการสืบค้นข้อมูลและได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จำนวน 4 คน รองลงมา คือ ควรมีการร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งรัฐบาล ภาครัฐ เอกชน ระดับผู้บริหารจนถึงครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อร่วมมือกันผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนสู่อาเซียนพร้อมกันทั้งประเทศ ซึ่งมีความถี่เท่ากับ ควรมีการจัดทำหลักสูตร และกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระในเรื่องศิลปะของอาเซียนให้ชัดเจนสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับช่วงชั้นว่าควรได้เรียนรู้เรื่องอาเซียนในขอบเขตมากน้อยเพียงใด จำนวน 3 คน

นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นว่าการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้สู่อาเซียนในโรงเรียนและบุคลากรครูในทุกสาระอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความถี่เท่ากับความคิดเห็นในเรื่อง ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานของครูผู้สอนและการทัศนศึกษาของผู้เรียนยังประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศต่างๆ ในอาเซียนให้กับครูผู้สอนและผู้เรียน และควรส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทยควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของอาเซียน ซึ่งแต่ละประเด็นมีความคิดเห็นที่มีความถี่เท่ากัน อย่างละ 2 คน

ข้อเสนอแนะที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไปเป็นรายบุคคลคือ ควรส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทยควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของอาเซียน ควรมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามแนวความคิด ความสนใจ ความถนัด ก่อนที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน และ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะไทยให้ผู้เรียน เพื่อให้มีรากฐานทางวัฒนธรรมประจำชาติที่มั่นคงก่อนที่จะเรียนรู้ประเทศในอาเซียน และควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนในอาเซียน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตารางที่ 32 ค่าความถี่และร้อยละด้านข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 8)	ร้อยละ
1. เพศ			
	หญิง	2	25
	ชาย	6	75
2. อายุ			
	21 – 30 ปี	-	-
	31 – 40 ปี	3	37.5
	41 - 50 ปี	2	25
	51 – 60 ปี	3	37.5
3. วุฒิการศึกษา			
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	-	-
	ปริญญาตรี	2	25
	ปริญญาโท	4	50
	ปริญญาเอก	2	25
4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา			
	ประวัติศาสตร์	2	25
	ศิลปศึกษา	1	12.5
	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	1	12.5
	พัฒนามนุษย์และสังคม	1	12.5

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (n = 8)	ร้อยละ
	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	1	12.5
	ภูมิศาสตร์	1	12.5
	ออกแบบผลิตภัณฑ์	1	12.5
5.	สถาบันที่จบการศึกษา		
	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	3	37.5
	มหาวิทยาลัยศิลปากร	1	12.5
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1	12.5
	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร	1	12.5
	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	1	12.5
	National Museum Institute, New Delhi	1	12.5
6.	ประสบการณ์ในการทำงาน		
	1- 5 ปี	-	-
	6 - 10 ปี	2	25
	11 - 15 ปี	-	-
	16 - 20 ปี	2	25
	20 ปี ขึ้นไป	4	50
7.	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน		
	ศิลปกรรมในภาคอีสานของไทยและลาว	1	12.5
	ศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ใน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ศิลปะชาว)	3	37.5
	ศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	1	12.5
	สังคมและวัฒนธรรมลาว	1	12.5
	สังคม/การเมืองในอินโดนีเซียและอาเซียนศึกษา	1	12.5
	ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	1	12.5

จากตารางที่ 32 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 75 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 25 มีอายุระหว่าง 31 -40 ปี ซึ่งเท่ากับช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือระดับปริญญาเอกและปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน ไม่มีผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า

ด้านสาขาวิชาที่จบการศึกษา พบว่า มีผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาในสาขาประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคือในสาขาศิลปศึกษา สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขานิติศาสตร์และสาขาออกแบบผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากัน ในส่วนของสถาบันที่จบการศึกษา พบว่ามีผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ โดยผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 37.5 มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากัน มีผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 12.5 โดยจบการศึกษาจาก National Museum Institute กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

ด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 16-20 ปี และประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 เท่ากัน ไม่มีผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี และที่มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-15 ปี

ด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านพบว่า มีผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและศิลปะชวา) โดยมีความรู้และประสบการณ์ครอบคลุมในด้านงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 37.5 นอกจากนี้มีผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแตกต่างกันไป คือ ด้านงานศิลปกรรมในภาคอีสานของไทยและลาว ศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเชี่ยวชาญด้านสังคมและวัฒนธรรมลาว ความเชี่ยวชาญด้านสังคม การเมืองในอินโดนีเซียและอาเซียนศึกษา และความเชี่ยวชาญด้านสังคม วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 33 ค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญในด้านความสนใจทางศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสืบค้นข้อมูล เกณฑ์ในการเลือกข้อมูล และการถ่ายทอดความรู้

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
ความสนใจทางศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้		
1.	ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	3
2.	ความสัมพันธ์ไทย-ลาวและผลกระทบของแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีต่อประเทศลาว	1
3.	คติและความเชื่อที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1
4.	ความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมและภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1
6.	สังคม วัฒนธรรมในอาเซียน และการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน	1
การสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้		
1.	เอกสาร ตำราทั้งในและต่างประเทศ	8
2.	ข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง	7
3.	ความรู้จากปราชญ์ หรือผู้เชี่ยวชาญ	5
4.	อินเทอร์เน็ต	2
หลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูล		
1.	แหล่งข้อมูลเชิงวิชาการที่มีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลภาษาไทยและแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ	4
2.	ในกรณีที่เป็นแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจะต้องมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ หรือมีความสอดคล้องกับเอกสารตำรา ตรวจสอบควบคู่กับเอกสารตำรา	2
3.	ในกรณีที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ด้วยตนเอง ต้องอาศัยประสบการณ์และวิจารณญาณของตนเอง	2
4.	เน้นเอกสารตำราจากต่างประเทศ	1

ตารางที่ 33 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้		
	1. การบรรยายในชั้นเรียน ในห้องสัมมนา	6
	2. ถ่ายทอดความรู้ผ่านงานเขียน	6
	3. การจัดทัศนศึกษาในสถานที่จริง/การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4
กลุ่มบุคคลที่ให้ความรู้		
	1. นิสิต นักศึกษา	4
	2. บุคคลทั่วไป	3
	3. บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	1
สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้		
	1. ภาพถ่าย สไลด์ Power Point	5
	2. เรียนรู้จากสถานที่จริง	3
	3. เอกสารประกอบการสัมมนา	3
	4. วิทยุ/ โทรทัศน์	2
	5. Social Media	1
	6. แผ่นที่	1

จากตารางที่ 33 ในด้านความสนใจทางศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความสนใจด้านประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 3 คน นอกนั้นเป็นความสนใจที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ไทย-ลาวและผลกระทบของแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีต่อประเทศลาว จำนวน 1 คน คติและความเชื่อที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 1 คน ศิลปะ สังคมและวัฒนธรรมในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง จำนวน 1 คน และด้านสังคม วัฒนธรรมในอาเซียน และการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน จำนวน 1 คน

การสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด มีการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำราทั้งในและต่างประเทศเป็นหลัก รองลงมาคือการสืบค้นข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง จำนวน 7 คน ได้รับความรู้จากปราชญ์ หรือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตร่วมกับเอกสารตำรา 2 คน

หลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูล พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีหลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการที่มีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบได้ ทั้งจากแหล่งข้อมูลภาษาไทยและ

แหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษจำนวน 4 คน รองลงมาคือในกรณีที่เป็นแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจะต้องมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ หรือมีความสอดคล้องกับเอกสารตำรา ตรวจสอบควบคู่กับเอกสารตำรา จำนวน 2 คน ในกรณีที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ด้วยตนเอง ต้องอาศัยประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานและวิจรณ์ญาณของตนเอง จำนวน 2 คน และมีผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาในการเลือกเอกสารที่มาจากต่างประเทศ จำนวน 1 คน

รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีการถ่ายทอดความรู้โดยการบรรยายจำนวน 6 คน ซึ่งเท่ากับการถ่ายทอดความรู้ผ่านงานเขียน รองลงมาคือการถ่ายทอดความรู้ด้วยการจัดทัศนศึกษาในสถานที่จริง จำนวน 4 คน กลุ่มบุคคลที่ผู้เชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีการถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่มนิสิต นักศึกษา จำนวน 4 คน รองลงมาคือกลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 3 คน และกลุ่มบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 1 คน

สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีการใช้สื่อประเภทภาพถ่าย สไลด์ และโปรแกรมนำเสนอ Power Point จำนวน 5 คน รองลงมาคือมีการใช้เอกสารประกอบในการให้ความรู้ จำนวน 3 คน ซึ่งเท่ากับการเรียนรู้จากสถานที่จริง นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความรู้ทางวิทยุและโทรทัศน์ โดยเป็นผู้จัดรายการเกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรมทางวิทยุและได้รับเชิญเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการที่เกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรมทางโทรทัศน์ จำนวน 2 คน มีผู้เชี่ยวชาญที่เผยแพร่ความรู้ทาง Social Media และมีการใช้แผนที่ประกอบการอธิบายเนื้อหาทางศิลปะ และวัฒนธรรม อย่างละ 1 คน

ตารางที่ 34 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	มีความสำคัญมาก เพราะการเรียนรู้ในเรื่องความแตกต่างหลากหลายจะทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างของคนอื่นได้และสามารถปรับตัวเข้ากับความแตกต่างหลากหลายได้โดยปราศจากอคติ	3
2.	มีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศตนเองกับศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติอื่นที่มีความหลากหลายได้	2
3.	มีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงที่มาของงานศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รากฐานทางศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความเชื่อมโยงระหว่างศาสนากับการสร้างงานศิลปะ	1
4.	มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการทำความเข้าใจอาเซียนมากขึ้น เนื่องจาก ศิลปะมีความเป็นรูปธรรม มองเห็นและจับต้องได้มากกว่าเรื่องเศรษฐกิจ สังคม	1
5.	มีความสำคัญมาก และควรเป็นการให้ความรู้แบบไม่เปรียบเทียบ ไม่เกิดทัศนคติในแง่ลบกับประเทศในอาเซียน	1

จากตารางที่ 34 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยมีข้อคิดเห็นว่าจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในความเหมือนและความต่างระหว่างวัฒนธรรม มีการยอมรับความแตกต่างของคนอื่นได้และสามารถปรับตัวเข้ากับความแตกต่างหลากหลายได้โดยปราศจากอคติ จำนวน 3 คน รองลงมาคือ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศตนเองกับศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติอื่นที่มีความหลากหลายได้ จำนวน 2 คน นอกจากนั้นก็มีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นว่า จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงที่มาของงานศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รากฐานของศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความเชื่อมโยงระหว่างศาสนากับการสร้างงานศิลปะจำนวน 1 คน ศิลปะมีความเป็นรูปธรรม มองเห็นและจับต้องได้มากกว่าเรื่องเศรษฐกิจ สังคม จำนวน 1 คน และการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนควรเป็นการให้ความรู้แบบไม่เปรียบเทียบ ไม่เกิดทัศนคติในแง่ลบกับประเทศในอาเซียนจำนวน 1 คน

ตารางที่ 35 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
วัตถุประสงค์ด้านความรู้		
	1. มีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียนอย่างถูกต้อง	3
	2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมร่วม เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน	3
	3. มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับอิทธิพลทางศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนาจากแหล่งอารยธรรมที่ส่งอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1
	4. จุดมุ่งหมายของการสร้างประชาคมอาเซียน	1
	5. เรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของแต่ละชาติและเชื่อมโยงไปสู่อัตลักษณ์เดียวกันในอาเซียน	1
วัตถุประสงค์ด้านทักษะ		
	1. จำแนกความเหมือน ความแตกต่างของงานศิลปะในแต่ละศาสนา ที่มีปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	2
	2. มีทักษะในการสร้างงานศิลปะของอาเซียนอย่างง่าย	1
	3. สามารถนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	1
	4. จำแนกประเภทของงานศิลปะได้เบื้องต้น	1
	5. จำแนกรูปแบบของงานศิลปะของไทยกับประเทศในอาเซียนและสามารถอธิบายถึงความเหมือน ความแตกต่าง โดยจำแนกจากรูปร่าง รูปทรง สีและลวดลาย	1
วัตถุประสงค์ด้านเจตคติ		
	1. มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน	5
	2. เรียนรู้สังคม วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อการปรับตัวเข้าหากันและสร้างความเข้าใจในระบบความคิดของประเทศในอาเซียนที่ถูกต้อง	2
	3. มีความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน เพื่อจะนำไปสู่ความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองอาเซียน	1

จากตารางที่ 35 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษา

แบบพหุวัฒนธรรม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ด้านเจตคติมากที่สุดในเรื่อง มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน รองลงมาวัตถุประสงค์ด้านความรู้ คือมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียนและวัตถุประสงค์ด้านทักษะ คือ การจำแนกความเหมือน ความแตกต่างของงานศิลปะในแต่ละศาสนาที่มีปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ด้านความรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าคุณเรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านอย่างถูกต้อง จำนวน 3 คน ซึ่งเท่ากับความคิดเห็นในเรื่องควรมีให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมร่วม และความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของไทยกับประเทศในอาเซียน เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน รองลงมาคือ ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับอิทธิพลทางศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา จากแหล่งอารยธรรมที่ส่งอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 1 คน ซึ่งมีความคิดเห็นเท่ากับ ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการสร้างประชาคมอาเซียน และเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของแต่ละชาติและเชื่อมโยงไปสู่อัตลักษณ์เดียวกันในอาเซียน

วัตถุประสงค์ด้านทักษะ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าคุณเรียนสามารถจำแนกความเหมือน ความแตกต่างของงานศิลปะในแต่ละศาสนาที่มีปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 2 คน รองลงมาคือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีทักษะในการสร้างงานศิลปะของอาเซียนอย่างง่าย แต่คงเอกลักษณ์สำคัญของแต่ละชาติไว้ตามรูปแบบเดิม สามารถจำแนกประเภทของงานศิลปะได้เบื้องต้น สามารถจำแนกรูปแบบของงานศิลปะของไทยกับประเทศในอาเซียนและสามารถอธิบายถึงความเหมือน ความแตกต่าง โดยจำแนกจากรูปร่าง รูปทรง สีและลวดลาย โดยมีความคิดเห็นอย่างละ 1 ความคิดเห็นเท่ากัน

วัตถุประสงค์ด้านเจตคติ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าคุณกำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศในอาเซียน ลบภาพการเป็นศัตรูคู่แค้นที่มีต่อกันมาแต่อดีต จำนวน 5 คน รองลงมาคือ เรียนรู้สังคม วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อการปรับตัวเข้าหากันและสร้างความเข้าใจในระบบความคิดของคนในอาเซียนที่ถูกต้อง จำนวน 2 คน และผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน เพื่อจะนำไปสู่ความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองอาเซียน จำนวน 1 คน

ตารางที่ 36 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านเนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะของอาเซียน ได้แก่ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ และลักษณะทางภูมิศาสตร์	5
2.	ประเภทของงานศิลปะ และลักษณะเด่นของศิลปะในแต่ละชาตินั้นๆ	4
3.	ความเหมือนและความแตกต่างทางรูปแบบของงานศิลปะของไทยกับประเทศในอาเซียน จำแนกตามสี รูปทรง ลวดลายอย่างง่าย	3
4.	สอดแทรกเนื้อหาเรื่องความเท่าเทียมกัน และหลีกเลี่ยงประเด็นด้านเชื้อชาติและความขัดแย้งที่มีต่อกันมาแต่อดีต ไม่ใช้มาตรฐานตัวเองในการชี้วัดหรือประเมินค่าของคนอื่น	3
4.	ควรแยกแยะแต่ละหัวข้อของความรู้ให้ชัดเจน ไม่วกวน ซ้ำซ้อน ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน และหากผู้เรียนมีความสนใจก็สามารถสืบค้นด้วยตัวเองต่อได้เมื่อศึกษาในระดับที่สูงขึ้น	3
5.	วิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยอิงจากรูปแบบการสร้างงานศิลปะของประเทศในอาเซียน	2
6.	เป็นเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจผิด สามารถยืนยันแหล่งที่มาได้จริง	2
7.	คุณค่าความงามของศิลปะในแต่ละท้องถิ่นของอาเซียนอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าความงามมีหลายรูปแบบ ไม่ยึดติดกับมาตรฐานความงามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง	2
7.	คำศัพท์ทางศิลปะของอาเซียนอย่างง่าย	1
8.	อัตลักษณ์ที่สำคัญของแต่ละชาติ และอัตลักษณ์ที่ร่วมกันในอาเซียน	1
9.	อิทธิพลของงานศิลปะจากประเทศในอาเซียนที่ถ่ายทอดเข้ามาในไทย	1

จากตารางที่ 36 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านเนื้อหาสาระในการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีเนื้อหาในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะของอาเซียน ได้แก่ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 5 คน กล่าวคือ หากเป็นศาสนากับงานศิลปะ ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของแต่ละศาสนา เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมร่วมของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ของคนในภาคใต้ที่มีความคล้ายคลึงกับคนในมาเลเซียในเรื่องลักษณะรูปร่าง สีผิว ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมในเรื่องการแต่งกาย ภาษา การละเล่น การนับถือศาสนา ฯลฯ เรื่อง

ของลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ หรือภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการสร้างอาคารบ้านเรือนของคนในอาเซียน รองลงมาคือ ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประเภทของงานศิลปะ และลักษณะเด่นของศิลปะในแต่ละชาตินั้นๆ จำนวน 4 คน ความเหมือนและความแตกต่างทางรูปแบบของงานศิลปะของไทยกับประเทศในอาเซียน จำแนกตามสี รูปทรง ลวดลายอย่างง่าย จำนวน 3 คน ซึ่งมีความถี่เท่ากับเนื้อหาในเรื่องการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องความเท่าเทียมกัน และหลีกเลี่ยงประเด็นด้านเชื้อชาติและความขัดแย้งที่มีต่อกันมาแต่อดีต ไม่ใช่มาตรฐานตัวเองในการชี้วัดหรือประเมินค่าของคนอื่น และเรื่องควรแยกแยะแต่ละหัวข้อให้ชัดเจน ไม่กวน ซ้ำซ้อน ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน

นอกจากนี้ มีผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่า ควรมีวิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยอิงจากรูปแบบการสร้างงานศิลปะของประเทศในอาเซียน จำนวน 2 คน ซึ่งมีความคิดเห็นเท่ากับเรื่องคุณค่าความงามของศิลปะในแต่ละท้องถิ่นของอาเซียนอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าความงามมีหลายรูปแบบ ไม่ยึดติดกับมาตรฐานความงามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และต้องเป็นเนื้อหาที่ไม่สร้างความบิดเบือนที่ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจผิด สามารถยืนยันแหล่งที่มาได้จริง นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นอย่างละ 1 ความคิดเห็น ว่าควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับคำศัพท์ทางศิลปะของอาเซียนอย่างง่าย เนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่สำคัญของแต่ละชาติ ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย อาหาร ศาสนา และอัตลักษณ์ที่ร่วมกันในอาเซียน และ อิทธิพลของงานศิลปะจากประเทศในอาเซียนที่ถ่ายทอดเข้ามาในไทย

ตารางที่ 37 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้		
1.	กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นกันในชั้นเรียน	2
2.	เชิญวิทยากรจากประเทศเพื่อนบ้านมาให้ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจากผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นโดยตรง	2
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ		
1.	กิจกรรมกลุ่มที่เป็นการละเล่น หรือเกมความรู้ที่สอดแทรกเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน	5
2.	กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น งานประดิษฐ์สร้างสรรค์ การฝึกซ้อมการใช้เครื่องดนตรีของอาเซียน การแสดงนาฏศิลป์ของชาติต่างๆ ในอาเซียน	4

ตารางที่ 37 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
3.	กิจกรรมการศึกษาสถานนอกสถานที่ ในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียนซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้ง่าย เพราะศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมีอยู่ทุกหนแห่งในพื้นที่ของประเทศไทยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะดึงจุดไหน หรือเรื่องใดมาจัดการเรียนรู้	3
4.	กิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ที่อิงจากรูปแบบของงานศิลปะจากประเทศในอาเซียน ได้แก่การสร้างงานศิลปะด้วยการปะติดกระดาษโดยอิงรูปแบบจากการติดประดับกระจกสีที่วัดในหลวงพระบาง การปั้นดินน้ำมันหรือการหล่อปูนปลาสเตอร์เป็นรูปพระไม้ของลาว	2
5.	กิจกรรมการศึกษาสถานนอกสถานที่ในประเทศใกล้เคียงหรือพื้นที่ที่มีชายแดนติดกับชายแดนไทย	2
6.	กิจกรรมทางทัศนศิลป์ในการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน โดยอาจกำหนดเป็นกิจกรรมการวาดภาพ การปั้น หรือศิลปะประดิษฐ์	1
กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ		
1.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนในอาเซียน ในเรื่องการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ ในอาเซียน เช่น การแสดง การละเล่น การแต่งกาย การเรียนรู้ภาษาของชนชาติต่างๆ	1
2.	การสาธิตการแสดงของชาติต่างๆ ในอาเซียน จากสื่อวีดิทัศน์ ภาพถ่าย หรือสารคดี ให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงดงามอ่อนช้อยของศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียน	1

จากตารางที่ 37 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ รองลงมาคือ กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ และกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทัศนคติ ตามลำดับ โดยกิจกรรมในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ค้นหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นกันในชั้นเรียน ซึ่งมีจำนวนความถี่เท่ากับเรื่อง ควรมีการเชิญวิทยากรจากประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการด้านศิลปะ และ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ นักการทูตที่ประจำในประเทศไทย หรือคนจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในไทย มาให้ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความ

เข้าใจที่ถูกต้องจากผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นโดยตรง จำนวน 2 คน

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มที่เป็นการละเล่น หรือเกมความรู้ที่สอดแทรกเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน เช่น การเล่านิทาน การต่อภาพจิ๊กซอว์รูปศาสนสถานสำคัญในอาเซียน หรือการต่อโมเดลจำลองรูปอาคารสถาปัตยกรรมที่มีองค์ประกอบอย่างง่าย ไม่ซับซ้อน จำนวน 5 คน รองลงมาคือควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จำนวน 4 คน ควรมีกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ภายใต้บริบทของชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียนซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้ง่าย เพราะศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมีอยู่ทุกหนแห่งในพื้นที่ของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา อาหาร เครื่องแต่งกาย จำนวน 3 คน ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ในประเทศใกล้เคียงหรือพื้นที่ที่มีชายแดนติดกับชายแดนไทย จำนวน 2 คน กิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ที่อิงจากรูปแบบของงานศิลปะจากประเทศในอาเซียน ได้แก่การสร้างงานศิลปะด้วยการปะติดกระดาษโดยอิงรูปแบบจากการติดประดับกระจกสีที่วัดในหลวงพระบาง การปั้นดินน้ำมันหรือการหล่อปูนปลาสเตอร์เป็นรูปพระไม้ของลาว และมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็น่า ควรมีกิจกรรมทางทัศนศิลป์ในการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน โดยอาจกำหนดเป็นกิจกรรมการวาดภาพ การปั้นหรือศิลปะประดิษฐ์ จำนวน 1 คน

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ พบว่ามีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็น่าเป็นรายบุคคล คนละ 1 ความคิดเห็น่าว่าควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนในอาเซียนในเรื่องการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ ในอาเซียน เช่น การแสดง การละเล่น การแต่งกาย การเรียนรู้ภาษาของชนชาติต่างๆ และมีความคิดเห็น่าควรมีกิจกรรมการสาธิตการแสดงของชาติต่างๆ ในอาเซียน จากสื่อวีดิทัศน์ ภาพถ่าย หรือสารคดี ให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงดงามอ่อนช้อยของศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียน

ตารางที่ 38 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการใช้สื่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	สื่อประเภทรูปภาพ จะช่วยส่งเสริมการจำและมีความเป็นรูปธรรม จับต้องได้มากกว่าสื่อที่เป็นเอกสาร ตำรา ในกรณีที่เป็นรูปภาพ ศาสนสถาน ควรมีการแสดงรายละเอียดของชื่อ และส่วนประกอบของ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมด้วยการทำสัญลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเจน	6
2.	สื่อประเภทเกม ควรมีการสนองตอบต่อผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจ ช่วยทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนสนุกสนาน และกระตุ้น ให้อยากเรียนรู้มากขึ้น แต่ไม่ควรนำมาใช้ในการวัดประเมินผล เพราะจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียด	5
3.	การให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้จากสถานที่ จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มาก	3
4.	สื่อประเภทหนังสือภาพประกอบ ควรมีภาพ ประกอบชัดเจน สีสันท่าน่าอ่าน มีการจัดวางตัวอักษร และการจัดเนื้อหาในเล่มที่อ่านง่าย ดึงดูดให้ผู้เรียน สนใจก่อนเข้าสู่เนื้อหาในบทเรียน	2
5.	หนังสือการ์ตูน หรือชุดการ์ตูนความรู้ เป็นสื่อที่ผู้เรียนในวัยเด็กชื่นชอบ มาก แต่ทำได้ยาก เนื่องจากต้องใช้เวลา กระบวนการและงบประมาณ ในการผลิตมาก	2
6.	แบบจำลอง ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพเป็นรูปธรรมและสามารถมองเห็น องค์ประกอบต่างๆ ได้รอบด้านมากขึ้น และหากสื่อชิ้นนั้นเป็นแบบจำลอง ทางสถาปัตยกรรมควรมีการแสดงองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรม และความแตกต่างของสถาปัตยกรรมในแต่ละศาสนา	1
7.	สื่อที่เป็นแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรและโบราณสถานที่สำคัญ ในอดีต จะทำให้ทราบว่ามีการใช้เส้นทางใดบ้างในการเดินทางส่งผ่าน จากวัฒนธรรมหนึ่งสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง	1
8.	สื่อการสอนที่ประยุกต์จากสิ่งของ เครื่องใช้ในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ตัว	1
9.	สื่อการสอนประเภทเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน ที่ให้ผู้เรียนสามารถ ดาวน์โหลดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต	1
10.	ผู้เลือกสื่อ ต้องพิจารณาด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของการใช้งานสื่อ ชนิดนั้นจริงๆ และพิจารณาว่าผู้เรียนควรเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง แล้วเลือก สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด	1

จากตารางที่ 38 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านสื่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุ-วัฒนธรรม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรใช้สื่อการสอนประเภทภาพมากที่สุด โดย สื่อประเภทรูปภาพ จะช่วยส่งเสริมการจำและมีความเป็นรูปธรรม จับต้องได้มากกว่าสื่อที่เป็นเอกสาร ตำรา ในกรณีที่เป็นรูปภาพศาสนสถาน ควรมีการแสดงรายละเอียดของชื่อ และส่วนประกอบของโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมให้เห็นได้ชัดเจนด้วยการทำสัญลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเจน จำนวน 6 คน รองลงมาคือ การใช้สื่อประเภทเกม สื่อประเภทเกมควรมีการสนองตอบต่อผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ช่วยทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนสนุกสนาน และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้มากขึ้น แต่ไม่ควรนำมาใช้ในการวัดประเมินผล เพราะจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียด จำนวน 5 คน การให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้นอกสถานที่ จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มาก จำนวน 3 คน สื่อประเภทหนังสือภาพประกอบ ควรมีภาพ ประกอบชัดเจน สีสันท่าน่าอ่าน มีการจัดวางตัวอักษร และการจัดเนื้อหาในเล่มที่อ่านง่าย ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจก่อนเข้าสู่เนื้อหาในบทเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นเท่ากับเรื่อง สื่อประเภทหนังสือการ์ตูน หรือชุดการ์ตูนความรู้ เป็นสื่อที่ผู้เรียนในวัยเด็กชื่นชอบมาก แต่ทำได้ยาก เนื่องจากต้องใช้เวลา กระบวนการและงบประมาณในการผลิตมาก จำนวน 2 คน

นอกจากนี้ มีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นแตกต่างกันไปอย่างละ 1 ความคิดเห็นคือ สื่อประเภทแบบจำลอง ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพเป็นรูปธรรมและสามารถมองเห็นองค์ประกอบต่างๆ ได้รอบด้านมากขึ้น และหากสื่อชิ้นนั้นเป็นแบบจำลอง ทางสถาปัตยกรรมควรมีการแสดงองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรมนั้นและแสดงให้เห็นความแตกต่างของสถาปัตยกรรมในแต่ละศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกรูปแบบได้อย่างง่าย สื่อที่เป็นแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรและโบราณสถานที่สำคัญในอดีต มีความสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าในอดีตมีการใช้เส้นทางใดบ้างในการเดินทางส่งผ่านจากวัฒนธรรมหนึ่งสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง สื่อการสอนที่ประยุกต์จากสิ่งของ เครื่องใช้ในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ตัว สื่อการสอนประเภทเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน ที่ให้ผู้เรียนสามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต โดยอาจเป็นแอปพลิเคชันประเภทเกมถาม-ตอบที่สอดแทรกสาระความรู้ทั่วไปในเรื่องอาเซียน เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน และผู้เลือกสื่อ ต้องพิจารณาด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของการใช้งานสื่อชนิดนั้นจริงๆ และพิจารณาว่าผู้เรียนควรเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง แล้วเลือกสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

ตารางที่ 39 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียน ที่ปรากฏอิทธิพลทางศิลปะของประเทศสมาชิกในอาเซียน	4
2.	จัดทัศนศึกษาต่างประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีชายแดนติดกับไทย ได้แก่ ลาว กัมพูชา พม่า แต่จะต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในศิลปะไทย สร้างความเข้าใจพื้นฐานก่อนที่จะทำความรู้จักกับศิลปะของประเทศอื่น	2
3.	ทัศนศึกษาในวัดที่สำคัญของไทย ที่ปรากฏอิทธิพลทางศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งผู้เรียนจะได้รับความรู้ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม	1
4.	จัดการเรียนรู้นอกสถานที่โดยมีการบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ	1
5.	เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ วัฒนธรรมจากประเทศสมาชิกในอาเซียนมาให้ความรู้ในโรงเรียน โดยอาจเป็นบุคลากรในสถานทูต ครูสอนภาษาหรือชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในไทย	1

ตารางที่ 39 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่โดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุ-วัฒนธรรมพบว่า มีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นว่าควรจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของผู้เรียน ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียน เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียน ที่ปรากฏอิทธิพลทางศิลปะของประเทศสมาชิกในอาเซียน จำนวน 4 คน รองลงมาคือ จัดทัศนศึกษาต่างประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีชายแดนติดกับไทย ได้แก่ ลาว กัมพูชา พม่า เนื่องจากปัจจุบัน การเดินทางค่อนข้างสะดวกมากขึ้น แต่จะต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในศิลปะไทย สร้างความเข้าใจพื้นฐานก่อนที่จะทำความรู้จักกับศิลปะของประเทศอื่นจำนวน 2 คน

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นอย่างละ 1 ความคิดเห็นคือ การนำชมวัดที่สำคัญของไทย ที่ปรากฏอิทธิพลทางศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งผู้เรียนจะได้รับความรู้ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมไปด้วย ควรมีการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่โดยบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ และในกรณีที่ไม่สะดวกในการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่อาจเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียนมาให้ความรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนในโรงเรียน โดยอาจเป็นผู้ที่ทำงานในสถานทูต ครูอาจารย์ที่สอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน หรือชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในไทย

ตารางที่ 40 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการประเมินผลการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
การประเมินผลด้านความรู้		
	1. ประเมินความรู้จากคะแนนที่ได้รับในการทำแบบทดสอบ	1
	2. ประเมินผลจากการคิดวิเคราะห์ การตอบคำถามอย่างมีเหตุผล บรรยาย สาธยาย เล่าเรื่อง ไม่ใช่ข้อสอบเพื่อจำ แต่วัดที่ความเข้าใจ	1
	3. ประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถระบุ แจกแจงในเบื้องต้นเกี่ยวกับ ลักษณะของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาที่ปรากฏในอาเซียน โดยสามารถ อธิบายถึงลักษณะเด่นของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาได้และสามารถ ระบุได้ว่าลักษณะของงานศิลปกรรมนั้นเป็นของชนชาติใด	1
การประเมินผลด้านทักษะ		
	1. มีความรู้ความเข้าใจจนสามารถประดิษฐ์งานศิลปะได้อย่างง่าย โดยที่ ผลงานมีแนวความคิดของศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก ในอาเซียนได้	1
	2. ประเมินผลจากชิ้นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ การนำความรู้เรื่องศิลปะของ อาเซียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง	1
การประเมินผลด้านเจตคติ		
	1. ประเมินผลทางทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ เพื่อนบ้าน ว่าผู้เรียนมีทัศนคติไปในทางบวกหรือไม่ อาจใช้การตอบคำถาม หรือแบบสอบถามว่าผู้เรียนมีความสุข ความพึงพอใจมากน้อยเพียงไร ที่ได้เรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน	3
	2. การแสดงความรู้สึกในการเปิดใจยอมรับในความแตกต่างและความรู้สึกใน เชิงที่ให้ความเห็นใจ ความรู้สึกเป็นมิตรเมื่อมีการกล่าวถึงประเทศ ในอาเซียน	2
	3. ประเมินจากการทำ Pretest และ Post test ในทัศนะของผู้เรียนที่มีต่อ อัตลักษณ์ของแต่ละชาติในอาเซียน ถ้าสอนปูพื้นฐานตามลำดับ คือให้เกิด การยอมรับ มองเห็นความแตกต่าง และนำไปสู่ความชื่นชอบในที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะสามารถดำเนินการตามกรอบที่กำหนด ได้หรือไม่	1

ตารางที่ 40 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการประเมินผลการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นในการประเมินด้านเจตคติมากที่สุด รองลงคือการประเมินด้านความรู้ และด้านทักษะ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

การประเมินผลด้านความรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปคนละ 1 ความคิดเห็นคือ ควรประเมินความรู้จากการทำแบบทดสอบ ควรประเมินผลจากการคิดวิเคราะห์ การตอบคำถาม อย่างมีเหตุผลบรรยาย สาธยาย เล่าเรื่อง ไม่ใช่ข้อสอบเพื่อจำแต่วัดที่ความเข้าใจ และควรมีการประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถระบุ แจกแจงในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาที่ปรากฏในอาเซียน โดยสามารถอธิบายถึงลักษณะเด่นของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาได้ และสามารถระบุได้ว่าลักษณะของงานศิลปกรรมนั้นเป็นของชนชาติใด

การประเมินผลด้านทักษะ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปคนละ 1 ความคิดเห็นคือ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องอิทธิพลทางศาสนา สังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อศิลปะในอาเซียนแล้ว จะสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงแนวความคิดของศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนได้ และ ควรมีการประเมินผลจากชิ้นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ การนำความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองนอกนั้นไม่พบว่ามีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้

การประเมินผลด้านเจตคติ มีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นควรมีการประเมินผลทางทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ว่าผู้เรียนมีทัศนคติไปในทางบวกหรือไม่ อาจใช้การตอบคำถามหรือแบบสอบถามว่าผู้เรียนมีความสุข ความพึงพอใจมากน้อยเพียงไรที่ได้เรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน จำนวน 3 คน รองลงมาคือ การแสดงความรู้สึกลงในการเปิดใจยอมรับในความแตกต่างและความรู้สึกในเชิงที่ให้ความเห็นใจ ความรู้สึกเป็นมิตรเมื่อมีการกล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 2 คน และควรมีการประเมินผลจากการทำ Pretest และ Post test ในทัศนะของผู้เรียนที่มีต่ออัตลักษณ์ของแต่ละชาติในอาเซียน ถ้าสอนปูพื้นฐานตามลำดับ คือให้เกิดการยอมรับ มองเห็นความแตกต่าง และนำไปสู่ความชื่นชอบในที่สุด จำนวน 1 คน

ตารางที่ 41 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	การที่จะให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองอาเซียน อาจต้องมองข้ามจากคำว่า “ชาตินิยม” มองข้ามความขัดแย้งที่มีต่อกันในอดีต การรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากแหล่งเดียวกัน ครูผู้สอนให้มุมมองที่เปิดกว้างขึ้น ไม่นำเสนอประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียวปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ใช่รสนิยมของตนตัดสินผู้อื่น	3
2.	ควรเริ่มที่ครูผู้สอน หลีกเลี่ยงการนำเสนอประเด็นความขัดแย้งโดยเฉพาะในการสอนศิลปะ ผลงานศิลปะล้วนมีคุณค่าความงามเท่าเทียมกัน สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนว่า มาตรฐานความงามไม่ได้มีแค่มาตรฐานเดียว	2
3.	การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทางบวกและทางลบเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน แต่ก่อนที่จะทราบถึงผลกระทบ จะต้องให้ผู้เรียนมีความตระหนักว่าตนเองก็เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนอาเซียน	1
4.	ปลูกฝังในเรื่องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่ในที่สุดแล้วเราทุกคนต่างก็มาจากรากวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้นควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นหรือชนชาติอื่นๆ อย่างเสมอภาค	1
5.	การซึมซับและสัมผัสศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน ผ่านการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ผ่านศิลปะจะทำให้ผู้เรียนค่อยๆ ซึมซับและมองเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลาย มองเห็นสิ่งที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันโดยไร้อคติ	1

จากตารางที่ 41 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียนอาจต้องมองข้ามจากคำว่า “ชาตินิยม” มองข้ามความขัดแย้งที่มีต่อกันในอดีต แต่ก็ยังคงเป็นความเป็นชาติไทยอยู่ การสร้างความรู้สึกร่วมอาจต้องมองย้อนไปในสมัยที่ยังไม่มีเส้นพรมแดนกันระหว่างกัน ผู้คนเดินทางไปมาหาสู่มิเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ที่มีรากเดียวกัน มีการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากแหล่งเดียวกัน การมีศิลปะและวัฒนธรรมร่วมกัน ครูผู้สอนให้มุมมองที่เปิดกว้างขึ้น ไม่นำเสนอประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียวปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ใช่รสนิยมของตนตัดสินผู้อื่น โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นจำนวน 3 คน รองลงมาคือ ควรเริ่มที่ครูผู้สอน ที่ควรปรับทัศนคติ หลีกเลี่ยงการนำเสนอประเด็นความขัดแย้ง โดยเฉพาะในการสอนศิลปะ ผลงานศิลปะล้วนมีคุณค่าความงามเท่าเทียมกัน

สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนว่า มาตรฐานความงามไม่ได้มีแค่มาตรฐานเดียว และเราเป็นหนึ่งเดียวกันได้ท่ามกลางความแตกต่าง โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นจำนวน 2 คน

นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นอย่างละ 1 ความคิดเห็นว่าควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทางบวกและทางลบเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน แต่ก่อนที่จะทราบถึงผลกระทบ ต้องให้ความเข้าใจถึงสาเหตุที่ต้องมีการรวมตัวเป็นอาเซียนกับผู้เรียนก่อน ให้ผู้เรียนมีความตระหนักว่าตนเองก็เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนอาเซียน และเมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ผู้เรียนก็จะสามารถปรับตัว และเตรียมพร้อมรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การปลูกฝังในเรื่องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่ในที่สุดแล้วเราทุกคนต่างก็มาจากรากวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้นควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นหรือชนชาติอื่นๆ อย่างเสมอภาค การซึมซับและสัมผัสศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน ผ่านการลงมือปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนค่อยๆ ซึมซับและมองเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลาย มองเห็นสิ่งที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันโดยไร้อคติ

ตารางที่ 42 ค่าความถี่ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
1.	ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ท่ามกลางความแตกต่าง ซึ่งเป็นหัวใจหลักของ ASEAN Community คือ Unity on Diversity	4
2.	มาตรฐานความงามไม่ได้มีเพียงมาตรฐานเดียว เมื่อเปิดใจยอมรับ มองเห็นคุณค่าของความงามทางศิลปะอันหลากหลายก็จะส่งผลให้เปิดใจรับฟังผู้อื่นมากขึ้น	2
3.	ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนบ้าน ทั้งศักยภาพ และคุณค่าความเป็นชนชาติมิได้ด้อยไปกว่ากัน	2
4.	เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรมไทยและเพื่อนบ้าน	1
5.	หากเรียนรู้และเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และที่มาของศิลปะ วัฒนธรรมว่า ล้วนมาจากรากเดียวกัน ความรู้สึกที่เคยเป็นอคติต่อประเทศเพื่อนบ้านก็จะบรรเทาเบาบางลง	1
6.	การเรียนรู้ระบบความคิดของคนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของคนชาติอื่นมากขึ้น สามารถปรับตัวเข้าหากันได้เมื่อมีการติดต่อกันในอนาคตและความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ก็จะดำเนินไปด้วยดี	1

ตารางที่ 42 (ต่อ)

หัวข้อ	รายการ	ความถี่
7.	ผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทางบวก และทางลบเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นอาเซียน	1
8.	ผู้เรียนจะมองเห็นการเชื่อมโยงระหว่างชาติต่างๆ ในอาเซียน ว่าจริงๆ แล้ว อาเซียนไม่ได้แยกกันอย่างเป็นเอกเทศ ถึงแม้ว่าบางประเทศจะอยู่ห่างไกลออกไป แต่ก็ยังมีจุดเชื่อมโยงกันอยู่ไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ลักษณะของคติความเชื่อ หรือศาสนา	1

จากตารางที่ 42 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าเป็นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ เรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน คือ การยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ท่ามกลางความแตกต่าง ซึ่งเป็นหัวใจหลักของ ASEAN Community คือ Unity on Diversity โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้จำนวน 4 คน รองลงมาคือทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนบ้าน ทั้งศักยภาพ คุณค่าความเป็นชนชาติมิได้ด้อยไปกว่ากัน จำนวน 2 คน ซึ่งเท่ากับความคิดเห็นว่ามาตรฐานความงามมิได้มีเพียงมาตรฐานเดียว เมื่อผู้เรียนเปิดใจยอมรับ มองเห็นคุณค่าของความงามทางศิลปะอันหลากหลาย ก็จะส่งผลให้เปิดใจยอมรับฟังผู้อื่นมากขึ้น เคารพซึ่งกันและกันและมีความรู้สึกชื่นชมกันและกัน

นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ อีกคนละ 1 ความคิดเห็นว่า การเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรมของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การเรียนรู้ระบบความคิดของคนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของคนชาติอื่นมากขึ้น สามารถที่จะปรับตัวเข้าหากันได้เมื่อมีการติดต่อ สานความสัมพันธ์กันในอนาคตโดยเฉพาะในประเด็นที่เปราะบาง และจะส่งผลดีในการค้า การลงทุน ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศก็จะดำเนินไปด้วยดี การเรียนรู้และเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และที่มาของศิลปะ วัฒนธรรมว่าล้วนมาจากรากเดียวกัน ความรู้สึกที่เคยเป็นอคติต่อประเทศเพื่อนบ้านก็จะบรรเทาเบาบางลง ผู้เรียนจะมองเห็นการเชื่อมโยงระหว่างชาติต่างๆ ในอาเซียน ว่าจริงๆ แล้ว อาเซียนไม่ได้แยกกันอย่างเป็นเอกเทศ ถึงแม้ว่าบางประเทศจะอยู่ห่างไกลออกไป แต่ก็ยังมีจุดเชื่อมโยงกันอยู่ไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ลักษณะของคติความเชื่อ ศาสนา และความคิดเห็นว่าผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทางบวกและทางลบ เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นอาเซียน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเรื่องการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การสืบค้นแหล่งข้อมูลสำหรับครูผู้สอน

1.1 ครูผู้สอน สามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนจากกระทรวงต่างประเทศเพราะจะมีเอกสารที่ถือว่าเป็นทางการมากที่สุดในประเทศและครูอาจต้องสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองเพื่อเพิ่มความรู้อีกกับตนเอง

1.2 ครูผู้สอนมักอิงเนื้อหาจากภาคภาษาไทยเป็นหลักและตำราয়ขาดแคลน ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีออกมาแต่ในเรื่องของศิลปะยังมีเป็นส่วนน้อย

2. การจัดการความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน

2.1 ควรมีการอบรมครูผู้สอนในเรื่องการให้ความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรมอาเซียน รวมไปถึงส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ดีแก่ครูผู้สอนในมุมมองที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน

2.2 สังคมไทยควรพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเฝ้าหาความรู้ให้มากขึ้น

2.3 ควรมีการระดมความรู้ สร้างชุดความรู้ใหม่ ให้ในแต่ละระดับการศึกษานำไปใช้ และควรมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ไม่ว่าจะป็นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

2.4 ก่อนที่จะทำความเข้าใจ เรียนรู้คนอื่น ต้องทำความเข้าใจตนเองก่อน ให้ผู้เรียนเห็นตัวตนของเขาและเชื่อมโยงกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ ถ้าปลูกฝังให้มีมุมมองแบบชาตินิยมเกินไป ผู้เรียนก็จะได้เห็นเหรียญแค่ด้านเดียว ในทางกลับกันหากจะมองทุกอย่างให้ร่วมสมัย ให้เป็นสากลไปทั้งหมดก็ไม่ได้ เพราะจะสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

2.5 สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ อาเซียน ให้สังคมไทยรู้เท่าทันมายาคติของคำว่า“อาเซียน”

3. การกำหนดเนื้อหาสาระ

ควรมีการเพิ่มเติมความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ให้เนื้อหาความยากง่ายของบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนควรมีการปรับเทคนิควิธีการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น สอนให้สนุก และไม่ควรมีเนื้อหามากเกินไป ไม่เน้นเรื่องประวัติศาสตร์มากเกินไป ควรให้เป็นข้อมูลโดยรวม

5. การใช้สื่อการสอน

ควรมีสื่อการเรียนรู้อื่นๆเกี่ยวกับอาเซียนที่มีเนื้อหาเหมาะสม เป็นข้อมูลที่ถูกต้องพร้อมทั้งผ่านการย่อยความรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนจริงๆ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการจัดการเรียนสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอน สาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 43 ค่าความถี่ด้านการสังเกตการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอน
สาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

ลำดับที่	รายการ	ความถี่ (N=12)	
		มี	ไม่มี
1.	ผู้สอนเตรียมการสอนโดยมีการค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอาเซียน	12	-
2.	มีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนและนำหน่วยการเรียนรู้มาเขียนแผนจัดการเรียนรู้	11	1
3.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระทัศนศิลป์	11	1
4.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา	12	-
5.	มีเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมในอาเซียนที่ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน	5	7
6.	มีเนื้อหาในเรื่องงานศิลปะประเภทต่างๆ ในอาเซียนรวมถึงอิทธิพลทางศาสนาที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะในอาเซียน	9	3
7.	มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้	12	-
8.	มีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	12	-
9.	มีการยกตัวอย่าง การสาธิต วิธีการสร้างผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ของอาเซียน	-	12
10.	มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากการเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน	-	12
11.	มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนและนำเสนอเป็นรายงานในชั้นเรียน	6	6

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	ความถี่ (N=12)	
		มี	ไม่มี
12.	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน เกี่ยวกับงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน	6	6
13.	มีกิจกรรมในโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะทาง ศิลปะที่มีหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียน	12	-
14.	มีตัวอย่างผลงานจำลอง หรือชิ้นงานจริงจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนในชั้นเรียน	3	9
15.	มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสารหรือวารสารที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับศิลปะของอาเซียน	11	1
16.	มีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนในโรงเรียน เช่น ห้องเรียนอาเซียน หรือศูนย์อาเซียนศึกษาสำหรับครูและ นักเรียน	12	-
17.	มีสื่อการสอนที่ทันสมัย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	12	-
18.	มีอุปกรณ์ทางศิลปะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานศิลปะ ในชั้นเรียน	9	3
19.	มีบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	10	2
20.	มีการจัดตกแต่งห้องเรียนได้เรียบร้อยสวยงาม	10	2

จากตารางที่ 43 การสังเกตการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน ของครูผู้สอนสาระ
ทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการสอนของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ทั้ง 12 คนมีการ
เตรียมการสอนโดยค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอาเซียน มีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้
เรื่องศิลปะของอาเซียนและนำหน่วยการเรียนรู้มาเขียนแผนจัดการเรียนรู้จำนวน 11 คน และไม่มีการ
กำหนดหน่วยการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนจำนวน 1 คน

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่าครูผู้สอนทั้ง 12 คน มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา
และมีครูผู้สอนที่กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระทัศนศิลป์จำนวน
11 คน ไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด จำนวน 1 คน

3. เนื้อหาสาระ พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากยังไม่มีการจัดเนื้อหาทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลายของศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน โดยมีจำนวน 7 คน และมีครูผู้สอนที่มีการสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวเข้าไปในแผนการเรียนรู้บ้าง จำนวน 5 คน ในส่วนของเนื้อหาที่เกี่ยวกับประเภทของงานศิลปะและอิทธิพลทางศาสนาที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะในอาเซียน พบว่ามีครูผู้สอนจำนวน 9 คน ที่สอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวในแผนการเรียนรู้ เช่น มีการยกตัวอย่างงานสถาปัตยกรรมที่สำคัญในอาเซียนที่เป็นลักษณะเด่นของแต่ละศาสนา และครูผู้สอนอีกจำนวน 3 คนที่ยังไม่มีการสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าว

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูผู้สอนทุกคนมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ และในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในส่วนของการสาธิต หรือการยกตัวอย่างวิธีสร้างงานผลงานศิลปะรูปแบบต่างๆ ที่ปรากฏในอาเซียน พบว่า ครูผู้สอนยังไม่มีการตัวอย่างหรือสาธิตวิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน แต่ในกรณีที่เป็นกิจกรรมในสาระดนตรีและนาฏศิลป์ พบว่าครูผู้สอนมีการสาธิตท่ารำของประเทศเพื่อนบ้านให้แก่ผู้เรียนและการบรรเลงเพลงพื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้านให้กับผู้เรียน ในส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ พบว่า ยังไม่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน นอกจากกิจกรรมการสร้างสรรคผลงานศิลปะแล้ว ยังพบว่าครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนและนำเสนอเป็นรายงานในชั้นเรียน จำนวน 6 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อสืบค้นข้อมูลเรื่องอาเซียน และ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี โดยมีแหล่งสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนนำรูปภาพ และข้อมูลพอสั่งเขปมาออกแบบเป็นชุดสื่อการเรียนรู้และนำเสนอหน้าชั้นเรียน และมีครูผู้สอนอีก 6 คน ที่ไม่มีการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนในเรื่องดังกล่าว

ในส่วนของกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พบว่ามีครูผู้สอนที่มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเกี่ยวกับงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน จำนวน 6 คน ได้แก่ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนวิจารณ์ผลงานของเพื่อนในชั้นเรียนและผลงานของตนเอง ในหัวข้องานศิลปะที่เกี่ยวกับอาเซียน การเขียนบรรยายสิ่งที่ชอบในงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน และมีครูผู้สอนอีก 6 คน ที่ไม่มีการกิจกรรมในชั้นเรียนดังกล่าว และในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะทางศิลปะของผู้เรียน พบว่า ครูผู้สอนทั้ง 12 คน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านศิลปะที่มีหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียนให้แก่ผู้เรียน ซึ่งส่วนมากพบว่าเป็นกิจกรรมวาดภาพระบายสี มีการกำหนดหัวข้อให้ผู้เรียน เนื้อหาภาพส่วนใหญ่จะแสดงออกถึงความสามัคคี การจับมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในอาเซียน และในกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทฤษฎีทางศิลปะ ได้แก่ จัดองค์ประกอบศิลป์ การใช้สี ขนาด สัดส่วน เป็นต้น

5. สื่อการสอน พบว่าในห้องเรียนส่วนมากยังไม่มิตัวอย่างผลงานจำลอง หรือชิ้นงานจริงจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน จำนวน 9 โรงเรียน และอีก 3 โรงเรียนพบว่า สื่อการสอนที่เป็นผลงานจำลองของประเทศต่างๆ ในอาเซียน จะจัดอยู่ในห้องศูนย์อาเซียน ได้แก่ ตุ๊กตาปูนปลาสเตอร์ชุดเครื่องแต่งกายสาวชาวเวียดนาม ตุ๊กตาไม้จากอินโดนีเซีย และหุ่นเชิดจากพม่า เป็นต้น มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสารหรือวารสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะของอาเซียนจำนวน 11 โรงเรียน และอีก 1 โรงเรียนที่ยังไม่มีสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานศิลปะของอาเซียน นอกจากสื่อการเรียนรู้

ประเภทสิ่งพิมพ์แล้ว ยังพบว่าทุกโรงเรียนมีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนในโรงเรียน เช่น ห้องเรียนอาเซียน หรือศูนย์อาเซียนศึกษาสำหรับครูและนักเรียน และมีสื่อการสอนประเภท เทคโนโลยีที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน คือ มีการใช้บอร์ดอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกว่า กระดานอัจฉริยะในห้องศูนย์อาเซียน พร้อมกับคู่มือการใช้งาน และพบว่ามีโรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียนที่มีวีดิทัศน์ และเครื่องฉายวีดิทัศน์ในห้องเรียนทัศนศิลป์ ในส่วนของอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีอุปกรณ์ทางศิลปะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานศิลปะในชั้นเรียนจำนวน 9 โรงเรียน และอีก 3 โรงเรียนยังมีอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียน อุปกรณ์มีการชำรุด และเสียหาย

6. การประเมินผล พบว่าทั้ง 12 โรงเรียนมีการประเมินผลจากผลงานของผู้เรียน ในด้านทักษะปฏิบัติ ความคิดสร้างสรรค์ การปฏิบัติผลงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ความสะอาดเรียบร้อยของผลงาน การใช้วัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนที่สังเกตการสอนทั้งหมดมีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน 3 คน มีครูผู้สอนที่มีการประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรม โดยสังเกตจากการวางแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ความตั้งใจในการทำงาน ความรับผิดชอบ จำนวน 10 คน

7. บรรยากาศภายในห้องเรียน พบว่าห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนประจำของผู้เรียน จำนวน 6 โรงเรียน รองลงมาคือ มีโรงเรียนที่มีห้องเรียนทัศนศิลป์แยกเป็นสัดส่วน จำนวน 5 โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีห้องปฏิบัติการทางดนตรี จำนวน 4 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่มีอาคารปฏิบัติการในสาระศิลปะ จัดการเรียนการสอนทั้งสามสาระ คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ จำนวน 1 โรงเรียน ซึ่งส่วนมากพบว่า มีบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 10 โรงเรียน และอีก 2 โรงเรียนควรปรับปรุง ในเรื่องการใช้พื้นที่ในห้องเรียนที่เหมาะสมในการเรียนทัศนศิลป์ และความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยในห้องเรียน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยสู่การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมใน 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย คือครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ที่อยู่ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN แบ่งเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีศูนย์อาเซียนประจำแต่ละโรงเรียน ได้แก่ 1. กลุ่ม Sister School เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่อยู่ในเขตเมืองมีการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 15 โรงเรียน 2. กลุ่ม Buffer School เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน มีการสอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดนนั้น จำนวน 14 โรงเรียน 3. กลุ่ม ASEAN Focus School เน้นการจัดการเรียนการสอนในสาระสังคม ในเรื่องอาเซียน มีการสอนรายวิชาอาเซียนศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน และกลุ่ม ASEAN Learning School เป็นโรงเรียนที่กำหนดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน จำนวน 151 โรงเรียน รวมทั้ง 4 ประเภท จำนวน 189 โรงเรียนทั่วประเทศ และกลุ่มประชากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์จำนวน 122 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) กำหนดให้ที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 เมื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางเลขสุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1.2.1 ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 12 คน ที่สอนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN โดยใช้ในการสุ่มแบบเจาะจง กล่าวคือ ครูผู้สอนเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนสาระศิลปะไม่ต่ำกว่า 5 ปี หรือมีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ และมีกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ ได้แก่ พิษณุโลก อุดรธานี สมุทรสาคร สระบุรี บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ชลบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์

1.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 8 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snow Ball Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือด้านสังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประสบการณ์ในการเดินทางเพื่อศึกษาเกี่ยวกับศิลปะ สังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีผลงานหนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ สังคม วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบสอบถามให้ครูผู้สอน 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน และจากการส่งแบบสอบถามทั้งหมด 122 ฉบับ ได้รับเอกสารคืน 92 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.4 ของแบบสอบถามทั้งหมด

2.2 การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนเพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์และสังเกตการสอนครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้น ป.4- ป.6 ที่อยู่ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2.3 การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชุด ได้แก่

3.1 แบบสอบถามครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เป็นแบบสอบถามที่มีส่วนของคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด และมีส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

3.4 แบบสังเกตการจัดการเรียนสอนศิลปะของอาเซียน เป็นแบบสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อทำการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากสภาพจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน รูปแบบของการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ จะทำการบันทึกสิ่งที่ปรากฏว่ามี หรือ ไม่มี ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน จำนวน 20 ข้อ พร้อมทั้งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากสิ่งที่ปรากฏ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และนำเครื่องมือวิจัยที่เป็นชุดคำถามประเภทแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความตรงทางเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน นำผลการทดลองมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α -Coefficient) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ของค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ 0.5 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.93 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง แบบสอบถามชุดนี้จึงมีคุณภาพในการเก็บข้อมูลวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ สรุปและอภิปรายผลในรูปของความเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert Scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ตามข้อคำตอบที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความหมายของคำตอบในแต่ละระดับ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการจัดการเรียนสอน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สรุปผลการวิจัยโดยจำแนกตามข้อมูลที่ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN
4. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN
5. สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
6. สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
7. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
8. สรุปผลการวิจัยจากแบบสังเกตการสอนศิลปะของอาเซียน

1. ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

1.1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.1) มีอายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 39.1) รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 21.2) ในด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 68.5) รองลงมาคือ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทคิด (ร้อยละ 30.4) มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 43.5) รองลงมาคือ มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 1-5 ปี (ร้อยละ 21.7) ระดับชั้นที่สอน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนที่ดำเนินการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยพบว่า ครูผู้สอน สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด (ร้อยละ 64.1) นอกจากนี้ มีครูผู้สอนที่ทำการสอนระดับชั้นประถมต้นในบางชั้นปี และทำการสอนในทุกระดับชั้น (ร้อยละ 38) นอกจากการสอนสาระทัศนศิลป์ซึ่งเป็นวิชาหลักที่สอนแล้ว ยังพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ รับผิดชอบสอนมากกว่า 2 กลุ่มสาระ (ร้อยละ 20.6) โดยสอนในสาระศิลปะกับกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีมากที่สุด (ร้อยละ 14.1) รองลงมาคือ กลุ่มสาระศิลปะและกลุ่มสาระภาษาไทย (ร้อยละ 7.6)

1.2 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูผู้สอนมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.33) มีอายุระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 50) ด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 91.66) โดยจบการศึกษาในสาขาการประถมศึกษา (ร้อยละ 25) รองลงมาคือสาขาบริหารการศึกษา (ร้อยละ 16.66) ด้านประสบการณ์ในการสอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน มากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 58.33) ในส่วนของระดับชั้นที่ทำการสอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ป.6 (ร้อยละ 50) นอกจากการสอนสาระทัศนศิลป์ซึ่งเป็นวิชาหลักที่สอนแล้ว ยังพบว่าครูผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอน สาระทัศนศิลป์และสาระนาฏศิลป์ สาระศิลปะกับสาระภาษาไทย สาระศิลปะกับสาระภาษาอังกฤษ และ สาระศิลปะกับสาระคณิตศาสตร์ (ร้อยละ 16.66 เท่ากัน)

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.5) มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ซึ่งเท่ากับช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 37.5) ด้านวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 50) รองลงมาคือระดับปริญญาเอกและปริญญาตรีเท่ากัน (ร้อยละ 25) โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในสาขาประวัติศาสตร์ (ร้อยละ 25) ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญที่จบจากสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 50) โดยมีความเชี่ยวชาญด้านงานศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและศิลปะชาว) มีความรู้และประสบการณ์ครอบคลุมในด้านงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม (ร้อยละ 37.5)

2.3 การสืบค้นข้อมูลและรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นหลัก รองลงมาคือการสืบค้นข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่จริง การสอบถามจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งแต่ละแหล่งข้อมูลจะต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบได้ หากเป็นแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจะต้องมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ หรือมีความสอดคล้องกับเอกสารตำรา ในกรณีที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ด้วยตนเอง ต้องอาศัยประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานและวิจรณ์ญาณของตนเอง ในส่วนของการถ่ายทอดความรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดความรู้โดยได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการบรรยาย ให้ความรู้ตามสถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ และมีผลงานเขียนซึ่งจัดพิมพ์ เผยแพร่เป็นรูปเล่ม รองลงมาคือการถ่ายทอดความรู้ด้วยการจัดทัศนศึกษาในสถานที่จริง สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีการใช้สื่อประเภทภาพถ่าย สไลด์ และโปรแกรมนำเสนอ Power Point

3. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่อาเซียน: Spirit of ASEAN ส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการเรื่องอาเซียนเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควบคู่กับการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม อาเซียนศึกษาในสาระสังคมศึกษา รองลงมาคือมีการจัดเป็นกิจกรรมชุมนุมอาเซียนและมีการจัดการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพม่า ภาษาเขมร ในด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียน พบว่าโรงเรียนที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้สู่อาเซียนมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมอาเซียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยกิจกรรมในโรงเรียนมีการจัดงานวันอาเซียน ทุกวันที่ 8 สิงหาคมของทุกปี ส่วนกิจกรรมภายนอกโรงเรียน มีการจัดกิจกรรม

ร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาและจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาในระดับ
อุดมศึกษา อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เรื่องอาเซียนและแนวทางการจัดการเรียน
การสอนเรื่องอาเซียนให้แก่โรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน

ในด้านการจัดหาสื่อการสอน พบว่าทุกโรงเรียนได้รับสื่อการสอนและงบประมาณในการ
จัดซื้อสื่อการสอนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการโดยตรงคือสำนักวิชาการและมาตรฐาน
การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่ครูผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนสอนเองและให้
ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อความรู้เรื่องอาเซียน

ในด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับหลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook
ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการติดตามข่าว และได้รับการอบรมในเรื่องหลักสูตรดังกล่าวจากสำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
ดังกล่าวในระดับผู้บริหารและครูในโรงเรียน แต่ยังไม่ได้มีการนำไปใช้ในการวางแผนการเรียนการสอน

4. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการ พัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์สอน
ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ สรุปผลการวิจัยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 การสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะอาเซียนของครูผู้สอน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาในการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ให้ความรู้ หรือที่มี
เนื้อหาด้านศิลปะของอาเซียนโดยตรง อีกทั้งครูผู้สอนส่วนใหญ่มักมีภาระงานมาก ครูผู้สอนต้อง
รับผิดชอบในสาระการเรียนรู้อื่นที่นอกเหนือจากสาระศิลปะ ทำให้ไม่มีเวลาในการค้นหาข้อมูล
เพิ่มเติม ข้อมูลส่วนใหญ่ที่สืบค้นจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรวมตัวของอาเซียน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ
ประเทศสมาชิกอาเซียน อาจมีเนื้อหาในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละชาติในอาเซียนบ้าง ซึ่ง
หากแบ่งตามแต่ละสาระแล้ว จะพบว่าในสาระดนตรีและนาฏศิลป์จะมีแหล่งสืบค้นข้อมูลมากที่สุด
โดยครูผู้สอนในสาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์จะสืบค้นข้อมูลจาก Youtube มีซีดีเพลง วีดิทัศน์ที่
แสดงท่ารำของแต่ละชาติและสามารถนำไปจัดในแผนการเรียนรู้ หรือจัดในกิจกรรมชุมนุมดนตรี
นาฏศิลป์ได้ แต่สำหรับสาระทัศนศิลป์แล้ว แม้จะสามารถสืบค้นข้อมูลภาพจากเว็บไซต์ได้ แต่ไม่
สามารถระบุได้ว่างานศิลปกรรมเหล่านั้นจะสามารถเป็นตัวแทน หรือเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของงาน
ศิลปะในประเทศสมาชิกอาเซียนได้

4.2 เนื้อหาสาระเกี่ยวกับศิลปะอาเซียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

จากปัญหาการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะอาเซียนของครูผู้สอนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
จึงมีการนำเนื้อหาเรื่องศิลปะอาเซียนเข้ามาสอดแทรกในแผนการเรียนรู้บ้าง เนื้อหาส่วนใหญ่
จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนได้แก่ ธงประจำชาติ สัญลักษณ์อาเซียน เครื่องแต่งกายประจำชาติ
ดอกไม้อาเซียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรวมตัวกันของอาเซียน มีเรื่องประเพณี วัฒนธรรมที่มีความ
คล้ายคลึงกับไทยเข้ามาสอดแทรกในเนื้อหาบ้าง เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และ
สถานที่สำคัญในอาเซียนที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ เนื้อหาทางศิลปะของประเทศสมาชิกใน

อาเซียนส่วนใหญ่ จะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีศิลปะ และวัฒนธรรมใกล้เคียงกับไทย โดยพบว่า ครูผู้สอนนำเรื่องงานศิลปะของลาวมาเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ศิลปะจากกัมพูชา พม่า และมาเลเซีย

4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นแบบบูรณาการเนื้อหาเรื่องอาเซียน สอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้สาระศิลปะ ประเภทของกิจกรรมศิลปะและหัวข้อที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะ ส่วนใหญ่จัดเป็นกิจกรรมวาดภาพระบายสี โดยใช้เทคนิคสีไม้ และสีชอล์ก รองลงมาคือ การประดิษฐ์ สื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในรูปแบบ Pop up พับเก็บ หรือตั้งวางได้ โดยมีภาพประกอบเป็นภาพวาด และภาพจากอินเทอร์เน็ต มีข้อความอธิบายโดยสังเขป และกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันตามลำดับ โดยหัวข้อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ เป็นเรื่องธงประจำชาติ สัญลักษณ์อาเซียน เครื่องแต่งกาย ประจำชาติ ดอกไม้อาเซียน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรวมตัวกันของอาเซียน นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้ว ยังพบว่ามีกิจกรรมฝึกซ้อมทักษะให้ผู้เรียนเพื่อเข้าแข่งขันทักษะศิลปะในงาน ศิลปหัตถกรรมระดับจังหวัด และระดับเขต โดยส่วนใหญ่เป็นการฝึกทักษะการวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคสีชอล์ก มีหัวข้อในการวาดภาพที่เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งครูผู้สอนจะช่วยให้คำแนะนำในการจัดองค์ประกอบภาพ และความถูกต้องในด้านเนื้อหาที่นำเสนอ

นอกจากกิจกรรมด้านทัศนศิลป์แล้ว ยังพบว่ามีกิจกรรมในด้านการแสดงนาฏศิลป์และดนตรี โดยพบว่ามีโรงเรียนที่มีการแสดงนาฏศิลป์ประยุกต์ โดยเป็นการแสดงนาฏศิลป์ประกอบเพลงอาเซียนร่วมใจ และเพลง ASEAN WAY โดยประยุกต์ทำท่าทั้งของไทย และประเทศสมาชิกอาเซียน รวมในการแสดงชุดเดียวกัน และมีโรงเรียนที่มีการฝึกฝนการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้านให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่มีกิจกรรมการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยวงดนตรีไทยปี่พาทย์ประยุกต์ และมีโรงเรียนที่มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนบรรเลงเพลง ASEAN WAY ด้วยวงดนตรีดุริยางค์โรงเรียน

4.4 ด้านสื่อการสอน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยเฉพาะ ในเรื่องของศิลปะอาเซียนจะเป็นเพียงการสอดแทรกเนื้อหาเล็กๆ ในหนังสือความรู้ที่เกี่ยวกับอาเซียนและประเทศต่างๆ ในอาเซียนเท่านั้น และสื่อเหล่านี้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสาระสังคมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งพบว่าลักษณะของสื่อการสอนที่ใช้จะเป็นภาพจากอินเทอร์เน็ต หนังสือ โปสเตอร์ หรือป้ายนิเทศ หุ่นจำลองเครื่องแต่งกายของแต่ละชาติ ที่มีในศูนย์อาเซียนอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ นอกสถานที่โดยเป็นการบูรณาการกับหลานสาระการเรียนรู้ ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่โดยตรง แหล่งเรียนรู้ทางศิลปะส่วนใหญ่จะเป็นห้องสมุด รองลงมาคือ นิทรรศการศิลปะ แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศและแหล่งประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ศาสนสถานและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำจังหวัด

4.5 ด้านการวัดประเมินผล

การประเมินผลของครูผู้สอน พบว่า พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การประเมินด้านทักษะของผู้เรียนโดยดูจากผลงาน ประเมินผลจากการจัดองค์ประกอบ ความคิดสร้างสรรค์ การใช้วัสดุ

อุปกรณ์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และปฏิบัติงานได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ มีการประเมินความรู้จากการทำข้อสอบบ้าง ส่วนการประเมินด้านเจตคติประเมินจากกระบวนการกลุ่ม ความสามัคคีในการทำงาน

5. สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอน ศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สรุปในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

5.1 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการกำหนดวัตถุประสงค์โดยเฉลี่ยรวม 3.94 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง การที่ผู้เรียนชื่นชม ยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจาก วัฒนธรรมอันหลากหลายในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.19) รองลงมาได้แก่ ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเรื่อง ศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียนได้ ($\bar{x}$ คือ 4.17) และ ระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในงาน ศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.72)

5.2 ด้านเนื้อหาสาระ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการกำหนดเนื้อหาสาระโดยเฉลี่ยรวม 3.92 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง ควรมีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของ ผู้เรียน ($\bar{x}$ คือ 4.08) รองลงมาคือ มีเนื้อหาที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปะที่มาจากแหล่งวัฒนธรรมของ ชาติต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.00) และระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เนื้อหาที่ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเทศและศิลปะของประเทศต่างๆ ใน อาเซียน ($\bar{x}$ คือ 3.77)

5.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดย เฉลี่ยรวม 3.97 โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง ครูยกตัวอย่างงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเรื่องแหล่งที่มาของงานศิลปะ วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน และกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 4.10) รองลงมาคือ การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยมี หัวข้อเกี่ยวกับเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.08) ระดับความ คิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูนำผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัยจากชาติต่างๆ ใน อาเซียนให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการสร้างผลงาน รวมทั้ง เรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านงานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 3.77)

5.4 ด้านสื่อการสอน

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการใช้สื่อการสอนโดยเฉลี่ยรวม 3.84 โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง สื่อการเรียนการสอนที่มีภาพตัวอย่างงานศิลปะร่วมสมัย งานประยุกต์

ศิลป์ งานพาณิชย์ศิลป์จากประเทศต่างๆ ในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.07) รองลงมาคือ มีสื่อการสอน ประเภทหนังสืออ่านประกอบ วารสาร นิตยสาร ที่ให้ความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.04) ส่วนระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนมาบรรยายในชั้นเรียน ($\bar{x}$ คือ 3.48)

5.5 ด้านการวัดประเมินผล

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก กับการวัดประเมินผลโดยเฉลี่ยรวม 3.97 โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานศิลปะ ($\bar{x}$ คือ 4.22) รองลงมาคือ ผู้เรียนมีความเข้าใจ และยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน ($\bar{x}$ คือ 4.11) ส่วนระดับความคิดเห็นที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะและยอมรับในความแตกต่างทางความคิดเห็นในการวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะของผู้อื่น ($\bar{x}$ คือ 3.84)

6. สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

6.1 ความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคมวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียนมากขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ยอมรับความแตกต่างของคนอื่นได้และสามารถปรับตัวเข้ากับความแตกต่างหลากหลายได้โดยปราศจากอคติ ซึ่งจะนำไปสู่การสานสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่ดีได้ในอนาคต โดยเฉพาะในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากฐานทางศิลปะ วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่ครูผู้สอนส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า ก่อนที่จะเรียนรู้ศิลปะของอาเซียนได้ ต้องทำความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมของไทยให้ชัดเจนก่อน เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศในอาเซียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

6.2 การกำหนดวัตถุประสงค์

ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านความรู้มากที่สุดโดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมโดยรวมของแต่ละประเทศในอาเซียน รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ด้านทักษะ โดยครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ผู้เรียนควรเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียนแล้วสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นภาพได้ มีทักษะในการประยุกต์สร้างสรรค์ และการสืบค้นข้อมูล ในส่วนของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ผู้เรียนสามารถสามารถจำแนกประเภทของงานศิลปะได้ในเบื้องต้น จำแนกความเหมือน ความแตกต่างของงานศิลปะในแต่ละศาสนาที่มีปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียง

ได้ และมีทักษะในการสร้างงานศิลปะของอาเซียน วัตถุประสงค์ด้านเจตคติ พบว่า ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน เรียนรู้สังคม วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อการปรับตัวเข้าหากันและสร้างความเข้าใจในระบบความคิดของประเทศสมาชิกในอาเซียนที่ถูกต้อง

6.3 เนื้อหาสาระ

ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นว่า ควรมีเนื้อหาในเรื่องประเภทและรูปแบบงานศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความใกล้เคียงกับงานศิลปกรรมของไทย ในส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่า ควรมีเนื้อหาในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะของอาเซียน อันได้แก่ ได้แก่ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีเนื้อหาที่เชื่อมโยง เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญ ยังให้ความคิดเห็นในการระมัดระวังการนำเสนอเนื้อหาที่มีความเปราะบางในด้านความแตกต่างของชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคมในอาเซียน โดยมีความคิดเห็นว่าการนำเสนอในเรื่องของความแตกต่างหลากหลาย ไม่ควรเป็นไปในเชิงเปรียบเทียบว่าชาติใดเหนือกว่าหรือด้อยกว่ากัน ควรมีเนื้อหาที่กล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้านในเชิงสร้างสรรค์ไม่แสดงถึงความดูถูกเหยียดหยาม ไม่ใช้มาตรฐานตัวเอง ในการชี้วัดหรือประเมินค่าของคนอื่น

6.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะมากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ และกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ ในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ให้ผู้เรียนสร้างงานศิลปะที่มีเนื้อหาที่แสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชนชาติต่างๆ ในอาเซียน โดยใช้ความรู้ในเรื่ององค์ประกอบศิลป์ รองลงมา คือควรมีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาจัดเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยใช้รูปแบบงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีกิจกรรมกลุ่มที่เป็นการละเล่น หรือเกมความรู้ที่สอดแทรกเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน รองลงมา คือ ควรมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในเชิงสร้างสรรค์ และมีกิจกรรมกิจกรรมการศึกษาออกสถานที่ในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียนซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้ง่าย

ในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียนและ การอภิปรายถึงความเหมือนและความต่างของรูปแบบงานศิลปะไทยกับอาเซียน เช่น ลวดลายกนก หรือพระพุทธรูปในงานศิลปกรรมไทยกับศิลปกรรมลาว ส่วนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นกันในชั้นเรียน และควรมีการเชิญวิทยากรที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ทางศิลปะ และวัฒนธรรมจากประเทศสมาชิกในอาเซียน มาให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจากผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นโดยตรง

กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ พบว่ามีครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนในอาเซียนในเรื่องการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ ในอาเซียน เช่น การแสดง การละเล่น การ

แต่งกาย การเรียนรู้ภาษาของชนชาติต่างๆ และความคิดเห็นว่าควรมีกิจกรรมการสาธิตการแสดงของชาติต่างๆ ในอาเซียน จากสื่อวีดิทัศน์ ภาพถ่าย หรือสารคดี ให้ผู้เรียนได้ซึมซับความงดงามอ่อนช้อยของศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียน

6.5 สื่อการสอน

จากความคิดเห็นของครูผู้สอนและเชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการสอนในแต่ละประเภท เรียงลำดับตามความถี่ดังต่อไปนี้

1. สื่อประเภทรูปภาพ จะช่วยส่งเสริมการจำและมีความเป็นรูปธรรม จับต้องได้มากกว่าสื่อที่เป็นเอกสาร ตำรา ในกรณีที่เป็นรูปภาพศาสนสถาน ควรมีการแสดงรายละเอียดของชื่อและส่วนประกอบของโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมให้เห็นได้ชัดเจนด้วยการทำสัญลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเจน

2. สื่อการสอนประเภทเกม ครูผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญว่าสื่อประเภทเกม ช่วยทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนสนุกสนาน และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้มากขึ้น

3. สื่อประเภทเทคโนโลยี ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นว่สื่อการเรียนรู้ประเภทมัลติมีเดีย หรือสื่อที่มีภาพเคลื่อนไหว จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มาก และมีผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่ควรมีการสร้างสื่อการเรียนรู้ประเภทเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน ที่ให้ผู้เรียนสามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต โดยอาจเป็นแอปพลิเคชันประเภทเกมถาม-ตอบที่สอดแทรกสาระความรู้ทั่วไปในเรื่องอาเซียน หรือเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน

4. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียน ที่ปรากฏอิทธิพลทางศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้นอกสถานที่ จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มาก

5. สื่อการสอนประเภทแบบจำลอง ศิลปวัตถุ ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ควรมีการประยุกต์ใช้สิ่งของในท้องถิ่นมาเป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญมีข้อคิดเห็นว่ หากสื่อ่นั้นเป็นแบบศิลปวัตถุจำลอง เช่น แบบอาคาร งานสถาปัตยกรรม ควรมีการแสดงองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรมนั้นและแสดงให้เห็นความแตกต่างของสถาปัตยกรรมในแต่ละศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกรูปแบบได้อย่างง่าย

6. สื่อประเภทหนังสือ เอกสารหรือตำรา พบว่ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ สื่อที่ใช้ควรมีเนื้อหาที่ชัดเจน โดยเฉพาะสื่อการสอนที่เป็นหนังสือ ภาพประกอบ ควรมีภาพประกอบชัดเจน สีสันท่าน่าน มีการจัดวางตัวอักษร และการจัดเนื้อหาในเล่มที่อ่านง่าย สามารถให้ความรู้เบื้องต้นได้โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ส่วนผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญในด้านการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

7. สื่อที่เป็นแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรและโบราณสถานที่สำคัญในอดีต

6.6 การวัดและประเมินผล

แนวทางการประเมินผล พบว่ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการประเมินผลด้านความรู้มากที่สุดในเรื่อง ควรมีการวัดประเมินผลตามกรอบของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือ คือ การประเมินผลด้านทักษะในการพิจารณาจากทักษะพื้นฐานทางศิลปะของผู้เรียน และความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะ การประเมินผลด้านเจตคติ คือ ผู้เรียนมีความชื่นชอบ ความพึงพอใจที่ได้

เรียนรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของไทยและประเทศสมาชิกในอาเซียน

ในส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นในการประเมินด้านเจตคติมากที่สุด ในเรื่อง การประเมินผลทางทัศนคติโดยการใช้การตอบคำถามหรือแบบสอบถามในเรื่องความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน รองลงคือการประเมินด้านความรู้ ในเรื่อง การประเมินผลจากการคิดวิเคราะห์ การตอบคำถามอย่างมีเหตุผล บรรยาย สาธยาย เล่าเรื่อง ไม่ใช่ข้อสอบเพื่อจำแต่วัดที่ความเข้าใจ และควรมีการประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถระบุ แจกแจงในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาที่ปรากฏในอาเซียน โดยสามารถอธิบายถึงลักษณะเด่นของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาได้และสามารถระบุได้ว่าลักษณะของงานศิลปกรรมนั้นเป็นของชนชาติใด และการประเมินด้านทักษะ ในเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจและสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างง่าย โดยที่ผลงานมีแนวความคิดของศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกในอาเซียน

6.7 การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน เมื่อผู้เรียนได้สัมผัส ได้ยินได้เห็นบ่อยๆ และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอาเซียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการซึมซับที่ละเล็กละน้อยว่าผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งในพลเมืองอาเซียนและจะเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนอาเซียนในอนาคต ในส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ให้ความคิดเห็นว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียนอาจต้องมองข้ามจากคำว่า “ชาตินิยม” มองข้ามความขัดแย้งที่มีต่อกันในอดีต นอกจากนี้ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ครูผู้สอนนั้นมีส่วนสำคัญมากในการส่งต่อทัศนคติ หรือการรับรู้ที่มีประเทศสมาชิกอาเซียนให้แก่ผู้เรียน ควรให้มุมมองที่เปิดกว้างขึ้น ไม่นำเสนอประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน ไม่ใช่รสนิยมของตนเองตัดสินผู้อื่น

6.8 ประโยชน์จากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน เรียนรู้ในเรื่องความเหมือน ความแตกต่างหลากหลายในอาเซียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในสังคม และวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียนมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีการรวมตัวของอาเซียนขึ้น ผู้เรียนเองก็ต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตนเองมากขึ้น ส่วนในเรื่องทักษะทางศิลปะ ก็จะส่งผลดีในด้านที่ทำให้ผู้เรียนมีเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่หลากหลายยิ่งขึ้น ไม่ยึดติดกับเทคนิควิธีการเดิม ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญในประเด็นเรื่อง การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียน จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ท่ามกลางความแตกต่าง ซึ่งเป็นหัวใจหลักของ ASEAN Community คือ Unity on Diversity มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศสมาชิกอาเซียน มองเห็นคุณค่าของความงามทางศิลปะอันหลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้เปิดใจยอมรับฟังผู้อื่นมากขึ้น

7. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญ สรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

7.1 ความสำคัญของการจัดการสอนศิลปะของอาเซียน

1. การเรียนรู้ศิลปะอาเซียนมีความจำเป็นมากเพราะทำให้ผู้เรียนทราบความเป็นมาของเพื่อนบ้านและมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะในอาเซียนของประเทศอื่นๆ เป็นสิ่งดี แต่ควรส่งเสริมและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจพื้นฐานของศิลปะในประเทศไทยก่อน จึงจะสามารถเชื่อมโยงกับศิลปะชาติอื่นๆ ได้
3. หากมีการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน
4. ควรมีการอบรมครูผู้สอนในเรื่องการให้ความรู้เนื้อหาทางศิลปะ วัฒนธรรมอาเซียน รวมไปถึงส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ดีแก่ครูผู้สอนในมุมมองที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน

7.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ

1. เนื้อหาด้านศิลปะของอาเซียนสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาอาจยังไม่ต้องมีเนื้อหาที่ลงลึกถึงรายละเอียดมากนัก และควรเพิ่มเติมในส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะรูปแบบต่างๆ หรือการสร้างงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านที่คล้ายคลึงกับไทย เนื้อหาอื่นๆ ดึงมาใช้อธิบายประกอบเพื่อให้เห็นภาพรวมของงานศิลปะพื้นฐาน
2. ควรมีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระในเรื่องศิลปะของอาเซียนให้ชัดเจนสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นว่าควรได้เรียนรู้เรื่องอาเซียนในขอบเขตมากน้อยเพียงใด

7.3 การจัดการเรียนการสอน

1. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า ควรมีหลักสูตรศิลปะของอาเซียนในรูปแบบพหุ-วัฒนธรรมตามองค์ประกอบทั้ง 5 ให้เป็นรูปธรรม และนำมาใช้กับผู้เรียนให้เกิดประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลาง
2. ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อให้ได้ความรู้ที่คงทน
4. ในการนำเสนอความคิดที่มีความหลากหลาย ควรใช้แกนศิลปะปฏิบัติเป็นหลัก
5. ไม่ควรเป็นการเรียนรู้จากหนังสือเพียงอย่างเดียว
6. ควรมีการจัดบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน 1-2 ครั้งต่อเดือนจากหน่วยงานภายนอก
7. ควรมีการจัดทำโครงการเข้าค่ายศิลปะในโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง และจัดอบรม/ประชุมให้ความรู้กับครูผู้สอนศิลปะอย่างต่อเนื่อง
8. การนำงานศิลปะของอาเซียนมาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับประถมจำเป็นต้องดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ ตามบริบทของโรงเรียน ลักษณะและรูปแบบต้องเปลี่ยนไปบ้าง แต่ยังคงคุณลักษณะเฉพาะของงานนั้นไว้

7.4 การใช้สื่อการสอน

1. กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแหล่งข้อมูลสำหรับสืบค้นเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนในการสืบค้นข้อมูลและได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง
2. ควรมีการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะอาเซียนจากสื่อและประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น จัดทัศนศึกษาปีละครั้ง
3. ควรมีการแลกเปลี่ยนกับบุคลากรระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน
4. โรงเรียนขาดสื่อด้านศิลปะเกี่ยวกับอาเซียน
5. โรงเรียนยังไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนศิลปะอาเซียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
6. ควรมีสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะอาเซียนที่หลากหลาย
7. ครูผู้สอนควรมีสื่อที่จำเป็นได้แก่ แผ่นภาพขนาดใหญ่ หรือภาพสไลด์แสดงเรื่องราวหรือรูปแบบศิลปะของชาติอาเซียน

8. สรุปผลการวิจัยจากแบบสังเกตการสอนศิลปะของอาเซียน

ผลการวิจัยจากแบบสังเกตการณ์สอนศิลปะของอาเซียนของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN สรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการสอนของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนโดยค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอาเซียน มีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนและนำหน่วยการเรียนรู้มาเขียนแผนจัดการเรียนรู้ มีบางโรงเรียนที่เพิ่งดำเนินการเขียนแผนการเรียนรู้สาระศิลปะที่บูรณาการกับอาเซียนและจะเริ่มใช้แผนการเรียนรู้นี้ตั้งแต่วันที่ 2 ของปีการศึกษา 2557
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระทัศนศิลป์ และสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา
3. เนื้อหาสาระ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่มีหรือนำเนื้อหาด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนเข้ามาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน แต่จะมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับงานศิลปะของอาเซียนอยู่บ้าง เช่น มีการยกตัวอย่างสถานที่สำคัญในอาเซียน การแต่งกาย การละเล่นของอาเซียนที่มีการยกตัวอย่างการประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่าย และหากเปรียบเทียบเนื้อหาในสาระทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์แล้ว จะพบว่า ในสาระนาฏศิลป์มีการนำเนื้อหาด้านศิลปะการแสดงของอาเซียนมาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด โดยจะเป็นเรื่องของท่ารำของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเฉพาะท่ารำของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา อินโดนีเซีย
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ และในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมวาดภาพระบายสีที่มีหัวข้อเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และความร่วมมือในด้านต่างๆ ของอาเซียน ซึ่งในกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทฤษฎีทางศิลปะ ได้แก่ จัดองค์ประกอบศิลป์ การใช้สี ขนาด สัดส่วน เป็นต้น

ในส่วนของการสาธิต หรือการยกตัวอย่างวิธีสร้างงานผลงานศิลปะรูปแบบต่างๆ ที่ปรากฏในอาเซียน พบว่า ครูผู้สอนยังไม่มี การตัวอย่างหรือสาธิตวิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของอาเซียน แต่กิจกรรมในสาระดนตรีและนาฏศิลป์ พบว่าครูผู้สอนมีการสาธิตทำรำของประเทศเพื่อนบ้านให้แก่ผู้เรียนและการบรรเลงเพลงพื้นเมืองของประเทศเพื่อนบ้านให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ในรายวิชาอาเซียนศึกษามักมีกิจกรรมที่บูรณาการกับศิลปะ โดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการออกแบบสื่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน โดยให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลเรื่องอาเซียนและนำเสนอหน้าชั้นเรียน

5. สื่อการสอน พบว่าในห้องเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีตัวอย่างผลงานจำลอง หรือชิ้นงานจริงจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน สื่อการสอนที่เกี่ยวกับอาเซียน จะจัดอยู่ในห้องศูนย์อาเซียน ได้แก่ ตู้กดน้ำพลาสติกเครื่องแต่งกายอาเซียน ธงอาเซียน เป็นต้น มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสาร หรือวารสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนซึ่งมีเนื้อหาในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และสถานที่สำคัญ เป็นหัวข้อย่อยสอดแทรกอยู่ในเล่มบ้าง

นอกจากสื่อการเรียนรู้ประเภทสิ่งพิมพ์แล้ว ยังพบว่าทุกโรงเรียนมีมีสื่อการสอนประเภทเทคโนโลยีที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน คือ มีการใช้บอร์ดอิเล็กทรอนิกส์ ในห้องศูนย์อาเซียน พร้อมกับคู่มือการใช้งาน และพบว่ามีโรงเรียนที่มีเครื่องฉายวีดิทัศน์ในห้องเรียนทัศนศิลป์ ในส่วนของอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ทางศิลปะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานศิลปะในชั้นเรียน และมีบางโรงเรียนที่ห้องเรียนและอุปกรณ์เกิดการชำรุด เสียหายจากเหตุการณ์น้ำท่วม

6. การประเมินผล พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินจากผลงานของผู้เรียน ในด้านความคิดสร้างสรรค์ การปฏิบัติผลงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ความสะอาดเรียบร้อยของผลงาน การใช้วัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน มีการประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรม โดยสังเกตจากการวางแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ความตั้งใจในการทำงาน ความรับผิดชอบในการส่งงานให้ทันตามกำหนดเวลา

7. บรรยากาศภายในห้องเรียน จากการสังเกตการณ์สอนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ มีบางโรงเรียนที่มีห้องเรียนทัศนศิลป์แยกออกมาเป็นสัดส่วน โดยมีการแยกเป็นห้องเรียน และมีการแยกเป็นอาคารเรียนย่อยในสาระทัศนศิลป์ออกมาโดยเฉพาะ และมีบางโรงเรียนที่ใช้ห้องเรียนทัศนศิลป์ร่วมกับห้องเรียนนาฏศิลป์และห้องเรียนดนตรี โดยมีตารางการใช้ห้องเรียนระบุเวลาในการใช้ห้องเรียนของแต่ละชั้นปี ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า มีบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีบางโรงเรียนที่ควรปรับปรุง ในเรื่องการใช้พื้นที่ในห้องเรียนที่เหมาะสมในการเรียนทัศนศิลป์ และความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยในห้องเรียน

ในส่วนของห้องศูนย์อาเซียน พบว่า โดยส่วนใหญ่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดห้องศูนย์อาเซียน มีการจัดวางสื่อการเรียนรู้ที่เป็นระเบียบ มีโต๊ะ ชั้นวางหนังสือ และตู้กระจกสำหรับแสดงผลงานของผู้เรียนและมีบางโรงเรียนที่ศูนย์อาเซียนกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงเพื่อขยายพื้นที่ และซ่อมแซมส่วนของพื้นที่ในห้องที่ชำรุด

อภิปรายผลการวิจัย

การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม
2. การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
3. การกำหนดวัตถุประสงค์
4. การกำหนดเนื้อหาสาระ
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. สื่อการสอน
7. การวัดประเมินผล

1. ความสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ในปัจจุบันการเรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก การทำความเข้าใจในเรื่องพหุ-วัฒนธรรมจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบความคิด ความเชื่อซึ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน การมีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันมิใช่สิ่งที่ผิด แต่ควรเป็นการเปิดใจยอมรับ และทำความเข้าใจในความคิด ความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายเหล่านั้น ซึ่งการเรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายผ่านสิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ การแสดงออกทางความคิดผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การแสดง จะทำให้มองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการสร้างงานศิลปะหรืองานวรรณกรรมใดๆ นั้น เป็นอีกมิติหนึ่งที่สะท้อนถึงลักษณะทางสังคมหรือบริบททางสังคม ในช่วงเวลาทำงานศิลปะเหล่านั้นผลิตขึ้นมา งานศิลปะมีประโยชน์อย่างมาก ในการศึกษาและทำความเข้าใจต่อสภาพการณ์และโลกทัศน์ของสังคมที่ปรากฏอยู่ด้วยฐานคติและความคิดเชิงมนทัศน์ว่างานศิลปะแต่ละชิ้นย่อมบ่งบอกถึงการสังสมประสบการณ์และความเป็นไปของโลกให้ปรากฏอยู่ (เกษม เพ็ญภินันท์, 2552)

นอกจากนี้ ในความแตกต่างหลากหลาย ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันอยู่ด้วย โดยจะเห็นว่างานศิลปะและวัฒนธรรมในอาเซียนแม้จะมีความแตกต่างหลากหลายแต่แท้จริงแล้วล้วนมาจากรากวัฒนธรรมเดียวกัน ทั้งนี้จากผลวิจัยยังพบว่า แม้ว่าการเรียนรู้ทำความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายจะมีสำคัญต่อการปรับตัวในปัจจุบัน แต่การศึกษาทำความเข้าใจในพื้นฐาน ตัวตนของตนเองให้ถ่องแท้ก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน

2. การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

จากผลการวิจัย ได้แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญต่อกระบวนการเตรียมการเรียนการสอน สืบค้นแหล่งข้อมูลงานศิลปะรูปแบบต่างๆ ของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ผู้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น แต่นอกจากแหล่งเรียนรู้และการ

จัดเตรียมสื่อการสอนแล้ว การปรับทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากที่ครูผู้สอนเคยรับรู้มานั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในเรื่องทัศนคติของครูผู้สอนนั้น Wasson, Stuhr และ Mwaniki (1990) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนต้องมีความระมัดระวังในการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อจะไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่แสดงออกถึงการเปรียบเทียบหรือมีความคิดเห็นในเชิงลบต่อสิ่งที่แตกต่างจากที่ตนเคยรับรู้ เพราะผู้เรียนก็จะจดจำความคิดเหล่านี้และมีทัศนคติในเชิงลบไปด้วยเช่นกันครูผู้สอนจะต้องระมัดระวังในการหาตัวอย่างเปรียบเทียบและสิ่งที่ทำให้เกิดอคติระหว่าง เพศ ชนชั้น สถานะทางเศรษฐกิจ อายุ เชื้อชาติและความสามารถทางกายภาพ ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการสอน โดยไม่มีความโน้มเอียงไปตามความคิดเห็นของตนเอง ครูผู้สอนจะต้องมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมที่มีความต่างจากสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในกระบวนการนี้จะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนที่让ครูและนักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยปราศจากอคติ

นอกจากนี้การปรับแผนการสอนให้เหมาะกับบริบทของแต่ละพื้นที่ก็มีความสำคัญ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3. การกำหนดวัตถุประสงค์

ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ผู้เรียน ควรมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะวัฒนธรรมโดยรวมของแต่ละประเทศในอาเซียน สามารถเปรียบเทียบ เชื่อมโยงระหว่างงานศิลปะไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกันได้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ผลงานของตนเอง และควรมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านผ่านการเรียนรู้ทางศิลปะ

4. การกำหนดเนื้อหาสาระ

เนื้อหาที่ถ่ายทอดแก่ผู้เรียนในเรื่องศิลปะของอาเซียนนั้น ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีเนื้อหาในเรื่องรูปแบบของงานศิลปกรรมของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความใกล้เคียงกับงานศิลปกรรมของไทย เช่น งานศิลปะของลาว พม่า กัมพูชา จากข้อคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการเชื่อมโยงประสบการณ์ความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ คือ การให้เนื้อหาที่มีความใกล้เคียงกับสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยมาก่อนนั้นควรพิจารณาจากการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ค่อยๆ เรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนมีความเคยชินหรือเคยพบเห็นมาก่อน แล้วจึงค่อยๆ ขยายการรับรู้ไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชื่อมโยงได้ระหว่างประสบการณ์ที่ผู้เรียนเคยพบเห็นกับประสบการณ์ใหม่ (อรจรรย์ ณะทะกั่วทุ่ง, 2546)

สำหรับการหยิบยกด้านเนื้อหาทางสังคม วัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์งานศิลปะนั้น ควรมีเนื้อหา เช่น ศาสนา กลุ่มชนชาติที่สร้างงานศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประเด็นเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดลักษณะและรูปแบบของงานศิลปะที่มีความแตกต่างกัน เนื้อหาดังกล่าวนี้นี้จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจว่ารูปแบบงานศิลปะนั้นมีความหลากหลาย มีมุมมองความงามที่แตกต่างกันออกไปซึ่งไม่สามารถกำหนดหรือใช้มาตรฐานเดียวกันวัดคุณค่าความงามของแต่ละที่ได้ การให้ความสำคัญต่อความเข้าใจในบริบทของความแตกต่างหลากหลายนี้ ครูผู้สอนจะต้อง

ยกตัวอย่างที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความชื่นชมในความแตกต่างทางสุนทรียะ มีความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีและเอื้อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้เชื่อมโยงในความแตกต่างหลากหลายในสังคม (Delacruz, 1996) ครูควรให้ผู้เรียนได้รับรู้ผ่านการสังเกตถึงความต่างทั้งกับผลงานศิลปะในวัฒนธรรมไทยและ วัฒนธรรมอื่น หาหนทางส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าทั้งศิลปะของชาติตนและชาติอื่น (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

ในส่วนเนื้อหาด้านทักษะ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการ เรียนรู้ในเรื่องการจัดองค์ประกอบศิลป์ สัดส่วน ความสมดุล ทิศนธาตุ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้าง งานศิลปะ ในส่วนขอเทคนิควิธีการสร้างผลงานศิลปกรรมของอาเซียนนั้นยังไม่ต้องมีเนื้อหาที่ให้ รายละเอียดมากเพราะอาจเกินความเข้าใจของผู้เรียน และควรมีเนื้อหาที่สอดแทรกเนื้อหาเรื่องความ เท่าเทียมกัน และหลีกเลี่ยงประเด็นที่เคยมีความขัดแย้งกันมาแต่อดีต ทั้งนี้ต้องเริ่มที่ครูผู้สอนก่อนใน การปรับทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน และควรศึกษาทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะนำมาจัดการ เรียนการสอนการนำเสนอเนื้อหาทางศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงการ นำเสนอวัฒนธรรมอื่นโดยเข้าใจถึงแนวคิดของวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริงและนำเสนอโดยชื่นชมใน ความแตกต่าง (Bates, 2000)

นอกจากนี้ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อควรคำนึงในการ กำหนดเนื้อหาสาระ คือครูต้องเป็นผู้ย่อยความรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ในด้านการจัดเนื้อหาให้ เหมาะสมกับผู้เรียนนั้นการคำนึงถึงวุฒิภาวะและพัฒนาการของผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่ง พัฒนาการทางความคิดของผู้เรียนในช่วงวัย 7-12 ปี เด็กจะสามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถที่จะคิด อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐานและทฤษฎี และสามารถที่จะเกิดความคิดรวบยอด ในสิ่งที่เป็นนามธรรมนอกเหนือไปจากสิ่งที่ตามองเห็น แต่อย่างไรก็ดีผู้เรียนในช่วงวัยนี้อาจยังไม่ สามารถแยกแยะหรือคิดวิเคราะห์ในเนื้อหาเชิงลึกได้ (พรรรถทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547) และหาก เนื้อหาที่มีความละเอียดซับซ้อนเกินไปอาจจะทำให้ความสนใจของผู้เรียนลดน้อยลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความสนใจของผู้เรียนด้วย เมื่อมีความสามารถเพิ่มขึ้นหรือวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น ความสนใจก็จะเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน ดังนั้นอิทธิพลที่สร้างความสนใจของผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความสามารถ ของผู้เรียน การศึกษา ความถนัดตามธรรมชาติ บุคลิกภาพ ความคล่องแคล่ว ความแปลกประหลาด ของสิ่งที่ได้พบเห็น (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2527)

5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้ได้แก่ การอภิปรายในชั้นเรียนเกี่ยวกับ ศิลปะ และวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งกิจกรรมในด้านความรู้นี้ สามารถที่จะ นำผู้เรียนไปสู่ความซาบซึ้งในงานศิลปะ ซึ่ง มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ได้กล่าวถึงทฤษฎีของ พาร์ โยฮันเซน (Per O. Johansen, 1978) ว่า การที่ผู้เรียนพิจารณาวิเคราะห์งานศิลปะด้วยสายตาและแสดงความคิดเห็นด้วยคำพูดจากความรู้สึกร่วมตัว ในลักษณะ ไร้มายา (Naive) โดยไม่ต้องคำนึงความรู้เกี่ยวกับ สิ่งนั้น หรือความคิดเห็นของผู้อื่น (เช่นนักวิจารณ์ศิลปะ) หรือไม่คำนึงถึงว่าผู้สร้างงานคือใคร สำคัญ หรือมีชื่อเสียงเช่นไร หรือไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นของสูงหรือรูปเคารพ ซึ่งต้องพูดด้วยความเคารพบูชา

เป็นต้น นั่นคือ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนฝึกให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นส่วนตัว เฉพาะตัวอย่างจริงจัง เมื่อฝึกดังนี้แล้วผู้เรียนพร้อมที่จะก้าวไปสู่ขั้นฝึกความซาบซึ้งในศิลปะ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีความคิดเห็นว่าควรให้ผู้เรียนมีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางที่เป็นกิจกรรมโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง คือ เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550)

ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ในบริบทของพหุวัฒนธรรม เช่น ศาสนสถานของแต่ละศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละศาสนา และอิทธิพลของงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านที่ปรากฏในไทยโดยที่อาจเป็นพื้นที่ในชุมชนที่ผู้เรียนมีความใกล้ชิด ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการรับรู้จากสถานที่จริง มองเห็นในเชิงรูปธรรมได้ เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Wasson, Stuhr และ Mwanniki (1992) ในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และครูผู้สอนควรเข้าถึงและใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อมาเป็นหลักในการวางหลักสูตร

สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะครูผู้สอนแสดงความคิดเห็นในการใช้วัสดุในท้องถิ่นมาสร้างงานศิลปะโดยอิงจากรูปแบบการสร้างงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน และการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยมีหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียน สำหรับผู้เชี่ยวชาญได้เสนอความคิดในการจัดกิจกรรมที่เป็นการละเล่น เกมเสริมความรู้เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และช่วยให้เกิดความจำได้ง่ายขึ้น ส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องอัตลักษณ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ ในอาเซียน เช่น การแสดงการละเล่น การแต่งกาย การเรียนรู้ภาษาของชนชาติต่างๆ

6. สื่อการสอน

จากความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญสามารถสรุปได้ว่า ควรเป็นสื่อการสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มีเนื้อหาชัดเจน ตรงประเด็น มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความน่าเชื่อถือ และควรเป็นสื่อที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ประเภทของสื่อที่ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญแนะนำคือ

1. สื่อประเภทรูปภาพ จะช่วยส่งเสริมการจำและมีความเป็นรูปธรรม
2. สื่อการสอนประเภทเกม ช่วยทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนสนุกสนาน และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้มากขึ้นแต่ไม่ควรนำมาใช้ในการประเมินผล
3. สื่อประเภทเทคโนโลยี ประเภทมัลติมีเดีย หรือสื่อที่มีภาพเคลื่อนไหว จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มาก
4. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียน
5. สื่อการสอนประเภทแบบจำลอง ศิลปวัตถุ
6. สื่อประเภทหนังสือ เอกสารหรือตำรา
7. สื่อที่เป็นแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรและโบราณสถานที่สำคัญในอดีต

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า นอกจากเอกสาร ตำราแล้ว วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ก็สามารถใช้เป็นสื่อการสอนได้ ซึ่ง กิดานันท์ มลิทอง (2548) กล่าวว่าสื่อการสอนมิใช่เป็นเพียงวัสดุอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้เทคโนโลยีประดิษฐ์ขึ้นมาเท่านั้น แต่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ทั้งสิ้น สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทั้งนี้ต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน เนื้อหา ถูกต้องทันสมัยเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะของสื่อชนิดต่างๆ แต่ละชนิดว่า สามารถสร้างความสนใจและให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง

นอกจากนี้แนวทางในการใช้สื่อเพื่อเรียนรู้ความหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรม Wasson, Stuhr และ Mwanniki (1992) ได้เสนอว่า สื่อการเรียนรู้สามารถสืบค้นได้จากตัวบุคคล สถานที่ และสิ่งของวัตถุ เช่น งานศิลปวัตถุ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (เช่น ฟิล์ม วิดีโอ) หรือแม้งานศิลปะในที่สาธารณะ

ทั้งนี้ ข้อควรระวังในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545) ได้กล่าวถึงสื่อเทคโนโลยีว่า สามารถสร้างศักยภาพในการรับรู้และเรียนรู้ให้แก่เด็กยุคปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น สื่อเหล่านี้สามารถใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีถ้าในโรงเรียนแห่งนั้นมีศักยภาพด้านเทคโนโลยี แต่ก็ต้องระวังเรื่องข้อมูลที่สมควรต่อการเผยแพร่ให้เด็กเห็นซึ่งก็มีอยู่มากเช่นกัน สื่อเทคโนโลยีจึงค่อนข้างจะเป็นดาบสองคมที่ควรต้องมีผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแลควบคุม

7. การวัดประเมินผล

จากผลการวิจัยพบว่า ในการประเมินความรู้ความเข้าใจนั้น ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นว่า ควรเป็นการประเมินผลตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสามารถใช้แบบทดสอบ โดยอาจสร้างเป็นแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรประเมินจากความเข้าใจอันแท้จริงของผู้เรียนไม่ใช่ประเมินจากการทดสอบความจำ การที่ผู้เรียนสามารถเขียน หรือพูดอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น จะแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้เรียนมากกว่าการทำแบบทดสอบ และในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมศิลปะโดยมีหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนนั้นสามารถประเมินผลจากสิ่งที่ผู้เรียนถ่ายทอดผ่านผลงานศิลปะว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนมากน้อยเพียงไร ในประเด็นที่เกี่ยวกับการประเมินนี้ เกษร ธิตะจारी (2543) กล่าวว่า เป็นกิจกรรมอันสำคัญของผู้สอนที่จะประเมินคุณภาพการทำงานของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจำเป็นจะต้องกำหนดการประเมินผลให้ชัดเจน ให้ผู้เรียนรับรู้ว่าจะมีการประเมินอะไรบ้างและประเมินอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องและการประเมินผลจะต้องสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ในการประเมินทางทักษะครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีการประเมินจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ การนำความรู้มาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์งานศิลปะของตนเองได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนด การใช้วัสดุอุปกรณ์ มีครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นว่า การประเมินผลทางทักษะจะดูที่ผลงานเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องพิจารณาขั้นตอนกระบวนการสร้างผลงานของผู้เรียนด้วย โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการประเมินทักษะในการสืบค้นข้อมูลของผู้เรียน

และกระบวนการกลุ่มในการทำงานอีกด้วย ในการประเมินทางทักษะนี้ จะเป็นลักษณะการประเมินตามสภาพจริง ซึ่ง ชนาธิป พรกุล (2551) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกับหลักการการประเมินผลตามสภาพจริงของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นการสะท้อนให้เห็นการสังเกตสภาพงานปัจจุบัน (Current Work) ของนักเรียน และสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

ในการประเมินทางเจตคติ ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับผลที่ได้จากการเรียนรู้ในเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนว่า ผู้เรียนจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อประเทศสมาชิกอาเซียน ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรม มีความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองหนึ่งของอาเซียน ซึ่งการประเมินผลในด้านทัศนคตินี้ สอดคล้องกับตัวชี้วัดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนและตัวชี้วัดความสำเร็จ ในการที่นักเรียนเคารพและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินนี้สามารถใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนก่อน และหลังการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน นอกจากนี้ควรมีการสังเกตพฤติกรรมร่วมด้วย

ทั้งนี้ ในด้านการใช้เครื่องมือในการวัดประเมินผล ลำดับแรก ผู้สอนต้องวิเคราะห์สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ จากหลักสูตร เพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจะไปสู่การสร้างเครื่องมือวัด ลำดับที่สอง พิจารณาจุดประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าข้อใดหรือส่วนใดบ้าง ที่สามารถสร้างเครื่องมือวัดภาคปฏิบัติได้ และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดรูปแบบของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ควรพิจารณาเครื่องมือให้เหมาะสมกับงานที่ให้ปฏิบัติ (ทิวต์ล มณีโชติ, 2549)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมศิลปะ และวัฒนธรรมความเป็นไทยควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียน
2. การสร้างชุดความรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน ที่เหมาะกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น
3. ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำแหล่งข้อมูลสำหรับสืบค้นเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน
4. การมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน มีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก่อนที่จะให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านได้นั้น ครูผู้สอนต้องมีมุมมองที่เป็นกลาง และเปิดกว้าง เพื่อมิให้มีทัศนคติที่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง
5. ควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานการศึกษา ภาครัฐ เอกชนในการจัดความรู้เรื่องศิลปะอาเซียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยที่เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่อาเซียน และโรงเรียนที่ไม่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ

2. การศึกษาผลการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
3. การศึกษาการจัดการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยบูรณาการกับสาระดนตรีและนาฏศิลป์
4. การศึกษาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ในการสอนศิลปะของอาเซียนของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย
5. การศึกษาการสอนศิลปะอาเซียนของประเทศสมาชิกอาเซียน

แนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

จากผลการศึกษาวิจัยสามารถนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมได้ดังนี้

การสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีในเรื่องการจัดการสอนศิลปะภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งการสร้างความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนผ่านการแสดงออกทางศิลปะ โดย Stuhr, Mwanniki และ Wasson (1992) ได้นำเสนอหลักการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ 6 ข้อ คือ

1. ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการผลิตผลงานศิลปะควบคู่กับความรู้ด้านบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่งานศิลปะนั้นถูกผลิตขึ้น
2. ไม่เพียงแต่ครูผู้สอนต้องให้คุณค่ากับสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างแต่ยังต้องมีทัศนคติที่เป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง
3. สนับสนุนให้แหล่งชุมชนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ด้านความแตกต่างหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม
4. ใช้กระบวนการทางมานุษยวิทยาเพื่อระบุกลุ่มคนในสังคมวัฒนธรรมและทักษะความเชี่ยวชาญของกลุ่มบุคคลในการผลิตสิ่งซึ่งมีคุณค่าทางสุนทรีย์
5. การนำเสนอความแตกต่างหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม เชื้อชาติ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวภายนอกห้องเรียน เรื่องราวในชุมชน และในระดับชาติ
6. มุ่งประเด็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ อันได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ พื้นฐานทางด้านจิตใจ อายุ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ

จากหลักการดังกล่าว นำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมดังนี้

1. ชั้นเตรียมการสอนของครูผู้สอน
2. เนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การประเมินผล

1. ชั้นเตรียมการสอนของครูผู้สอน

การจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจ

ก่อนทำความเข้าใจศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ครูผู้สอนจะต้องมีพื้นฐานความรู้เรื่องงานศิลปะไทย ลักษณะของงานศิลปะไทยในแต่ละประเภท รวมทั้งอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบของงานศิลปะไทย โดยอาจทำการศึกษาพัฒนาการของศิลปะไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีรูปแบบในแต่ละยุคสมัยหรือมีพัฒนาการมาอย่างไรบ้าง เมื่อเข้าใจพื้นฐานทางศิลปะไทยในระดับหนึ่งแล้ว จะสามารถศึกษาเปรียบเทียบและทำความเข้าใจระหว่างรูปแบบของงานศิลปะไทยกับงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้ การศึกษาทำความเข้าใจงานศิลปะของอาเซียน ครูผู้สอนอาจอาจเริ่มศึกษาจากงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้เคียงกับงานศิลปะของไทยแล้วจึงขยายออกไปสู่รูปแบบงานศิลปะที่แตกต่างจากประสบการณ์ในการรับรู้เดิม ทั้งนี้ เพื่อการมองเห็นภาพเป็นรูปธรรมและให้มีความสอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่นของแต่ละโรงเรียน อาจเทียบเคียงงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านกับงานศิลปกรรมในท้องถิ่นของตนว่ามีสิ่งใดที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันบ้าง และควรหยิบยกประเด็นใดที่น่าสนใจเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้ ในเรื่องของการปรับทัศนคติของครูผู้สอนก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยส่วนใหญ่แล้ว ความเชื่อ ความคิดหรือการแสดงออกมักได้รับการปลูกฝังในกรอบของมาตรฐานเดียว และเมื่อมีการแสดงออกในรูปแบบอื่นที่ต่างจากกรอบมาตรฐานที่คุ้นเคย จึงเกิดความรู้สึกแปลกแยกและมองว่าคุณค่าต่ำกว่าสิ่งที่เคยพบเห็น อีกทั้งมุมมองในเรื่องชาตินิยมและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในอดีตก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้มีทัศนคติในด้านลบต่อประเทศสมาชิกในอาเซียน ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาทางศิลปะของประเทศสมาชิกในอาเซียน ครูผู้สอนจะต้องระมัดระวังในการแสดงออกทางทัศนคติของตนเป็นอย่างยิ่ง พยายามนำเสนอด้วยความเป็นกลางและหลีกเลี่ยงประเด็นที่เปราะบาง เช่น ความเชื่อในการนับถือศาสนา เชื้อชาติ โดยต้องไม่เปรียบเทียบในเชิงดูถูก

1.2 การสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนสำหรับครูผู้สอน

ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเลือกแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการที่มีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบได้ มีความสอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ ในกรณีที่เป็นแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจะต้องมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ หรือมีความสอดคล้องกับเอกสารตำรา และต้องมีเนื้อหาที่มีความชัดเจน ตรงประเด็น และทันสมัย นอกจากนี้ควรปรึกษากับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง ตัวอย่างแหล่งข้อมูลเรื่องอาเซียน และศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน มีดังนี้

1.2.1 หนังสือ เอกสาร ตำราทางวิชาการ แบ่งเป็น

1. เอกสารวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น เอกสารวิชาการของสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. เอกสารหนังสือ สิ่งพิมพ์จากหน่วยงานเอกชนที่ให้ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม เช่น สำนักพิมพ์สารคดี หนังสือศิลปวัฒนธรรมของสำนักพิมพ์มติชน สำนักพิมพ์เมืองโบราณ

1.2.2 แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต จะต้องมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ หรือมีความสอดคล้องกับเอกสารตำรา ตัวอย่างรายการแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์มีดังนี้

1. เว็บไซต์หน่วยงานของรัฐ เช่น
  - กรมอาเซียน (<http://www.mfa.go.th/asean>)
  - บริการอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงวัฒนธรรม (<http://www.m-culture.go.th/index.php/th/e-service.html>)
  - สมาคมอาเซียน-ประเทศไทย (<http://www.aseanthailand.org>)
2. เว็บไซต์หน่วยงานของสถาบันการศึกษา เช่น
  - ฐานข้อมูลศิลปกรรมในเอเชียอาคเนย์ จัดทำโดยอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ ศิลปะคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (<http://www.art-in-sea.com>)
  - สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<http://www.ias.chula.ac.th>)
  - ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (<http://www.castu.org>)
  - โครงการจับตาอาเซียน จัดทำโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อรวบรวมเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน (<http://aseanwatch.org/category/research/>)
- 3) เว็บไซต์หน่วยงานหรือองค์กรเอกชนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน
  - ศูนย์ข้อมูลความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (<http://www.thai-aec.com>)
  - ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (<http://sac.or.th>)
  - เว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยว (เช่น เว็บไซต์การท่องเที่ยวมาเลเซีย <http://www.tourism.gov.my/th>)

1.2.3 แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์วัฒนธรรม หอสมุด ฯลฯ

2. เนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แม้ว่าในเรื่องงานศิลปกรรมที่นำมาจัดการเรียนการสอนจะเป็นศิลปกรรมที่อยู่ในเขตภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทย แต่เนื้อหาหรือองค์ความรู้ทางศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านกลับมีอยู่ค่อนข้างน้อยและเป็นความรู้ในวงจำกัด ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน จึงถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูผู้สอน ซึ่งอาจจะยังหาวิธีในการจัดเนื้อหาว่าควรจะให้เนื้อหาอะไร และอย่างไรในการสอนศิลปะของอาเซียนสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

สำหรับการเรียบเรียงจัดกลุ่มของเนื้อหานั้น ครูผู้สอนอาจยึดที่แกนศิลปะทั้งสี่แกนในการจัดกลุ่มของเนื้อหา อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปะวิจารณ์ และสุนทรียภาพ โดยที่ในแต่ละด้านจะมีประเด็นของเนื้อหาหลักๆ คือ เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ เป็นเนื้อหาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบและพัฒนาการของศิลปะในแต่ละยุคสมัย เนื้อหาด้านศิลปะปฏิบัติ เป็น

เนื้อหาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ เนื้อหาด้านศิลปะวิจารณ์ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการการสังเกต รับรู้ สู่การวิเคราะห์ วิจารณ์ในสิ่งที่เห็น เนื้อหาด้านสุนทรียภาพ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการให้คุณค่าของงานศิลปะ ซึ่งเมื่อนำเนื้อหาในแกนศิลปะมาจัดการสอนแบบพหุ-วัฒนธรรมแล้วก็จะเป็นการนำเสนอความความสัมพันธ์ของศิลปะกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งในความเป็นจริงแล้วศิลปะล้วนมีความเชื่อมโยงกับสังคม วัฒนธรรมอย่างไม่สามารถแยกกันได้ แต่ในบริบทของพหุวัฒนธรรมนั้นจะมีการนำเสนอเนื้อหาทางสังคม วัฒนธรรมในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะได้เห็นความแตกต่างหลากหลายของสังคม วัฒนธรรมที่มีความคิด ความเชื่อแตกต่างกันออกไป ซึ่งอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมนี้เองที่ส่งผลต่อรูปแบบการสร้างงานศิลปะของศิลปินให้มีความแตกต่างหลากหลาย และท้ายที่สุดแล้ว สิ่งที่ครูผู้สอนคาดหวังหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมคือ ผู้เรียนเกิดการยอมรับชื่นชมและเห็นคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันได้

นอกจากการจัดกลุ่มเนื้อหาแล้ว ครูผู้สอนควรพิจารณาถึงช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อจะได้นำกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน เนื้อหาในแต่ละส่วนควรแยกแยะเป็นหัวข้อให้ชัดเจน ไม่วกวน ซ้ำซ้อน สามารถยืนยันแหล่งที่มาได้จริง

เนื้อหาหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ได้แก่ เนื้อหาด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื้อหาด้านรูปแบบของงานศิลปกรรมในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม เนื้อหาด้านกระบวนการสร้างงานศิลปะ และ เนื้อหาด้านเจตคติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการนำเสนอบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยเนื้อหาในส่วนนี้สามารถสอดแทรกในแกนศิลปะทั้งสี่แกนได้แก่ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปะวิจารณ์ และสุนทรียภาพ โดยเนื้อหาต้นสังคมและวัฒนธรรมมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 เนื้อหาทางศาสนา เป็นเนื้อหาด้านหลักคำสอนของแต่ละศาสนา หรือความเชื่อที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะให้เกิดรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป หรืองานศิลปะที่เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาประจำชนชาติต่างๆ ในอาเซียน

2.1.2 เนื้อหาทางวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิตของผู้คน รสนิยมของคนในแต่ละชาติล้วนส่งผลให้เกิดรูปแบบงานศิลปะที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันด้วย เช่น ประเพณี สงกรานต์ของชนชาติในอาเซียน วิถีชีวิตของชาวประมงของแต่ละชาติในกลุ่มแม่น้ำโขง วัฒนธรรมอาหารการกิน ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การจัดพิธีแต่งงาน การจัดพิธีศพของแต่ละชาติในอาเซียน เป็นต้น

2.1.3 เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ที่ให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของลำดับการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัยและรูปแบบงานศิลปะที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย

2.1.4 ชาติพันธุ์ของคนในอาเซียนที่สร้างสรรค์งานศิลปะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงชาติ

พันธุ์ของชนกลุ่มน้อยในอาเซียน ในความหมายของชาติพันธุ์คือกลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมกัน ฉะนั้นงานศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดขึ้นจากการสืบทอดงานศิลปะจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่น เช่น ศิลปะการทอผ้าของชาวไทยใหญ่ เป็นต้น

2.2 เนื้อหาด้านกระบวนการสร้างงานศิลปะ

เนื้อหาส่วนนี้จัดอยู่ในแกนศิลปะปฏิบัติที่ให้ความรู้ทางด้านทักษะกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ ครูผู้สอนสามารถให้ความรู้ในด้านกระบวนการสร้างงานศิลปะของอาเซียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความรู้เบื้องต้นในเรื่องทัศนธาตุ การจัดองค์ประกอบศิลป์ การใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างง่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.2.2 ประเภทและรูปแบบงานศิลปกรรมของกลุ่มประเทศสมาชิกในอาเซียนที่มีความใกล้เคียงกับงานศิลปกรรมของไทย

2.2.3 การประยุกต์ใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานและเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับทักษะความสามารถของผู้เรียน

2.2.4 การสอดแทรกเรื่องภาษา คำศัพท์อย่างง่ายที่ใช้ในงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน

2.3 เนื้อหาด้านรูปแบบของงานศิลปะในอาเซียน

เนื้อหาในส่วนนี้ สามารถจัดเนื้อหาพร้อมกับแกนประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียภาพได้ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบของงานศิลปะแต่ละประเภทในอาเซียน แบ่งตามกลุ่มวัฒนธรรมที่มีลักษณะร่วมกันในการนับถือศาสนาและบริบทของพื้นที่ ดังนี้

2.3.1 ศิลปะในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง (พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม) กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงส่วนใหญ่มีการนับถือศาสนาพุทธซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย โดยชนชาติที่รับอิทธิพลการนับถือศาสนาพุทธจากอินเดียได้แก่ พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา ส่วนเวียดนามได้รับอิทธิพลการนับถือศาสนาพุทธจากจีน การสร้างงานศิลปะของกลุ่มวัฒนธรรมนี้นั้น จึงเป็นการสร้างตามมคตินิยมและความเชื่อและแรงศรัทธาในการนับถือศาสนาพุทธ งานศิลปะของกลุ่มวัฒนธรรมนี้จึงมีส่วนที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันตามบริบทในแต่ละท้องถิ่น รูปแบบของงานศิลปะแบ่งตามประเภทของงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานประยุกต์ศิลป์ ดังนี้

งานจิตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานจิตรกรรมฝาผนังในศาสนสถาน อุโบสถ วาดภาพเรื่องราวจากพุทธประวัติ ชาดก คติ ความเชื่อในเรื่อง นรก สวรรค์ มีการวาดลายเส้นจากพันธุ์ไม้ตามคติความเชื่อ เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ โดยลวดลายพันธุ์ไม้มักจะปรากฏบริเวณประตู หน้าต่างของอาคาร วัสดุที่ใช้ในการวาดภาพคือ สีฝุ่น หรือสีที่ได้จากธรรมชาติ และมีเทคนิควิธีการลงรักปิดทอง งานจิตรกรรมในเรื่องพุทธประวัติ ชาดก มักนิยมวาดในงานศิลปะไทย ลาว พม่า ส่วนกัมพูชามักสร้าง

ศาสนสถานด้วยหิน ส่วนใหญ่จึงเป็นงานแกะสลักแทนและงานปูนปั้นมากกว่างานจิตรกรรม ส่วนเวียดนามที่รับการนับถือศาสนาพุทธจากจีนมักนิยมวาดเทพเจ้าหรือสัตว์มงคลตามความเชื่อในศาสนาพุทธนิกายมหายาน

งานประติมากรรม ในกลุ่มวัฒนธรรมที่นับถือศาสนาพุทธจะนิยมสร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ และมีรูปแบบการสร้างแตกต่างกันไป เช่น พระพุทธรูปของไทยสมัยสุโขทัยจะมีความอ่อนช้อยงดงาม มีพระพักตร์รูปไข่ พระพุทธรูปในพม่ามักสร้างเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง ในส่วนของวัสดุที่ใช้ในการสร้างก็มีความแตกต่างกันไปตามวัสดุที่มีในท้องถิ่นเช่น พระพุทธรูปของไทย มักสร้างพระพุทธรูปด้วยการหล่อสำริด พระพุทธรูปของลาวมักสร้างพระพุทธรูปด้วยการแกะสลักไม้ พม่ามักสร้างพระพุทธรูปด้วยการหล่อสำริดและการแกะสลักจากหินอ่อน กัมพูชามักแกะสลักด้วยหินทรายด้วยปูนปั้นซึ่งจะมีทั้งการแกะสลักพระพุทธรูปและเทพเจ้าตามความเชื่อทางศาสนาฮินดูโดยนิยมแกะสลักพระพุทธรูปปางนาคปรก นอกจากนี้ยังมีการสร้างรูปเคารพกษัตริย์ อันเกิดจากความเชื่อในเรื่องสมมุติเทพ

ในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ยังมีงานปูนปั้นประดับตามศาสนสถาน เช่น ปูนปั้นรูปเทวดา นางฟ้า ประติมากรรมรูปสัตว์ตามความเชื่อของศาสนาพุทธ เช่น สิงห์ นาค ประติมากรรมประเภทอมมนุษย์ หรือครึ่งคนครึ่งสัตว์ เช่น กินรี ยักษ์ เป็นต้น ในพม่ามักนิยมสร้างประติมากรรมที่เรียกว่า นัต หรือผีตามความเชื่อโบราณของชาวพม่า และงานปูนปั้นลวดลายลายพันธุ์พืชต่างๆ เช่น ลายปुरुณะชตะ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์

งานสถาปัตยกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานสถาปัตยกรรมในรูปแบบของเจดีย์วิหาร อุโบสถ ปราสาท โดยในสถาปัตยกรรมในพม่าจะมีลักษณะสำคัญสามรูปแบบคือมีการสร้างเจดีย์แบบก่อตัน เจดีย์วิหาร และอาคารที่เป็นวิหาร สถาปัตยกรรมที่สำคัญ เช่น ชเวชิกอง มิงกาลาเจดีย์ วิหารอนันตเจดีย์ ในกัมพูชานิยมสร้างอาคารศาสนสถานด้วยศิลา โดยศาสนสถานที่สำคัญได้แก่ ปราสาทนครวัด นครธม

งานศิลปหัตถกรรม งานประยุกต์ศิลป์ที่สำคัญในกลุ่มวัฒนธรรมนี้ เช่น งานลงรักปิดทอง งานแกะสลักไม้ เครื่องเงิน เครื่องเบญจรงค์ เป็นต้น

2.3.2 ศิลปะในกลุ่มวัฒนธรรม มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน และสิงคโปร์ เป็นกลุ่มประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และฮินดูด้วยสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ดังนั้น วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ การแสดง จะมีความคล้ายคลึงกัน ในขณะที่สิงคโปร์เป็นสังคมผสมผสานระหว่างจีน-มาเลย์-อินเดีย ดังนั้น จึงมีความหลากหลายของวัฒนธรรม งานศิลปะของกลุ่มวัฒนธรรมนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ยุคคือ ศิลปะสมัยชวา และงานศิลปะสมัยอิสลาม รูปแบบของงานศิลปะแบ่งตามประเภทของงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานประยุกต์ศิลป์ ดังนี้

งานจิตรกรรม จิตรกรรมในยุคชวา จิตรกรรมในยุคอิสลามระยะแรกมีลักษณะแบน และได้แรงบันดาลใจจากศาสนาเป็นสำคัญภาพส่วนใหญ่เป็นโทนสีแดง แต่ภายหลังได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกการระบายสี มีการเพิ่มแสงเงาเป็นธรรมชาติมากขึ้น มีการใช้น้ำมันแทนสีพื้นเมือง ภาพวาดมักแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับรามายณะ หรือมหากาพย์

งานประติมากรรม ประติมากรรมในยุคชวา ได้รับอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบอมราวตี หลังจากนั้นจึงได้รับอิทธิพลแบบคุปตะซึ่งมีการผสมผสานระหว่างงานศิลปะแบบคุปตะกับงานศิลปะแบบพื้นเมือง ส่วนใหญ่เป็นประติมากรรมสำริด ประติมากรรมที่สำคัญ เช่น ประติกรรมลอยตัว พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

งานสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมในยุคชวา ได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู มีลักษณะอาคารสร้างด้วยศิลา เรียกว่า จันตี หมายถึง หมายถึงศาสนสถานที่ใช้บรรจุอัฐิธาตุ นอกจากนี้งานศิลปะสมัยชวายังเป็นช่วงที่ศาสนาพุทธได้รับการเผยแพร่มายังอาณาจักรนี้ด้วย โดยศาสนสถานที่สำคัญ คือ บุโรพุทโธ เป็นศาสนสถานของศาสนาพุทธนิกายมหายาน ในส่วนของสถาปัตยกรรมในยุคอิสลาม สร้างตามลักษณะคติ ความเชื่อของศาสนาอิสลาม ศาสนสถานที่สำคัญ เช่น หอคอยที่เมืองกูตุส ทางภาคกลางของชวา ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมในช่วงยุคแรก และ มัสยิดไบเตอรร์รัชมาล (Biturrachman) เป็นสถาปัตยกรรมในช่วงอิสลามสมัยใหม่ นอกจากศาสนสถานแล้ว ยังมีสถานที่สำคัญของกษัตริย์ เช่น พระราชวังสุลต่านอับดุลซามัด (Abdul Samud) ของมาเลเซีย

งานศิลปหัตถกรรม งานประยุกต์ศิลป์ที่สำคัญในกลุ่มวัฒนธรรมนี้ เช่น กริช เป็นใบมีดสั้นปลายแหลมมีสองคม วาหยังกุลิต คือตัวแสดงหุ่นเชิดทำจากวัสดุหนังควาย ตัวแสดงส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องจากรามายณะ เช่น พระราม ทศกัณท์ ตัวตลกที่เป็นตัวละครพื้นเมือง ที่ชื่อปะนะกะวัน (Panakawan) ผ้าบาติก เป็นต้น

2.4.3 กลุ่มวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์มีลักษณะภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ มีการผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและตะวันออก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ที่ได้รับอิทธิพลจากสเปน ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในขณะเดียวกันก็ได้ผสมวัฒนธรรมพื้นเมืองด้วย งานศิลปะที่สำคัญส่วนใหญ่จึงได้รับอิทธิพลจากศิลปะ และวัฒนธรรมของสเปน ซึ่งงานสถาปัตยกรรมที่สำคัญคือโบสถ์แบบบาโรกที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกและตะวันออก โดยมีสถาปัตยกรรมที่ได้รับขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเช่น โบสถ์ซานอากุสติน (San Agustin) ในย่านเมืองเก่าของฟิลิปปินส์ โบสถ์ซานออกุสติน (San Agustin Church) ในเมืองปาไวย์ กำแพงเมืองและป้อมปราการชื่ออินทรามูรอส (Intramuros) ที่กรุงมะนิลา เป็นต้น ในส่วนของงานศิลปหัตถกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นงานของชนพื้นเมือง มีลักษณะหลากหลายตามความชำนาญของคนแต่ละชนเผ่า งานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญ เช่น หุ่นไม้เทพเจ้าแกะสลักของชาวอีฟูกา เครื่องปั้นดินเผาจากเมืองวีกัน ผ้าทอจากเผ่าตีโบลีแห่งหมู่เกาะเซบู มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ไย สับปะรด ไยปาน เปลือกหอย เป็นต้น

2.4 เนื้อหาที่ส่งเสริมด้านเจตคติ

เนื้อหาในส่วนนี้หากแบ่งตามแกนของศิลปะทั้งสี่แกนแล้ว จะอยู่ในแกนของสุนทรียภาพ และการให้คุณค่าความงามของศิลปะ ตัวอย่างเนื้อหาที่ส่งเสริมด้านเจตคติให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม มีดังต่อไปนี้

2.4.1 เนื้อหาที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปะที่มาจากแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ในอาเซียน คุณค่าความงามของศิลปะในแต่ละท้องถิ่นของอาเซียนอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ว่าความงดงามมีหลายรูปแบบ ไม่ยึดติดกับมาตรฐานความงามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

2.4.2 เนื้อหาที่ปลูกฝังในเรื่องความสามัคคี

2.4.3 การสอดแทรกเนื้อหาเรื่องความเท่าเทียมกัน และหลีกเลี่ยงประเด็นด้านเชื้อชาติ และความขัดแย้งที่มีต่อกันมาแต่อดีต

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แนวทางในการจัดกิจกรรม ควรมีทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะ และกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ได้แก่

3.1.1 การจัดอภิปรายในชั้นเรียนถึงรูปแบบและวิธีการสร้างงานศิลปะของอาเซียน อิทธิพลทางศาสนา สังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบของงานศิลปะ โดยการยกตัวอย่างงานศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียน ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงแหล่งที่มาของงานศิลปะ วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์งานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ

ตัวอย่างการใช้คำถามในการจัดกิจกรรมเพื่ออภิปรายถึงรูปแบบงานศิลปะของอาเซียน ครูยกตัวอย่างงานศิลปะจากประเทศสมาชิกอาเซียนขึ้นมา 1 ภาพ แล้วตั้งคำถามดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนทราบหรือไม่ว่า กลุ่มวัฒนธรรมใดที่สร้างงานศิลปะชิ้นนี้
2. แหล่งที่ผลงานถูกผลิตขึ้นนั้น มีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมอย่างไรบ้าง (ร้อนชื้น/ฝนตกชุก หรือแห้งแล้ง อยู่ในพื้นที่ราบ หรืออยู่บนภูเขา หรือเป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ) และจากลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศดังกล่าวส่งผลอย่างไรต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะชิ้นนั้น
3. งานศิลปะชิ้นนี้อยู่ในยุคสมัยใด (ก่อนประวัติศาสตร์ / สมัยประวัติศาสตร์/ ยุคสมัยใหม่)
4. อธิบายลักษณะกายภาพของงานศิลปะชิ้นนั้นจากสิ่งที่ผู้เรียนมองเห็น (รูปร่าง / รูปทรง/พื้นผิว/สี/วัสดุที่ใช้)
5. งานศิลปะชิ้นนี้มีการใช้ประโยชน์อย่างไรในวัฒนธรรมนั้นๆ (เช่น ประติมากรรมเทพเจ้าสร้างไว้เพื่อเป็นที่เคารพของคนในชนชาตินั้น, เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ที่คนในสังคมนั้นใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น)
6. คุณค่าทางสุนทรียะของงานศิลปะ งานศิลปะชิ้นนี้เป็นภาพตัวแทน หรือเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติใด หรือเป็นงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนชาติใดในอาเซียน
7. ปัจจุบันยังมีการสร้างสรรค์งานศิลปะรูปแบบนี้หรือไม่ และมีกระบวนการผลิตที่แตกต่างจากอดีตอย่างไร
8. การให้คุณค่า ความหมายของงานศิลปะชิ้นนี้มีการตีความที่แตกต่างไปจากอดีตหรือไม่

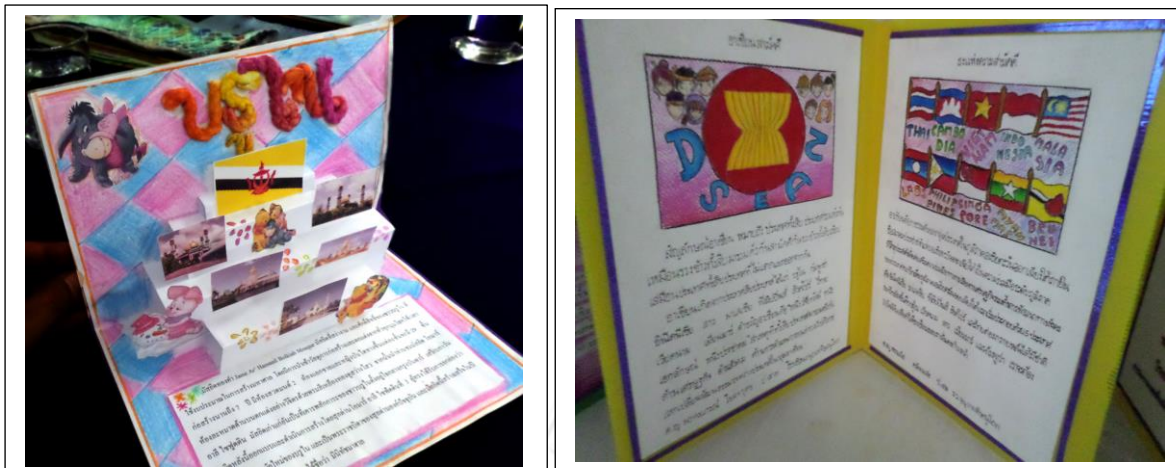

3.1.2 การยกตัวอย่างเชื่อมโยงระหว่างงานศิลปะที่มาจากสองวัฒนธรรมขึ้นไป ให้ผู้เรียนสังเกตเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างด้านรูปแบบของศิลปะ แนวคิด ความเชื่อของแต่ละสังคมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยมีการใช้คำถามที่คล้ายกับกิจกรรมในข้อแรก แต่ในกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ครูอาจยกตัวอย่างผลงานศิลปะของไทย กับผลงานศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น ลวดลายกนก ประติมากรรม พระพุทธรูปของศิลปกรรมไทยกับศิลปกรรมลาว ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปราย เช่น

1. วัตถุประสงค์ในการสร้างผลงานศิลปะทั้งสองชิ้นนี้
2. วัสดุและวิธีการสร้างเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. ผู้ที่สร้างงานศิลปะชิ้นนี้มีสังคม วัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึง และแตกต่างจากสังคม วัฒนธรรมไทยอย่างไร

3.1.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ข้อคิดเห็นกันในชั้นเรียน โดยอาจนำเสนอเป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ตัวอย่างแหล่งในการสืบค้นข้อมูลสำหรับผู้เรียนมีดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ เช่น ห้องสมุด (ห้องสมุดประชาชน/ TK park/ TCDC ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ) พิพิธภัณฑ์ (พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน มิวเซียมสยาม) หอศิลป์วัฒนธรรม ศาสนสถาน แหล่งโบราณสถาน และแหล่งโบราณวัตถุ
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในอาเซียน ศิลปินพื้นบ้าน นักสะสมงานศิลปวัตถุ
3. แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อเทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ รายการสารคดีทางโทรทัศน์ วิทยุ
4. แหล่งข้อมูลประเภทหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือที่ให้ความรู้เชิงวิชาการ นิตยสาร วารสาร
5. แหล่งชุมชน เช่น ชุมชนที่ผลิตงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น หรือหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย
6. งานนิทรรศการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาเซียนและศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือกลุ่มชุมชน

ภาพประกอบ 5 ตัวอย่างการนำเสนอผลงานที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียน จากการเรียนรู้ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

3.2 กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านทักษะ

ตัวอย่างในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะมีดังต่อไปนี้

3.2.1 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาที่แสดงถึงกับวัฒนธรรม ประเพณี ของชนชาติต่างๆ ในอาเซียน บูรณาการความรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนกับความรู้ในเรื่อง องค์ประกอบศิลป์มาจัดเป็นกิจกรรมทางศิลปะปฏิบัติ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การปะติด

ตัวอย่างในการจัดกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ศิลปะที่บูรณาการความรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของอาเซียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อหน่วยการเรียนรู้: ทศนศิลป์กับประเพณีท้องถิ่นในอาเซียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด: ศ 1.1 ป.6/2 ป6/5 ศ 1.2 ป6/1 ป6/3

สาระสำคัญ: วาดภาพระบายสี ในหัวข้อ “ทศนศิลป์กับประเพณีท้องถิ่นในอาเซียน” โดยใช้หลักการ จัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล รูปและพื้นที่ว่างในการสร้างสรรค์งาน

กิจกรรม: ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลเรื่องงานศิลปะกับประเพณีของชนชาติต่างๆ ในอาเซียน เพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการวาดภาพระบายสี พร้อมทั้งตั้งชื่อภาพและเขียนคำบรรยายเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ชนชาติ ที่มีประเพณีนั้น และมีความเหมือนหรือต่างกับประเพณีในไทยหรือไม่ อธิบายโดยสังเขป

ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมในอาเซียน โดยจัดเป็นกิจกรรมการวาดภาพระบายสี และการปั้นแบบนูนสูงซึ่งอาจบูรณาการความรู้เรื่ององค์ประกอบศิลป์เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ เช่น ความสมดุล การใช้เส้น เป็นต้น

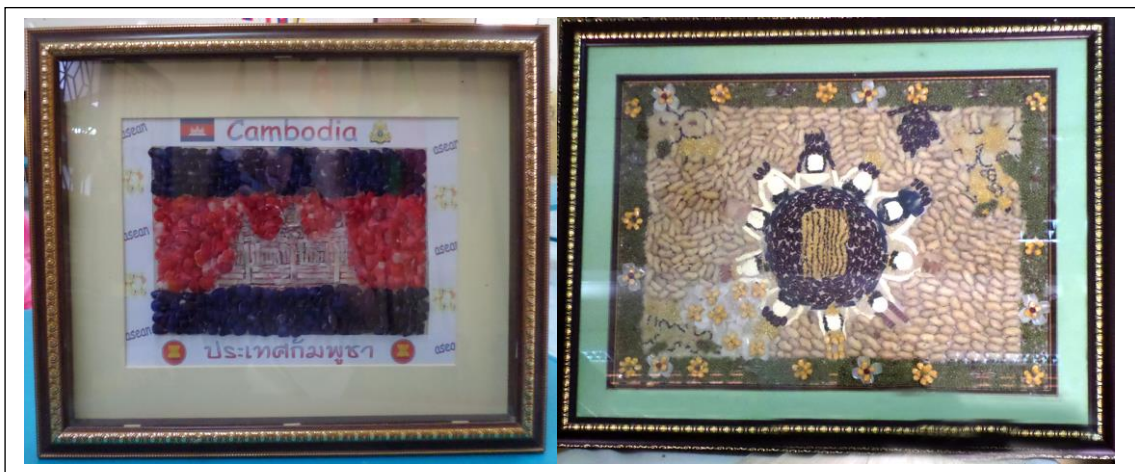
3.2.2 การฝึกทักษะและการเรียนรู้ตามแนวทางของการสร้างสรรค์งานของประเทศในอาเซียน ตัวอย่างการจัดกิจกรรม เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยการปะติดกระดาษ โดยได้แรงบันดาลใจจากงานศิลปะประดับกระจกของวัดเชียงทองในหลวงพระบาง กิจกรรมการประดิษฐ์ว่าว โดยได้เทคนิคการวาดลวดลายบนว่าว จากการทำว่าววงเดือนของมาเลเซีย กิจกรรมการทำผ้าบาติก เป็นต้น

ภาพประกอบ 7 ตัวอย่างงานศิลปะจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างง่ายโดยมีต้นแบบเป็นงานศิลปะจากประเทศสมาชิกอาเซียน (ภาพซ้าย) ภาพงานศิลปะบนฝาผนังของวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว ที่ใช้เทคนิคการประดับกระจกสีและ (ภาพขวา) ว่าววงเดือนของมาเลเซียที่มีสีสันและรูปแบบโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

3.2.3 การใช้วัสดุธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรคงานศิลปะ

ในแนวทางนี้เน้นการพิจารณาถึงวัสดุที่มีอยู่กับความเป็นไปได้ในการสร้างผลงานตามแนวทางของงานศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียน

ภาพประกอบ 8 ตัวอย่างการสร้างสรรคงานศิลปะด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น เช่น การนำเมล็ดข้าว หรือ เปลือกหอยมาใช้ในการสร้างสรรคลวดลายธงชาติหรือสัญลักษณ์อาเซียน (ภาพซ้าย) ธงชาติกัมพูชาจากเมล็ดปลาย้อมสี (ภาพขวา) สัญลักษณ์อาเซียนจากเมล็ดธัญพืช

3.2.4 กิจกรรมในรูปแบบของเกม การละเล่น

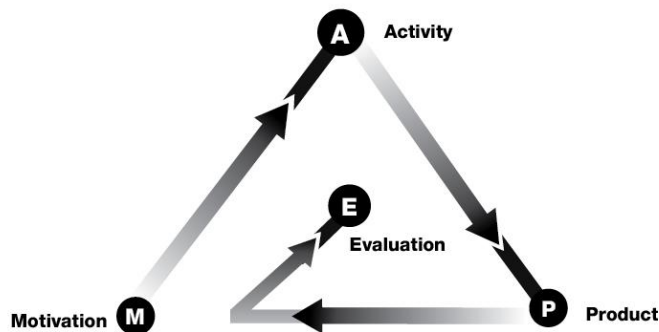
เป็นกิจกรรมกลุ่มที่เป็นการละเล่น หรือเกมความรู้ที่สอดแทรกเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ในอาเซียนเช่น การเล่านิทาน การต่อภาพจิ๊กซอว์รูปศาสนสถานสำคัญในอาเซียน หรือการต่อโมเดลจำลองรูปอาคารสถาปัตยกรรมที่มีองค์ประกอบอย่างง่าย ไม่ซับซ้อน

3.2.5 กิจกรรมที่บูรณาการทั้งสาระทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์

ในแนวทางนี้สามารถจัดเป็นกิจกรรมเสริมในโรงเรียน โดยอาจจัดในกิจกรรมวันอาเซียน ครูผู้สอนบูรณาการสาระทางทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยสามารถจัดเป็นกิจกรรมการแสดงประกอบเพลงอาเซียน มีการออกแบบสร้างสรรคเครื่องแต่งกาย และออกแบบทำรำโดยประยุกต์ทำรำจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน

ตัวอย่างรูปแบบในการจัดกิจกรรมศิลปะที่สามารถนำประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมศิลปะของอาเซียนโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม มี 3 รูปแบบได้แก่

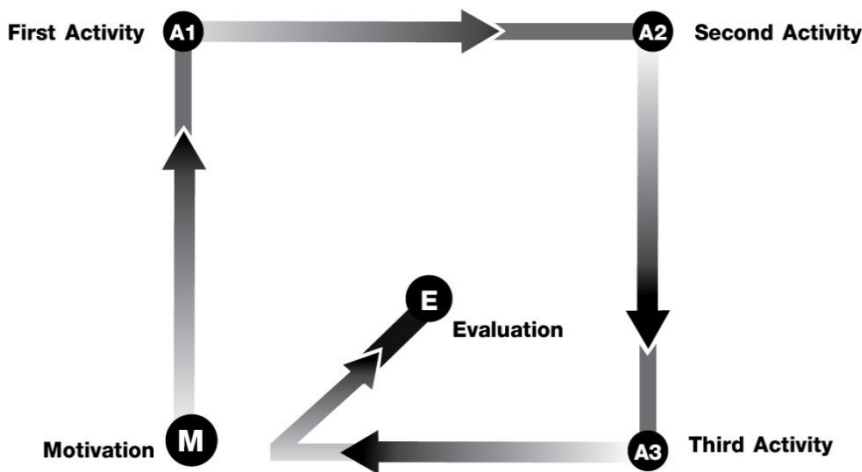
1. การสร้างสรรคงานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน การสร้างสรรคงานศิลปะโดยเน้นผลที่ได้จากการสร้างสรรคงานศิลปะ เริ่มจากการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการสร้างสรรคผลงาน ผู้ขั้นตอนในการฝึกทักษะสร้างสรรคผลงานจนมีผลผลิตเป็นชิ้นงาน ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการสร้างสรรคศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน

รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นผลงานเป็นหลัก โดย M คือ Motivation สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน หรือการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการเกริ่นนำด้วยภาพผลงานของศิลปิน การเล่าเรื่องราว หรือการเล่นเกม เพื่อเกริ่นนำเนื้อหาก่อนเข้าสู่กิจกรรม A คือ Activity หรือ ขั้นตอนในกิจกรรมศิลปะ เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติ P คือ Product ผลงานที่ได้จากการสร้างสรรคงานศิลปะ และ E คือ Evaluation การประเมินผล

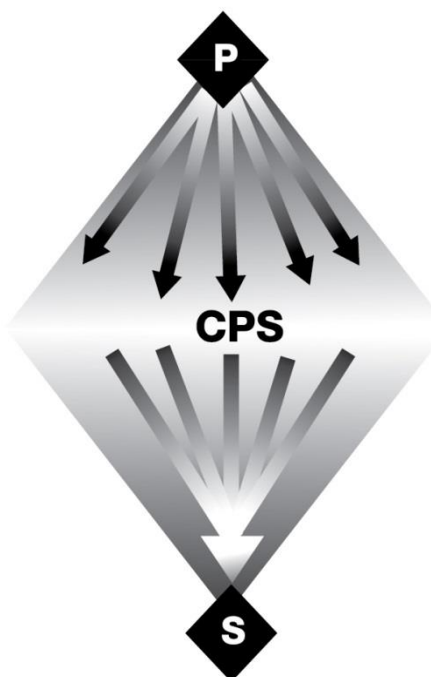
2. การสร้างสรรคงานศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการ เป็นการสร้างสรรคงานโดยผู้เรียนสามารถใช้รูปแบบ กระบวนการสร้างสรรคงานที่หลากหลาย ภายใต้การใช้วัสดุหนึ่งชนิด แต่สามารถออกแบบสร้างสรรคได้หลากหลาย ในรูปแบบนี้จะเน้นที่ประสบการณ์ในการได้ฝึกปฏิบัติของผู้เรียนมากกว่าการพิจารณาผลงาน ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรคที่หลากหลาย ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 10 ขั้นตอนการสร้างสรรคงานศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการ

จากแผนภูมิรูปภาพนี้ แสดงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นกระบวนการ โดยเริ่มที่ M คือ Motivation ครุมีภาพตัวอย่างงานศิลปะให้ผู้เรียน A1 A2 A3 คือ Activity หรือ กิจกรรม ศิลปะ ซึ่งผู้เรียนสร้างสรรค์งานศิลปะได้หลากหลายรูปแบบโดยยังคงใช้วัสดุอุปกรณ์แบบเดียวกัน และ E คือ Evaluation การประเมินผลจากความสามารถในการใช้ทักษะสร้างสรรค์งานศิลปะ

3. กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลป์โดยเน้นการแก้ปัญหา ในกระบวนการนี้เป็นการสร้างสรรค์งานที่เน้นการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ดังแผนภูมิรูปภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 11 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ศิลปะโดยเน้นการแก้ปัญหา

จากแผนภูมิรูปภาพนี้ แสดงกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นหลัก โดย P คือ Problem โจทย์ปัญหาที่ผู้เรียนได้รับ CPS คือ Creative problem solving คือ กระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกได้หลากหลาย และ S คือ Solution ผลของการแก้ปัญหา

จากแผนภูมิกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะดังกล่าว แสดงเป็นตัวอย่างการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะในแต่ละรูปแบบ ดังนี้

<p>ขั้นตอนการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่ผลงาน</p> <p>M = ต้นแบบศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอื่น</p> <p>A = การสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน มี 2 ขั้นตอน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุความหมายและร่างแบบจากงานศิลปะต้นแบบ 2. ออกแบบในรูปแบบสัญลักษณ์ 3-4 รูป <p>P = ผู้เรียนได้ออกแบบงานศิลปะตามต้นแบบศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอื่นผ่านระบบสัญลักษณ์</p>	<p>ขั้นตอนการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการ</p> <p>M = ต้นแบบงานศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอื่น</p> <p>A1, A2, A3 = ผู้เรียนสร้างสรรคงานศิลปะออกมาหลากหลายรูปแบบ</p>	<p>ขั้นตอนการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยเน้นการแก้ปัญหา</p> <p>P = การสร้างสรรค์ตุ๊กตาหุ่นเชิด</p> <p>CPS = นักเรียนออกแบบหุ่นเชิดจากรูปแบบของหุ่นเชิดจากประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีรูปแบบ สีสันอันหลากหลาย</p> <p>S = ผลงานหุ่นเชิดที่ออกแบบโดยผู้เรียน</p>
--	---	---

3.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเจตคติ ตัวอย่างเช่น

3.3.1 กิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะของอาเซียน

3.3.2 กิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงคุณค่า และประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน

3.3.3 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัตลักษณ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ ในอาเซียน เช่น การแสดงการละเล่น การแต่งกาย การเรียนรู้ภาษาของชนชาติต่างๆ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจในแต่ละชนชาติ

3.3.4 กิจกรรมสาธิตการแสดงของชาติต่างๆ ในอาเซียน จากสื่อวีดิทัศน์ ภาพถ่าย รวมทั้งอธิบายถึงรูปแบบ วิธีการแสดงเหล่านั้น ให้ผู้เรียนได้เห็นความงดงามอ่อนช้อยของศิลปะจากชาติต่างๆ เปิดมุมมองในเรื่องมาตรฐานความงาม และไม่ยึดติดกับมาตรฐานความงามในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.3.5 นิทรรศการภายในโรงเรียน จัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับศิลปะ และวัฒนธรรมของแต่ละชาติในอาเซียน ซึ่งกิจกรรมนี้สามารถบูรณาการได้กับทุกสาระการเรียนรู้

3.3.6 กิจกรรมจัดทัศนศึกษา ครูผู้สอนสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรม เช่น แหล่งชุมชนกลุ่มน้อยที่มีศิลปะ วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองประจำเผ่า ศาสนสถาน ที่ได้รับอิทธิพลจากการสร้างงานศิลปะของประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ปราสาทหินม้สยิด โบสถ์ เป็นต้น

4. สื่อการสอน

สื่อการสอนจะต้องพิจารณาสื่อการสอนใดที่เหมาะสมกับประเด็นหรือหัวข้อที่นำมาจัดการเรียนการสอน หรือสภาพความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งสื่อการสอนมีตั้งแต่ ภาพถ่าย หนังสือสิ่งพิมพ์ แผ่นที่แสดงแหล่งที่มาของงานศิลปะ ชิ้นงานจำลอง ศิลปวัตถุ งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน สื่อมัลติมีเดีย ดีวีดี อินเทอร์เน็ต ครูผู้สอนสามารถประยุกต์สิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน นำสิ่งที่ใกล้ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เริ่มจากการเรียนรู้และศึกษาทำความเข้าใจในเบื้องต้นของครูผู้สอนในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความคล้ายคลึงกับไทยเพื่อการหยิบยกตัวอย่างมาใช้ได้อย่างถูกต้อง ครูอาจทำสื่อการสอนที่เป็นแผนภาพ แผนภูมิเพื่อแสดงความเชื่อมโยงถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างงานศิลปะไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนรู้ ก็จะเป็นการพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ และทักษะในการสืบค้นข้อมูล การแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ สื่อการสอนสามารถจำแนกประเภทได้ดังต่อไปนี้

1. สื่อประเภทหนังสือหรือเอกสาร ตำรา ควรมีเนื้อหาที่ชัดเจน สามารถให้ความรู้เบื้องต้นได้โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน เข้ากับบริบท สภาพแวดล้อมและศักยภาพของผู้เรียน มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือทั้งฉบับภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ หากเป็นหนังสือภาพประกอบ ควรมีภาพชัดเจน มีสีสันสดใสดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
2. สื่อประเภทภาพถ่าย ควรมีภาพที่ชัดเจน ในกรณีที่เป็นภาพศาสนสถาน ควรมีการแสดงชื่อของศาสนสถาน มีการแยกส่วนประกอบของโครงสร้างสถาปัตยกรรมของศาสนสถานนั้นให้เห็นได้ชัดเจนด้วยการทำสัญลักษณ์กำกับ ครูผู้สอนสามารถหยิบยกตัวอย่างงานศาสนสถานที่มาจากแหล่งที่ต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์รูปร่าง รูปทรง คติ ความเชื่อ ที่ส่งผลต่อรูปแบบในการสร้างศาสนสถาน สังเกตความเหมือน ความแตกต่างระหว่างศาสนสถานทั้งสองนี้ นอกจากภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์แล้ว ควรมีภาพตัวอย่างงานศิลปะร่วมสมัย งานประยุกต์ศิลป์ งานพาณิชย์ศิลป์จากประเทศต่างๆ ในอาเซียน
3. สื่อประเภทแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของอาณาจักรและโบราณสถานที่สำคัญในอดีต มีความสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าในอดีตมีการใช้เส้นทางใดบ้างในการเดินทางส่งผ่านจากวัฒนธรรมหนึ่งสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง
4. สื่อประเภทวัตถุจำลอง อาจเป็นงานประติมากรรมจำลองแบบ หรือสถาปัตยกรรมแบบย่อส่วน ควรมีคำอธิบายกำกับ หรือหากเป็นสถาปัตยกรรมแบบย่อส่วนควรมีการแสดงองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรมนั้นและแสดงให้เห็นความแตกต่างของสถาปัตยกรรมในแต่ละศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกรูปแบบได้อย่างง่าย
5. สื่อการสอนประเภทเกม จะช่วยทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนสนุกสนาน และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้มากขึ้น แต่ไม่ควรนำมาใช้ในการวัดประเมินผล เพราะจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียด
6. สื่อการสอนประเภทเทคโนโลยี ได้แก่ อินเทอร์เน็ต วิดีทัศน์ หรือสามารถเป็นแอปพลิเคชัน ที่ผู้เรียนสามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต โดยอาจเป็น

แอปพลิเคชันประเภทเกมถาม-ตอบที่สอดแทรกสาระความรู้ทั่วไปในเรื่องอาเซียน เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมในอาเซียน

7. สื่อประเภทบุคคล บุคลากรผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน โดยอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในประเทศและจากประเทศในอาเซียนไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ นักการทูตที่ประจำในประเทศไทยหรือคนจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในไทย มาให้ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจากผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นโดยตรง

8. สื่อที่เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ วัฒนธรรมสถาน สถาน โบราณสถาน และแหล่งโบราณวัตถุ แหล่งชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้เรียนซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้ง่าย

5. การวัดประเมินผล

เป็นการประเมินว่า ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะและเจตคติตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดไว้หรือไม่ แนวทางการประเมินมีดังต่อไปนี้

5.1 การประเมินด้านความรู้

1. การทำแบบทดสอบความรู้ เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ โดยอาจมีการทำแบบทดสอบก่อน และหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบดูพัฒนาการและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมโดยการเก็บข้อมูลระหว่างที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในระหว่างปฏิบัติผลงาน

3. การตอบคำถามในชั้นเรียน ทั้งนี้ควรประเมินจากการอธิบายด้วยความเข้าใจ ไม่ใช่การจำ โดยที่ผู้เรียนสามารถระบุ แจกแจงในเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาที่ปรากฏในอาเซียน โดยสามารถอธิบายถึงลักษณะเด่นของงานศิลปกรรมในแต่ละศาสนาได้ และสามารถระบุได้ว่าลักษณะของงานศิลปกรรมนั้นเป็นของชนชาติใด

4. การถ่ายถอดผลงานศิลปะของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียนมากน้อยเพียงใด

5.2 การประเมินด้านทักษะ

1. ความคิดสร้างสรรค์ในการถ่ายถอดผลงาน คือสามารถถ่ายทอดความคิดและจินตนาการที่สะท้อนเรื่องราวทางศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้
2. ทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ การประยุกต์ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงาน การพิจารณาจากขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน
3. แฟ้มสะสมงาน ซึ่งแฟ้มสะสมงานจะช่วยให้ประเมินภาพรวมของผู้เรียน ดูพัฒนาการทางทักษะของผู้เรียน

5.3 การประเมินด้านเจตคติ

1. ประเมินจากผลงานของผู้เรียน โดยวิเคราะห์จากความคิด ทักษะที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านผ่านการถ่ายทอดลงในผลงาน
2. ประเมินโดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติของผู้เรียนจากการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน
3. ประเมินจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปรายในชั้นเรียน
4. ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรม

การสอนศิลปะของอาเซียนแบบพหุวัฒนธรรมในระดับชั้นประถมศึกษา ทำได้ดีแล้ว ผลลัพธ์ที่ครูผู้สอนคาดหวัง คือ การที่ผู้เรียนยอมรับและเห็นคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ครูผู้สอนอาจต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนด้วยกันในแต่ละภูมิภาคเพื่อศึกษาถึงรูปแบบ แนวทางในการสอน และการแก้ปัญหาเมื่ออยู่ในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและนำรูปแบบ แนวทางการสอนที่เกิดจากความแตกต่างทางบริบทวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการสอนของตนเอง อนึ่ง ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมทั้งไทยและอาเซียน ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลอย่างสูงสุด

รายการอ้างอิง

- Bates, J. K. (2000). *Becoming an art teacher*. United States of America: Towson states University.
- Bellanca, J. A., & Brandt, R. (2011). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. กรุงเทพฯ: โอเพนเวิร์ลด์ส.
- Delacruz, E. M. (1996). Approches to multicultural in art education curriculum produce: Business as Usual. *Journal of Aesthetic Education*, 30(1), 85-97.
- Hayik, R. (2011). Critical Visual Analysis of Multicultural Sketches. *English Teaching: Practice and Critique*, 10(1), 95-118.
- Lowenfeld, V. a. B., W.L., (1987). *Creative and mental growth*. United States of America: Prentice-Hall.
- Mason, R. (2009). Problem Arising Multicultural Art Education in the Context of Taiwan. *A Journal of Comparative and International Education*, 39(4), 455-468.
- Ortuño, M. M. (1994). Language Skills and Cultural Awareness with Spanish Paintings. *American Association of Teachers of Spanish and Portuguese Stable*, 77(3), 500-511.
- Puwar, N. (2002). Multicultural Fashion: Stirrings of another Sense of Aesthetics and Memory. *Feminist Review*, 71, 63-87.
- Stuhr, P. M., & Wasson. (1992). Curriculum Guidelines for the Multicultural Art Classroom. *Art Education*, 45(6), 16-24.
- Wasson, R., Stuhr, P., & Petrovich-Mwaniki, L. (1990). Teaching Art in the Multicultural Classroom: Six Position Statements. *Studies in Art Education*, 31(4), 234-246.
- กรมอาเซียน. (2552). แผนงานการจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ.2009-2015) (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: คาร์isma มีเดีย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพมหานคร: รุ่งอรุณการพิมพ์.
- เกษม เพ็ญภินันท์. (2552). ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในมนุษยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพมหานคร: วิภาษา.
- เกษร ชิตะจारी. (2543). กิจกรรมศิลปะสำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉวีวรรณ กินวงศ์. (2533). การศึกษาเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ โอเดียนส์โตร์.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2527). การทำหนังสือสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาคาร.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานโดยเทคนิค *Backward Design*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้. กรุงเทพฯ: วีปรีนท์

- ชนาธิป พรกุล. (2551). การออกแบบการสอน การบูรณาการการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชะวัชชัย ภาติณฐ์. (2544). ทศนศิลป์วิจักษ์ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ชัยสิงห์กานานนท์, ส. (2553). พิพิธภัณฑสถานศิลป์ ศูนย์มรดกวัฒนธรรมไชน่าทาวน์: ตำนานแห่งความทนทุกข์ (pp. 18-41). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ชาลณรงค์ พรรุ่งโรจน์. (2543). การวิจัยทางศิลปะ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิวต์ มณีโชติ. (2549). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นนทบุรี: เกรทเอดูเคชั่น.
- ธิดา สารธยา. (2552). อารยธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ธีระเดช ทองอินทร์. (2550). ความคิดเห็นของครูผู้สอนศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคอีสาน. (มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นพพร ณะชัยพันธ์. (2555). สถิติเบื้องต้นสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- นวนลจันทร์ คำปิง. (2550). ฟิสิกส์ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- นิภาพร ย่องเจริญ. (2551). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปรีชา หมั่นคง. (2554). การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียนระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของแต่ละประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปัญญา เทพสิงห์. (2548). ศิลปะเอเชีย (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2547). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา โพธิ์กลาง. (2555). เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2548). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์. In กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (Ed.), การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed., pp. 67 -71). กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- ภภาพล จันทร์วัฒนกุล. (2554). ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะพม่า (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545a). กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษาสำหรับครูยุคใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545b). แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เลิศ อานันทนนะ. (2549). ศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed., pp. 3-13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2554). ศิลปะกับการศึกษา. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 36(67).
- วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ. (2551). การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3. (มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิรัช พิชญ์ไพฑูริย์. (2531). ศิลปะในโรงเรียนประถม (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วุฒิชัย อยู่สุภาพ. (2555). มรดกโลกทางวัฒนธรรมในอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊ค.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). เจดีย์ พระพุทธรูป สูปแต้ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมชาย เสียงหลาย. (2554). มรดกวัฒนธรรมอาเซียน. กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
- สรिता เจือศรีกุล. (2553). ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อ การรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอก บล็อก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้าง ความตระหนักเรื่องการค้าสู่ประชาคมอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา , กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). คู่มือดำเนินงานโครงการ พัฒนาการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน *Spirit of ASEAN*. กรุงเทพมหานคร.
- สุชา จันท์เอม. (2543). จิตวิทยาเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชาติ เกาทอง. (2544). ทศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2552). ขาดินิยมในแบบเรียนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุภาพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2557). แนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2552). ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยบนความหลากหลายและสับสน (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณีย์ ยะหะการ. (2548). แนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผลศิลปะ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สถาบันการพัฒนาพื้นฐาน.

- หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล. (2515). ประวัติย่อศิลปะลังกา ขวาและขอม. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล. (2518). ศิลปะอินโดนีเซียสมัยโบราณ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: องค์การ
คำครุสภา.
- หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล. (2545). ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, ขวา, จาม,
ขอม, พม่า, ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: มติชน.
- หม่อมหลวงสุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2554). ศิลปะในประเทศไทยพม่า (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: สายธาร.
- องอาจ มากสิน. (2555). คู่มือครู หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ทักษะศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พิมพ์
ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อรจรรย์ ณะแก้วท่ง. (2546). คู่มือปฏิบัติการเรียนการสอนยุคใหม่. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). อาเซียนภาควัฒนธรรม: ทักษะต่อประชาคมในกระแสความขัดแย้งและ
ความหวัง. In ข. ม. แ. ไตรสุริยธรรมา (Ed.), โลกาภิวัตน์ การแลกเปลี่ยนและการปรับตัว (พิมพ์ครั้งที่
2 ed., pp. 49 -71). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อารีย์ สุทธิพันธุ์. (2551). ผลึกความคิดศิลปะ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำไพ ตีรณสาร. (2547). ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ
ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสมาแอ สมายล์. (2552). ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของ
เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. . (มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

พัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

- **พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับประถมศึกษา** อันได้แก่ การพัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางด้านสังคมและการปรับตัว (ฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2533) (สุชา จันทรเฒ, 2543) (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547)
- **พัฒนาการทางศิลปะของผู้เรียนระดับประถมศึกษา** วัย 4-7 ปี วาดภาพสิ่งต่างๆ ด้วยการใช้รูปแบบเรขาคณิต อายุ 7-9 ปี รูปที่วาดอยู่ในลักษณะแบนๆ ไม่แสดงมิติให้เห็น เริ่มมีการแสดงเส้นฐาน อายุ 9 -12 ปี จะเริ่มพัฒนาเทคนิคการวาดสูงขึ้น ลดการวาดเลียนแบบลง (Lowenfeld, V. and Brittain, W.L. 1987) (วิรัช พิชญ์ไพฑูริย์, 2529) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)
- **การรับรู้ทางศิลปะจากการมองเห็น** แนวทางที่ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะการรับรู้ทางศิลปะโดยการฝึกสังเกตมองเห็นสิ่งต่างๆ เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ในขั้นสูง (ชะวักชัย ภาติณฐ, 2544) (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) (อำไพ ตรีณสาร, 2547) (สุชาติ เกาทอง, 2547)

การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

- **จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนศิลปะศึกษา** เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เกิดความรักและชื่นชมในงานศิลปะ (อารีย์ สุทธิพันธ์, 2551) (ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์, 2543) (เกษร ธิตะจारी, 2543)
- **บทบาทของศิลปะศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ** ศิลปะศึกษาช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นวิชาที่ถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะของชาติแก่คนรุ่นหลัง ช่วยธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้สืบไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2554) (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2549) (ชะวักชัย ภาติณฐ, 2544)
- **ศิลปะศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พ.ศ. 2551** เป็นกลุ่มสาระที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)
- **องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา** ประกอบด้วย จุดประสงค์ การเรียนรู้ เนื้อหาสาระทางศิลปะ กิจกรรมเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล (เกษร ธิตะจारी, 2543) (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550)
- **รูปแบบการเรียนการสอนศิลปะศึกษา** การสอนแบบเน้นประสบการณ์โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบให้ข้อมูลย้อนกลับ (กิ่งแก้ว อารีรัตน์ และคณะ, 2548) (สุวรรณี ยะหะการ, 2548) (ทีศนา แซ่มณี, 2551) (เฉลิม พักอ่อน, 2552) (องอาจ มากสิน, 2555) การเรียนการสอนศิลปะศึกษาตามแนวคิด Post Modernism (Arthur Efland and others, 1996) (สันติ คุณประเสริฐ, 2547) แนวคิดและทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Wasson, Stuhr and Mwaniki, 1992) กระบวนการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Jane K. Bates, 2000)

ศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียน

ลักษณะสำคัญทางศิลปะของแต่ละชาติในอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยประเทศพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน สิงคโปร์และฟิลิปปินส์ โดยจำแนกเนื้อหาทางศิลปะตามรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงาน อันได้แก่ งานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และงานศิลปหัตถกรรม (กรมอาเซียน, 2552) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) (ปัญญา เทพสิงห์, 2548) (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2555) (ภภาพล จันทรวิวัฒนกุล, 2554) (ม.ล. สุรัสวดี ศุขสวัสดิ์, 2554) (หม่อมเจ้าศุภมิตร ดิศกุล, 2545) (นวลจันทร์ คำปิง, 2550) (Layton, L. and others, 2012) (Lily, R. T. and others, 2012) (Meng, B.K, 2011)

การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียนในระดับประถมศึกษา

- **อาเซียนและการรวมกลุ่มของประเทศในอาเซียน** การรวมกลุ่มของอาเซียนและเสาหลักของอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) - **ยุทธศาสตร์ด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน** เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน การตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน และด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของอาเซียน (กรมอาเซียน, 2554)
- **การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน** แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานการอุดมศึกษา, 2554) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)
- **การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน** ส่งเสริมให้เด็กไทยมีการพัฒนาสู่อาเซียนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการและด้านเจตคติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)
- **แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในระดับประถมศึกษา** การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ การจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม การจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

แนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ศ.ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์

อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิษฐ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. อาจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. อาจารย์วิรัตน์ คุ่มคำ

ครูผู้สอนในสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดสี่สุก

5. ดร.ชยพร กระจ่างทอง

นักวิชาการศึกษานำงานพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ที่ให้สัมภาษณ์และสังเกตการสอน จำนวน 12 ท่าน

1. อาจารย์ปองพล ศรีตะเขต โรงเรียนบ้านหนองเม็ก สพป. อุบลราชธานี เขต 5 (Buffer School)
2. อาจารย์นงลักษณ์ เสระทอง โรงเรียนอุบลวิทยาคม สพป. อุบลราชธานี เขต 1
(ASEAN Learning School)
3. อาจารย์พวงพิศ หมวยจินดา โรงเรียนอนุบาลสมุทรสาคร สพป. สมุทรสาคร เขต 1
(Sister School)
4. อาจารย์ชญาดา ปุยอ้อต โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) สพป. พระนครศรีอยุธยา เขต 1
(ASEAN Learning School)
5. อาจารย์สมจิตร คำรักษ์ โรงเรียนบ้านป่าสัก (ทศพลอนุสรณ์) สพป. พิษณุโลก เขต 3
(ASEAN Focus School)
6. อาจารย์สันติสุข ผลสวัสดิ์ โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก สพป. พิษณุโลก เขต 1 (Sister School)
7. อาจารย์อดิศร สุกใส โรงเรียนอนุบาลชลบุรี สพป. ชลบุรี เขต 1 (ASEAN Learning School)
8. อาจารย์อนุชิต ดีหรั่ง โรงเรียนหาดสนุกราชฎร์บำรุง สพป. ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
(ASEAN Learning School)
9. อาจารย์ณรงค์ ทองสุก โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ สพป. สุรินทร์ เขต 1 (Sister School)
10. อาจารย์ธวัช ต่างประโด โรงเรียนกาบเชิงมิตรภาพที่ 190 สพป. สุรินทร์ เขต 3 (Buffer School)
11. อาจารย์วีรวิทย์ ดุจจันทน์ โรงเรียนวัดแจ้ง (เศียรศุภราชฎร์บำรุง) สพป. บุรีรัมย์ เขต 2
(Asean Focus School)
12. อาจารย์มาลัย เขาสินชัย โรงเรียนอนุบาลวังม่วง สพป. สระบุรี เขต 2
(Asean Learning School)

รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและวัฒนธรรมในอาเซียนที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 ท่าน

1. รองศาสตราจารย์ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2. อาจารย์ ดร. ตึก แสนบุญ
อาจารย์ประจำคณะศิลปะประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3. ผศ.ดร. เชษฐ ติงชัญชลี
อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. คุณธีรภาพ โลหิตกุล

นักเขียนสารคดี/ ช่างภาพอิสระ

5. คุณชนิษฐา คันระวิชัย

นักวิจัยด้านสังคม วัฒนธรรมลาวและอนุภาคุ่มแม่น้ำโขง ศูนย์แม่โขงศึกษา
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. อาจารย์สุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์

นักวิจัยด้านอินโดนีเซียศึกษาและอาเซียนศึกษา
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. คุณศรันย์ บุญประเสริฐ

นักวิชาการอิสระด้านสังคม และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

8. คุณภพภล จันทร์วัฒนกุล

นักเขียนด้านประวัติศาสตร์ศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้/ ผู้นำเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บริษัทสวัสดีโฮลดิย์

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่อง การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะ
ของอาเซียน ระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. อำไพ ตีรณสาร
ผู้วิจัย น.ส. วริษฐา สง่างวงศ์ (โทร. 086-851-6578)
นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม**

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนในระดับชั้น
ประถมศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้น
ประถมศึกษา โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใน 5 ด้านคือ

- 1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดการเรียนการสอน
- 4) สื่อการเรียนการสอน
- 5) การวัดประเมินผล

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. อัมไพ ตีรณสาร

ผู้วิจัย น.ส. วริษฐา สง่างศ์ (โทร. 086-851-6578)

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในสาระทัศนศิลป์ของ
ครูผู้สอนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนและเพื่อนำเสนอแนวทางการสอน
ศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในด้าน การกำหนด
วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และ การวัดประเมินผล

การตอบแบบสอบถามของท่านจะเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสาระทัศนศิลป์เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้

นิยามศัพท์ในการวิจัย

ศิลปะของอาเซียน หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของประเทศในสมาชิกอาเซียน ได้แก่ พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน และฟิลิปปินส์ ซึ่งมีรูปแบบการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เกิดจากการรับอิทธิพลทางอารยธรรมจาก จีน อินเดีย และ ตะวันออกกลาง และจากการรับอิทธิพลทางศิลปะจากประเทศใกล้เคียง จนเกิดเป็นศิลปะที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละชนชาติ โดยสามารถแบ่งตามลักษณะของการสร้างสรรค์งานศิลปะได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานหัตถกรรม

การสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนทางศิลปะศึกษา ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมอันเกิดจากการสร้างสรรค์ของคนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนาที่มีทั้งแนวความคิด และความเชื่อที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน โดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผลตามความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จะเป็นการเปิดมุมมองทางศิลปะของผู้เรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนระหว่างเชื้อชาติ สร้างความรู้สึกร่วมกันในความเป็นมนุษย์ และเป็นพื้นฐานในการปรับตัวให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างเป็นสุข

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่อง)

เพศ

- หญิง   ชาย

อายุ

- ต่ำกว่า 21 ปี   21 - 30 ปี
 31- 40 ปี   41 - 50 ปี
 มากกว่า 50 ปี

วุฒิการศึกษา

- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า   ปริญญาตรี
 ปริญญาโท   อื่นๆ โปรดระบุ.....
สาขาวิชาที่จบการศึกษา.....

ประสบการณ์การในการสอน

- 1-5 ปี   6-10 ปี
 11-15 ปี   16 -20 ปี
 20 ปี ขึ้นไป

ระดับชั้นที่ทำการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 อื่นๆ.....

กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนนอกจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
(ถ้ามี โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาชีวศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา
(โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่อง)

1. สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน

1.1 โรงเรียนที่ท่านทำการสอน มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- บูรณาการเรื่องอาเซียนกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- จัดทำเป็นรายวิชาอาเซียนศึกษา
- จัดเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- จัดเป็นกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา
- จัดการเรียนการสอนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน
- อื่นๆ .....

1.2 ท่านมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในสาระศิลปะอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดหน่วยการเรียนรู้โดยสอดแทรกเรื่องอาเซียนในหน่วยการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์
- บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ
- จัดเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- จัดเป็นกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา
- อื่นๆ .....

1.3 ท่านมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะของอาเซียนโดยตัวชี้วัดในข้อใด

- ตัวชี้วัดในสาระทัศนศิลป์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- ตัวชี้วัดในคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน
- อื่นๆ.....

1.4 ท่านมีการจัดการเรียนการสอนเรื่องงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียนให้แก่ผู้เรียนหรือไม่

- มี ไม่มี

1.5 ท่านมีการให้ความรู้เรื่องงานศิลปะของชาติใดในอาเซียนบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย
 สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์

1.6 ประเภทของงานศิลปกรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน ที่ท่านนำมาจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม
 หัตถกรรม งานประดิษฐ์ อื่นๆ.....

1.7 รูปแบบที่ท่านใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย
 การสอนแบบสาธิต การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบโครงการ
 อื่นๆ .....

1.8 กิจกรรมที่ท่านใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ
 การประดิษฐ์สร้างสรรค์ การวิจารณ์งานศิลปะ
 การอภิปรายหน้าชั้นเรียน อื่นๆ.....

1.9 หัวข้อที่ท่านกำหนดให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เอกลักษณ์ทางศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน
- มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียน
- เครื่องแต่งกายของประเทศต่างๆ ในอาเซียน
- วัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญของประเทศต่างๆ ในอาเซียน
- สัญลักษณ์ประจำชาติของประเทศต่างๆ ในอาเซียน
- ประติมากรรมของเล่นในอาเซียน
- อื่นๆ.....

1.10 การจัดรูปแบบของกิจกรรมเสริมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การประกวดวาดภาพ
- การจัดปายนิเทศ
- การแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ของอาเซียน
- การจัดทำโครงการสิ่งประดิษฐ์
- การจัดค่ายศิลปะอาเซียน
- การจัดกิจกรรมชุมนุมศิลปะ
- อื่นๆ .....

2. แหล่งข้อมูลและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.1 ท่านสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะของอาเซียนจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หนังสือ / วารสาร / นิตยสาร	☐ วิทยู
☐ โทรทัศน์	☐ อินเทอร์เน็ต
☐ ผู้เชี่ยวชาญ / นักวิชาการ	☐ อื่นๆ.....

2.2 สถานที่ในการสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ห้องสมุด	☐ นิทรรศการ / งานแสดงศิลปะ
☐ พิพิธภัณฑ์	☐ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
☐ ศูนย์อาเซียนศึกษาภายในโรงเรียน	☐ อื่นๆ.....

2.3 ท่านเคยได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมในการสัมมนาทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียนหรือไม่

- เคย ไม่เคย

2.4 ท่านเคยได้รับคำชี้แนะหรือได้รับคำปรึกษาในเรื่องศิลปะของอาเซียนหรือไม่

- เคย ไม่เคย

2.5 ท่านมีสื่อการสอนศิลปะของอาเซียนจากประเทศใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ พม่า	☐ ลาว	☐ กัมพูชา	☐ เวียดนาม	☐ มาเลเซีย
☐ สิงคโปร์	☐ อินโดนีเซีย	☐ บรูไน	☐ ฟิลิปปินส์	

2.6 ท่านมีสื่อการสอนประเภทใดบ้างในการสอนศิลปะของอาเซียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ภาพถ่าย	☐ รูปจำลอง	☐ สิ่งของเครื่องใช้ในงานหัตถกรรม
☐ หนังสืออ่านประกอบ	☐ ป้ายนิเทศ / โปสเตอร์	☐ วิดีทัศน์ / ซีดีรอม
☐ อินเทอร์เน็ต	☐ อื่นๆ.....	

2.7 สื่อที่ท่านใช้ในการสอน ส่วนใหญ่ได้รับโดยวิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดซื้อให้	☐ ครูผู้สอนจัดซื้อเอง
☐ ออกแบบสื่อการสอนเอง	☐ อื่นๆ.....

2.8 มีการประเมินผลการใช้สื่อและนำผลการประเมินไปปรับปรุงคุณภาพของสื่อหรือไม่

- มี ไม่มี

2.9 ท่านมีการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนนอกสถานที่หรือไม่

- มี ไม่มี

2.10 แหล่งการเรียนรู้ศิลปะอาเซียนนอกสถานที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พิพิธภัณฑ์   ห้องสมุดประชาชน   ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
 นิทรรศการศิลปะ   ศาสนสถาน   แหล่งประวัติศาสตร์
 อื่นๆ.....

3. การวัดและประเมินผล

3.1 ท่านใช้การประเมินผลด้านความรู้ของผู้เรียนอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การทดสอบความรู้ของผู้เรียน
 การปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูผู้สอน
 อื่นๆ.....

3.2 ท่านประเมินผลด้านทักษะของผู้เรียนอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- กระบวนการการทำงานของผู้เรียน   ความประณีต เรียบร้อยของผลงาน
 ความคิดสร้างสรรค์   ทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์
 ทักษะในการแก้ปัญหา   อื่นๆ.....

3.3 ท่านประเมินผลด้านเจตคติของผู้เรียนอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การยอมรับและภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น
 ความกระตือรือร้นของผู้เรียน
 การยอมรับและเห็นคุณค่าของงานศิลปะทั้งในและต่างประเทศ
 อื่นๆ.....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องแนวทางการสอนศิลปะของอาชีวะระดับประถมศึกษา โดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ในองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้านคือ

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) สื่อการสอน
- 5) การวัดประเมินผล

คำชี้แจง

1. โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็น ตามความคิดเห็นของท่าน เลือกเพียง 1 ข้อ
2. คำถามในแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบโดยมี ลำดับ 1-5 กำหนดเป็น

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

ตัวอย่าง

1. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
	ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาของการสร้างสรรค์งานศิลปะในภูมิภาคอาเซียน					✓	

หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยมากที่สุดในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เรื่องการสอนศิลปะอาเซียนโดยใช้รูปแบบของพหุวัฒนธรรม ในการให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาของการสร้างสรรค์งานศิลปะในภูมิภาคอาเซียน

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
1.1	สามารถอธิบายถึงรูปแบบ และลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
1.2	สามารถอธิบายถึงอิทธิพลทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน						
1.3	สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบระหว่างงานศิลปะในประเทศไทยและศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
1.4	สามารถระบุถึงแหล่งที่มาของงานศิลปะจากชาติต่างๆ ในอาเซียนได้						
1.5	สามารถสร้างงานศิลปะโดยประยุกต์ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของอาเซียนด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น						
1.6	สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในงานศิลปะของอาเซียน						
1.7	สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ถ่ายทอดเรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของผู้คนในอาเซียนได้						
1.8	สามารถสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แล้วนำมาอธิบายในชั้นเรียนได้						
1.9	สามารถอธิบายถึงความสำคัญ และประโยชน์จากการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน						
1.10	ชื่นชม และยอมรับในคุณค่าของงานศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมอันหลากหลายในอาเซียน						

2. ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
2.1	มีเนื้อหาที่อธิบายถึงรูปแบบงานศิลปะ แหล่งที่มา รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการสร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
2.2	มีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
2.3	มีเนื้อหาที่อธิบายถึงอิทธิพลทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะของแต่ละชาติในอาเซียน						
2.4	มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเทศ และศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
2.5	มีเนื้อหาที่มีการสาธิตเทคนิคและวิธีการสร้างงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
2.6	มีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน						
2.7	มีเนื้อหาที่สะท้อนมุมมองค่านิยมและสุนทรียะของผู้คนในเชื้อชาติต่างๆ ในอาเซียน						
2.8	มีเนื้อหาที่ส่งเสริมคุณค่าของศิลปะที่มาจากแหล่งวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน						

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
3.1	ครูยกตัวอย่างงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ในเรื่องแหล่งที่มาของงานศิลปะ วัตถุประสงค์ ของการสร้างสรรค์ผลงาน และกระบวนการ สร้างสรรค์งานศิลปะ						
3.2	ร่วมอภิปรายถึงความคล้ายคลึงและความ แตกต่างกันระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะของ ชาติต่างๆ ในอาเซียน พร้อมระบุถึงปัจจัยที่ทำให้ เกิดความคล้ายคลึงและความแตกต่าง						
3.3	ครูผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียน ร่วมอภิปรายถึงความอิทธิพลทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการ สร้างสรรค์งานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
3.4	ฝึกทักษะการสร้างสรรค์งานศิลปะโดย ประยุกต์จากเทคนิคและวิธีการสร้างงาน ศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ด้วยการใช่วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น						
3.5	การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจ จากงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
3.6	การสร้างสรรค์งานศิลปะโดยมีหัวข้อเกี่ยวกับ เรื่องราว ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของ ผู้คนในอาเซียน						
3.7	การจัดกิจกรรมกลุ่มโดยการสืบค้นข้อมูลเรื่อง ศิลปะของอาเซียนจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน						

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
3.8	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ นอกสถานที่ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์						
3.9	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับ ผู้เรียนถึงรูปแบบงานศิลปะของอาเซียนที่แต่ ละคนชื่นชอบ พร้อมอธิบายถึงเหตุผลที่ ชื่นชอบโดยใช้หลักการทางองค์ประกอบศิลป์						
3.10	ครูนำผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยศิลปิน ร่วมสมัยจากชาติต่างๆ ในอาเซียนให้ผู้เรียน ร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับ รูปแบบ และวิธีการสร้างผลงาน รวมทั้ง เรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรมที่สะท้อน ผ่านงานศิลปะ						
3.11	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงคุณค่า และประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องศิลปะ ของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
3.12	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึง แนวทางการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรม ของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
4.1	มีสื่อการสอนประเภทหนังสืออ่านประกอบ วารสาร นิตยสาร ที่ให้ความรู้เรื่องศิลปะ ของอาเซียน						
4.2	มีตัวอย่างงานศิลปะประเภทภาพถ่าย รูปจำลองหรือของจริง รวมทั้งวัสดุ ในการสร้างผลงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
4.3	มีภาพตัวอย่างงานศิลปะร่วมสมัย งาน ประยุกต์ศิลป์ งานพาณิชย์ศิลป์จากประเทศ ต่างๆ ในอาเซียน						
4.4	มีสื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย ภาพเคลื่อนไหว ที่สาธิตวิธีการสร้างผลงาน ศิลปะของแต่ละประเทศในอาเซียน						
4.5	มีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ เรื่องศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน มาบรรยายในชั้นเรียน						
4.6	มีการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นผลงานศิลปะ ที่อยู่ในสถานที่จริง จากแหล่งเรียนรู้ นอกสถานที่						

5. ด้านการวัดประเมินผล

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
5.1	มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องรูปแบบ ลักษณะสำคัญของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน						
5.2	มีความรู้ ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน						
5.3	สามารถระบุที่มาของงานศิลปะจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน และอธิบายถึงความเหมือนและความแตกต่างของงานศิลปะในประเทศและประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้						
5.4	มีการนำเทคนิค วิธีการที่ได้เรียนรู้จากงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้อย่างเหมาะสม						
5.5	มีทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ						
5.6	มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานศิลปะ						
5.7	มีการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการที่สะท้อนเรื่องราวทางศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้						
5.8	มีความสามารถในการค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะของประเทศต่างๆ ในอาเซียน						

แบบสัมภาษณ์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

(สำหรับครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. อัมไพ ติรณสาร
ผู้วิจัย น.ส. วริษฐา สง่างวงศ์ (โทร. 086-851-6578)
นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

สำหรับครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษา
ในโรงเรียนต้นแบบพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ข้อมูลในด้าน

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การวัดประเมินผล

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใน 5 ด้านคือ 1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สื่อการสอน และ 5) การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. .... เวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ สกุล ของผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ หญิง ชาย อายุ..... ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

อาชีพ.....

สถานที่ทำงาน.....

ตำแหน่ง.....

โทรศัพท์..... E-Mail.....

วุฒิการศึกษา

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

อื่นๆ โปรดระบุ.....

สาขาวิชาที่จบการศึกษา.....

สถาบันที่สำเร็จการศึกษา.....

ประสบการณ์ในการสอน

1-5 ปี

6-10 ปี

11-15 ปี

16 -20 ปี

20 ปี ขึ้นไป

ระดับชั้นที่ทำการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

อื่นๆ .....

สาระการเรียนรู้อื่นที่สอนนอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ศิลปะ.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

1. โรงเรียนที่ท่านทำการสอนมีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

2. ท่านมีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ในสาระศิลปะให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนอย่างไรบ้าง

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

2.2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

.....

.....

2.2 สาระสำคัญ

.....

.....

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

2.4 สื่อการสอน

.....

.....

2.5 การวัดประเมินผล

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาได้เรียนรู้ในความแตกต่าง หลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

4. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนศิลปะของอาเซียนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

.....

.....

5. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดเนื้อหาสาระอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

5.1 ด้านความรู้ (เช่น แหล่งที่มาของงานศิลปะ ประเภทของงานศิลปะ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ อิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ ฯลฯ)

.....

.....

5.2 ด้านทักษะ (เช่น เนื้อหาทางเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานศิลปะของอาเซียน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างผลงาน ฯลฯ)

.....

.....

5.3 ด้านเจตคติ (เช่น การให้คุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในอาเซียน ฯลฯ)

.....

.....

6. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

6.1 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน

.....

.....

6.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านทักษะทางศิลปะของผู้เรียน

.....

.....

6.3 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน

.....

.....

7. ท่านสืบค้นข้อมูลในเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งใดบ้าง

.....

.....

8. ท่านมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการเลือกแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการสอนศิลปะของอาเซียน

.....

.....

9. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการใช้สื่อการสอนสำหรับการสอนศิลปะของอาเซียนอย่างไร

.....

.....

10. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการสื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน

.....

.....

11. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการวัดประเมินผลการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ และวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย

11.1 การประเมินผลด้านความรู้

.....

.....

11.2 การประเมินผลด้านทักษะ

.....

.....

11.3 การประเมินผลด้านเจตคติ

.....

.....

12. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นพลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน

.....

.....

13. ประโยชน์จากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของอาเซียนผ่านการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะของอาเซียนในชั้นเรียน

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์ เรื่องการนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. อัมไพ ติรณสาร
ผู้วิจัย น.ส. วริษฐา สง่างศ์ (โทร. 086-851-6578)
นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียน
ระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ข้อมูลในด้าน

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การวัดประเมินผล

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวกับแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ใน 5 ด้านคือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สื่อการสอน และ 5) การวัดประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. .... เวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ สกุล ของผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ หญิง ชาย อายุ..... ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

อาชีพ.....

สถานที่ทำงาน.....

ตำแหน่ง.....

โทรศัพท์..... E-Mail.....

วุฒิการศึกษา

- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

สาขาวิชาที่จบการศึกษา.....

สถาบันที่สำเร็จการศึกษา.....

ประสบการณ์การทำงาน

- 1-5 ปี 6-10 ปี
 11-15 ปี 16 -20 ปี
 20 ปี ขึ้นไป

ท่านมีความเชี่ยวชาญในศิลปะของประเทศ.....

ประเภทของงานศิลปะที่มีความเชี่ยวชาญ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม
 หัตถกรรม งานประยุกต์ศิลป์ อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การนำเสนอแนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

1. ท่านมีความสนใจในประเด็นหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ และวัฒนธรรมของอาเซียนในด้านใดบ้าง

.....

.....

2. ท่านสืบค้นข้อมูลในเรื่องศิลปะของอาเซียนจากแหล่งใดบ้างและมีหลักเกณฑ์ในการเลือกแหล่งข้อมูลอย่างไร

.....

.....

3. ท่านมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนให้แก่บุคคลกลุ่มใดบ้าง

.....

.....

4. ท่านมีรูปแบบหรือวิธีการในการถ่ายทอดความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนอย่างไร

4.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดความรู้

.....

.....

4.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ

.....

.....

4.3 รูปแบบของกิจกรรม

.....

.....

4.4 สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องศิลปะของอาเซียน

.....

.....

4.5 การประเมินผล

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาได้เรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

6. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนศิลปะของอาเซียนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

.....

.....

7. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดเนื้อหาสาระอย่างไรที่ให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน

7.1 ด้านความรู้ (เช่น แหล่งที่มาของงานศิลปะ ประเภทของงานศิลปะ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ อิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะ ฯลฯ)

.....

.....

7.2 ด้านทักษะ (เช่น เนื้อหาทางเทคนิคและวิธีการสร้างผลงานศิลปะของอาเซียน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างผลงาน ฯลฯ)

.....

.....

7.3 ด้านเจตคติ (เช่น การให้คุณค่าของงานศิลปะที่มาจากสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในอาเซียน ฯลฯ)

.....

.....

8. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะของอาเซียน
อย่างไร

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

8.1 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน

.....

.....

8.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านทักษะของผู้เรียนโดยการนำเทคนิคและ
วิธีการสร้างงานศิลปกรรมของชาติต่างๆ ในอาเซียน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

8.3 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของงานศิลปะของชาติ
ต่างๆ ในอาเซียน

.....

.....

9. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการใช้สื่อการสอนอย่างไร สำหรับการสอนศิลปะ
ของอาเซียนในระดับชั้นประถมศึกษา

.....

.....

10. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่
เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน

.....

.....

11. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการวัดประเมินผลการเรียนรู้เรื่องศิลปะ
ของอาเซียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ และวัฒนธรรมที่แตกต่าง
หลากหลาย

11.1 การประเมินผลด้านความรู้

.....

.....

11.2 การประเมินผลด้านทักษะ

.....

.....

11.3 การประเมินผลด้านเจตคติ

.....

.....

12. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็น
พลเมืองของอาเซียนผ่านการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะของอาเซียน

.....

.....

13. ประโยชน์จากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมอันหลากหลายของ
อาเซียนผ่านการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะของอาเซียนในชั้นเรียน

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตการสอนศิลปะของอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา

คำชี้แจง

โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่มีการจัดการเรียนการสอน

ชื่อผู้สอน.....
 ระดับชั้นที่ทำการสอน.....
 สถานที่.....
 วัน/เดือน/ปี.....เวลาที่สังเกตการสอน.....ถึงเวลา .....น.
 ชื่อหน่วยการเรียนรู้/ หัวข้อที่ใช้ในการสอน.....

ข้อ	การจัดการเรียนการสอน	มี	ไม่มี	รายละเอียดเพิ่มเติม
1.	ผู้สอนมีการเตรียมการสอนโดยมีการค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอาเซียน			
2.	มีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้เรื่องศิลปะของอาเซียนและนำหน่วยการเรียนรู้มาเขียนแผนจัดการเรียนรู้			
3.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระทัศนศิลป์			
4.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับชั้นประถมศึกษา			
5.	มีเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียนที่ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน			
6.	มีเนื้อหาในเรื่องงานศิลปะประเภทต่างๆ ในอาเซียน รวมถึงอิทธิพลทางศาสนาที่ส่งผลต่อการสร้างงานศิลปะในอาเซียน			
7.	มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้			
8.	มีใบงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน			

ข้อ	การจัดการเรียนการสอน	มี	ไม่มี	รายละเอียดเพิ่มเติม
9.	มีการยกตัวอย่าง การสาธิต วิธีการสร้างผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ของอาเซียน			
10.	มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากการเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะของอาเซียน			
11.	มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลเรื่องศิลปะของอาเซียนและนำเสนอเป็นรายงานในชั้นเรียน			
12.	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเกี่ยวกับงานศิลปะของชาติต่างๆ ในอาเซียน			
13.	มีกิจกรรมในโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และทักษะทางศิลปะ ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะของอาเซียน เช่น การประกวดวาดภาพ การจัดป้ายนิเทศเรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมในอาเซียน			
14.	มีตัวอย่างผลงานจำลอง หรือชิ้นงานจริงจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนในชั้นเรียน			
15.	มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสาร หรือ วารสาร ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะของอาเซียน			
16.	มีสื่อการสอนที่ทันสมัย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน			
17.	มีอุปกรณ์ทางศิลปะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานศิลปะในชั้นเรียน			
18.	มีบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			
19.	มีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนในโรงเรียน เช่น ห้องเรียนอาเซียน หรือศูนย์อาเซียนศึกษาสำหรับครูและนักเรียน			
20.	มีการจัดตกแต่งห้องเรียนได้เรียบร้อยสวยงาม			

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
ตารางวิเคราะห์หนังสืออาเซียนสำหรับเด็กและเยาวชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 44 ตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์ เนื้อหาและการดำเนินเรื่องในหนังสืออาเซียนสำหรับเด็ก และเยาวชน

สำนักพิมพ์	ชื่อหนังสือ	วัตถุประสงค์	เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	ระดับอายุ
สำนักพิมพ์ คิตติคิดส์ จำกัด	เสริมความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ฉบับ 2 ภาษา	1) เพื่อเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน และข้อมูลพื้นฐานของประเทศในกลุ่มอาเซียน 2) เพื่อฝึกพัฒนากล้ามเนื้อมือ สายตา ฝึกการสังเกตและจำแนกความแตกต่าง	เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนเนื้อเรื่องและส่วนแบบฝึกหัด ในส่วนเนื้อเรื่อง มีการจำแนกตามหัวข้อเรื่อง ได้แก่ เรื่องธงชาติ ชุดประจำชาติ เมืองหลวงและสถานที่ท่องเที่ยว อาหาร ดอกไม้และสัตว์ประจำชาติ คำทักทาย ส่วนแบบฝึกหัด มีการฝึกลากเส้นตามตัวอักษร ระบายสี โยงภาพจับคู่	4-6 ปี
สำนักพิมพ์ ชิลด์เวอร์ม	หมู่บ้านอาเซียน	เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงที่มาของการรวมตัวเป็นสมาชิกอาเซียนของแต่ละประเทศผ่านเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน	เนื้อเรื่องเป็นการตูนช่องขาวดำ โดยมีการออกแบบคาแรคเตอร์ตัวละครให้เป็นตัวแทนของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียน ดำเนินเรื่องเป็นตอนๆ แต่มีความต่อเนื่อง โดยลำดับเหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอาเซียน เช่น เหตุการณ์ในช่วงสงครามอินโดจีน เศรษฐกิจ การเมืองสมัยสงครามเย็น เหตุการณ์ทางการเมืองในพม่า เป็นต้น นำมาเขียนเป็นการตูนให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น	13 ปีขึ้นไป
สำนักพิมพ์ บิสคิด (บริษัท เอ็กซ์เปอร์ เน็ท จำกัด)	อาเซียน 360°	เพื่อพัฒนาความรู้เรื่องอาเซียนและเตรียมตัวเข้าสู่อาเซียน	เนื้อหาครอบคลุมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน ได้แก่ สัญลักษณ์อาเซียน สังคม และวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ของประเทศสมาชิก การก่อตั้งประชาคมอาเซียน กฎบัตรอาเซียน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน+3 และอาเซียน+6 รวมทั้งสัมพันธ์ภาพของแต่ละประเทศกับไทย	นักเรียน นักศึกษา ครูและบุคคลทั่วไป
สำนักพิมพ์ ประภาคาร (ในเครือสำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช)	ชุดวัฒนธรรมหลากหลาย รวมกันเป็นหนึ่งเดียว 1) อาเซียน ลมฟ้าอากาศ 2) อาเซียน ขวานฉิม 3) ประเพณี แสนสนุก	เรียนรู้เรื่องอาเซียนในเรื่องความเหมือนและความต่างของภูมิศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กไทยก้าวสู่อาเซียนด้วยความเข้าใจและมั่นใจ	ในแต่ละเนื้อหาของแต่ละเล่ม จะมีการสมมติตัวละครในการดำเนินเรื่อง พร้อมทั้งมีเกร็ดน่ารู้แทรกอยู่ในเนื้อหา	7-12 ปี

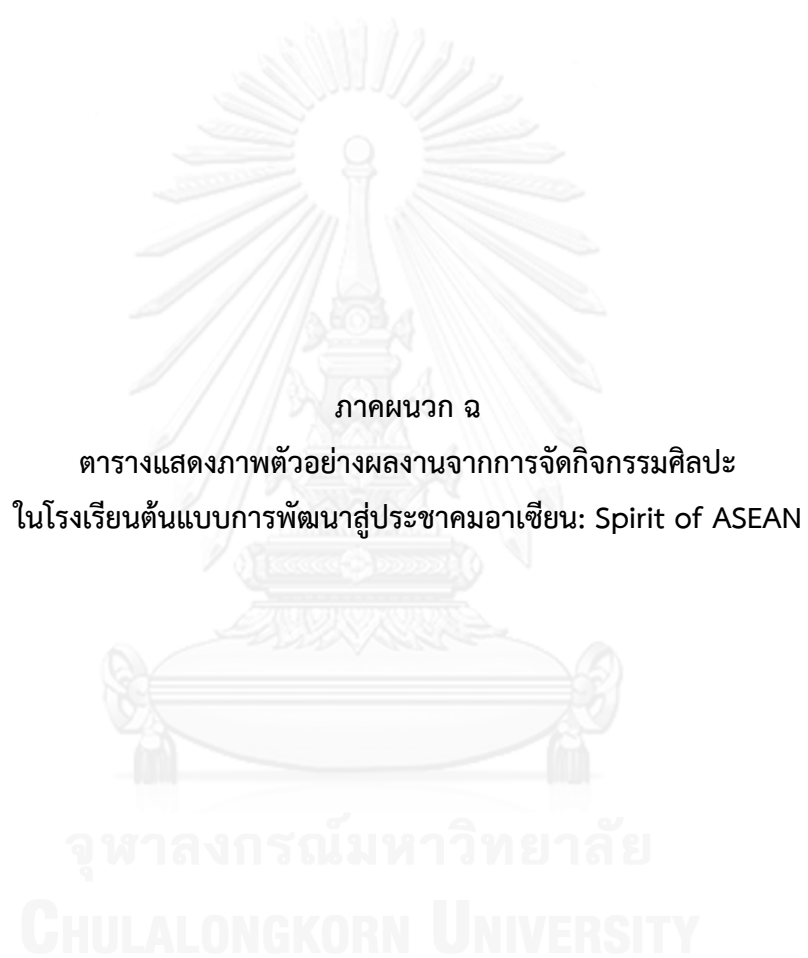
ตารางที่ 44 (ต่อ)

สำนักพิมพ์	ชื่อหนังสือ	วัตถุประสงค์	เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	ระดับอายุ
สำนักพิมพ์ พาส เอดูเคชั่น	หนังสือภาพ ชุด หนูน้อย อาเซียน	เรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ อาเซียน เพื่อเตรียมความ พร้อมสู่อาเซียน	หนังสือภาพสำหรับเด็กอนุบาล ในการ เริ่มต้นเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย คำศัพท์ไทยพร้อมท่าทาง ประกอบ ธงประจำชาติ และแผนที่ ภูมิภาคอาเซียน ผ่านตัวละครในชุด ประจำชาติของทั้ง 10 ประเทศใน อาเซียน	4-6 ปี
สำนักพิมพ์ สถาพรบุ๊ค	1) หนังสือชุด ประชาคม อาเซียน 10 ประเทศ	เรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของแต่ละประเทศในอาเซียน	เรียนรู้เกี่ยวกับสาระเกร็ดความรู้ใน อาเซียน ได้แก่ เรื่องเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เศรษฐกิจการเมืองของแต่ละประเทศ	นักเรียน นักศึกษา ครู และบุคคล ทั่วไป
	2) รู้จัก ประชาคม อาเซียน	เรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ อาเซียน เพื่อเตรียมความ พร้อมสู่อาเซียน	เรียนรู้เกี่ยวกับสาระเกร็ดความรู้ใน อาเซียน ได้แก่ เรื่องเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เศรษฐกิจการเมืองของแต่ละประเทศ ผ่านการตั้งคำถาม โดยมี ดำเนินเรื่องผ่านตัวละคร คือ เด็กชาย อาสา	นักเรียน นักศึกษา ครู และบุคคล ทั่วไป
บริษัท สกายบุ๊คส์ จำกัด	หนังสือชุด ประชาคม อาเซียนฉบับ การ์ตูน 10 ประเทศ	เพื่อเรียนรู้ และทำความเข้าใจประเทศต่างๆ ในอาเซียน ทั้ง ภาษา วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง	เรียนรู้อย่างเข้าใจประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ในรูปแบบฉบับการ์ตูน โดยมีการใช้ตัวการ์ตูนเป็นตัวบรรยายและ ดำเนินเรื่อง มีการจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น หมวดหมู่ ได้แก่ - ประวัติความเป็นมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน - เอกลักษณ์ของชาติและเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ - ภูมิศาสตร์ของประเทศและอาณาเขต ติดต่อ - เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง - การศึกษา ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม	นักเรียน นักศึกษา ครู และบุคคล ทั่วไป

ตารางที่ 44 (ต่อ)

สำนักพิมพ์	ชื่อหนังสือ	วัตถุประสงค์	เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	ระดับอายุ
บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด	เกมถาม ตอบ รอบรู้อาเซียน	ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคม อาเซียนผ่านการเล่นเกม ถาม-ตอบ	เรียนรู้สร้างสรรค์ เกี่ยวกับประชาคม อาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียน โดย แบ่งเนื้อหาตามแต่ละประเทศ	7-12 ปี
สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์	หนังสือชุด The ASEAN way	ให้ความรู้ในเรื่องอาเซียน โดยย่อเนื้อหาที่มีความยาก และซับซ้อนให้เข้าใจง่าย พร้อมมีภาพประกอบที่ สวยงาม	มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยแบ่งเนื้อหาแต่ละประเทศเป็นเล่ม จำนวนทั้งหมด 10 เล่ม เนื้อหาครอบคลุม ในด้าน ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภาษา ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงนิทานพื้นบ้าน มีเกมคำถามเสริมความรู้ท้ายเรื่อง	เด็กและ เยาวชน

ตารางที่ 46 ตารางแสดงภาพถ่ายตัวอย่างผลงานจากการจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN จำแนกตามหัวข้อผลงานและประเภทของกิจกรรม

หัวข้อ/เนื้อหา	กิจกรรมศิลปะ	ตัวอย่างผลงาน
<p>1. สัญลักษณ์อาเซียน ธงอาเซียน ธงประเทศสมาชิก ในอาเซียน</p>	<p>วาดภาพระบายสี</p>	
	<p>การปั้น</p>	
	<p>การปะติดด้วยวัสดุ ธรรมชาติ</p>	

ตารางที่ 46 (ต่อ)

หัวข้อ/เนื้อหา	กิจกรรมศิลปะ	ตัวอย่างผลงาน
<p>2. วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ในอาเซียน</p>	<p>วาดภาพพระบายสี ซอด้ก</p>	
	<p>วาดภาพพระบายสี ซอด้กและสีน้ำ</p>	

ตารางที่ 46 (ต่อ)

หัวข้อ/เนื้อหา	กิจกรรมศิลปะ	ตัวอย่างผลงาน
2. วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในอาเซียน	การปั้น	
3. เครื่องแต่งกาย อาเซียน	วาดภาพระบายสี	
	วาดภาพระบายสี และงานประดิษฐ์	

ตารางที่ 46 (ต่อ)

หัวข้อ/เนื้อหา	กิจกรรมศิลปะ	ตัวอย่างผลงาน
4. ดอกไม้อาเซียน	วาดภาพระบายสี	
	ประดิษฐ์สื่อการเรียนรู้	
5. สถานที่สำคัญในอาเซียน	วาดภาพระบายสี	
	ประดิษฐ์สื่อการเรียนรู้	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิรัชฐา สง่างงศ์ เกิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2527 ในจังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2550 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2554

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY